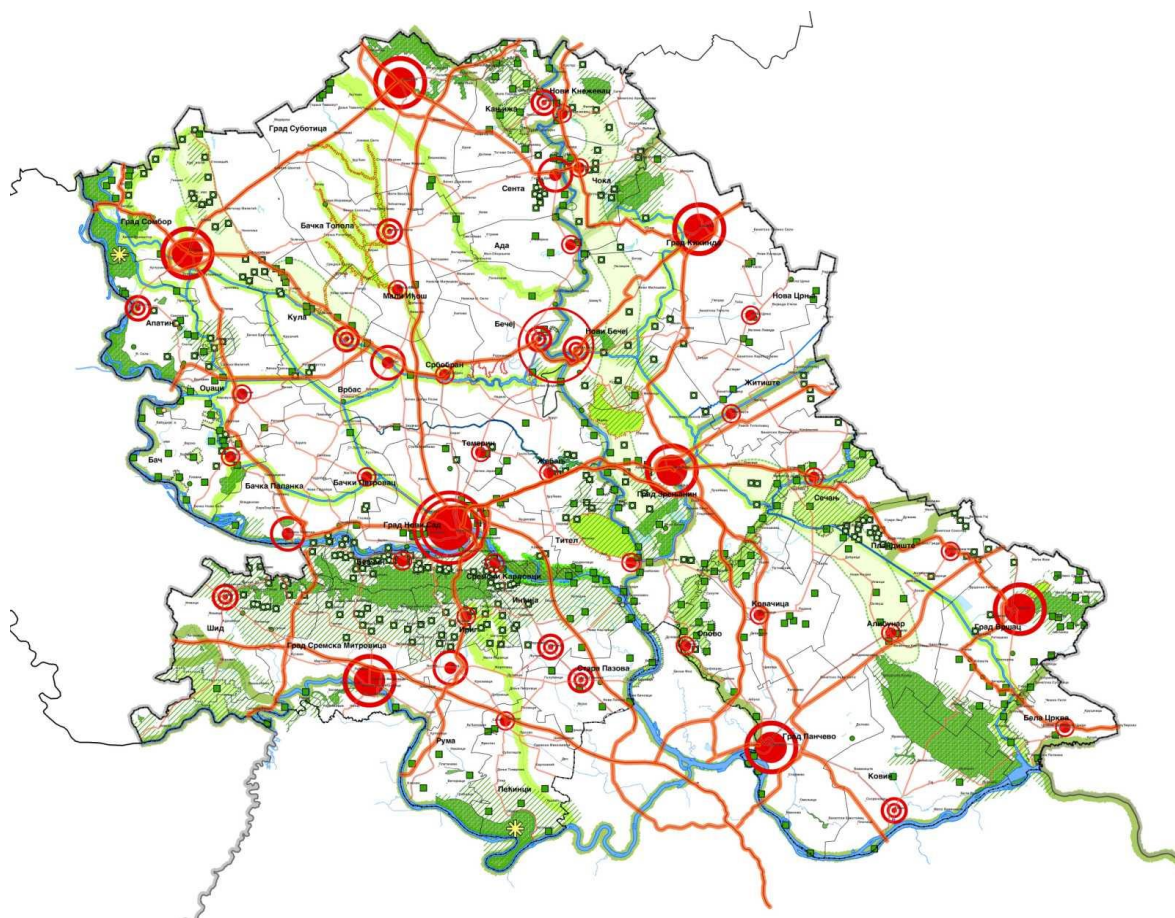

**РЕГИОНАЛНИ ПРОСТОРНИ ПЛАН
АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ
2021-2035. ГОДИНЕ
- Материјал за рани јавни увид -**

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ
И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАР

Владимир Галић

**РЕГИОНАЛНИ ПРОСТОРНИ ПЛАН
АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ
2021-2035. ГОДИНЕ**
- Материјал за рани јавни увид -

ОБРАЂИВАЧ:

ЈП „ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ ВОЈВОДИНЕ“ НОВИ САД

Е - 2743

ОДГОВОРНИ ПЛАНЕР

Драгана
Дунчић
мр Драгана Дунчић, дипл.пр.планер
Број лиценце: 100 0041 03

ДИРЕКТОР

Предраг Кнежевић, дипл.правник

Нови Сад, 2020. године

СТРУЧНИ ТИМ:

СИНТЕЗА И КООРДИНАЦИЈА:

мр Драгана Дунчић, дипл.пр.планер
помоћник директора за послове за Оснивача

Коришћење и заштита природних ресурса:

Бранко Миловановић, дипл.инж.мелио.
Мирољуб Љешњак, дипл.инж.пољоп.
Милан Жижич, дипл.инж.маш.
др Оливера Добривојевић, дипл.пр.планер
Наташа Медић, маст.инж.пејз.арх.

Заштита, уређење и коришћење природе, природног наслеђа и биодиверзитета:

мр Љубица Протић Еремић, дипл.инж.хорт.
Наташа Медић, маст.инж.пејз.арх.

Заштита и уређење животне средине:

др Тамара Зеленовић Васиљевић
Тања Топо, маст.инж.зашт.жив.сред.

Заштита, уређење и коришћење културног наслеђа и предела:

Свјетлана Реко, дипл.инж.арх.
мр Владимир Пихлер, дипл.инж.арх.

Коришћење и уређење простора од интереса за одбрану земље:

Радованка Шкрбић, дипл.инж.арх.

Становништво:

Наташа Симичић, дипл.пр.планер-мастер.

Мрежа јавних служби:

Наташа Симичић, дипл.пр.планер-мастер.
Лана Исаков, маст.инж.арх.

Просторни развој градова и градских насеља:

Јасна Ловрић, дипл.инж.арх.
Јелена Гојић, маст.инж.арх.
Иван Тамаш, маст.прос.планер

Просторни развој и уређење руралних подручја:

мр Владимир Пихлер, дипл.инж.арх.

Привреда:

Иван Тамаш, маст.пр.планер

Пољопривреда:

Мирољуб Љешњак, дипл.инж.пољоп.

Туризам:

др Оливера Добривојевић, дипл.пр.планер

Саобраћајна инфраструктура:

Зоран Кордић, дипл.инж.саоб.

Водна инфраструктура:

Бранко Миловановић, дипл.инж.мелио.

Електроенергетска и електронска комуникациона инфраструктура:

Зорица Санадер, дипл.инж.елек.

Термоенергетска инфраструктура:

Милан Жижич, дипл.инж.маш.

Правна регулатива:

Теодора Томин Рутар, дипл.правник

Графички прилози:

мр Владимир Пихлер, дипл.инж.арх.

Геодетско документациона и аналитичко информациона основа:

Оливера Његомир, дипл.матем.
Милко Бошњачић, маст.дипл.инж.геод.
Дејан Илић, грађ.техничар
Ђорђе Кљајић, геод.техничар
Драгана Митић, админ.технички секретар
Драгана Матовић, оператер
Душко Ђоковић, копирант

5000164300713

**ИЗВОД О
РЕГИСТРАЦИЈИ
ПРИВРЕДНОГ СУБЈЕКТА**Република Србија
Агенција за привредне регистре**ОСНОВНИ ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТАК**

Матични / Регистарски број 08068313

СТАТУС

Статус привредног субјекта Активан

ПРАВНА ФОРМА

Правна форма Јавно предузеће

ПОСЛОВНО ИМЕ

Пословно име

JAVNO PREDUZEĆE ZA PROSTORNO I URBANISTIČKO
PLANIRANJE I PROJEKTOVANJE ZAVOD ZA URBANIZAM
VOJVODINE NOVI SAD

Скраћено пословно име

JP ZAVOD ZA URBANIZAM VOJVODINE NOVI SAD

ПОДАЦИ О АДРЕСАМА**Адреса седишта**

Општина

Нови Сад - град

Место

Нови Сад, Нови Сад - град

Улица

Железничка

Број и слово

6/III

Спрат, број стана и слово

/ /

Адреса за пријем електронске поште

Е- пошта

zavurbvo@gmail.com

ПОСЛОВНИ ПОДАЦИ**Подаци оснивања**

Датум оснивања

16.02.1959

Време трајања

Време трајања привредног субјекта

Неограничено

Претежна делатност

Шифра делатности

7111

Назив делатности

Архитектонска делатност

Остали идентификациони подаци

Порески Идентификациони Број (ПИБ)

100482355

Подаци од значаја за правни промет

Текући рачуни

325-9500600027868-60
325-9500600027867-63
325-9500600027866-66
840-0000000714743-84
160-0000000416883-48
160-0050370002379-64

Контакт подаци

Интернет адреса

www.zavurbvo.co.rs

Подаци о статусу / оснивачком акту

Датум важећег статута

09.10.2019

Датум важећег оснивачког акта

18.09.2019

Законски (статутарни) заступници**Физичка лица**

1.	Име	Предраг	Презиме	Кнежевић
	ЈМБГ	1611976820129		
	Функција	Директор		
	Ограничење супотписом	не постоји ограничење супотписом		

Надзорни одбор**Председник надзорног одбора**

Име	Младен	Презиме	Гадић
ЈМБГ	2401981300078		

Чланови надзорног одбора

1.	Име	Никола	Презиме	Крнета
	ЈМБГ	0201983800047		
2.	Име	Милан	Презиме	Жижих
	ЈМБГ	0311967800118		

Чланови / Сувласници

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

износ датум

износ(%)
Сувласништво удела од

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

износ датум

износ(%)
Сувласништво удела од

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

износ датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

11.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име Општина Srbobran

Регистарски /
Матични број 08013438

Подаци о капиталу

Новчани

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

05.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име Општина Srbobran

Регистарски /
Матични број 08013438

Подаци о капиталу

Новчани

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

08.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име Општина Titel

Регистарски /
Матични број 08050724

Подаци о капиталу

Новчани

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

04.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име

Opština Čoka

Регистарски /
Матични број

08381984

Подаци о капиталу**Новчани**

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

26.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име

Opština Bač

Регистарски /
Матични број

08012814

Подаци о капиталу**Новчани**

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

12.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
<input type="text" value="Уписан: 80.042,71 RSD"/>	<input type="text"/>

износ	датум
<input type="text" value="Уплаћен: 80.042,71 RSD"/>	<input type="text" value="26.04.2017"/>

Сувласништво удела од износ(%)

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
<input type="text" value="Уписан: 80.042,71 RSD"/>	<input type="text"/>

износ	датум
<input type="text" value="Уплаћен: 80.042,71 RSD"/>	<input type="text" value="24.05.2017"/>

Сувласништво удела од износ(%)

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
<input type="text" value="Уписан: 80.042,71 RSD"/>	<input type="text"/>

износ	датум
-------	-------

Уплаћен: 80.042,71 RSD

17.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име Општина Ваčki Petrovac

Регистарски /
Матични број 08127808

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

02.06.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име Општина Vrbas

Регистарски /
Матични број 08285071

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

29.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име Општина Žabalj

Регистарски /
Матични број 08157111

Подаци о капиталу

Новчани

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

03.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од

0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име

Opština Indija

Регистарски /
Матични број

08027536

Подаци о капиталу**Новчани**

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

12.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од

0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име

Opština Irig

Регистарски /
Матични број

08032165

Подаци о капиталу**Новчани**

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

12.04.2017

износ(%)

Сувласништво удела од

0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

износ датум

износ(%)
Сувласништво удела од

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

износ датум

износ(%)
Сувласништво удела од

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

износ датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

16.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име Општина Нови Кнежевац

Регистарски /
Матични број 08385327

Подаци о капиталу

Новчани

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

10.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име Општина Пландиште

Регистарски /
Матични број 08057567

Подаци о капиталу

Новчани

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

23.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име Општина Апатин

Регистарски /
Матични број 08350957

Подаци о капиталу

Новчани

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

06.09.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име

Opština Ada

Регистарски /
Матични број

08070636

Подаци о капиталу**Новчани**

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

31.08.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име

Grad Kikinda

Регистарски /
Матични број

08176396

Подаци о капиталу**Новчани**

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

21.08.2017

износ(%)

Сувласништво удела од 0,200000000000

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

износ датум

износ(%)
Сувласништво удела од

Подаци о члану

Назив

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

износ датум

износ(%)
Сувласништво удела од

Подаци о члану

Пословно име

Регистарски /
Матични број

Подаци о капиталу

Новчани

износ датум

износ датум

Уплаћен: 659.968,59 EUR, у противвредности од 40.021.353,26 RSD

30.06.2002

износ(%)

Сувласништво удела од 94,800000000000

Основни капитал друштва

Новчани

износ

датум

Уписан: 659.968,59 EUR, у противвредности од 40.021.353,26 RSD

износ

датум

Уписан: 1.680.896,91 RSD

износ

датум

Уписан: 240.128,13 RSD

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уписан: 80.042,71 RSD

износ

датум

Уплаћен: 1.680.896,91 RSD

износ

датум

Уплаћен: 240.128,13 RSD

износ

датум

Уплаћен: 659.968,59 EUR, у противвредности од 40.021.353,26 RSD

30.06.2002

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

18.09.2018

износ

датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD

17.07.2019

Забележбе

1 Тип

-

Датум

21.09.2005

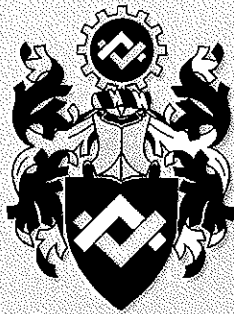
Текст

На основу Одлуке Скупштине АП Војводине од 27.06.2002. године овај субјект уписа променио је облик и организује се као Јавно предузеће за просторно и урбанистичко планирање и пројектовање ZAVOD ZA URBANIZAM VOJVODINA, NOVI SAD.

Регистратор: Миладин Маглов

ИНЖЕЊЕРСКА КОМОРА СРБИЈЕ

ЛИЦЕНЦА

ОДГОВОРНОГ ПЛАНЕРА

На основу Закона о планирању и изградњи и
Статута Инжењерске коморе Србије

УПРАВНИ ОДБОР ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ
утврђује да је

Драгана Д. Дунчић

дипломирани просторни планер

ЈМБ 2507963865028

одговорни планер

Број лиценце

100 0041 03

У Београду,
02. октобра 2003. године

ПРЕДСЕДНИК КОМОРЕ

Милош Лазовић
Проф. др Милош Лазовић
дипл. грађ. инж.

БРОЈ: 1323/1
ДАНА: 25-11-2020

Знак: ДДД
Веза: Е-2743

У складу са чланом 37. став 4. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 98/13-УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19-др. закон и 9/20) и члана 27. став 2 тачка 1) Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС“, број 32/19)

Одговорни планер на изради **Регионалног просторног плана АП Војводине 2021-2035. године**, мр Драгана Дунчић, дипл.пр.планер, број лиценце 100 0041 03

ИЗЈАВЉУЈЕ

да је **Материјал за рани јавни увид** урађен у складу са Законом о планирању и изградњи и прописима донетим на основу Закона.

Одговорни планер:
Број лиценце:

мр Драгана Дунчић, дипл.пр.планер
100 0041 03

Печат:

Потпис:

САДРЖАЈ

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОД	1
1. ОПИС ГРАНИЦЕ ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА	2
2. ИЗВОДИ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА И ДОКУМЕНАТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	3
2.1. ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (ЗАКОН О ПРОСТОРНОМ ПЛАНУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОД 2010 ДО 2020.ГОДИНЕ „СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС“, БР. 88/10).....	3
2.2. СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ РПП АПВ	11
3. АНАЛИЗА и Оцена СТАЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА ПО ОБЛАСТИМА	12
3.1. ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА.....	12
3.1.1. Пољопривредно земљиште и пољопривреда	12
3.1.2. Шуме, шумско земљиште, шумарство и ловство.....	13
3.1.3. Воде, водни ресурс и водни режим	14
3.1.4. Минералне сировине и рударство	17
3.2. СТАНОВНИШТВО И СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ.....	17
3.2.1. Демографски развој	17
3.2.2. Развој урбаних насеља и система	18
3.2.3. Рурални развој и уређење села	21
3.2.4. Социјални развој и мрежа јавних служби	23
3.3. РАЗВОЈ ИНДУСТРИЈЕ И ТУРИЗМА	27
3.3.1. Индустрија и МСП.....	27
3.3.2. Туризам	30
3.4. РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ	32
3.4.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура	32
3.4.1.1. Путни – друмски саобраћај.....	32
3.4.1.2. Железнички саобраћај	34
3.4.1.3. Водни саобраћај	35
3.4.1.5. Мултимодални саобраћај.....	39
3.4.2. Водна и комунална инфраструктура	40
3.4.3. Енергетика, енергетска инфраструктура и енергетска ефикасност.....	45
3.4.4. Електронска комуникациона инфраструктура.....	50
3.5. ЗАШТИТА НАСЛЕЂА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	50
3.5.1. Заштита, уређење и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и предела	50
3.5.1.1 Заштита, уређење и одрживо коришћење природног наслеђа	50
3.5.1.2. Заштита, уређење и одрживо коришћење културног наслеђа.....	52
3.5.1.3. Заштита, уређење и одрживо коришћење предела	54
3.5.2. Заштита и унапређење квалитета животне средине	56
3.5.2.1. Квалитет ваздуха	56
3.5.2.2. Квалитет земљишта	59
3.5.3. Управљање отпадом	60
3.5.4. Климатске промене.....	66
3.5.5. Смањење ризика од катастрофа и управљање ванредним ситуацијама	67
4. ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА АП ВОЈВОДИНЕ	68
4.1. ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА.....	69
4.1.1. Пољопривредно земљиште и пољопривреда	69
4.1.2. Шуме, шумско земљиште, шумарство и ловство.....	70
4.1.3. Воде и водна инфраструктура	70
4.1.4. Минералне сировине и рударство	71
4.2. СТАНОВНИШТВО И СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ.....	71
4.2.1. Демографски развој	71
4.2.2. Развој урбаних насеља и система	72
4.2.3. Рурални развој и уређење села	72
4.2.4. Социјални развој и мрежа јавних служби	73
4.3. РАЗВОЈ ИНДУСТРИЈЕ И ТУРИЗМА	73
4.3.1. Индустрија и МСПП	73
4.3.2. Туризам	74
4.4. РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ	74
4.4.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура	74
4.4.2. Енергетика, енергетска инфраструктура и енергетска ефикасност.....	75
4.4.3. Електронске комуникације и поштански саобраћај	76
4.5. ЗАШТИТА НАСЛЕЂА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	77

4.5.1. Заштита, уређење и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и предела	77
4.5.1.1. Заштита, уређење и одрживо коришћење природног наслеђа	77
4.5.1.2. Заштита, уређење и одрживо коришћење културног наслеђа	78
4.5.1.3. Заштита вредности карактера предела	78
4.5.2. Заштита и унапређење квалитета животне средине	79
4.5.2.1. Управљање отпадом	80
4.5.3. Климатске промене	80
4.5.4. Катастрофе и ванредне ситуације	80
5. КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА АП ВОЈВОДИНЕ	81
5.1. ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА	82
5.1.1. Пољопривредно земљиште и пољопривреда	82
5.1.2. Шуме, шумско земљиште, шумарство и ловство	83
5.1.3. Воде и водна инфраструктура	84
5.1.4. Минералне сировине и рударство	87
5.2. СТАНОВНИШТВО И СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ	88
5.2.1. Демографски развој	88
5.2.2. Развој урбаних насеља и система	88
5.2.3. Рурални развој и уређење села	89
5.2.4. Социјални развој и мрежа јавних служби	90
5.3. РАЗВОЈ ИНДУСТРИЈЕ И ТУРИЗМА	91
5.3.1. Индустрија и МСП	91
5.3.2. Туризам	92
5.4. РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ	93
5.4.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура	93
5.4.2. Енергетика, енергетска инфраструктура и енергетска ефикасност	94
5.4.3. Електронске комуникације и поштански саобраћај	99
5.5. ЗАШТИТА НАСЛЕЂА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	100
5.5.1. Заштита, уређење и одрживо коришћење природног наслеђа	100
5.5.2. Заштита, уређење и одрживо коришћење културног наслеђа	102
5.5.3. Заштита, уређење и одрживо коришћење предела	102
5.5.4. Заштита и унапређење квалитета животне средине	103
5.5.5. Управљање отпадом	103
5.5.6. Климатске промене	104
5.5.7. Смањење ризика од катастрофа и управљање ванредним ситуацијама	104
6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА	105
6.1. ЕФЕКТИ НА ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ АП ВОЈВОДИНЕ	105
6.2. НАЦИОНАЛНИ ИНВЕСТИЦИОНИ ПРОГРАМ ДО 2025. ГОДИНЕ И ЕФЕКТИ ЊЕГОВЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	107

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО

Редни број	Назив графичког приказа	Размера
1.	Преглед основних намена површина	1:250.000
2.	Мрежа урбаних центара са подручјима под режимима заштите	1:250.000

В) ПРИЛОГ

- Одлука о изради Регионалног просторног плана АП Војводине 2021-2035. године
- Одлука о изради Извештаја о стратешкој процени утицаја Регионалног просторног плана АП Војводине 2021-2035. године на животну средину

СПИСАК ТАБЕЛА, СЛИКА И ГРАФИКОНА У ТЕКСТУ:

Табеле

Табела 1.	Приоритетни правци просторне оријентације пољопривредне производње.....	7
Табела 2.	Биланс стоке и живине у Републици Србији и АП Војводини у 2018. години, у хиљадама комада	13
Табела 3.	Расположиве површинске воде у (m ³ /s)	15
Табела 4.	Величинска категорија урбаних насеља (градова и општинских центара) према броју становника (Према Закону о територијалној организацији Републике Србије)	19
Табела 5.	Функционални типови урбаних насеља (број градских насеља према РЗС)	21
Табела 6.	Број и величина насеља до 1000 становника у Војводини	23
Табела 7.	Индустријски центри у Војводини према броју запослених у индустрији	28
Табела 8.	Регионални распоред МСПП у 2017. години према регионалним областима у АПВ (изражено у %)	29
Табела 9.	Преглед индикатора привређивања пословних субјеката по величини у Војводини, 2016. године	30
Табела 10.	Просечан број предузећа по областима, по km ²	30
Табела 11.	Дужина путне мреже према рангу пута	33
Табела 12.	Захваћене количине воде и изворишта јавног водоснабдевања, по окрузима	40
Табела 13.	Покривеност насеља мрежом јавног водовода	41
Табела 14.	Укупан капацитет постројења за третман воде за пиће, по окрузима	42
Табела 15.	Наводњаване површине у АП Војводини	43
Табела 16.	Покривеност насеља канализационом мрежом.....	44
Табела 17.	Притисак од становништва прикљученог на канализационе системе за насеља већа од 2.000 становника (према ВОС)	45
Табела 18.	Притисак од становништва у насељима већим од 2.000 са индивидуалним канализационим системима	45
Табела 19.	Термоелектране-топлане (ТЕ-ТО) у АП Војводини	46
Табела 20.	Списак топлана на територији АПВ	47
Табела 21.	Списак ветропаркова на територији АПВ	48
Табела 22.	Списак заштићених природних добара, која су стављена под заштиту од 2011. године.....	51
Табела 23.	Непокретна културна добра у Банату, Бачкој и Срему.....	53
Табела 24.	Региони за управљање отпадом у АП Војводини	65
Табела 25.	Списак природних добара у поступку заштите	100
Табела 26.	Приоритети саобраћајне инфраструктуре	107

Слике

Слика 1.	Путна мрежа АПВ са међународним путевима и граничним прелазима	33
Слика 2.	Железничка мрежа у АПВ	35
Слика 3.	Мрежа пловних путева и лукама у АПВ	37
Слика 4.	Мрежа ваздушних пристаништа у АПВ	39
Слика 5.	Заштићена подручја и станишта строго заштићених и заштићених врста у АПВ	52
Слика 6.	Просечан морфолошки састав мешаног комуналног отпада у Републици Србији	61

Графикони

Графикон 1.	Регионални распоред МСПП у 2017. години – Република Србија.....	29
-------------	---	----

Списак скраћеница коришћених у тексту:

АН	Археолошка налазишта
АПВ	Аутономна покрајина Војводина
БДВ	Бруто додата вредност
БДП	Бруто домаћи производ
ГИС	Географски информациони систем
ГМРС	Главна мерно регулациона станица
ГРЧ	Главни разводни чвор
ДВ	Далековод
ДОО	Друштво са ограниченом одговорношћу
ДП	Државни пут
ДТД	Дунав-Тиса-Дунав
ЕМС	Европска макросеизмичка скала
ЕПС	Електропривреда Србије
ЕС	Еквивалент становника
ЕУ	Европска унија
ЗМ	Знаменита места
ЗС	Заштићено станиште
ИЕИ	Индекс енергетског интензитета
ЈВП	Јавно водопривредно предузеће
ЈКП	Јавно комунално предузеће
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЈП	Јавно предузеће
КПГ	Пројекти компримовања природног гаса
МБТ	Механичко-биолошки третман
МГ	Магистрални гасовод
МРС	Мерно-регулационе станице код потрошача
МСП	Мала средња предузећа
МСПП	Мала и средња предузећа и предузетништво
НКД	Непокретна културна добра
НП	Национални парк
НСТЈ	Номенклатура статистичких територијалних јединица
ОВК	Основни водоносни комплекс
ОИЕ	Обновљиви извори енергије
ОКМ	Основна каналска мрежа
ПИО	Предео изузетних одлика
ПКИЦ	Просторне културно-историјске целине
ПОМ	Природне органске материје
ПП РС	Просторни план Републике Србије
ПП	Парк природе
ППОВ	Постројење за пречишћавање отпадних вода
ПСГ	Подземно складиште гаса
ПСУГЗЖС	Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине
ПУ	Процена утицаја
РИС	Речни информативни сервис
РПП АПВ	Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине
РР	Радио-релејни
РС	Република Србија
РХМЗ	Републички хидрометеоролошки завод
СК	Споменик културе
СП	Споменик природе
СПУ	Стратешка процена утицаја
СРП	Специјални резерват природе
СФРЈ	Социјалистичка Федеративна Република Југославија
ТЕ	Термоелектрана
ТОС	Укупни органски угљеник
ФУП	Функционална урбана подручја
ХЕ	Хидроелектране
ХС ДТД	Хидросистем Дунав-Тиса-Дунав
ЦРНКД	Централни регистар непокретних културних добара
СВС	енг. Cross border cooperation
СЕSEC	Листа пројеката за повезаност гасом средњеисточне и југоисточне Европе
ЕВITDA	Порез на добит и амортизације
ЕСМТ	(енг. European Conference of Ministers of Transport) – Европска конференција министара превоза
GPS	Глобални позициони систем (енг. Global Positioning System)
IBA	(енг. Important Bird Areas) – Значајна станишта биљака
IPA	(енг. Important Plant Areas) – Значајна станишта птица
IWI	(енг. International Water Institute) – Светско удружење за водне путеве
PBA	(енг. Prime Butterfly Areas) – Подручја значајна за лептире
РСИ	Листа пројеката од заједничког интереса
РМИ	Листа инфраструктурних енергетских пројеката

POPs	(енг. Persistent Organic Pollutants) – Дуготрајне органске загађујуће супстанце
SWOT	Акроним од енглеских речи: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats - снаге, слабости, прилике, претње
TE-TO	Термоелектране – топлане
TEM	(енг. Trans European North South Motorways by European Commission)
TEN-T	(енг. TRANS-EUROPEAN TRANSPORT NETWORK)
TER	(енг. Trans-European Railways)
TOC	Укупни органски угљеник

A) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОД

Изради Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине 2021-2035. године (у даљем тексту: РПП АПВ) приступило се на основу Покрајинске скупштинске одлуке о изради Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине 2021-2035. године („Службени лист АПВ“, број 12/20). Извештај о стратешкој процени утицаја Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине 2021-2035. године на животну средину израђује се на основу Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине 2021-2035. године на животну средину („Службени лист АПВ“, број 12/20), која чини саставни део документационе основе РПП АПВ.

РПП АПВ ради се складу са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 98/13-УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19-др. Закон и 9/20) и Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС“, број 32/19), као и другим релевантним законским и подзаконским актима.

Носилац израде РПП АПВ је Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, Нови Сад, Булевар Михајла Пупина број 16.

Обрађивач РПП АПВ је Јавно предузеће за просторно и урбанистичко планирање и пројектовање „Завод за урбанизам Војводине“ Нови Сад, Железничка 6/III.

Обухват РПП АПВ је дефинисан Законом о територијалној организацији Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 129/07, 18/16, 47/18 и 9/20-др. Закон).

Овај документ представља Материјал за рани јавни увид у поступку израде Регионалног просторног плана АП Војводине.

Осврт на претходни Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине и Програм имплементације Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине

Изради претходног Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине приступило се на основу Одлуке о изради Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине („Службени лист АПВ“, број 18/09), а предметни плански документ је донет од стране Скупштине АПВ и објављен у „Службеном листу АПВ“, бр. 22/11.

Временски хоризонт претходног РПП АПВ усаглашен је са Просторним планом Републике Србије, тако да су за дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора АП Војводине, у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима, прописане смернице за спровођење и даљу разраду до 2020. године. У складу са тадашњом регулативом, Регионални просторни план је садржао концепт плана и нацрт плана.

Спровођење претходног РПП АПВ, огледа се и документима за спровођење, односно програмима имплементације, који су израђени за овај плански документ. Два програма имплементације су израђена након доношења Регионалног просторног плана АП Војводине 2011. године.

Током 2013. године израђен је први Програм имплементације Регионалног просторног плана АП Војводине 2013-2017. године. Садржина овог Програма утврђена је законом, а основни методолошки оквир за његову израду постављен је у Програму имплементације ПП РС од 2010. до 2020. године – за период 2011-2015. година. У Програму имплементације разрађени су стратешки приоритети који треба да се реализују до 2017. године, утврђени су стратешки приоритети који се, из различитих разлога, не разрађују у овом Програму и дат је графички приказ територијално позиционираних стратешких приоритета. Такође, разрађени су и стратешки приоритети из Програма имплементације ПП РС за које је овим документом утврђено да се разрађују плановима нижих територијалних целина. Програмом имплементације РПП АПВ утврђени су и показатељи просторног развоја који ће бити основа за израду годишњих извештаја о остваривању плана.

Први Програм имплементације РПП АПВ 2013-2017. године рађен је према методолошкој матрици као и Регионални просторни план АПВ 2011-2021, пратећи, кроз принцип вертикалне усаглашености планских докумената, Просторни план Републике Србије 2010-2020. године. Обухваћене су и укрштене три кључне димензије развоја АП Војводине - еколошко-физичка, социјална и економска. Ове три димензије су схваћене као предмет институционалне одговорности надлежних институција, њихове хоризонталне и вертикалне координације која је успешно остварена у изради наведених планских докумената.

Други Програм имплементације РПП АПВ је израђен за период 2017-2021. године. Програм имплементације РПП АПВ представља обавезни документ за спровођење РПП АПВ, односно акциони план за реализацију приоритета и праћење утицаја развојних активности на простору АПВ.

Програм имплементације РПП АПВ 2017-2021. године, на основу члана 72. Правилника о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС“, број 64/15), садржао је:

1. приоритетне пројекте који произлазе из стратешких приоритета просторног плана са разрадом која садржи следеће: одговорност за извршење пројекта, динамику реализације пројекта (трајање и рок извршења пројекта) и износ и изворе средстава за финансирање пројекта;
2. везу са стратешким приоритетима европских интеграција;
3. опис показатеља за праћење промена стања у простору на нивоу јединице локалне самоуправе;
4. смернице за реализацију информационог система о просторном развоју на регионалном нивоу;
5. преглед стања постојећих просторних планова и предвиђену израду просторних планова;
6. начин сарадње са ресором регионалног развоја.

Спровођење претходног РПП АПВ је дефинисано и његова примена је праћена кроз напред наведене Програме имплементације, које су пратили годишњи извештаји о остваривању овог планског документа од 2013. године до данас.

1. ОПИС ГРАНИЦЕ ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

Подручје за које се доноси РПП АПВ обухвата територију Аутономне покрајине Војводине коју чине територије јединица локалних самоуправа у њеним географским областима (Бачка, Банат и Срем).

Према Закону о територијалној организацији Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 18/2016, 47/2018 и 9/2020 - др. закон) територију Аутономне покрајине Војводине чине територије:

- Тридесет седам (37) општина (Ада, Алибунар, Апатин, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бечеј, Бела Црква, Беочин, Врбас, Жабаљ, Житиште, Инђија, Ириг, Кањижа, Ковачица, Ковин, Кула, Мали Иђош, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Опово, Озаци, Пећинци, Пландиште, Рума, Сечањ, Сента, Србобран, Сремски Карловци, Стара Пазова, Темерин, Тител, Чока и Шид) и
- Осам (8) градова (Вршац, Зрењанин, Кикинда, Нови Сад, Панчево, Сомбор, Сремска Митровица и Суботица).

2. ИЗВОДИ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА И ДОКУМЕНАТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

У току је израда новог Просторног плана Републике Србије, који се припрема у складу са Одлуком о изради Просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035. године („Службени гласник РС“, број 48/19). Завршена је фаза раног јавног увида, а у току је израда Нацрта Просторног плана Републике Србије. Израда РПП АПВ ће бити усаглашена са Просторним планом Републике Србије од 2021. до 2035. године, како формално, тако и суштински. До усвајања највишег просторно-планског документа у Републици Србији за период 2021 до 2035. године, плански основ за израду РПП АПВ чини ППРС који је усвојен у форми Закона, чији извод следи у тачки 2.1.

2.1. ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (ЗАКОН О ПРОСТОРНОМ ПЛАНУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОД 2010 ДО 2020.ГОДИНЕ „СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РС“, БР. 88/10)¹

Аутономна Покрајина Војводина је просторна целина са карактеристичним географским, историјским, функционалним и културним карактеристикама, са значајним економским капиталом, специфичном традицијом у производњи, и са квалитетним потенцијалима за развој интензивне, модерне пољопривреде, виноградарства, прерађивачке индустрије експортно оријентисане, саобраћајне привреде, туризма и развијеног сектора услуга. Неравномерност степена развијености појединих делова овог региона ће се решавати применом принципа децентрализације и полицентризма где ће већи градови и градска насеља као што су Суботица, Сомбор, Сремска Митровица, Панчево, Вршац, Зрењанин и Кикинда, имати улогу „мотора развоја“ односно фокусних тачака око којих ће се груписати мање општине формирајући развојне регионе на читавој територији Покрајине. Град Нови Сад ће имати улогу развојног центра на укрштању коридора X и VII уз претпостављено функционално повезивање са Градом Београдом, чиме ће ово подручје представљати једну од „капија“ у овом делу Европе, веома значајну за укупни развој АПВ, а самим тим и Републике Србије.

Просторна интеграција и функционална повезаност регионалних целина, нужна за остварење веће територијалне кохезије Републике и за јачање развојних капацитета и веће конкурентности свих њених саставних делова, упућује на идентификацију **развојних појасева** који су већ формиран и или очекивани у будућности. У том погледу три развојна појаса ће бити доминантна:

- **дунавски појас**, односно шири простор функционално упућен или повезан на реку Дунав, укључујући и појас дуж реке Саве. Привреда, саобраћај, туризам, културна сарадња и други облици повезивања становништва дуж ове развојне осовине, подржаваће планови и пројекти везани за Коридор VII, односно заједничка стратегија развоја заснована на међудржавној сарадњи дунавских држава и региона. Кључне тачке на овом развојном правцу ће бити дунавске капије, односно градови Нови Сад, Београд, Панчево и Смедерево са својим лучким потенцијалима и другим системима ослоњеним на реку Дунав;
- **појас Коридора X** повезује најразвијеније делове и урбане центре Републике Србије, са перспективом повезивања Србије у правцу севера (ка чвору у Будимпешти). Индустрија, туризам и савремене услуге су концентрисани у овом појасу и биће даље развијани на принципима одрживог развоја и чинити кохезиону кичму Републике;
- поред ова два доминантна појаса развојну улогу треба да стекне и **појас дуж реке Тисе**, са 5 данас слабије развијених општина и могућом већом улогом Сенте и двограђа Бечеј-Нови Бечеј.

Концепција коришћења и заштите **пољопривредног земљишта** заснива се на интегралном управљању природним ресурсима, на начин којим се обезбеђује опште побољшање стања животне средине, рехабилитација тла, воде, ваздуха и природних предела и очување флоре и фауне и њихових станишта, међусобним усклађивањем активности предузиманих у следећим областима:

- унапређивање економских и социјалних услова живљења на селу: подршка развоју непољопривредних делатности, оснивању и развоју микро предузећа и развоју сеоског туризма у

¹ Текст обележен косим словима (*italic font*) представља извод из ППРС 2010-2020. године.

- циљу повећања запослености становништва и промоције предузетништва; подршка обезбеђењу базичних услуга за руралну привреду и становништво, обнови и развоју сеоске архитектуре и очувању културно-историјског наслеђа и природних и пејзажних вредности руралних подручја;
- на подручјима интензивне ратарске и повртарске производње приоритет има предузимање мера за спречавање еколошких и здравствених ризика везаних за интензивну, монокултурну и високо механизовану производњу, уз истовремено унапређивање система за наводњавање и одводњавање; развијање биолошких система производње, рециклирање инпута, редуковање потрошње минералних ђубрива и пестицида; подизање просечних приноса; спречавање ацидификације земљишта; рационално коришћење енергије и развијање обновљивих енергетских извора;
  - традиционални виноградарски рејони и бројна виногорја захтевају свестрану, конзистентну и синхронизовану подршку просторне, аграрне и инвестиционе политике, ради очувања њихових предеоних, туристичких и економских вредности, унапређивањем агротехничких услова узгајања винове лозе, технологије производње вина и маркетинга.

План оптималне **шумовитости** предвиђа повећање шумовитости у АПВ са 7,1 на 14,3% до 2014. године. Концепција просторног развоја шумских подручја обухвата следећа полазишта:

- утврђивање зона са диференцираним режимима заштите;
- развој и умрежавање одговарајућих инфраструктурних система и остале инфраструктуре;
- очување и заштиту шума и шумског земљишта;
- унапређење управљања развојем, заштитом и уређењем шума у шумским подручјима;
- примену конвенција, стандарда и норми заштите и развоја шума у шумским подручјима, реформе закона, секторских стратегија, инструмената, мера и политика, уз усклађивање међусекторске координације и учешће надлежних институција и локалних заједница и др.

Смернице развоја у области **минералних сировина**:

- стимулисање детаљних геолошких истраживања и отварања малих погона за експлоатацију, пре свега геолошких ресурса, који се употребљавају као грађевински материјали;
- подршка програмима коришћења техногених сировина, као замене природних материјала;
- спречавање непланског коришћења минералних сировина (нпр. песак и шљунак) и подземних вода;
- систематично искоришћавање термалних и минералних вода, као извора обновљиве енергије и као фактора у развоју бањског туризма.

ППРС је утврдио дугорочну стратегију уређења, заштите и коришћења **вода** на подручју Србије и АП Војводине. Базно полазиште за избор стратешких решења за развој водопривредне инфраструктуре је да она морају да буду потпуно усклађена са Директивом о водама ЕУ. То се посебно односи на спровођење следећих ставова Директиве: комплексна заштита вода и хармонизација водопривредних и еколошких циљева; интегрално управљање водама у оквиру система на нивоу већих речних сливова; реална економска политика која омогућава самофинансирање сектора вода; економска цена воде као мера рационализације потрошње уз стриктно поштовање принципа: корисник плаћа, загађивач плаћа, потпуна накнада трошкова у које су укључени и сви трошкови заштите вода и слива.

Основни циљ је ублажавање негативних тенденција **демографског развоја** Републике Србије које би се остварило кроз пораст нивоа плодности и позитиван миграциони биланс и достизање нивоа простог обнављања становништва (стационарне популације) у дужем временском периоду.

Посебни циљеви могу се препознати у потреби побољшања образовне и економске структуре становништва, у складу са потребама друштвено-економског развоја, активног спровођења популационе политике уз уважавање регионалних специфичности и дефинисање функција локалне самоуправе и имплементације националних стратегија и програма које се директно тичу решавања демографских проблема и усмеравања развоја становништва.

Концепција развоја **функционалних урбаних подручја** усмерена је ка повећању територијалне кохезије и активирању територијалног и хуманог капитала. Предложени модел интегрисања простора који у овом моменту остаје ван неког од функционалних урбаних подручја је урађен на основу индикативних података о економским перспективама центара функционалних урбаних подручја, плановима доминантних саобраћајница и социјалне инфраструктуре, те интенцијама дневних миграторних кретања становништва ка центру функционално урбаног подручја. За неке од општина које су остале ван функционално урбаног подручја је предвиђена функционална оријентација ка више центара у зависности од близине.

Основни циљеви просторног развоја **урбаних кластера и мрежа градова и урбаних насеља** према Просторном плану Републике Србије:

- просторно, функционално, економски, социјално и еколошки уравнотежен урбани развој;
- развијање територијалне кохезије на принципима одрживог развоја, уз активирање свих капацитета градова и осталих насеља за повезивање са окружењем, повећање рурално-урбане сарадње као и за интрарегионално умрежавање и груписање мањих територијалних јединица;
- развијање градова који ће имати улогу кључних за регионални развој, тзв. „урбаних чворишта“, којима ће бити посвећена посебна пажња у периоду до 2014, градова који због специфичне локације унутар мреже насеља и регионалних специфичности имају посебан значај, градова који ће због специфичне локације у односу на коридор VII и X, као и развоја транспортних путева добијати на значају, и градова у пограничним подручјима који ће постати важни чиниоци у трансграничној сарадњи са суседним земљама;
- трансгранична и интеррегионална сарадња и повезивање са градовима у ближем и ширем окружењу Републике Србије.

Основни циљеви **просторног развоја на нивоу града и осталих урбаних насеља** према Просторном плану Републике Србије:

- креирање динамичних, виталних урбаних средишта способних да подстакну урбану обнову и дају импулс развоју у региону на бази препознавања и афирмације сопствених квалитета и предности;
- јачање идентитета града на основу културне, природне и привредне матрице;
- рационално коришћење ресурса на којима базира развој урбаних насеља, као што су енергија, градско земљиште, пољопривредно земљиште и остали ресурси битни за одрживи развој градова и урбаних насеља;
- заштита еколошког квалитета и борба против климатских промена;
- усаглашавање просторно-функционалне матрице насеља са капацитетима средине, разрешавање конфликтних интереса и развојних проблема у простору, и подизање квалитета физичког простора;
- јачање надлежности и одговорности града за развој и уређење села у функционалном окружењу, као и већа права у том смислу у складу са законом;
- заштита јавног интереса, јавних добара и јавног простора.

Градови ће, појединачно или у кластерима, утврдити оквир одрживог развоја усаглашен са ресурсима којима располажу, развојним приоритетима, проблемима са којима се суочавају и процењеним развојним могућностима. Градови ће утврдити стандарде одрживости примерене свом локалном нивоу.

Полазећи од постојећег стања у мрежи насеља, дефинисаних функционалних урбаних подручја (ФУП) и потреба будућег одрживог и територијално уравнотеженог развоја, могућа је следећа функционално-хијерархијска структура центара на нивоу Војводине:

- Нови Сад је град међународног значаја (ФУП међународног значаја);
- градови који имају капацитет да прерасту у „чворишта“ са значајним утицајем на развој окружења, или је државни/национални интерес да подстакне њихов развој у том правцу, биће подржавани посебним подстицајним мерама на регионалном нивоу: Суботица, Панчево, Зрењанин;
- градови који због специфичне локације унутар мреже насеља или регионалних специфичности имају посебан значај, биће подржавани посебним подстицајним мерама: Кикинда;
- за градове и урбана насеља у пограничним подручјима или њиховој близини биће донети посебни законски и подзаконски прописи о посебним подстицајним мерама: Сомбор, Вршац, Сремска Митровица;
- градови и урбана насеља који због своје специфичне локације у односу на коридор VII и X, и остале путне коридоре добијају на значају: Апатин.

Кластери и мреже се формирају у оквиру функционалних подручја или на нивоу већих просторних целина и то између градова који сарађују или носе комплементарне функције. АП Војводина са градовима који имају улогу „мотора развоја“ Нови Сад, Суботица, Сомбор, Сремска Митровица, Панчево, Зрењанин, и перспективно Кикинда и Вршац.

Приоритети **руралног развоја**:

- реструктурирање пољопривреде;
- диверзификација производних активности;

- јачање предузетништва;
- одрживи развој шумарства;
- развој саобраћајне, комуналне и информационе руралне инфраструктуре;
- конзервација и ревитализација природне и културне баштине, са циљем промоције и увећања атрактивности и конкурентности руралних подручја;
- заштита, конзервација и ревитализација архитектонског наслеђа села.

Основни циљеви просторне организације и дистрибуција **јавних служби**:

- постизање социјалне једнакости и кохезије у доступности и квалитету услуга од општег интереса и промовисање друштвене солидарности као основне друштвене вредности за унапређење добробити социјално рањивих и осетљивих друштвених група;
- унапређење услуга од општег интереса у подручјима ниске доступности услуга;
- јачање људских ресурса и оспособљавање локалних заједница за унапређење услуга од општег интереса;
- унапређење јавног здравља уједначавањем услова основне заштите и здравственог просвећивања (промовисање здравих стилова живота) и смањењем здравствених ризика, нарочито у подручјима натпросечне социо-економске угрожености.

Територијални аспект **социјалне искључености и сиромаштва** - основни циљ је интегрисање сиромашних подручја и ромских енклава у социјални и економски простор насеља.

Основни циљ у области социјалног становања је стварање услова да стамбени простор буде доступан свим грађанима у Републици Србији на одржив начин, уз свеобухватну подршку и ангажман државе и локалних заједница и уз успостављање система и модалитета организованог обезбеђења стамбеног простора домаћинствима која из социјалних, економских и других разлога не могу самостално да обезбеде адекватно стамбено решење на тржишту.

Концепција **привредног развоја** се заснива на следећим пропозицијама:

- неопходно је убрзање реформских процеса који улазе у доста осетљиву фазу, а која се односи на реструктурирање и модернизацију предузећа и стандардизацију производних процеса, ефикасну политику конкурентности и инфраструктурне реформе;
- Србија мора значајно да повећа постојећи низак и неефикасан иновациони потенцијал, што је неопходно за убрзани привредни развој. Научна и развојна истраживања у Србији треба да буду, у највећем обиму, генератор знања као фактора развоја нове – глобално конкурентне привредне структуре;
- регионалне целине Србије, односно економско-функционални региони (области/НСТЈ 3) ће добити подстицај и подршку за дефинисање пројеката економског развоја и кооперације.

Концепција територијалног развоја индустрије у Србији заснива се на кохезионој варијанти која подразумева полицентричну организацију ове делатности и дифузију просторних модела локације, смањење међутериторијалних разлика, одрживи социјално одговоран развој индустрије. Главни елементи просторне организације и структуре индустрије у Србији су: стратешке развојне зоне (развијено, метрополско, неразвијено, депресивно, погранично подручје); развојни коридори X и VII, коридори магистралног и регионалног значаја; индустријски центри-метрополска подручја и градови који обухватају стратешке локације за запошљавање, постојеће и преферирани индустријске локације и brownfield и greenfield локације.

Концепција просторног развоја **шумских подручја** обухвата следећа полазишта:

- одрживо коришћење у односу на полифункционални систем планирања;
- одрживи развој еколошки прихватљивих делатности и активности, у односу на полифункционални значај шума;
- функционалне везе и интеграција шумске привреде са осталим делатностима које се одвијају у шумским подручјима и у том смислу континуирани развој;
- коришћење шума као обновљивих извора енергије (мултифункционално коришћење шума и шумског земљишта);
- унапређење управљања развојем, заштитом и уређењем шума у шумским подручјима.

Одрживо ловно газдовање подразумева газдовање ресурсима популација дивљачи на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује виталност популације дивљачи, производна способност станишта и биолошка разноврсност, чиме се постиже испуњавање еколошких економских, и социјалних функција ловства одржавајући њихов потенцијал ради задовољења потреба и тежњи садашњих и будућих генерација.

За **пољопривреду** се утврђују следећи оперативни циљеви:

- унапредити продуктивност примарне пољопривредне производње, промовисањем технолошког прогреса и оптимизирањем односа између земљишта, материјалних улагања и људског рада;
- повећати економски допринос примарне пољопривредне производње регионалном развоју, подршком подизању одговарајућих прерађивачких капацитета у руралним областима;
- повећати допринос пољопривреде задовољавању специфичних потреба локалних заједница у области заштите животне средине, развоја руралног туризма, производње обновљивих извора енергије и очувања свеукупних природних и створених вредности простора.

Табела 1. Приоритетни правци просторне оријентације пољопривредне производње

Област		Водеће гране тржишне производње		Посебна усмерења ужих локалитета
Назив	Подручја	Главне	Комплементарне	
Севернобачка	Равничарска	Ратарство и повртарство	Говедарство и свињарство	Виноградарство
Западнобачка	Равничарска	Ратарство и повртарство	Говедарство и свињарство	Виноградарство, лек. Биље
Јужнобачка	Равничарска	Ратарство	Свињарство и живинарство	Виноградарство
	Брдска	Мешовито сточарство	Органска храна	Виноградарство
Севернобанатска	Равничарска	Ратарство и повртарство	Мешовито сточарство	Виноградарство, лек. Биље
Средњебанатска	Равничарска	Ратарство	Мешовито сточарство	Рибарство, лек. Биље
Јужнобанатска	Равничарска	Ратарство и воћарство	Мешовито сточарство	Виноградарство
Сремска	Равничарска	Ратарство	Свињарство и живинарство	Воћарство и повртарство
	Брдска	Мешовито сточарство	Органска храна	Виноградарство

На основу геофизичких и климатских одлика, демографских и природних потенцијала, постојећих организационих система, социоекономских услова и политичко-административних фактора развоја, издвајају се два основна правца политике даљег, просторно диференцираног, усмеравања развоја и унапређивања пољопривредне производње:

- конвенционална пољопривреда, коригована поштовањем стандарда квалитета животне средине, заштите здравља људи, животиња и биљака, добробити животиња и заштите пољопривредног земљишта, доминантно заступљена на подручју Војводине оријентисана на конкурентну производњу основних пољопривредних производа за масовну потрошњу, прехранбену индустрију и извоз;
- производња хране и пића високе биолошке вредности и/или познатог географског порекла у системима органске, интегралне и традиционалне пољопривреде, паралелено са активностима на одрживом управљању и заштити природних ресурса и развоју локалних прерађивачких капацитета и других пратећих делатности.

У погледу организације и уређења **туристичких подручја**, Војводина је, у ППРС, издвојена као туристичка зона/кластер, просторно-функционална целина обједињене туристичке понуде са градским и бањским туристичким центрима, наутичким и другим видовима водног туризма, руралног туризма као и сегментима транзитних туристичких праваца и секундарним туристичким просторима.

Концепција развоја **путног саобраћаја** и инфраструктуре подразумева:

- развој путног транспорта и путне инфраструктуре као приоритета економског и социјалног развоја;
- реализацију пројеката који стимулишу улогу Коридора X;
- реализацију пројеката који стимулишу развој путне мреже ради повезивања са окружењем и повезивања унутар Србије;
- развој јавног и приватног партнерства код планирања, изградње и експлоатације саобраћајних мрежа;
- рехабилитацију и реконструкцију мреже општинског карактера;
- стандардизацију и модернизацију транспортног путног система (путног саобраћаја и путне инфраструктуре) односно прилагођавању Европским стандардима;
- формирању квалитетних база података о транспортним токовима и путној инфраструктури;

- реализацију пројеката који стимулишу управљање у транспорту;
- реализацију пројеката који стимулишу улогу јавног превоза путника са применом одговарајућих решења у зависности од величине и функционалне организације града (према категоријама до 100.000 до 200.000 и до 300.000 становника и, посебно, за центре међународног значаја и Град Београд).

Концепција развоја **железничког транспорта** и инфраструктуре подразумева задржавање постојећих коридора пруга и реконструкцију и модернизацију постојећих пруга (ревитализација, реконструкција, изградња и модернизација), посебно пруга на Коридору X и осталих међународних пруга (E-66 Београд - Вршац, E-771, Суботица – Богојево). Такође потребно је ревитализовати и реконструисати и железничке чворове на коридору X (Суботица, Нови Сад), формирати РТЦ-е на местима контакта са осталим видовима транспорта, увођење система градске и приградске железнице и уређење и опремање станица и станичних постројења.

Гранични прелаз - Поједностављењем и убрзавањем процедура, модернизацијом и квалитетном организацијом технологије рада на границама постићи ће се бржи трансфер на овим важним тачкама контакта са суседним државама.

Систем ваздушног транспорта - Основна концепција просторног развоја аеродромске инфраструктуре заснива се на реализацији пројеката који стимулишу развој мреже ради повезивања аеродрома унутар Србије и са окружењем, реконструкцији и рехабилитацији мреже локалног карактера, формирању квалитетних база података и стандардизацији и модернизацији аеродрома и пратећих система.

Аеродрому у Вршцу неопходна су улагања у полетно-слетну стазу као и у радио-навигациону опрему. Такође планира да мањи аеродроми (Сомбор, Вршац, Нови Сад – Ченеј, се дефинишу као регионални, док спортске – школске аеродроме (Киkinда, Зрењанин, Сремска Митровица, Панчево, Бела Црква) треба укључити у мрежу регионалне понуде.

У концепцији развоја **речног транспорта** посебан значај има развој коридора VII. Сви делови мреже унутрашњих пловних путева у Србији су директно или индиректно ослоњени на Дунав, који као стратешки правац треба да постане стециште највећих транспортних токова Србије.

Концепција развоја лука би требало да се сведе на следеће нивое управљања:

- јавне луке - од јавног, државног значаја (Нови Сад, Београд и Панчево као систем), луке уз Дунав, Саву и Тису и јавне луке од значаја за локалне заједнице;
- луке за сопствене потребе - луке које би градила индустријска предузећа;
- луке за мале бродове - марине, које би се градиле приватним капиталом.

Концепција развоја **интермодалног транспорта** директно је повезана са реконструкцијом и изградњом друмско-железничког Коридора X, Београд-Вршац са једне, и изградњом интермодалних терминала и логистичких центара са друге стране. Дуж коридора X и VII, на местима њиховог укрштања, као и у регионима дуж поменутих пруга постоје могућности развоја логистичких центара. Потенцијалне локације логистичких центара свакако треба планирати и у близини слободних зона у Републици Србији као местима где се већ обављају разне производне и услужне делатности у оквиру инфраструктурно опремљеног земљишта на коме влада додатно гарантован и стимулативан режим пословања. Слободне зоне у Републици Србији – АП Војводини налазе се у Суботици, Зрењанину, Новом Саду, и као такве представљају генераторе развоја појединих подручја и региона земље, односно подручја националне привеле.

Србија располаже оскудним сопственим **водним ресурсима**, који су неповољно распоређени просторно и временски. Због тога је неопходан развој сложених интегралних водопривредних система, са пребацивањем воде на све већа растојања, са акумулацијама које морају да обезбеде неопходну просторну и временску прераспodelу вода. За коришћење транзитних вода у Војводини, потребан је развој каналских вишенаменских система све сложенијих конфигурација.

Предвиђени Регионални системи за водоснабдевање Војводине су следећи:

1. Сремски регионални систем (извориште: дрински и савски алувион Јарак-Грабовац; насеља и општине које снабдева: Сремска Митровица, Рума, део Срема из Београдског система. Касније се предвиђа пребацивање воде са десне обале Дунава);

2. Новосадски регионални систем (извориште: подземне воде; насеља и општине које снабдева: Нови Сад, Беочин, Бачки Петровац, Бађка Паланка, Темерин, Жабал, Зрењанин. Постоји потреба каснијег повезивања са Сремским и Бачким системом);
3. Бачки регионални систем (извориште: алувиони и воде Дунава; насеља и општине које снабдева: Апатин, Сомбор, Оџаци, Бач, Кула, Мали Иђош, Бачка Топола, Врбас, Србобран, Бечеј);
4. Регионални систем горње Тисе (извориште: подземне воде из ОВК; насеља и општине које снабдева: Суботица, Кањижа, Нови Кнежевац, Сента, Чока, Кикинда, Ада, Нова Црња. ОВК само за насеља. Касније прерада речне воде и довожење воде са југа);
5. Јужнобанатски регионални систем (извориште: локална изворишта и алувион Ковин-Дубовац; насеља и општине које снабдева: Панчево, Ковин, Опово, Ковачица, Алибунар, Вршац, Пландиште, Бела Црква. Касније пребацивање воде са десне обале Дунава).

Концепција просторног развоја преносне и дистрибутивне **електроенергетске мреже** мора да прати растуће потребе за електричном енергијом у циљу обезбеђења сигурног, поузданог, ефикасног и квалитетног снабдевања електричном енергијом.

Као концепт развоја преносног система и у наредном периоду остаје увођење мреже 400 kV уз јачање интерконективних веза са суседима, пре свега Румунијом, Хрватском и Мађарском **чиме се** осигурава висок ниво сигурности напајања електричном енергијом потрошача на читавој територији Србије.

Такав концепт подразумева следећа основна планска решења:

- 400 kV интерконективни вод између Србије и Мађарске;
- далековод 110 kV између Великог Градишта и Беле Цркве (решава сигурно напајање јужнобанатске области и омогућава прикључења будућих ветроелектрана у региону Баната).

Дугорочна стратегија развоја преносног система предвиђа постепену замену мреже 220 kV како буде истицао животни век далековода на овом напонском нивоу. Трасе 220 kV далековода ће се, колико је то могуће, користити за будуће 400 kV и 110 kV далеководе. Мрежа 220 kV ће остати у оном обиму и на оним местима где друго решење није техно-економски оправдано.

На 110 kV напонском нивоу, осим пројеката интерне 110 kV мреже и решавања радијално напајаних дистрибутивних трансформаторских станица 110/X kV, планира се повезивање преносног и дистрибутивног система, као и прикључење објеката на преносни систем Србије, чиме се омогућава пласирање свих количина произведене електричне енергије и њен поуздан и ефикасан пренос до купаца, односно крајњих потрошача.

У сектору **нафтне привреде** - изградња продуктовода, нафтовода и складишних система за складиштење сирове нафте и деривата нафте, као и пумпних станица.

У сектору **гасне привреде** - изградња нових гасовода, подземних складишта и станица компримованог гаса.

Концепција просторног развоја **ОИЕ** се заснива на:

- поштовању принципа (критеријума) одрживости приликом коришћења ОИЕ;
- подршци истраживању и развоју науке и технологија ОИЕ;
- успостављању комуникације са одговарајућим државним и другим органима и институцијама;
- успостављању адекватне просторне дисперзије и управљање системима за производњу и коришћење ОИЕ на нивоу региона и/или области.

Концепција **заштите и унапређења животне средине** заснива се на:

- очувању природних вредности, што подразумева квалитетну животну средину (чист ваздух, квалитетна вода за пиће, очувано пољопривредно земљиште, постојаност екосистема и биодиверзитета);
- планирању на основама одрживог развоја односно рационалног коришћења природних ресурса - земљишта, воде, сировина и других природних ресурса, уважавајући „еколошки“ капацитет простора, уз повећано коришћење природног гаса и обновљивих извора енергије;

- начелу индустријске екологије, кроз превенцију и санацију, примену принципа предострожности за активности које могу да изазову већи еколошки ризик или неизвесност и примену санационих мера у деградираним и загађеним подручјима;
- процени утицаја планова, програма, објеката и активности на животну средину, као основу за планирање мера заштите. Интегрисање заштите животне средине у секторе планирања, пројектовања и изградње, кроз инструменте процене утицаја (СПУ за планове и програме, ПУ за пројекте);
- формирању заштитних зона и заштитних растојања око објеката са повећаним загађивањем и ризиком за животну средину и здравље људи.

Планом су утврђене категорије загађености по зонама и у том контексту су дефинисана решења, мере и приоритети очувања и унапређења животне средине.

У области **управљања отпадом** дефинисана је неопходност удруживања општина ради заједничког управљања отпадом чиме ће се успоставити систем регионалних центара за управљање отпадом. Регионални принцип обухвата сакупљање отпада, изградњу регионалних депонија за најмање 20 година, сепарацију рециклабилног отпада, изградњу трансфер станица као и изградњу постројења за компостирање. Истовремено, неопходно је радити на санацији постојећих званичних одлагалишта отпада које представљају ризик по животну средину, и израдити регионалне и локалне планове управљања отпадом у којима ће бити дефинисано управљање отпадом у складу са Националном стратегијом управљања отпадом.

Концепција заштите, уређења и развоја **предела** Србије подразумева различите приступе обезбеђивања квалитета предела, који се утврђују Студијом о пределима Србије, а у односу на циљеве просторног развоја појединих делова Србије, и то:

- развој усклађен са специфичним развојним и регионалним карактером предела и физичком структуром насеља на целој територији;
- промоција, заштита и одрживо коришћење проглашеног природног и културног наслеђа (предела и природних и културних вредности у насељима) и њихово повезивање у простору (локалне, регионалне, државне еколошке и културне мреже);
- јачање и промовисање постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела и амбијентата насеља од посебног значаја за развој (туристичка, културна подручја) који представљају део интернационалних мрежа и пограничних области;
- санација и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела у потпуности деградирана, па је могућа рестаурација или креирање нових вредности.

У односу на специфичне карактеристике макро-региона, АП Војводина припада војвођанско-панонско-пудунавском макрорегиону.

Концепција **заштите, уређења и коришћења природног наслеђа** заснива се на повећању укупне површине под заштитом у планском периоду (односно до 2020. године) до 12% територије Србије, успостављању националне еколошке мреже и идентификацији подручја за европску еколошку мрежу NATURA 2000, као и на изградњи ефикасног система управљања подручјима која су обухваћена наведеним мрежама. Прелиминарно се процењује да ће површина еколошких мрежа обухватити око 20% територије Србије, што ће се ближе утврдити националном стратегијом заштите природе и природних вредности, одговарајућим студијама и актима Владе. Заштићена подручја биће највећим делом просторно укључена у површине еколошки значајних подручја, односно у подручја европске еколошке мреже NATURA 2000.

Концепција развоја заштите биодиверзитета Србије ће се заснивати на:

- заштити биодиверзитета кроз систем заштите природе у оквиру заштићених природних добара;
- заштити великог броја појединачних дивљих биљних и животињских врста;
- успостављању тзв. „еколошких мрежа“ (Пан-европска еколошка мрежа Natura 2000 и EMERALD мрежа) и
- идентификацији станишта међународног значаја.

Област **заштите културног наслеђа** третирана је као саставни део интегралне заштите биодиверзитета, заштите и одрживог коришћења природног, културног наслеђа и предела. Република Србија има разноврсну топологију и сложену историју, што као резултат даје богато и

вредно културно наслеђе. ППРС дефинише основни циљ по ком културно наслеђе треба да се артикулише као развојни ресурс, заштити, уреди и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите. Међу просторним целинама, односно културним пределима у АП Војводини, приоритет треба да има спровођење мера заштите, развој и уређење манастира на Фрушкој гори, Сремских Карловаца, Петроварадинске тврђаве, Бача (тврђава, Бођани, Плавна), Карађорђева, Сирмијума.

Интеррегионалне и интрарегионалне функционалне везе и трансгранична сарадња - постићи већи степен укупне функционалне интегрисаности простора АП Војводине у оквиру Републике Србије као и да се обезбеде услови за знатно веће саобраћајно и економско повезивање Војводине са регионима суседних земаља и осталим Европским земљама.

У циљу **рационалног коришћења и управљања земљиштем**, као ограниченим ресурсом, потребно је спровести низ организованих планских активности на дефинисању и спровођењу земљишне политике, развоју и управљању урбаним и комуналним системима и услугама, преносу права власништва, вредновању и дефинисању цене имовине, оцени еколошких утицаја и мониторингу свих активности актера који користе земљиште. Због своје оскудности, грађевинско земљиште представља посебан вид земљишта које дели судбину тржишне конкуренције, закона понуде и тражње и представља економско добро. Стога је основни циљ рационално коришћење грађевинског земљишта и успостављање економски ефикасног и социјално праведног система управљања грађевинским земљиштем.

2.2. СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ РПП АПВ

Стратешки документи од значаја за израду РПП АПВ су:

- Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године („Службени гласник РС”, број 47/19);
- Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године („Службени гласник РС”, број 85/14);
- Стратегија развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008. до 2015. године („Службени гласник РС”, број 4/08);
- Стратегија развоја водног саобраћаја Републике Србије од 2015. до 2025. године („Службени гласник РС”, бр. 3/15 и 66/20)
- Закључак Владе о усвајању Плана развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2015. до 2020. године (05 број 34-7752/2015, од 23. јула 2015. године);
- Стратегија безбедности саобраћаја на путевима Републике Србије за период од 2015. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 64/15);
- Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године („Службени гласник РС”, број 101/15);
- Стратегији развоја електронских комуникација у Републици Србији од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 68/10);
- Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. („Службени гласник РС”, број 51/10);
- Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Службени гласник РС”, број 3/17);
- Уредба о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије („Службени гласник РС”, број 11/02);
- Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12);
- Стратегија за примену Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине – Архуска конвенција („Службени гласник РС”, број 103/11);
- Национална стратегија за апроксимацију у области животне средине за Републику Србију („Службени гласник РС”, број 80/11);
- Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама („Службени гласник РС”, број 86/11);

- Закључак Владе о Националном програму за управљање ризиком од елементарних непогода (05 број 217-16233/2014-1 од 14. децембра 2014. године);
  - Закључак Владе о Акционом плану за спровођење Националног програма за управљање ризиком од елементарних непогода 2017–2020. (05 број 217-1906/2017-1 од 3. марта 2017. године);
  - Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС”, број 13/11);
  - Стратегија управљања отпадом за период 2010–2019. године („Службени гласник РС”, број 29/10);
  - Национална стратегија за укључивање Републике Србије у механизам чистог развоја Кјото протокола за секторе управљања отпадом, пољопривреде и шумарства („Службени гласник РС”, број 8/10);
  - Стратегија увођења чистије производње у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 17/09);
  - Национални програм заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10);
  - Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08);
  - Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године („Службени гласник РС”, број 107/12);
  - Стратегији развоја туризма Републике Србије за период 2016. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 98/16);
  - Програм развоја туризма АП Војводине, за период од 2018. до 2022. год. („Службени лист АПВ”, бр. 54/18);
  - Стратегија развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС”, број 59/06);
  - Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године („Службени гласник РС”, број 35/20);
  - Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. године до 2027. године („Службени гласник РС”, број 30/18);
  - Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године („Службени гласник РС”, број 107/12);
  - Стратегија водоснабдевања и заштите вода у АП Војводини („Службени лист АПВ”, број 1/10);
  - Предлог Стратегије развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029. године²
- итд.

3. АНАЛИЗА И ОЦЕНА СТАЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА ПО ОБЛАСТИМА

3.1. ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

3.1.1. Пољопривредно земљиште и пољопривреда

Укупна коришћена пољопривредна површина у АП Војводини у 2018. години износи 1.574.366 ха, од чега су оранице и баште 1.433.130 ха (91%). Највећа површина обрадивог земљишта користи се за производњу жита, затим индустријског биља, повртног биља и крмног биља респективно. Поређењем површина коришћеног пољопривредног земљишта по областима може се приметити да су највеће површине у јужнобачкој области 273.729 ха (17,4% од укупне површине коришћеног пољопривредног земљишта) и јужнобанатској области (20,0%), а најмање у севернобачкој области (8,8%). Воћњаци су најзаступљенији у сремској области (5.328 ха), затим у јужнобачкој (3.626 ха) и севернобачкој (2.997 ха). Виногради су најзаступљенији у јужнобанатској области на површини од 2.350 ха и сремској 874 ха. Лош квалитет земљишта у средњобанатском округу је утицао да остане велика површина под пашњацима 42.264 ха и јужобанатском 24.642 ха, па је у том округу сточарство врло заступљено.

На педолошкој карти АП Војводине издвојено је чак 87 различитих систематских јединица земљишта на нивоу типа, подтипа, варијетета и форме од којих свака поседује одређена морфолошка, хемијска, водно-физичка, а с тим у вези и производна својства. Већина од њих су природно плодна земљишта, која пружају оптималне услове за постизање високих стабилних и економски оправданих приноса одговарајућег квалитета (нпр. черноземи, ливадске црнице, ритске црнице, флувисоли).

² Предлог Стратегије развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029. године усвојен је на седници Владе Републике Србије дана 13.02.2020. године.

Највећи део пољопривредних површина користе породична газдинства, чија величина у просеку износи 3,59 ха. Сељачка газдинства заузимају око 2/3 земљишних капацитета. Неповољна структурна и социоекономска обележја породичних газдинстава прати висока уситњеност и распарчаност земљишних поседа, низак ниво коришћења савремених инпута при обради земљишта, посебно слаба опремљеност специјализованом механизацијом, ниска и неконтролисана примена агрохемикалија, мали број стоке у односу на потенцијале крмне основе и агротехничке захтеве за одржавањем органске структуре земљишта, успорена дифузија агротехничких, економских и еколошких знања у пољопривредну праксу, недовољно искоришћен потенцијал за наводњавање и опште заостајање већине руралних подручја у погледу опремљености и/или доступности готово свим елементима техничке и социјалне инфраструктуре.

Неуређеност земљишног поседа је висока, те је на око 50% површина потребно извршити комасацију.

На плодност земљишта неповољно утичу и све врсте ерозије. Због претежно равничарске конфигурације земљишта еолска ерозија представља основни проблем на највећем делу АПВ, осим на Фрушкој гори и Вршачком брегу, где се као озбиљнији ерозивни фактор намеће флувијална ерозија, у виду сезонских појава бујица.

Еолска ерозија је озбиљан проблем, а штете које наноси нису тако очигледне као код флувијалне, али дугорочно посматрано перманентно одувавање плодног површинског слоја хумуса неминовно води смањењу плодности земљишта. Војводина има застрашујуће мале и неравномерно распоређене површине под шумама, а управо се ветрозаштитни појасеви и шуме намећу као једно од најбољих решења и за спречавање еолске ерозије и ублажавање неповољних климатских колебања.

Сточни фонд АП Војводине у 2018. године

Табела 2. Биланс стоке и живине у Републици Србији и АП Војводини у 2018. години, у хиљадама комада³

Република Србија	АП Војводина		Учешће АПВ у РС (%)
Говеда	881	259	29,4
Свиње	3.266	1.466	44,9
Овце	1.799	326	18,1
Живина	23184	10052	43,4

Један од ограничавајућих фактора развоја пољопривреде је и неадекватан и недовољан сточни фонд, што подразумева несразмерну заступљеност свиња и живине у односу на преживаре. Некада веома раширено полуинтензивно и екстензивно сточарство, превасходно пашарење, сада је много мање заступљено. Ова чињеница је битна не само са економског, него још више са еколошког аспекта. Подручја Средњег Баната, Делиблатске пешчаре, Фрушке горе и још неки делови АПВ сусрећу се са инвазивним зарастањем степских пашњака у непродуктивну шикару.

3.1.2. Шуме, шумско земљиште, шумарство и ловство

Садашње стање шумовитости у АП Војводини износи 7,1% (154.000 ха), што је у односу на период израде претходног РПП више за 0,4%. Највећи део шума у Војводини је у државном власништву.

Шуме у Војводини се према својој намени класификују у три целине: шуме у оквиру заштићених природних добара, производно заштитне шуме и заштитно-регулаторне шуме. У Војводини преовладавају састојине чија је доминантна врста ЕА топола, затим храст лужњак и састојине багрема.

Државним шумама у Војводини газдују ЈП „Војводинашуме“ и „Воде Војводине“, Национални парк „Фрушка гора“ и Институт за низијско шумарство и животну средину. Један део државних шума је поверен на управљање војним установама „Моровић“ и Карађорђево“.

³ Извор: Републички завод за статистику

Стање шума у државном власништву у много повољнијем положају у односу на шуме у приватном власништву. Код осталих корисника шума стање није задовољавајуће, без обзира на много мање учешће ових корисника у укупној површини шума Војводине.

Основни проблеми шума и шумарства АП Војводини су: фрагментираност и уситњеност шумских поседа, измењеност састава у односу на природни потенцијал и коришћење, низак степен шумовитости са неповољним распоредом шума, као и заштитног зеленила; неповољна структура састојина по пореклу (тенденција смањења учешћа састојина високог порекла и висок степен учешћа састојина изданачког порекла); недовољна повезаност шумарства са другим привредним делатностима. Поред ових проблема, постоје такође претње од стране биотичких и абиотичких фактора.

За развој **лова** као привредне гране постоје предуслови, посебно услови станишта, који погодују развоју дивљачи. Бујна вегетација је станиште разноврсне дивљачи, са могућношћу унапређивања ловног туризма.

Од производа лова и ловне привреде из шума Војводине најважнији су месо дивљачи и ловно-туристичке услуге. Ловишта и смештајне капацитете користе углавном домаћи ловци, а мањим делом и ловци из иностранства. Месо дивљачи се продаје на домаћем и страном тржишту.

У Војводини је формирано укупно 152 ловишта. Ловачке организације газдују са 61 ловиштем чија површина износи 1.991.605,00 ха. ЈП „Војводинашуме“ газдује са 14 ловишта укупне површине 108.979,00 ха, док је рибарским газдинствима је додељено 17 ловишта укупне површине 18.154,00 ха. Војска Србије газдује са 4 ловишта, а по 1 ловиште има Национални парк „Фрушка гора“ и Пољопривредно предузеће „Зобнатица“. Посматрано по деловима Војводине, највеће површине ловишта су у Бачкој, Банату, а затим у Срему.

3.1.3. Воде, водни ресурс и водни режим

Водна тела површинских вода

Речну мрежу Војводине чине три велике реке - Дунав, Сава и Тиса, са свим својим притокама и каналима. Све реке се одликују малим падом, спорим и кривудавим током, великом акумулативном моћи и склоношћу ка стварању мртваја и меандера. На територији Војводине сливна подручја формирају и мали водотоци, као што су: Криваја и Чик у Бачкој; Манђелоски поток, Галовица, Јарчина и већи број потока који се сливају са Фрушке горе, као и Босут и Студва у Срему; Златица, Бегеј (Стари и Пловни), Тамиш, Брзава, Моравица, Караш, Нера, Надела, Ројга у Банату. У водну слику Војводине улазе и језера од којих су најзначајнији: Палић код Суботице (око 5,8 km²), Лудошко језеро, Царска бара и Обедска бара и низ језера на Фрушкој гори и Бачкој. Површинске воде Војводине се у потпуности налазе у сливу Дунава и користе се за водни транспорт, као реципијенти употребљених вода насеља и индустрије, за наводњавање, снабдевање индустрије, туристичке и спортско рекреативне активности.

Карактеристика подручја Војводине је што су транзитне воде (5.241,5 m³/s), са суседних територија, 100 пута веће од сопствених (52,0 m³/s), што представља просечно специфично отицање са сопствене територије од око 1 l/s km² за равничарски део и око 30 l/s km² за планински део. Са специфичном расположивошћу властитих површинских вода од око 750 m³ по становнику годишње (дупло мање од целе Србије), Војводина спада у водом сиромашнија подручја Србије и Европе. Просечни коефицијент отицаја за Војводину је око 0,12, али се на Телечкој висоравни (Северна Бачка) креће и свега око 0,06.

Количина од око 2.500 m³ по становнику годишње домаћих вода је доња условна граница на основу које се утврђује потпуна и дугорочна самодовољност вода једне земље за њен несметан и одржив развој, без угрожавања животне средине. Војводина је са својих 750 m³ далеко испод ове границе по становнику годишње домаћих вода, с тим да је ситуација много повољнија ако се томе додају спољне воде (75.870 m³/становник за годину), међутим спољне воде су подложне страним утицајима.

Табела 3. Расположиве површинске воде у (m³/s)⁴

ВОДОТОК	ПРОСЕЧНЕ ВОДЕ		МАЛЕ ВОДЕ	
	Транзитне	Сопствене	Транзитне	Сопствене
Дунав са Дравом	2.824		1094,5	
Тиса	789	5,5	126,3	
Тамиш	37	9,0	0,3	
Пловни Бегеј	19,3		10,5	
Стари Бегеј	3,2		0,9	
Брзава, Моравица, Караш, Нера	35		3,8	
Бачка и Банат (потоци и канали)		24,5		1,3
Срем		13,0		0,5
Баја-Бездан и Плазовић	2			0
Сава	1.532		270,6	
Укупно (m³/s):	5.241,5	52,0	1506,9	1,8
Просечне воде				
	а) Транзитне	5.241	Транзитне просечне воде су 100 пута веће од сопствених	
	б) Сопствене	52		
	Укупно (m³/s):	5.293		
Мале воде				
	а) Транзитне	1506,9	Транзитне мале воде су једини расположиви ресурс при малим водама	
	б) Сопствене	2,0		
	Укупно (m³/s):	1.508,9		

Коришћење транзитних вода захтеваће реализацију великих регионалних каналских система, као и врло активну међународну сарадњу. Посебно је приоритетан задатак да се што пре изврши обнова ХС ДТД, у смислу повећавања проточности и проширења његових вишенаменских функција. Међутим, повољна је околност што се најквалитетнији земљишни ресурси налазе у зонама у којима се уз одговарајуће коришћење долазних вода међународних река може остварити интензивна пољопривредна производња.

Подземне воде

У Војводини, у којој се за снабдевање насеља користе воде из основног водоносног комплекса (ОВК) који се изузетно споро обнавља, због прекомерне експлоатације дошло је до великих обарања нивоа подземних вода, на неким местима и преко 50 m, а то се одражава и на погоршавање квалитета. Због тога се мора мењати концепција догорочног снабдевања бројних насеља, најпре прекидом коришћења подземних вода за технолошке потребе. Проблеми са расположивошћу подземних вода све више ће се погоршавати, јер се због дугогодишњег застоја у изградњи целовитих система за наводњавање, који би се ослањали на мрежу канала ХС ДТД и друге речне системе, сада примењује мноштво парцијалних система, који своје водозахвате граде индивидуално, са захватањем подземних вода.

Унутар територије АП Војводине се издвајају две хидрогеолошке јединице: (1) Бачка и Банат, и (2) Срем.

У ОВК формиране су субартеске и артеске акумулације подземних вода које представљају главни ресурс воде за пиће Бачке и Баната. На том подручју обавља се интензивна експлоатација из ОВК, а само делимично из „прве издани“. Захватање је највећим делом са дубине од 140-230 m, ређе до близу 400 m (Опово). Најзаступљенија су мања изворишта, до 10 l/s, а код већих система 50-100 l/s.

Друга хидрогеолошка јединица (Срем, Посаво-Тамнава и Мачва) омеђена је јужним гребеном Фрушке горе и Дунава према северу и североистоку, Дрином на западу, падинама Поцерине на југу. У делу северно од условне линије Стара Пазова - Рума - Шид нема водоносних средина, односно акумулација подземних вода од интереса за снабдевање већих насеља. У јужном делу Срема налазе се значајне акумулације подземних вода у речним и речно-језерским песковито-шљунковитим наслагама квартара и песковитим наслагама плиоцена. У другој јединици се налазе велика постојећа изворишта (Београдски водовод), као и потенцијална значајна изворишта регионалног система у Мачви, Срему (Бартовци, Мартинци, Јарак).

⁴ Извор података: ЈВП „Воде Војводине“, 2010

Издани Војводине са пијаћим водама, у зависности од генезе водоносне средине, дубине и режима издани, физичко-хемијских карактеристика воде и других специфичности, могу се поделити на:

Артеске издани - За водоснабдевање становништва и индустрије Војводине пијаћом и санитарном водом изузетно важну улогу имају артеске издани, из којих се снабдевају: Сомбор, Оџаци, Суботица, Бачка Топола, Црвенка, Кула, Хоргош, Кањижа, Нови Кнежевац, Чока, Кикинда, Ада, Бечеј, Нови Бечеј, Зрењанин, Сечањ, Ковачица, Качарево, Банатски Карловац, Вршац, Бела Црква, Бач, Бачки Петровац, Србобран, Инђија, Стара Пазова, Рума, Пећинци и бројна друга насеља.

Генерални пад статичког нивоа изданих вода, односно смањење резерви подземних вода, споро обнављање динамичких резерви и стално повећање обима експлоатације из овог комплекса налажу да се убудуће са потрошњом мора рационалисати и боље газдовати. Воде ове издани треба искључиво користити за водоснабдевање становништва.

Издани са слободним нивоом - Из ових издани експлоатише се просечно дневно $2,5 \text{ m}^3/\text{s}$ подземне воде. Најинтензивнија експлоатација врши се из приобаља Дунава и његових тераса $2,1 \text{ m}^3/\text{s}$, знатно мање из приобаља Саве $0,4 \text{ m}^3/\text{s}$ (нису урачунате количине које се експлоатишу за потребе Београдског водовода), а најмање из приобаља Тисе $0,02 \text{ m}^3/\text{s}$.

Најповољније хидрогеолошке и хидродинамичне карактеристике имају алувиони Дунава и Саве у појединим сегментима речног тока. Приобаље Дунава има најбоље филтрационе карактеристике на секторима Бездан-Богојево, Футог-Петроварадин, Ковин-Дубовац и на потезу код Панчева, а приобаље Саве на секторима Јамена-Сремска Митровица и Јарак-Грабовци.

Подземних вода нема довољно и сужене су могућности за њихово коришћење. Због експлоатације подземних издани и неадекватне заштите изворишта све већи проблем постаје квалитет подземних вода, тако да се све више доводи у питање могућност коришћења низа изворишта, чак и из ОВК, без употребе постројења за пречишћавања, и то са доста захтевним технологијама. Зато квалитетне и искористиве подземне воде постају драгоценост, која ће се чувати само за становништво и оне технолошке процесе који захтевају воду највишег квалитета.

На основу вишегодишњих испитивања квалитета вода на територији Војводине може се констатовати следеће:

- воде Дунава налазе се у II класи квалитета захваљујући знатној способности самопречишћавања;
- воде Тисе долазе већ прекомерно загађене и налазе се у III класи са повременим одступањима ка IV класи;
- воде Саве долазе прекомерно загађене и углавном задржавају III класу бонитета;
- банатски водотоци дотичу из Румуније прекомерно загађени и претежно имају IV класу бонитета; најтежа ситуација је на Старом и Пловном Бегеју где је квалитет „ван класе“;
- каналска мрежа ХС ДТД је неуједначено оптерећена; најугроженија деоница је Врбас-Бездан (Велики бачки канал) где се квалитет категорише као „ван класе“;
- акумулације показују тренд убрзане еутрофизације што у знатној мери ограничава њихову примену;
- воде језера Палић и Лудаш налазе се углавном у III класи са уоченим трендом еутрофизације, као последица неадекватног пречишћавања отпадних вода града Суботице и освежавања њихових вода (доградња ППОВ-а је у завршној фази).

Најугроженији водотоци у Војводини су:

- Канал Врбас-Бездан (деоница од 0+000 до 6+000 речног километра);
- Пловни Бегеј (од Румунске границе до преводнице Клек);
- Александровачки канал;
- Бегеј (ток кроз Зрењанин до бране код Стајићева);
- Надела (у доњем току од уставе Јабука до ушћа у Дунав);
- Кудош (код Руме);
- Босут (у летњим месецима постаје бара у којој долази до појаве цветања воде, потрошња кисеоника порасте, појављује се трулење те долази до ослобађања метана и амонијака, а квалитет воде нагло опада са II на IV категорију);
- Криваја (низводно од Бачке Тополе);
- Канал Богојево - Бечеј (на току од улива канала Врбас-Бездан до ушћа у Тису) и Тиса (од Сенте до бране на Тиси).

3.1.4. Минералне сировине и рударство

На територији Војводине су до сада откривене највеће резерве нафте и гаса у Србији (око 97% од укупно откривених резерви). Производња нафте и гаса обавља се на 51 нафтних и гасних поља са 166 лежишта, односно из 780 нафтних, 150 гасних бушотина и 2 бушотине за производњу CO₂.

Резерве и експлоатација угља - На територији АП Војводине постоје лежишта мрког угља и лигнита. На северним и западним обронцима Фрушке горе, као и на десној обали Дунава постоји више потенцијалних лежишта: Черевих, Баноштор, Сремска Каменица и др. На територији АП Војводине, данас се експлоатација угља врши само у руднику угља „Ковин“. Експлоатација лигнита из ковинског рудника, врши се из подводног копа, са дна корита реке Дунав. До сада утврђене резерве угља износе око 5.000.000 t, поред тога оверене су и резерве шљунка од око 5.200.000 m³.

Неметаличне минералне сировине и сировине за добијање грађевинског материјала - Регистровано и истражено је преко 360 појава и лежишта за 16 врста неметаличних минералних сировина. Истражени и утврђени потенцијали неметаличних минералних сировина знатно су већи од њихове тренутне експлоатације. Као сировине за производњу грађевинских материјала користе се цементни лапорац, кречњак, туф и опекарска глина.

Територију АПВ одликује веома разноврсан литолошки састав и сложен структурни склоп, где се издваја неколико **хидрогеолошких целина**, које се одликују како специфичним геолошким саставом, тако и посебним хидрогеолошким својствима и где су формиране бројне акумулације подземних вода-издани чији квалитет и квантитет варира у изузетно широким границама.

Геотермална енергија подразумева петротермалне и хидрогеотермалне енергетске изворе којима територија АПВ обилује у значајној мери. Вредности густине терестричног топлотног тока на највећем делу њене територије су веће од његове просечне вредности за континентални део Европе. Највеће вредности (> 100 mW/m²) су у Панонском басену.

3.2. СТАНОВНИШТВО И СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ

3.2.1. Демографски развој

Укупан број становника АП Војводине према Попису становништва, домаћинстава и станова 2011. године износи 1.931.809 становника. Развој становништва АП Војводине има неповољне тенденције због успореног демографског раста. Природна депопулација је присутна у великој мери, број умрлих надмашује број живорођене деце, веома је изражен процес демографског старења, у порасту је број самачких домаћинстава, док миграциони процеси имају велики удео у демографској слици АП Војводине.

На основу последњих података Републичког завода за статистику у 2018. години број становника је 1.864.863 и у односу на последњи попис 2011. године, укупан број становника је смањен за 3,62%. Изузев Јужнобачког округа, код свих осталих је приметно смањење броја становника (од 4,03% до 7,91%). Период друге половине 20. века у АП Војводини је обележен великим досељавањима, али и великим одсељавањима, која су у овом тренутку много више изражена. Окрузи са највећом променом су Западнобачки (7,91%), Севернобанатски (7,34%), Средњебанатски (6,42%).

У 2018. години сви окрузи у АП Војводини бележе негативан природни прираштај. Највишу стопу имао је Западнобачки округ (-10‰), док је најнижу имао Јужнобачки округ (-2,1‰). Све до краја 20. века ратови су били узроци минималних (током ратних година) и максималних вредности (послератни компензациони период) природног прираштаја у АП Војводини. Тренд негативне стопе је и даље присутан, и ако не буде осетнијег доприноса миграција у АП Војводини ће неминовно доћи до депопулације која би могла да, до средине XXI века, узрокује смањење становништва за око пола милиона становника.

Стопа укупног фертилитета на нивоу АП Војводине 2018. године је износила 1,48. Да би просто обнављање становништва било дугорочно обезбеђено неопходно је да стопа фертилитета достиже вредност од 2,1. Посматрано по окрузима највишу забележену стопу укупног фертилитета у 2018. години има Средњебанатски округ (1,56) што је значајно испод неопходне вредности од 2,1 детета

по жени у фертилном периоду. Такође, вишу стопу укупног фертилитета у односу на ниво АП Војводине има Сремски округ (1,53), док најнижу стопу укупног фертилитета има Западнобачки округ (1,34). Остали окрузи имају стопу укупног фертилитета на нивоу АП Војводине. Посматрано по јединицама локалне самоуправе најнижу стопу укупног фертилитета у 2018. години, испод 1,3, имале су општине Кањижа, Бачка Топола, Апатин, Бач и Ириг.

Према подацима РЗС за 2018. годину, анализа удела становништва по старосним групама указује да у АП Војводини има 14,4% становништва школског узраста, 66,4% радно способног становништва и 19,2% становништва старијег од 65 година. Посматрано по окрузима, старосна група до 15 година има највеће учешће у Јужнобачком округу (15,5%), а најмање у Западнобачком округу (12,9%). Општине са најмањим уделом становништва до 15 година су Чока, Пландиште и Ириг (испод 12,5%), док Град Нови Сад и општина Жабалј имају највећи удео у АП Војводини (16%, односно 16,8%). Учешће старосне групе од 15-65 година у укупном броју становника варира од 65,5% у Западнобачком округу до 66,9% у Јужнобачком округу. У овој старосној групи посебно се издваја општина Бач са највећим учешћем становништва између 15-65 година са 67,6%. У односу на 2017. годину када су поред општине Бач учешће са преко 67,5% у овој добној групи имале и општине Шид, Мали Иђош, Србобран, Темерин и Град Нови Сад, може се закључити да се ситуација доста променила већ наредне године. Са друге стране, удео становништва старијег од 65 година у укупном броју становника највећи је у Западнобачком округу (21,6%), а најмањи у Јужнобачком округу (17,6%). Удео старијег становништва, поред Западнобачког округа, је већи од 20% и у Севернобанатском и Средњебанатском округу. На основу анализираних података из 2018. године, Град Нови Сад и општина Жабалј имају најмањи проценат становништва старијег од 65 година (испод 17,5%), док подаци из 2017. године указују да су поред ове две општине, најмањи удео старијег становништва имале и општине Србобран и Темерин.

Основни фактор депопулације и убрзаног старења становништва у Републици Србији је ниво рађања, који још од средине прошлог века не обезбеђује просту замену генерација. Током последње две деценије ниво рађања у континуитету је нижи за 30% од потребног за замену генерација. Структурна ограничења, као што су незадовољавајући економски стандард, незапосленост, нерешено стамбено питање, недовољна материјална подршка породицама са децом, висока психолошка цена родитељства и др. важан су фактор недовољног рађања.

3.2.2. Развој урбаних насеља и система

Урбана насеља

Насеља АП Војводине су се релативно равномерно развијала, захваљујући генералној планској реконструкцији целокупног система насеља током XVIII века, којом су утврђене основне смернице урбаног развоја насеља, просторне дистрибуције становништва, а самим тим и мрежа насеља.

Према Закону о планирању и изградњи, град јесте насеље које је као град утврђено законом, док је насељено место дефинисано као изграђени, функционално обједињени простор на коме су обезбеђени услови за живот и рад људи и задовољавање заједничких потреба становника.

Према Попису становништва, домаћинстава и станова из 2011. године (РЗС) за исказивање података према типу насеља коришћен је такозвани административно-правни критеријум, према којем се насеља деле на „градска“ (која су актом јединица локалне самоуправе добила тај статус) и на „остала“.

Од 467 насеља, колико има АП Војводина, савремену мрежу градских насеља АП Војводине, издвојених по методологији Републичког завода за статистику, чини 52 насеља.

На подручју Војводине данас има 45 локалних самоуправа, при чеми у осам градова живи 733.998 становника (37,99%), док у осталих 37 насеља, која представљају општинске центре, живи 419.429 становника што је 21,71% укупног броја становника Војводине.

Према Републичком заводу за статистику у групу осталих насеља не спадају само села како се то често погрешно сматра, већ и насеља која немају статус градског насеља као што су општински центри Мали Иђош, Нова Црња, Пећинци, Пландиште и Сечањ, док су насеља Бачки Јарак, Банатски Карловац, Црвенка, Футог, Јаша Томић, Качарево, Мачванска Митровица, Мол, Палић, Петроварадин,

Сремска Каменица и Старчево (која нису центри општина) дефинисана као насеља градског типа (која представљају урбану, историјску, природну, привредну или друштвену целину).⁵

Насеља се разликују по броју становника, степену развијености, морфологији, функцијама и другим обележјима и представљају тековине материјалне и духовне културе становништва. Типови насеља одржавају историјске, социјално-економске, етно-културне и природне карактеристике становништва, који живе на њиховој територији. Основна карактеристика Војвођанских урбаних насеља је планска композиција геометријског карактера и мултикултуралност.

Градови су већа насеља у којима живи највећи број становника, а садрже индустријске, трговачке, саобраћајне и друге непољопривредне функције, и као такви представљају носиоце привредног и културног развоја државе и иницијатори су преображаја насеља, у својој околини, која им гравитирају, мада је већина наведених функција заступљена и у другим урбаним насељима (индустријски, саобраћајни, трговачки, културно-туристички, здравствени, административни садржаји и др.).

Територију АП Војводине дуг временски период карактерисао је уравнотежен урбани развој, добро развијена мрежа градова и урбаних насеља. Сва урбана насеља су међусобно повезана и у оквиру својих функционалних подручја имају услове за добру физичку комуникацију са осталим насељима захваљујући развијеној путној мрежи и главним путним правцима.

Последњих неколико деценија на територији АП Војводине усталио се негативни тренд који се манифестује интензивирањем поларизације територије Региона Војводине на развијеније центре, махом већа градска насеља и све неразвијенију периферију – већина мањих урбаних/општинских центара и сва сеоска насеља. Узроци наставка поларизације последица су неравномерне и неуравнотежене дистрибуције функција насеља и слабљење њиховог демографског и привредног капацитета.

Табела 4. Величинска категорија урбаних насеља (градова и општинских центара) према броју становника (Према Закону о територијалној организацији Републике Србије)⁶

Величинска категорија према броју становника	Број насеља	Број становника	% од укупног становништва АПВ	Просечна величина насеља
До 3000	4	9095	0,47	2274
3001-5000	6	24668	1,28	4111
5000-10000	12	92952	4,81	7746
10001-20000	10	160367	8,30	16037
20001-50000	9	291299	15,08	32367
50001-100000	3	250624	12,97	83541
>100000	1	324422	16,79	324422
УКУПНО	45	1153427	59,7	67214

Посматрајући дистрибуцију становништва према величинској категорији у насељима⁷, ових 45 урбаних насеља указују да је просечна популациона величина 67.214 становника. С обзиром на то да је изузетна концентрација у Новом Саду, изузимањем овог насеља добија се реалнија просечна популациона величина у насељима која износи 20.868 становника, што је ближе чињеници да се највећи број насеља (22 насеља), односно готово половина, налази у средишњој величинској категорији насеља која броји од 5.000-20.000 становника.

Евидентно је изразито неефикасно и нерационално коришћење грађевинског земљишта, као највреднијег дела физичког територијалног капитала урбаних насеља, што је довело до феномена масовне бесправне изградње која је постала један од кључних модела обезбеђења стамбеног простора, или нових производних садржаја.

⁵ Применом демографског статистичког критеријума званична статистика у попису становништва 1953. године издвојила је 23 градска насеља у Војводини. У попису из 1961. године критеријум за статус градског насеља задобило је још 11, а 1971. године још 13 насеља у Војводини. Одређивање статуса градских и осталих насеља користи се од пописа становништва 1981. године, када је промењен критеријум за одређивање статуса градских насеља, што је за последицу имало значајну измену систематског списка градских насеља.

⁶ Извор: Попис становништва, домаћинства и станова, РС, 2011. године.

⁷ Према подацима Пописа становништва, домаћинства и станова 2011. године.

У исто време добар део постојећих радних комплекса је напуштен или запуштен. Не постоји адекватна информациона основа о браунфилд локацијама у урбаним насељима. Ове локације имају неповољне економске, социјалне, еколошке, естетске и друге ефекте у простору.

Један од негативних трендова у градовима и урбаним насељима је и елиминација отворених јавних простора: спортски терени, зелене површине, дечија игралишта, итд.

У пракси просторног и урбанистичког планирања културне и природне вредности, као и зоне заштите културне баштине, у великој мери су девастиране. Главни узрок је растућа урбанизација, тј. стихијска и агресивна изградња.

Највећи број насеља припада величинској категорији од 5.000-10.000 становника (4,81% укупне војвођанске популације). Величинској категорији од преко 100.000 становника припада само једно насеље – Град Нови Сад са 16,79% становништва од укупног броја становника АП Војводине. Услед интензивног развоја Новог Сада дошло је до интензивног повећања броја становника.

Урбани системи

Мрежа насеља АП Војводине представља скуп свих врста и типова насеља на њеној територији. Под урбаним системима се подразумевају мреже насеља различите сложености, хијерархијски устројене и са центрима одговарајућег функцијског капацитета.

За утврђивање урбаних система од важности су: диверзификованост и сложеност функција и њихов територијални домет, демографски капацитет насеља, инфраструктурна опремљеност и географска предиспонираност.

У простору Региона Војводине издвајају следећи урбани системи:

1. део метрополског подручја Београда и Новог Сада са бројним субцентрима различитог ранга. Ово полицентрично подручје је развојно најперспективније полазећи од највишег функцијског капацитета, значајног демографског капацитета, саобраћајно одлично повезано и солидно инфраструктурно опремљено;
2. агломерације – морфолошки и просторно-функцијски повезани центри значајног функцијског капацитета, добре саобраћајне повезаности, али са угроженим демографским капацитетом услед дејства метрополског подручја;
3. регионални центри – релативно издвојени центри већег броја функција ширег територијалног утицаја. Налазе се у окружењу мањих урбаних и великог броја руралних насеља, недовољно инфраструктурно опремљени и скромнијег демографског капацитета;
4. субрегионални / локални центри – центри супралokalних / локалних функција и скромних зона утицаја, недовољно добро инфраструктурно повезани са регионалним центрима и демографски угрожени.

У укупном броју становништва АПВ, услед занемаривања развоја рурално-урбаних веза, расту диспаритети у квалитету живота и доступности између урбаних и руралних насеља. То се рефлектује на дуготрајно пражњење руралних подручја и непланско ширење урбаних насеља. Квалитет живота у рубним и периурбаним зонама нижи је у односу на централне урбане зоне, али је виши у односу на рурална насеља, што доприноси настављању испољених негативних тенденција у регионалном, урбаном и руралном развоју. Испољене су разлике и у самим градовима и урбаним насељима између делова урбаног подручја у погледу квалитета живота, пре свега опремљености и доступности инфраструктуре и услуга јавних служби и комуналних делатности. Разлози за настанак ових разлика су пре свега у масовној бесправној изградњи нових делова насеља, у рубним урбаним зонама, али и у постојећим подстандардним четвртима које се могу наћи и у појединим централним деловима урбаних насеља.

Недостатак основне урбане инфраструктуре додатно погоршава услове живота и здравље становника, а загађује и животну средину подстандардног насеља, али и ширег урбаног окружења. У бесправно изграђеним деловима насеља могу се наћи луксузни резиденцијални објекти, али и вишепородичне стамбене зграде.

Недовољна је усклађеност политике урбаног развоја са политикама грађевинског земљишта и комуналне привреде. Стихијска и непланска изградња, претходних деценија, између осталог довела је до неусклађености саобраћајне мреже и осталих намена у простору. Градови, у првом реду Нови Сад, али и остала урбана насеља, суочени су са презагађеношћу (изазвану издувним гасовима), недовољним проточним капацитетима и недостатком простора за мирујући саобраћај.

Најзначајнији проблеми у функционисању система насеља су:

- просторна диспропорција функција;
- значајно смањење функцијских капацитета мањих насеља;
- емиграција становништва у веће центре и иностранство због немогућности задовољења својих потреба;
- урушавање социо-економске и образовне структуре услед емиграције становништва;
- слабљење економске основе услед деиндустријализације.

Просторно-функционални развој мреже насеља датог простора зависи од самог положаја и улоге појединих насеља, али и од спољних утицаја ширег окружења. Постојећа просторно-функционална организација сваког насеља настала је континуалним деловањем многобројних фактора планског, али делимично и стихијског карактера.

Оно што је обележило претходне две деценије је један од озбиљнијих конфликта у простору, а то је девастација пољопривредног земљишта, високог бонитета и његова пренамена, како за стамбену изградњу, али у већој мери за објекте других намена: индустријске производње, складишта, стоваришта и сл. Сагледавањем досадашњих дешавања у простору, у неким срединама се пренамена земљишта показала као оправдано (Стара Пазова, Инђија, Пећинци, Рума, Сремска Митровица, Зрењанин). У већини случајева показало се да локалне самоуправе нису имале реалну визију развоја, као што нису прихватале ни стручне сугестије планера. Све се завршило на пренамени пољопривредног земљишта, углавном високог бонитета, у грађевинско земљиште. Оваква субурбанизација довела је до стварања периурбаних простора у којима се урбане и руралне активности преклапају, и стварају озбиљне проблеме у свим сегментима инфраструктурног опремања, а самим тим и у укупном функционисању насеља.

Према броју активног становништва у одређеним привредним делатностима, насеља АП Војводине могу се поделити у следеће функционалне типове:

Табела 5. Функционални типови урбаних насеља (број градских насеља према РЗС)

Функционални тип насеља	Број насеља	Број активног становништва	% у односу на укупан број активног становништва
Услужно-индустријска	29	119277	31,5
Услужно-аграрна	3	9837	2,6
Услужна	15	249087	65,9
Укупно АП Војводина	52	378201	100

Унутар гравитационих подручја великих градова формирају се секундарни гравитациони центри различитих категорија обзиром да све градске функције немају исти досег деловања на околину.

Везе између градова и околних насеља су обостране. Досег деловања града на околину зависи од јачине његових функција. Близина гравитационих центара доводи до формирања макрогравитационих подручја које заузимају мала подручја и мали број насеља. Примери су околине Темерина, Србобрана, Малог Иђоша, Инђије, итд.

3.2.3. Рурални развој и уређење села

Функционално гледано, свако село, без обзира на своју величину, има одређену улогу у друштвеној репродукцији и различит положај у мрежи насеља. Према положају у мрежи сеоских насеља разликују се:

- **примарна села** немају никаквих спољних функција према другим селима; најчешће су мала (од њих је мањи само заселак); понекад и нису мала, ако је реч о већим приградским насељима која су превасходно стамбене јединице, функционално зависне од већег оближњег места;
- **села са сеоским центром** имају једну или више функција за два или више примарна села (заједничка месна канцеларија, амбуланта, сервис и сл.);
- **центри заједнице села** јесу насеља која обједињују више функција у односу на околна села и посредују везу с општинским центром, као с најближим урбаним насељем.

Са процесом депопулације руралних подручја и насеља, слабљења економске основе и рационализацијом јавних служби, изражен је проблем редукције и слабљења наслеђених функција у центрима заједнице насеља и селима са сеоским центром.

Основне просторне јединице за идентификацију и класификацију морфологије насеља јесу: (а) атар села (катастарска општина)-територија села са јасно одређеним границама које се не мењају кроз време, у којој се развија једно или више насеља, одвија живот и део економских активности становника (у пољопривреди, шумарству и др.); и (б) кућиште и различити модели груписања кућишта у атару села-дисперзна/раштркана кућишта по атару или групације кућишта (чврсто груписана целина неколико кућишта) које формирају издвојене насељске целине (заселак, централну групацију у насељу) или компактно насеље.

Као посебна категорија сагледавања сеоских насеља Србије издваја се панонски тип села, који је врста плански грађеног, збијеног и равничарског сеоског насеља, по правилу са ортогоналном шемом улица које се секу под правим углом и центром на месту укрштања две главне улице. Мрежу сеоских насеља панонског типа карактерише релативно хомогена структура насеља сличне величине и релативно уједначене међусобне удаљености („сат времена хода“). У време планског насељавања панонске низије и процеса генезе данашње насељске мреже (претежно XVIII век) физичка структура насељина и њихове морфолошке карактеристике су биле уједначене, док су специфичности детерминисане културним обрасцима многобројних етничких заједница утицале на стварање различитих карактера сеоских насеља, који су и данас релевантни у процесу планирања њиховог уређења. На простору Војводине још увек су веома јасно читљиви трагови историјског развоја, планског оснивања и континуитет уређења насеља.

Панонски тип села карактерише релативно хомогена структура компактне форме са парцелама уједначене величине и облика, чије се границе јасно сагледавају у односу на преовлађујуће пољопривредно земљиште око насеља. Насеље по правилу има централан положај у атару налази се на саобраћајном правцу. Положај им је дефинисан у односу на хидрогеолошке особености микролокације, заузимајући најповољније положаје, који најчешће подразумевају највише коте терена. У брдовитим деловима Војводине (подручју Вршачких планина и Фрушке горе) насеља се формирају дуж поточних долина на нижим котима обронака планинских масива. Последњих деценија постоји евидентна тенденција ширења грађевинског подручја линеарно дуж саобраћајница, чиме се одступа од традиционалне насељске структуре и норми грађења постављеној у периоду генезе насеља.

Утицај неповољних демографских токова на просторну хетерогеност војвођанских насеља је знатан и у великој мери детерминише функционални и просторно-физички развој многих насеља. Већина сеоских насеља која се налазе у непосредној близини градова престају да буду села, убрзано се претварајући у приградска насеља, како по структурним обележјима становништва, тако и у односу на морфологију просторне структуре и карактер изградње. Она сеоска насеља која се налазе у гравитационом утицају градова показују тенденције убрзаних промена и губитка својих руралних обележја, а самим тим и основне карактеристике које их сврставају у морфолошку категорију панонског типа села. На сасвим супротном крају просторно-функционалног континуума града, одвојена од ширег окружења његовог утицаја, налазе се (још увек) типична сеоска насеља у Војводини, на којима се јасније читају карактеристични трагови историјске генезе типичног панонског села. Може се рећи да се у погледу овог друштвено-просторног феномена развоја насеља простор Војводине не чини изузетком од онога што се у односу на сеоска насеља, догађа на територији читаве Србије.

Приступ уређењу и афирмацији сеоских насеља Војводине

Од укупно 467 насеља на простору Војводине чак преко 400 има карактер сеоских насеља са структуром која се заснива на израженој аграрној делатности. Ова чињеница указује на постојање посебног просторно-планског приступа развоју целокупне мреже насеља Аутономне покрајине Војводине. Међутим, планирање се одвија у условима:

- недовољно јасно дефинисане потребе за развојем сеоских насеља;
- непрестаног процеса депопулације сеоских насеља, посебно оних најмањих и најудаљенијих од урбаног центра;
- недовољно дефинисане макропланерске стратегије развоја простора Војводине у односу на сеоска насеља;

- непостојање релевантне и интегративне методологије у приступу решавања проблема сеоских насеља и
- неконзистентне праксе планирања.

Војвођанско село се не односи само на параметре руралног развоја или традиционално одређење аграрног простора, већ се ради о изузетно битном елементу простора Покрајине који због низа друштвено детерминисаних околности већ дуже време опада у сваком погледу. Посебни проблеми се јављају у одрживости најмањих сеоских насеља (до 1000 становника).

Табела 6. Број и величина насеља до 1000 становника у Војводини

Укупно	Број становника				
	0-50	51-100	101-500	501-1000	преко 1000
467	5	8	74	72	308

У складу са изнетим, како би се боље схватило место и улога села у односу на простор Војводине а тиме и реални значај и домети просторног планирања и урбанизма, нужно је проблем посматрати на два нивоа: екстерном односно регионалном и интерном, односно у оквиру саме насељске територије. У оквирима ова два нивоа сагледавања могуће је уочити највише чинилаца који детерминишу њихов просторни и урбанистички развој – са једне стране оних који имају обележја стратешких праваца развоја и са друге стране оних који имају обележја урбанистичког уређивања простора села и његовог окружења према атару.

3.2.4. Социјални развој и мрежа јавних служби

Јавне службе омогућују активности у којима се остварују нека од основних права грађана од којих зависи квалитет живота, те су од посебног значаја за друштвену заједницу. За постизање социјалног развоја и кохезије друштва просторна доступност јавних служби је кључни услов.

Јавне службе треба да буду доступне свим заинтересованим грађанима, односно припадницима циљне групе. Обавезе јавног сектора у области социјалних и културних права грађана утврђене су међународним документима које је Република Србија ратификовала⁸, као и Уставом, законима и другим правним актима Републике Србије. Дефиниција услуга од општег/јавног интереса у међународним документима указује на њихова битна обележја: једнак приступ за све грађане; прихватљиви и прилагођени услови доступности и висок ниво субвенционисаности будући да највећи број ових услуга није профитабилан и остварив под тржишним условима (Европска конференција министара надлежних за просторно планирање, Лисабон, 2006.).

Предшколско образовање

У Стратегији развоја образовања у Србији до 2020. године (у даљем тексту – Стратегија), као главни изазов у развоју овог система наводи се недовољан обухват деце предшколским васпитањем и образовањем, тј. недовољан капацитет система и недовољна диверсификованост програма и услуга предшколског васпитања и образовања.

Мрежа установа предшколског васпитања и образовања је недовољно развијена, неадекватна је географска дистрибуција и недовољан је обухват деце из маргинализованих социјалних група (деца на селу, сиромашна деца, ромска деца, деца са инвалидитетом и сметњама у развоју). Имајући то у виду, Стратегија се примарно фокусира на обезбеђивање доступности квалитетног предшколског васпитања и образовања свој деци, јер је то од дугорочног значаја за развој деце и развој друштва у целини (утиче на повећање стопе завршавања образовања, повећање социјалне инклузије и на развој економских параметара).

⁸ (Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Европска социјална повеља, Конвенција о правима детета, Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена, Конвенција међународне организације рада о минималним стандардима социјалног обезбеђења и друге)

Основна стратешка политика до 2020. године је довршавање изградње диверсификованог система ДБПВО који ће моћи да задовољи потребе породица и деце⁹. Основни принципи остваривања програма су повећање доступности предшколског васпитања и образовања за сву децу, без дискриминације или сегрегације по било којем основу.

Основно образовање

Према подацима из 2018. године, на подручју АП Војводине ради 351 основна матична школа и 184 издвојена одељења (ван седишта матичне школе). Постоји и 21 музичка школа, као и 3 балетске школе.

Посебна пажња поклања се образовању деце са сметњама у развоју и инвалидитетом. На територији АП Војводине ради 13 основних школа за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом. Такође, при 58 редовних школа постоје одељења за њихово образовање.

Образовање и васпитање се у основним школама одвија на шест наставних језика: српском, мађарском, словачком, румунском, русинском и хрватском језику, као и двојезично - на српском и на неком од језика националних мањина. Изборна настава: матерњи језик са елементима националне културе изводи се поред наведених језика и на украјинском и на ромском језику.

У периоду од 2011. до 2018. године број ученика у матичним школама опао је са 143.256 на 131.412 (8,3%), а у подручним са 10.870 на 9.339 (14,1%). На подручју Војводине једино се издваја Град Нови Сад у коме није присутно смањење броја ученика. Смањење броја ученика може бити последица већег броја фактора: старење становништва, ниске стопе рађања, миграције из сеоских и мање развијених насеља у веће градове, одсељавање из Србије и др. Томе треба додати и тзв. рано напуштање школовања. У АП Војводини **стопа одустајања од школовања у основном образовању** је повећана – укупно са 0,6% на 0,8% (код девојчица је порасла са 0,1% на 0,7%, а код дечака је опала са 1% на 0,7%).

Према Годишњем извештају о реализацији Акционог плана за спровођење Стратегије развоја образовања у Србији до 2020. године¹⁰, настава у комбинованим одељењима у подручним школама у удаљеним руралним срединама је генерално слабијег квалитета. Према подацима за 2017. годину, нето стопа обухвата основним образовањем је била 95,5%, а стопа завршавања основне школе 94,3%.

Непостојање прилагођеног јавног и/или организованог превоза деце од места становања до школе, као и нерешено питање субвенционисања трошкова превоза који је у надлежности општина и зависи од њиховог буџета, представља посебан проблем у погледу доступности основног образовања. Затим, један од разлога напуштања школовања је дефицит ученичких домова за старије разреде (5. до 8. разреда). Према подацима из Стратегије развоја образовања у Србији до 2020. године домови за ученике основне школе не постоје (чак и тамо где би било оправдано постојање сталних или повремених домова), превоз ученика није адекватно уређен, а нису развијени механизми и мере посебне подршке деци из осетљивих група да не прекидају школовање (стипендије, домови, плаћање путних трошкова до школе, обезбеђивање услова за вежбање и рад у школи, нпр. обезбеђивање музичких инструмената и сл.).

Слабости основног образовања и васпитања су и: непотпун обухват деце основним образовањем; мрежа школа није усаглашена с новонасталим условима; у решавању питања у вези с мрежом институција основног образовања примењује се концепт рационализације, а не оптимизације; недовољно су добри услови у школама, посебно у сеоским, малим школама и издвојеним одељењима.

Средње образовање

У АП Војводини средњошколско образовање се одвија у оквиру гимназија, стручних школа, мешовитих школа, уметничких школа, средњих школа за образовање одраслих и средњих школа за ученике са сметњама у развоју. Укупно има 142 редовне средње школе¹¹ у 39 општина, као и 10 средњих школа за ученике са сметњама у развоју.

9 Као подршка овом опредељењу 2013. године донет је *Правилник о врстама, начину остваривања и финансирања посебних, специјализованих програма и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа* („Службени гласник РС”, број 26/13)

10 Извештај за 2018. годину, рађен 2019. године

11 Девинфо; Саопштење - Статистика образовања ДД50, број 086 - год. LXIX

У Републици Србији средње образовање још увек није обавезно како је предвиђено Стратегијом развоја образовања у Србији до 2020. године. Процент похађања средњошколског образовања мањи је код деце из осетљивих група.

Ђачки домови представљају кључну установу за повећање просторне доступности средњег образовања.

Високо образовање

У АП Војводини високо образовање се стиче на факултетима Универзитета у Новом Саду који представља једно од највећих образовних и научних средишта у Централној Европи, са више од 50.000 студената и 5.000 запослених на 14 факултета и три института, у четири града, Новом Саду, Сомбору, Суботици и Зрењанину.

Према годишњем извештају о реализацији Акционог плана за спровођење Стратегије развоја образовања у Србији до 2020. године стопа обухвата високим образовањем популације између 19 и 24 године у школској 2016/17. години износила је 54,2%, што је преко десет одсто више у поређењу са 2012. годином.

Поред чланица Универзитета у Новом Саду, Покрајински секретаријат за образовање је издао дозволе за рад за још пет високошколских установа чији оснивач није АП Војводина. Још шест високошколских установа чији оснивач није АП Војводина је у процесу акредитације или добијања дозволе за рад.

Образовање се одвија у 9 високих школа струковних студија. Три су у Новом Саду, две у Суботици, а по једна у Зрењанину, Кикинди, Сремској Митровици и Вршцу, односно три високе техничке школе струковних студија, једна висока пословна школа струковних студија, као и пет високих школа струковних студија за образовање васпитача.

На територији АП Војводине услуге смештаја обезбеђују се у објектима студентског стандарда, и то: 2 студентска центра, у Новом Саду и у Суботици. Услуге смештаја и исхране студентима пружају и домови ученика средњих школа у Сомбору, Вршцу и Кикинди.

Здравствена заштита

Здравствену заштиту на примарном нивоу обезбеђују домови здравља лоцирани у општинским/градским центрима, са мрежом здравствених станица и амбуланти у сеоским насељима и заводи који спроводе здравствену заштиту појединих групација становништва, односно здравствену делатност из појединих области здравствене заштите. Болнице (опште и специјалистичке), као секундарни ниво здравствене заштите постоје у већим центрима у АП Војводини.

У Новом Саду су заступљени сви нивои здравствене заштите. Клинички центар Војводине пружа услуге секундарне и терцијарне здравствене заштите. У Клиничком центру Војводине, осим грађана Новог Сада, здравствену заштиту реализују и становници са целе територије АП Војводине.

Опште болнице су организоване у Суботици, Зрењанину, Сомбору, Сремској Митровици, Врбасу, Кикинди, Панчеву и Сенти, док је виши облик здравствене заштите на свим нивоима (примарни, секундарни и терцијарни) заступљен у Новом Саду.

Према Извештају о остваривању РПП АПВ за период 2018-2019. године, регион Војводине у односу на Републику Србију има знатно виши просек броја становника који долазе на једног лекара који је у АП Војводини 404, док је на нивоу Републике Србије 351 становник на једног лекара¹². По питању броја становника на једног лекара, Сремска област се истиче са 531 становником на једног лекара у односу на Јужнобачку област где је 319 становника на једног лекара.

12 У укупан број улазе лекари (опште медицине, на специјализацији и специјалисти), стоматолози и фармацеути.

Посматрајући јединице локалних самоуправа издвајају се Србобран 1113, Темерин 1110, Тител 1078, Кула 910 и Жабаљ 904, са изразито великим бројем становника који долази на једног лекара, што указује на недостатак овог кадра. На другој страни су Град Нови Сад са 234, Вршац са 254, Сента 257, Врбас са 284, и Сомбор са 300 становника на једног лекара и може се рећи да је ситуација нешто боља.

Социјална заштита

Установе за смештај деце и омладине обухватају децу без родитељског старања и ометену породичним приликама, децу с поремећајима у понашању, ментално заосталу и децу ометену у физичком развоју.

Установе за смештај одраслих лица, поред смештаја старих лица (домови за смештај старих лица и геронтолошки центри), обухватају и особе са инвалидитетом, особе ометене у менталном развоју и душевно оболеле особе.

У свим општинама АП Војводине на локалном нивоу делују центри за социјални рад. У надлежности општина је финансирање отворених облика заштите (установе за дневни боравак корисника, помоћ и нега у кући, рад клубова). Преко центара за социјални рад се врши и смештај деце и омладине без родитељског старања и деце ометене у породичним приликама у хранитељске породице, затим деце ометене у развоју и деце са поремећајима у понашању. Центар за социјални рад врши увид у рад и пружа стручну помоћ хранитељској породици. Основни проблем у функционисању центара је недостатак средстава за рад и развој (едукација запослених у складу са новим кретањима у тој области, осавремењавање објеката и опреме и сл.).

Према подацима РЗС за 2018. годину (стање на дан 31.12.2018. године) број деце која користе услуге смештаја у доби од 0 до 17. година је 2246, док је број деце са инвалидитетом 312. У хранитељским породицама борави 1603 детета. Број корисника државних домовна за смештај старих, старијих од 65 година је 2663. На територији АП Војводине постоји 16 установа за домски смештај за одрасле и старије, 6 установа за домски смештај за децу и младе без родитељског старања и младе са сметњама у развоју, 30 установа приватног домског смештаја одраслих и старијих и 43 установе Центра за социјални рад.

Култура

У Републици Србији поливалентни центри (домови културе, домови омладине, културни центри или центри за културу) су најбројније установе у јавној мрежи установа културе¹³. Већином су их оснивале локалне самоуправе током 60-их и 70-их година прошлог века, пре свега у АП Војводини (око 40%), где их је највише и опстало у руралном подручју. То су установе комплексног типа, у којима се одвијају различите врсте културних програма и које негују, између осталог, извођачке делатности и аматерску сцену, изложбене активности, едукативне програме (трибине и књижевне вечери), а могу имати и биоскоп и библиотеку. Међутим, отежано је функционисање поливалентних центара због институционалних и организационих промена.

Према подацима из Предлога Стратегије развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029. године постоје велике разлике у доступности културних садржаја, нарочито у мањим насељима, а као најчешћи узроци наведени су следећи: несразмера у развијености културне инфраструктуре на територији Републике; слаба повезаност актера на различитим нивоима; слаба опремљеност објеката културе у локалним срединама; мањак образованих кадрова, а тиме и одговарајућих програма анимације и медијације; дефицит културних садржаја за децу и младе; ограничен приступ културним активностима за особе са инвалидитетом; затвореност установа културе за комуникацију са другим актерима.

Спорт

Значај спорта и рекреације као активности која поспешује здраве животне стилове посебно је порастао у 21. веку. Спорт и рекреација су подједнако важи за све старосне и социо-економске групе становништва.

13 Према подацима из Предлога Стратегије развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029. године

Међународна заједница је пре неколико деценија кроз бројне документе подвукла значај спорта и рекреација и уважила принцип да је пракса образовања у домену физичке културе и спорта фундаментално право за све, а то је такође истакнуто у Међународној повељи о образовању у домену физичке културе и спорта¹⁴. Поменута повеља истиче бенефите физичке активности по здравље, укључивање особа са инвалидитетом, заштиту деце, а такође и посвећеност међународне спортске заједнице да активно промовише спорт као катализатора развоја. Међународни спорт препознаје значај физичког образовања као покретача родне једнакости, социјалне инклузије и борбе против дискриминације.

Спорт снажно подржава универзалне вредности поштовања и солидарности које доприносе грађењу инклузивних и одрживих заједница.

Систематски подаци о опремљености основних и средњих школа, укључујући и просторе за спорт дати су у Попису школског простора из 2004. године. Новији подаци нису расположиви, али се може констатовати да је у последњој деценији дошло до побољшања стања реализацијом националног програма „Опремање основних и средњих школа опремом и реквизитима у оквиру затворених простора, и то великих и малих сала“ и др.

3.3. РАЗВОЈ ИНДУСТРИЈЕ И ТУРИЗМА

3.3.1. Индустрија и МСП

Индустрија

Индустријски сектор се налази у процесу реструктурирања и приватизације. Приватизација друштвених предузећа је при самом крају, а остварен је и значајан напредак у побољшању пословног амбијента. Последњих година индустрија се суочава са бројним проблемима, а основни су: низак ниво активности, неликвидност, ниска продуктивност, ниска конкурентност, спорост структурних промена, велике просторне неравномерности у развијености и у размештају производних капацитета, низак ниво улагања, технолошко-економско заостајање већине капацитета, заостајање у примени иновација, нових технологија, неефикасно коришћење инпута, запуштеност инфраструктуре, слаба опремљеност индустријских локалитета.

Према последњим доступним подацима у првом полугодишту 2019. године, индустријска производња у АП Војводини опала за 2,4% у односу на исти период претходне године. Пад прерађивачке индустрије у Региону Војводине од 3,3% скоро у целости је одредио стопу раста укупне индустрије покрајине, а највећи утицај на пад прерађивачке индустрије региона потекао је из смањења обима производње деривата нафте, производње хемикалија и хемијских производа и производње одевних предмета. Међугодишње посматрано по окрузима Региона Војводине раст индустријске производње остварен је у Севернобачкој, Западнбачкој, Сремској и Јужнобачкој области.

У Војводини агроиндустријска производња је у великој мери заснована на квалитетном обрадивом земљишту. Део пољопривредних производа се извози, а део се прерађује у домаћој прехранбеној индустрији, стационараној углавном у већим градовима, односно у центрима војвођанских општина (погони за прераду меса, воћа и поврћа, уљаре, шећеране, млекаре, итд).

Индустрија опредељује пословање свих региона, а највећи број запослених у индустрији у односу на укупну привреду је у Средњобанатској области 57,0%, а најмањи у Јужнобачкој области 22,9%.

14 (International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport (2015.), United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO).

Табела 7. Индустијски центри у Војводини према броју запослених у индустрији

Величина центара према броју запослених у индустрији	Индустријски центри 2019.
Велики индустријски центар	Град Нови Сад (27440)
Индустријски центри од 10.000-20.000 запослених	Суботица (15871), Зрењанин (14491)
Индустријски центри од 5.000-10.000 запослених	Панчево (8275), Стара Пазова (8402), Рума (7566), Инђија (6176), Сремска Митровица (6143), Бачка Паланка (5834), Сомбор (5241), Кикинда (5037)
Мали индустријски центри од 1.000-5.000 запослених	Вршац (4856), Пећинци (3609), Оџаци (3403), Сента (3129), Врбас (3.038), Темерин (2676), Бачка Топола (2580), Ада (2467), Бечеј (2368), Кула (2157), Шид (2127), Бачки Петровац (1892), Кањижа (1716), Ковин (1681), Апатин (1648), Нови Бечеј (1.361), Беоцин (1220), Ковачица (1025)

Према подацима из 2018. године, на територији Региона Војводине, у сектору индустрије је било запослено 207.200 радника, од тога у прерађивачкој индустрији 184.200 радника односно 88,9% укупно запослених у сектору индустрије.

Просторни распоред индустријских капацитета карактерише неравномерност и концентрација индустрије у Јужнобачком округу који учествује са 36,0% у формирању БДВ индустрије Војводине.

Основни проблеми који су присутни током досадашњег процеса транзиције индустрије су: технолошко заостајање већине капацитета, незадовољавајући ниво квалитета производа према светским стандардима, висок увоз, недовољан извоз, низак ниво маркетинг менаџмента и управљања производњом, вишкови радне снаге и ниска продуктивност, неликвидност и недовољан ниво инвестиција.

Агроиндустрија

Агроиндустрија се сврстава у групу средње развијених, са солидним производним потенцијалима и оствареним пословним резултатима. Њен значај је утолико већи што се одликује надпросечним утицајем на остале секторе, мерено снагом дисперзије, утицајем на запосленост и степеном извозне пропульзивности. АП Војводина је водећи регион у Србији у производњи прехранбених индустријских производа, пића и дувана. У структури агроиндустрије доминирају: производња пића, производња осталих прехранбених производа – која обухватају кондиторске производе, производња уља и масти, производња, обрада и конзервисање меса, затим следе производња млинских производа и скроба, прерада и конзервисање воћа и поврћа, прерада и конзервисање млека и производња готове хране за животиње.

АП Војводина данас располаже значајним капацитетима у области агроиндустрије, како прерадних тако и складишних, и они су оспособљени за прераду практично свих врста пољопривредних производа.

У протеклих двадесет година су изграђени и многи агроиндустријски капацитети у категорији малих и средњих предузећа, тако да се генерално може оценити да производња и прерада пољопривредних производа у овом тренутку не представља ограничење за даље унапређење домаћег тржишта прехранбених производа. Оно што прехранбену индустрију издваја од осталих, је што се ова област прерађивачке индустрије, скоро без изузетка, ослања искључиво на сировине домаћег порекла, а у извозу, по правилу, остварује највећи девизни ефекат.

Један од главних проблема, када су у питању капацитети прехранбене индустрије, су недовољна модернизација услед чега поједина агроиндустријска предузећа у овом тренутку нису у стању да испуне строге услове квалитета неопходне за извоз, поготово на тржиште Европске уније.

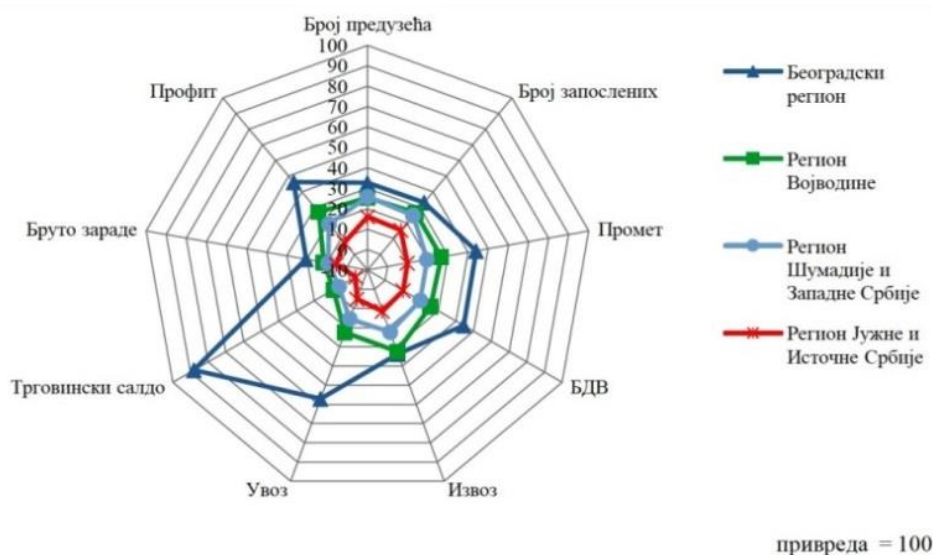
Мала и средња предузећа и предузетништво - МСПП

Предузетнички сектор је значајан сегмент привреде у спровођењу реформи и покретачка снага ревитализације, трансформације и развоја њене укупне активности. Динамичним транзиционим развојем предузетнички сектор је у значајној мери допринео оствареном економском расту у

транзиционом периоду. Према доступним подацима из 2017. године настављена је тенденција доминације сектора МСПП у свим регионима и већини територијалних области Србије, иако постоје значајне разлике у развијености сектора МСПП између појединих региона. Регионална анализа нивоа сектора МСПП указује на његову концентрацију и ефикасно пословање у развијенијим регионима и великим градовима. МСПП сектор у већини региона је значајан, а у неким општинама и једини сегмент привреде у спровођењу структурних реформи, посебно у функцији отварања нових радних места и развоја укупне привреде. Иако доминантан у привредној структури сваког округа (према учешћу у укупном броју предузећа), овај сектор није битније утицао на смањење регионалних диспропорција. Посебан проблем представља недовољна хоризонтална и вертикална повезаност предузећа (кластери, пословно-технолошки инкубатори и технолошки паркови). Сектор МСПП има највећи утицај на формирање промета и БДВ у већини регионалних области, осим Јужнобачкој области где МСПП имају мање учешће у стварању БДВ од великих предузећа.

Графикон 1. Регионални распоред МСПП у 2017. години – Република Србија

Изражена диспропорција у нивоу економске развијености сектора МСПП између региона и области је велико развојно ограничење привреде у дугом року. Према БДВ по запосленом, МСПП из Београдског региона су 1,4 пута продуктивнија у односу на МСПП из Региона Војводине.

Табела 8. Регионални распоред МСПП у 2017. години према регионалним областима у АПВ (изражено у %)

	Број предузећа	Број запослених	Промет	БДВ	Извоз	Увоз
Севернобачка област	2,3	2,9	2,4	2,4	2,5	2,2
Западнобачка област	2,0	2,0	2,0	1,7	2,2	0,8
Јужнобачка област	10,5	10,5	11,9	10,8	11,3	9,1
Севернобанатска област	1,3	1,7	1,2	1,5	2,2	0,9
Средњобанатска област	1,7	2,0	1,7	1,8	2,0	1,1
Јужнобанатска област	3,7	3,0	2,7	2,6	2,3	1,4
Сремска област	3,9	4,6	4,6	4,8	10,0	6,9

Реп. Србија 100%

Колико је велика регионална неравномерност у нивоу развијености сектора МСПП на нивоу области указује на то да у најразвијенијој Јужнобачкој области БДВ МСПП износи 10,8%, а у најмање развијеној Севернобанатској области тек 1,5% од укупног БДВ, што ствара дугорочне развојне, друштвене, социјалне и демографске проблеме и ограничења. Према последњим доступним подацима из 2017. године у региону Војводине сектор МСПП је учествовао са 39,1% у извозу и 44,1% у увозу нефинансијског сектора.

Табела 9. Преглед индикатора привређивања пословних субјеката по величини у Војводини, 2016. године

Величина предузећа	Број пословних субјеката	Број запослених	Пормет у мил. РСД	БДВ у мил. РСД	БДВ по запосленом у хиљадама РСД
Предузетници	62514	65820	292521	75169	1142,0
Микро	21281	39156	428608	44247	1130,0
Мала	2696	55325	487284	85154	1539,2
Средња	619	63862	597792	119382	1869,4
МССП укупно	87110	224163	1806205	323952	1445,2
Велика	140	92841	1012410	224357	2416,6

У структури МСПП, на нивоу АПВ, предузетници чине највећи део пословних субјеката. Највећи промет и највећа бруто додата вредност је реализована у великим предузећима. Висока регионална коцентрација (Јужнобачка област), уз ниску заступљеност грана високе технологије, немогућност преузимања иницијативе у области развоја и примене иновација и техничко-технолошког напретка, повећања продуктивности и конкурентности привреде земље, основна су развојна ограничења овог сектора. Привредно најнеразвијеније области АП Војводине суочавају се са додатним проблемима као што су: недовољно стимулативно институционално и правно окружење; неодговарајући ниво знања и способности у МСПП; недовољно изграђене институције за нефинансијску подршку МСПП и недовољно развијене нефинансијске услуге; неодговарајући приступ финансијским изворима и неизграђене мере финансијске подршке МСПП; недовољна иновативност и примена савремених технологија у МСПП; проблеми привлачења и коришћења средстава донација и развојне помоћи.

Табела 10. Просечан број предузећа по областима, по km²

	Број предузећа	Површина km ²	Просечан број предузећа по km ²
Регион Војводина	92028	21614	4,25
Севернобачка област	8474	1784	4,75
Западнобачка област	6915	2488	2,77
Јужнобачка област	39560	4026	9,82
Севернобанатска област	4202	3257	1,29
Средњебанатска област	6001	2328	2,57
Јужнобанатска област	13018	4246	3,06
Сремска област	13858	3485	3,97

МСПП сектор је најразвијенији у великим градовима који су уједно и носиоци развоја области. У мањим локалним самоуправама, због недовољног броја и слабе економске снаге, МСПП сектор није значајније утицао на повећање производне активности и динамичнијег економског развоја општина. Ово је нарочито изражено код општина чији се развој заснива искључиво на МСПП сектору. Реч је углавном о недовољно развијеним, пограничним општинама и општинама са израженим структурним проблемима. Локалне власти су веома активне, (као нпр. Суботица, Инђија, Стара Пазова, Пећинци и Кикинда и др., које су покренуле бројне иницијативе) у сфери локалног економског развоја, посебно у стварању повољнијег амбијента за пословање МСПП и обезбеђење одређених видова подршке развоју МСПП.

3.3.2. Туризам

За потребе анализе и сагледавање досадашњег туристичког развоја на подручју АП Војводине коришћени су подаци Републичког завода за статистику, Покрајинског секретаријата за привреду и туризам, Привредне коморе Војводине, Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године, Програм развоја туризма у АП Војводини за период од 2018.год до 2022. године и др.

У погледу организације и уређења туристичких подручја, према *Стратегији*¹⁵ а у складу са одредбама ППРС, подручје АП Војводине је издвојено и третирано као јединствена туристичка зона/кластер, просторно-функционална целина обједињене туристичке понуде са градским и бањским туристичким центрима, научним и другим производима водног туризма, руралног туризма као и сегментима транзитних туристичких праваца и секундарним туристичким просторима.

На подручју Војводине, издвојене су следеће туристичке дестинације: 1) Нови Сад, Фрушка Гора и Сремски Карловци; 2) Суботица, Палић и Горње Потисје; 3) Горње Подунавље; 4) Доње Потисје; 5) Јужни Банат/Вршац.

Дестинације Горње Подунавље, Нови Сад, Сремски Карловци и Фрушка гора са околним насељима и салашима, као и издвојени полови развоја Петроварадин, Сремска Митровица, Шид, Ириг, Рума, Беоцин и Инђија, сврстани су у Стратегији, према критеријуму до сада развијене инфраструктуре и супраструктуре, доступности и оствареног туристичког промета, међу приоритетним туристичким дестинацијама.

Главни фактори туристичког развоја су природни и створени потенцијали, односно материјална база. Територија АП Војводине, поред изузетно повољног географског положаја, одликује се природним потенцијалима и ресурсима који пружају услове за туристички развој. Од туристичких потенцијала Војводине то су бање, градови, Фрушка гора, Вршачке планине, пешчаре и реке Дунав, Тиса и Сава са пловним притокама и каналима, уз ресурсе и вредности природе, природне и културне баштине, села, догађаје, лов, риболова и др.

Након опадања и осцилација туристичког промета током последњих тридесетак година, са значајнијим порастом тек од 2014. године, у АП Војводини је у 2018. години остварен регистровани промет од око 1,3 милиона ноћења и око 538.472 долазака, са порастом у односу на раније године. У промету доминирају домаћи туристи, али се њихово учешће смањује. Расте учешће страних туриста, како у ноћењима 42,4% тако и у доласцима 48,3% у 2018.год, обзиром да се у стране туристе рачунају некадашњи домаћи туристи из Република бивше Југославије, као и због пораста осталих иностраних туриста (посебно из НР Кине).¹⁶

У структури промета по врстама туристичких места, у укупним ноћењима 2018. године у АП Војводини предњачи Нови Сад са 31,8 %, испред бањских места (Врдник и Палић) са 11,7%, и осталих туристичких места (Зрењанин, Кикинда, Рума, Сремска Митровица) са 16 %.

Туристичка места која су у 2018. остварила највише ноћења су: Нови Сад 418.312 (од тога око 65% страних) Бања Врдник 102.082 и Суботица 97.518.¹⁷

У погледу категоризације туристичких места на подручју Војводине, у I категорију туристичких места сврстани су: Нови Сад и Суботица, у II категорију Вршац и Сремски Карловци док су у III категорију сврстани Сомбор, Кањижа и Ада.¹⁸

Укупан смештајни капацитет Војводине (2016. године) обухватао је 20.872 лежаја (сталних и помоћних) у 9.260 смештајних јединица које су распоређене у 243 смештајна објекта. Хотели су доминантни у структури смештаја (25,9%), највише су заступљени са 4, нешто мање са 3 звездице, а затим их следе хотели са 5 и 2 звездице, док је удео хотела са 1 звездицом занемарљив.¹⁹ Домаћи туристи у највећем броју користе услуге хотела (43%), али посећују и бањска лечилишта и преноћишта (коначишта), док страни туристи доминантно одседају у хотелима (70%).

Туристички промет се статистички прати само код регистрованих лежаја, чији је број знатно мањи од стварног броја лежаја (посебно комплементарних, који се великим делом налазе у зони сиве економије).

15 Стратегији развоја туризма Републике Србије за период 2016. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 98/16)

16 *Извор: РЗС**НСТЈ-Номенклатура статистичких територијалних јединица

17 Општине и региони у Републици Србији, 2019. (www.stat.gov.rs)

18 www.mtt.gov.rs

19 Програм развоја туризма АП Војводине, за период од 2018. до 2022. год. („Службени лист АПВ”, бр. 54/18)

Просечна **дужина боравка** туриста у Војводини у периоду од 2008-2017. године је 2,5 дана. Генерално, страни туристи се задржавају краће од домаћих, осим у Новом Саду и Суботици. Важно је истаћи да су боравци у бањама знатно дужи, тако да просечан боравак у бањи Јунаковић траје 7,6 дана за домаће госте а 4 за стране, док у бањи Русанда домаћи гости у просеку проведу 9,4 дана, а страни 8,2.

Потенцијале развоја туризма на подручју АП Војводине, представљају пре свега његов повољан гео-саобраћајни положај, воде и то пре свега реке Дунав, Тиса и Сава, рељеф, природна и културна добра, историја и традиција, уз установљену туристичку кластеризацију и утврђивање туристичких дестинација, унапређење дела понуде по међународним стандардима, доступност европским фондовима и др.

Ограничења развоја туризма на подручју Војводине представљају нестандартност и нерегистрованост већине смештајних капацитета, појава непланске изградње, неусаглашеност планске регулативе просторног развоја туризма, недовољна инфраструктурна опремљеност и садржајима јавних служби и услуга, недостатак дефинисаних туристичких производа и националног туристичког брэнда на међународном тржишту, девастација одређених туристичких простора другим делатностима, недовољно одржавање културних добара и етно-наслеђа, недостатак стручног кадра у туристичкој привреди и др. Једно од кључних ограничења везано је за непостојање адекватних и међусобно усаглашених законских одређби за остваривање концепта одрживог развоја туризма и заштите, посебно у заштићеним подручјима. Актуелно стање показује да се заштићена подручја природних вредности (подручја са највећим потенцијалима за туристички развој) просторно преклапају са зонама од значаја за различите туристичке активности са целогодишњом понудом. Такође, нису довољно истакнуте конкурентске предности АП Војводине у односу на трендове понуде и тражње.

3.4. РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ

3.4.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура

АП Војводина има изузетно повољан саобраћајни положај, обзиром да се кроз њену територију простиру мултимодални европски коридори - ТЕН-Т²⁰ (некадашњи коридор X и VII). Поред тога, кроз територију АП Војводине простире се и неколико међународних путних и железничких праваца. Преко реке Дунав, као међународног пловног пута, односно Рајнско - Дунавског коридора²¹ (некадашњег коридора VII), Војводина и Србија имају приступ отвореном мору. Кроз територију Војводине пролази и веома значајни међународни бициклички путеви Euro Velo 6, 11, 13 и Савски коридор. Погодан терен омогућио је изградњу разуђене саобраћајне мреже друмских, железничких и пловних путева, тако да АП Војводина има добру унутрашњу повезаност између градова и насеља, као и са градовима и насељима других региона Србије, као и регионима суседних држава. Приступачност територије АП Војводине као једне од регионалних целина Републике Србије, је један од кључних чинилаца њеног будућег развоја.

3.4.1.1. Путни - друмски саобраћај

Преко територије АП Војводине трасирана су два аутомобилска пута међународног значаја А класе, односно ТЕМ путеви (Trans European Motorways) и то Е-75²² и Е-70²³, као и пут међународног значаја Б класе Е-662²⁴. Ови путеви спадају у категорију државних путева првог реда. Кроз Војводину дужина ДП Ia реда А1 (Е-75) износи 191 km, а ДП Ia реда А3 (Е-70) 168 km (87 km аутопут), а међународни друмски правац Б класе који пролази кроз АП Војводину Е-662 (ДП I реда бр.17.1), у дужини од 100 km.

20 TRANS-EUROPEAN TRANSPORT NETWORK – TEN-T, TER - Trans-European Railways, TEM - Trans European North South Motorways by European Commission

21 Rhine-Danube Core Network Corridor – Рајнско - Дунавски коридор – једини коридор ТЕН-Т мреже који пролази кроз Републику Србију/АП Војводину

22 Вардо (Норвешка) – Крит (Грчка)

23 Ла Коруња (Шпанија) – Потти (Грузија)

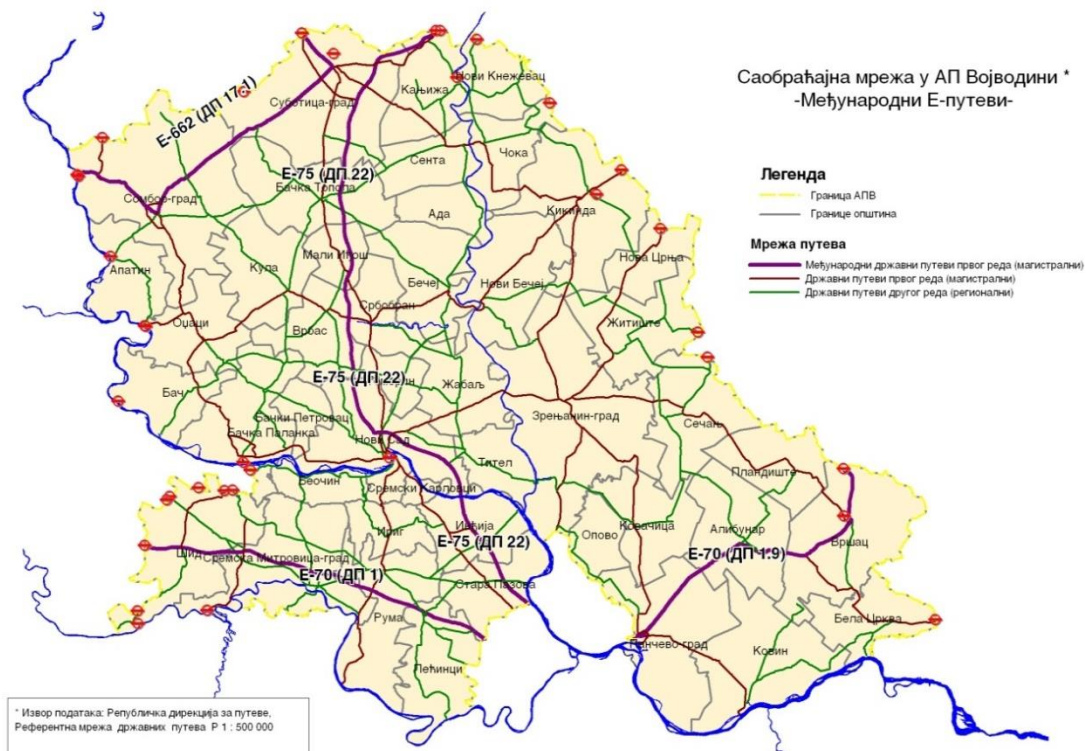
24 Суботица – Сомбор – Бездан - (CRO) Батина – Кнежеви Виногради - Биље – Осиек (веза са Е-73)

Укупна дужина путне мреже у Војводини, према рангу путева, дата је у следећој табели.

Табела 11. Дужина путне мреже према рангу пута

Ранг пута	Дужина km
1. Међунар. ДП I реда	432,87
2. ДП I реда	1.135,58
3. ДП II реда	1.759,61
4. Општински - локални	2.268,20
5. Некатегорисани	3.175,04
Укупно 1+2+3+4	5.596,27
Укупно 1+2+3+4+5	8.771,31

Слика 1. Путна мрежа АПВ са међународним путевима и граничним прелазима

Општа карактеристика путне мреже у АПВ у смислу изграђености је да државни путеви I и II реда поседују солидну изграђеност (елементи пута: коловоз, банке, канали), изузимајући поједине деонице, као и проласке траса кроз насељена места.

Локална (општинска) путна мрежа (2.268 km) у АП Војводини је у најлошијем стању, што се тиче експлоатационих параметара и на њој је потребно извршити највеће интервенције у наредном периоду.

У односу на претходни период – плански хоризонт РПП АП Војводине 2011-2020 у смислу реализације планских циљева и утврђених решења путне мреже и инфраструктуре АП Војводине, нису учињени значајнији помаци у:

- реализацији SEETO правца 4, TEM правца E-70: Панчево–Вршац–државна граница;
- реализацији TEM правца E-662: Осијек–Сомбор–Суботица;
- побољшању квалитета путне мреже посебно путева II реда;
- повећања безбедности саобраћаја;
- развоју путне мреже општинског – локланог нивоа;
- елиминације транзита из урбаних средина;

- примена савремених технологија у управљању, контроли и надзору над путном мрежом;
- регулисању и примени еколошки прихватљивих возила (замена застарелог возног парка).

Основни помаци у путној инфраструктури су забележени на мрежи највишег ранга:

- довршетак изградње међународних аутопутских путних праваца (некадашњи коридор X), правци А1/Е-75 Београд – Суботица – државна граница (завршетак источне и рехабилитација западне коловозне траке) и А3/Е-70 Београд – Шид – државна граница (рехабилитација обе траке);
- завршетак изградње и пуштање у саобраћај друмско-железничког моста у Новом Саду;
- донета је Уредба о категоризацији путне мреже Републике, као законски и подзаконски акти који прате процес реализације изградње путне мреже;
- започете су активности на реализацији планске и техничке документације за путне правце:
  - ДП бр.21 – израђена планска и техничка документација за деонице од Новог Сада – Шабац – Лозница (без моста на Сави),
  - израђена планска документација за „Банатску магистралу“ – путни правац некадашњег М-24 , Ђала – Чока – Кикинда – Зрењанин – Панчево – Ковин,
  - ДП бр.12 – иницирана процедура за израду планске и техничке документације, на правцу Нови Сад – Зрењанин – граница Румуније,
  - ДП бр.13 – иницирана процедура за израду планске и техничке документације, на правцу Београд – Зрењанин;
- остале активности на путној и пратећој инфраструктури
  - делимично израђена планска и техничка документација за међународне и националне цикло коридоре (цикло стаза уз ДП бр.100, на правцу Нови Сад – Инђија – Стара Пазова – Батајница – ППППН и ПГД),
  - започете активности на реализацији модернизације (проширење, изградња) граничних прелаза (донети плански и технички документи) и циљу усаглашавања са ЕУ стандардима и процедурама (ГП Батровци, Хоргош, Бездан, Бачка Паланка, Ватин, Шид, Сремска Рача, Бобојево, Ђала).

3.4.1.2. Железнички саобраћај

На територији АП Војводине укупно дужина пруга износи 1.735,5 km. Од тога у лошем техничком стању је 283,40 km пруга, носивости од 12 и 14 t/осовини. Минимум техничких услова за обављање саобраћаја испуњава 739,8 km пруга чија је носивост од 16 и 18 t/осовини. Задовољавајуће услове за одвијање путничког и теретног саобраћаја има 712,3 km пруга носивости од 20 и 22,5 t/осовини. Једна трећина пруга је електрифицирана, док су све остале неелектрифициране. Поједине пруге су ван функције (обустављен је саобраћај), док су поједине пруге и индустријски колосеци демонтирани.

АП Војводину пресецају три значајне магистралне европске пруге TER (Trans-European Railways): Будимпешта – Суботица – Нови Сад – Београд – Ниш, са краком Ниш – Скопље – Солун – Атина (Е-85); Париз – Торино – Милано – Трст – Љубљана – Загреб – Шид – Београд – Ниш – Софија – Истанбул (Е-70) и Београд – Вршац – Темишвар (Е-66) са везом за железнички правац Е-51 према Букурешту и Одеси.

Слика 2. Железничка мрежа у АПВ

У односу на претходни период – плански хоризонт РПП АП Војводине 2011-2020 у смислу реализације планских циљева и утврђених решења железничке мреже и инфраструктуре АП Војводине, нису учињени значајнији помаци у:

- реализацији међународних пружних праваца:
  - o М бр.107 Е 66 Београд Центар – Панчево Главна – Вршац – државна граница – (Stamora Moravita),
  - o М бр.110 Е 771 Суботица – Богојево – државна граница – (Erdut);
- побољшању експлоатационих карактеристика пруга посебно регионалних и локалних праваца;
- повећања безбедности саобраћаја;
- развоју-изградњи/реконструкцији железничких чворова у Новом Саду, Суботици;
- примени савремених технологија у управљању, контроли и надзору над пружном мрежом;
- реконструкцији, ревитализацији и обнови локалних и напуштених пруга.

Основни помаци у железничкој инфраструктури су забележени на мрежи највишег ранга:

- реконструкција међународног пружног правца (некадашњи коридор X), М бр.101 Е-70 Београд – Шид – државна граница (рехабилитација оба колосека на деоници Београд - Стара Пазова /Голубинци - Рума);
- изградња М бр.105 Е-85 Београд – Суботица – државна граница, деоница Стара Пазова - Нови Сад (са тунелом Чортановци и вијадуктом);
- завршетак изградње и пуштање у саобраћај друмско-железничког моста у Новом Саду;
- донета је Уредба о категоризацији железничке мреже Републике;
- започете су активности на реализацији планске и техничке документације за пружне правце:
  - o М бр.105 Е-85 Београд – Суботица – државна граница – у току је израда планске и техничке документација за деоницу Нови Сад – Суботица – државна граница.

3.4.1.3. Водни саобраћај

Систем унутрашњег водног саобраћаја на територији АП Војводине чине реке Дунав, Сава и Тиса, као и мрежа пловних канала у оквиру Хидросистема Дунав-Тиса-Дунав (ДТД). Укупна дужина пловних путева износи око 1677 km.

Сви унутрашњи водни путеви у Републици Србији су директно или индиректно повезани са међународном реком Дунав и преко њега са европском мрежом водних путева.

Река Дунав представља веома важан транспортни коридор (европски коридор Рајна-Дунав). На целој дужини тока кроз Републику Србију (од ушћа Тимока на km 845,5 до мађарске границе на km 1433) има статус међународног водног пута, регулисан Конвенцијом о режиму пловидбе на Дунаву („Службени лист ФНРЈ”, број 8/49) која је усвојена у Београду 1948. године. Према Конвенцији, Дунавска комисија даје препоруке о минималним захтевима који се односе на прописане габарите пловног пута, укључујући хидротехничке и друге радове на Дунаву. За потребе пловидбе изведен је велики обим регулационих радова на овом водотоку, нарочито у периоду 1965-1980. године. Међутим, на сектору Дунава између границе са Мађарском (km 1433) и Новог Сада (km 1255), који има природни хидролошко-хидраулички режим, још постоје „уска грла”. Сектор низводно од Новог Сада, до Београда (km 1166), представља зону исклињавања успора од бране Ђердап 1 (km 943), тако да и на њему још увек има неколико деоница неповољних за пловидбу. Низводно од Београда до бране ХЕ „Ђердап 2” (km 863) Дунав је под успором и обезбеђује одличне услове за пловидбу.

Река Тиса од ушћа у Дунав до границе са Мађарском (km 164) има статус међудржавног водног пута, у складу са међудржавним споразумом о пловидби, који је закључен између Југославије и Мађарске 1955. године. Али се новим Споразумом између Владе Републике Србије и Владе Мађарске о пловидби реком Тисом из 2016. године ставља ван снаге претходни споразум, односно стварају се услови за отварање пловидбе за пловила свих застава.

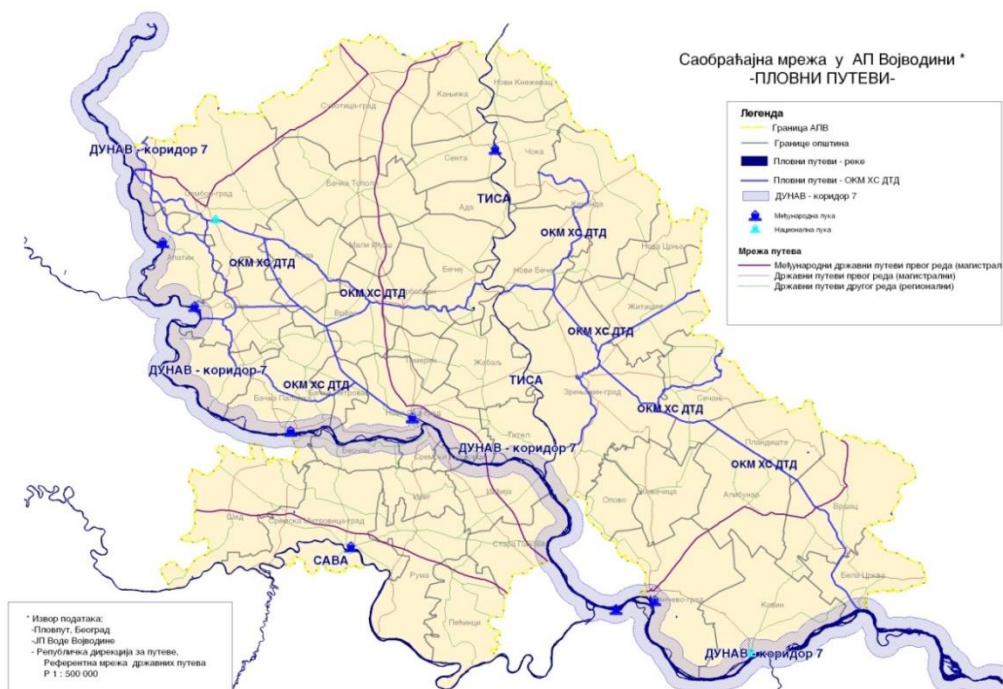
У Војводини се пловидба одвија на Дунаву -од km 1433 од km 845), Тиси -од km 0 до km 164) и Сави - од km 0 до km 207). Дунав на комплетној деоници кроз нашу земљу задовољава категорију VII, међународне класификације пловних путева. Тиса је категорије Va, до бране код Новог Бечеја, а узводно категорије IV. Река Сава је категорије IV.

Каналска мрежа ХС ДТД је пројектована за вишенаменско коришћење, при чему су најважнији контрола режима површинских и подземних вода и пловидба.

Изградња Хидросистема има посебно велики значај за пловидбу. Повезаност свих канала са Тисом и Дунавом, њихова довољна дубина и ширина, омогућује пловидбу и повезаност свих значајнијих центара у Бачкој и Банату и шире са мрежом пловних путева у Европи. У оквиру ХС ДТД има укупно 600 km пловних канала, од чега је око 330 km пловно за теретњаке од 1000 t носивости. Савлађивање водних степеница између канала, као и на спојевима са Дунавом и Тисом је решено изградњом бродских преводница. Услови за пловидбу су генерално добри, али постоји проблем лошег одржавања канала (проблем засипања наносом и вегетација). У досадашњој експлоатацији постигнут је максимални обим превоза од 4.200.000 t годишње. Претоварне манипулације одвијају се преко тридесетак претоварних пунктова, који се могу сврстати у следеће категорије: јавна пристаништа, специјализована пристаништа -пристаништа за сопствене потребе) и товаришта. Поједине деонице пловних канала ХС ДТД, користе се као зимовниоци за склањање бродова од леда и невремена. За ове намене најповољније су деонице пловних канала на споју са Дунавом у Богојеву, Новом Саду и Банатској Паланци и на споју са Тисом у Тителу, Бечеју и Новом Бечеју.

Према препорукама Дунавске комисије, а на основу критеријума за класификацију унутрашњих пловних путева ЕСМТ, према препорукама IWI, светског удружења за водне путеве, а на основу резолуције УН бр.52. Сви пловни путеви од I до VII класе задовољавају RC или RD рекреативну класу.

Слика 3. Мрежа пловних путева и лукама у АПВ

У оним регионима где се налази пловни пут класе IV, он мора бити модернизован, под условом да буду прихваћени параметри минимум класе Va. Када се модернизује или израђује пловни пут од међународног значаја, коришћени параметри морају бити барем класе Vb, са минималним газом од 2,8 m, и минималном висином испод мостова, од 7,0 m, који су неопходни за транспорт контејнера. За унутрашње пловне путеве, где се постизање висине од 700 cm, сматра економски непотребним, треба размотрити могућност коришћења дужих конвоја -класе Vb). Дужина бродских преводница или других грађевина кроз која пловила морају да прођу, мора бити успостављена у зависности од референци највећег тегљеног састава. За јахте и чамце на Дунаву постоји већи број привезишта и марина.

Наутички туризам

Дунав

Последњих двадесетак година прихватни објекти наутичког туризма-марине (пристаништа за јахте и чамце), постају све популарније и на унутрашњим водама. Ова пристаништа имају организован вез и сигурност пловних објеката. За сада немају пратеће објекте и стандарде европских марина, али дају основне услове за смештај и сигурност малих бродова.

Оснивачи марина су наутички клубови, риболовачка удружења и друге спортско-рекреативне организације на води. Маринама углавном управљају оснивачи. Марине су, што се тиче наутичких и других услова различитог квалитета.

Значајна пристаништа за јахте и чамце: зимовник Барачка, km 1426,2; у Апатину, km 1401; Бачко Ново Село, km 1319; Тиквара-Бачка Паланка, km 1299; канал „Багер-Бачка Паланка; Викенд насеље „Корушка“, km 1280; Викенд насеље „Черевичка скела“-Футог, km 1272; Насеље Беочин-Дунав, km 1269; Футог, km 1268; Викенд Насеље „Камењар“, km 1265; Нови Сад- рукавац дунава:“Неопланта“, Једриличарски клуб „Војводина“, Наутички клуб „Лиман“, Удружење риболовца, Удружење риболоваца „Рибарско острво“, km 1258; Нови Сад-Дунав Мотонаутички клуб, km 1258; удружење риболоваца „Шаран“-Петроварадин, km 1252; викенд насеље „Субић“ - Дунавац, km 1249; удр.риболоваца Сремски карловци, km 1243,2; викенд насеље Чортановци, km 1237; викенд насеље Бешка, km 1232,5; удр.риболоваца Сланкамен, km 1216; викенд насеље „Обала Дунава“ - Белегиш, km 1200,5.

Тиса

Бродска преводница у Новом Бечеју ограничава величину туристичких бродова за вишедневна путовања. Наиме, габарити преводнице износе: дужина 84 m, ширина 12 m. Пристани за ову категорију бродова налазе се у Кањижи, где је и водени гранични прелаз за Мађарску. За Туристичке бродове мањих димензија и газа (грађени за једнодневне излете) важи исто објашњење као и за Дунав.

Пристаништа за мале бродове - јахте и чамце

Таква пристаништа налазе се: у Кањижи, km 147, у Новом Кнежевцу, km 144, у Сенти - пристаниште и Сенти - Рибарско насеље, km 124, у Ади, km 103, у Бечеју - Рибарско насеље, km 73, у Новом Бечеју - удружење риболоваца, km 66,5, у Арадцу - викенд насеље, km 36,3, Викенд насеље Мошоринска пумпа, km 25,8, и у Тителу, Km 10.

Сава

Пловни пут река Саве је веома запуштен, како у одржавању минималних габарита, тако и у његовом обележавању. У току ниских водостаја пловидба трговачких бродова се обуставља због немогућности пролаза на појединим секторима. При средњим и вишим водостајима могућа је пловидба одређених категорија бродова.

До регуласања корита реке и утврђивања трасе и прописаног обележавања пловног пута не би се препоручила пловидба туристичким бродовима. На реци се за сада одвија пловидба чамаца у циљу рибарења и викенд пловидбе. Значајне марине су у Сремској Митровици, km 136, и у Шапцу, km 101.

Низак степен **искоришћености лука** и мали промет робе на мрежи унутрашњих пловних путева карактеришу тренутно стање у унутрашњем водном саобраћају у АПВ и последица су великог броја фактора:

- застарела речна флота и недостатак улагања у модернизацију;
- приватизација лука и бродарских предзећа која утиче на неадекватно одржавање и недостатак инвестиционог улагања;
- сложен и нетранспарентан институционални и законски оквир;
- само делимично имплементиран речни информациони сервис (РИС).

Искоришћеност капацитета лука је тренутно око 10–20%, а стање лучке инфраструктуре је релативно лоше. Опрема је застарела и делимично неупотребљива, док је одржавање објеката и опреме неадекватно. Луке дуж Дунава су већином опремљене порталним дизалицама (покретним пристанишним крановима), а дужина и стање кеја и газа дуж кеја је углавном довољна за претовар генералних и расутих терета.

У односу на претходни период – плански хоризонт РПП АП Војводине 2011-2021. у смислу реализације планских циљева и утврђених решења водног саобраћаја и пловидбене инфраструктуре АП Војводине, нису учињени значајнији помаци у:

- побољшању експлоатационих карактеристика пловних путева, на међународним (Дунав, Сава, Тиса) и на националним пловним путевима (ОКМ ХС ДТД);
- побољшању лошег стања лука и пристаништа;
- релокацији / повољнијој видовној расподели транспортних токова у корист речног саобраћаја;
- унапређењу-обнови флоте (пловила);
- изградњи – реализацији капацитета наутичког туризма;
- примени савремених технологија у управљању, контроли и надзору над пловним путевима (РИС).

Основни помаци у водној инфраструктури су забележени у законодавном оквиру:

- донета је Уредба о категоризацији пловних путева.

Ваздушни саобраћај

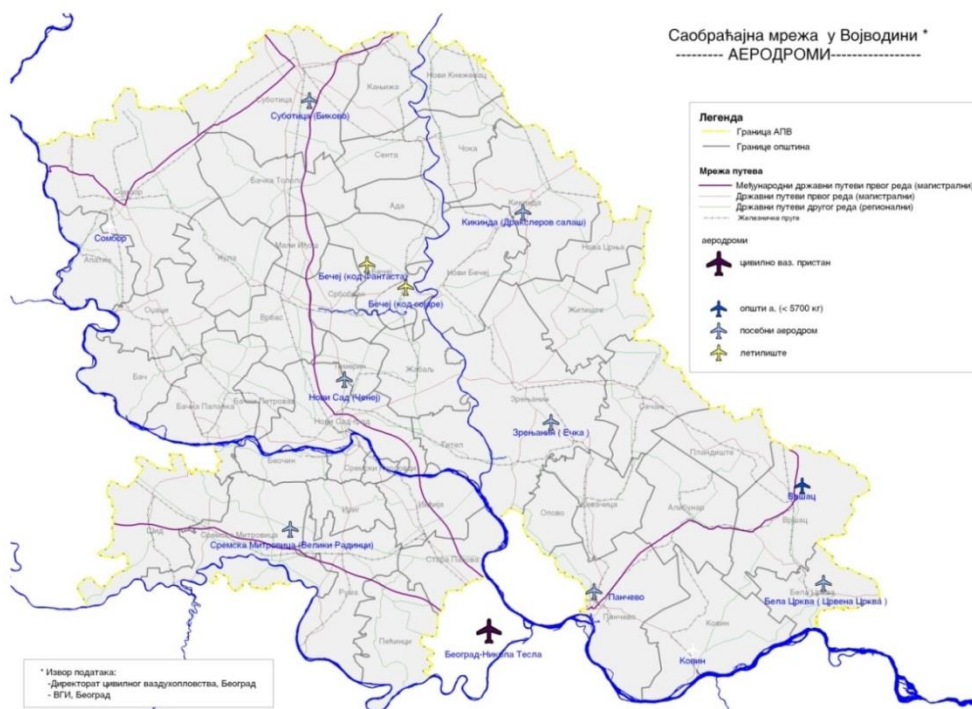
У АП Војводини једино у Вршцу постоји цивилни аеродром са асфалтном пистом дужине 1000 m и ширине 25 m. Поред аеродрома у Вршцу у АП Војводини постоје и следећа ваздушна пристаништа: Сремска Митровица, Нови Сад, Бечеј, Зрењанин, Бела Црква, Кикинда и Суботица.

У АП Војводини само аеродром Вршац има одређене могућности за међународни ваздушни саобраћај. Остала летишта користе се за спортске и делимично за одређене привредне активности. Савремена кретања у авионском путничком саобраћаја указују да постоји потреба за изградњом мањих аеродрома који могу користити нискобуџетне компаније. Ово би свакако допринело и повећању приступачности одређених региона, а допринело би и развоју туризма. Проблем представља недостатак планске документације за оспособљавање појединих аеродрома, као и недостатак концепта развоја.

У односу на претходни период – плански хоризонт РПП АП Војводине 2011-2020 у смислу реализације планских циљева и утврђених решења ваздушног саобраћаја и АП Војводине, нису учињени значајнији помаци у:

- реализацији основних принципа у смислу ефикасности и безбедности одвијања саобраћаја, интеграцији са осталим видовима саобраћаја;
- реализацији регионалних ваздушних пристаништа (Нови Сад, Сомбор, Вршац, Суботица);
- пренамени /реструктурирању војних аеродрома (Сомбор, Ковин, Бела Црква);
- улагању у спортске аеродроме, значајне за садашње и будуће туристичке и пословне понуде АП Војводине.

Слика 4. Мрежа ваздушних пристаништа у АПВ

3.4.1.5. Мултимодални саобраћај

У АП Војводини постоје два контејнерска терминала Лука Нови Сад и Лука Панчево. Контејнерски терминал у луци Нови Сад је мањег капацитета, са складишним простором за 12 TEU²⁵. Саобраћајна инфраструктура терминала омогућава претовар контејнера из пловила, са железничких кола и са друмских возила.

Контејнерски терминал у луци Панчево је капацитета 50 TEU/h. Саобраћајна инфраструктура терминала омогућава претовар контејнера из пловила, са железничких кола и са друмских возила.

25 TEU- eng. twenty-foot equivalent unit – капацитет стандардног ISO контејнера (20' x 8' x 8' 6'' eq 6,1 x 2, 44 x 2,59 m) ~ 39 m³, дозвољене бруто масе 24 t, нето масе 21,6 t.

Мултимодални транспорт је слабо развијен у Србији и АП Војводини и превасходно се односи и идентификује са транспортом контејнера у интерконтиненталном саобраћају. Присуство осталих технологија интермодалног транспорта Ro/Ro и Hucke-pack, у укупним интермодалним токовима је занемарљиво мало, пре свега због непостојања одговарајућих терминала за претовар интермодалних транспортних јединица.

На територији АПВ не постоји ниједан Ро-Ла терминал, а на целом току Дунава кроз нашу земљу не постоји ниједна рампа (терминал) за Ро-Ро транспорт. Измењиви транспортни судови се у недостатку одговарајућих домаћих возила и претоварних капацитета превозе искључиво камионима страних компанија.

У односу на претходни период – плански хоризонт РПП АП Војводине 2011-2020 у смислу реализације планских циљева и утврђених решења мултимодалног саобраћаја и АП Војводине, нису учињени значајни помаци у реализацији.

Стање ове врсте интегрисаног саобраћаја (интермодалне технологије, логистички центри) је непромењено.

3.4.2. Водна и комунална инфраструктура

Постојеће стање водних објеката и система

А) Уређење и коришћење вода

Ова област водне делатности укључује уређење вода и коришћење вода за разне намене (снабдевање водом становништва и индустрије, наводњавање, хидроенергетику, пловидбу, узгој рибе, спорт, рекреацију и туризам), као и оплемењивање малих вода у циљу обезбеђења доброг стања акватичних и приобалних система и повећања количина вода у маловодном периоду.

Снабдевање становништва водом за пиће

Водоснабдевање у АП Војводини није задовољавајуће. Велики проблем представља лош квалитет захваћене подземне воде, чији третман до нивоа прописаног према Правилнику о хигијенској исправности воде за пиће („Службени лист СРЈ”, бр. 42/98, 44/99 и „Службени гласник РС”, број 28/19) захтева врло сложене и скупе технологије.

Табела 12. Захваћене количине воде и изворишта јавног водоснабдевања, по окрузима

Округ	Захваћена вода 2012. године		Тип изворишта воде за пиће у %	
	l/s	10 ⁶ m ³ /god	Површинске воде	Подземне воде
1. Севернобачки	332	10,48	0	100
2. Средњебанатски	426	13,43	0	100
3. Севернобанатски	302	9,52	0	100
4. Јужнобанатски	758	23,92	0	100
5. Западнобачки	381	12,02	0	100
6. Јужнобачки	1.612	50,83	0	100
7. Сремски	807	25,44	0	100
Укупно АП Војводина	4.618	145,63	0	100

Од 467 насеља у Војводини, организовано снабдевање водом путем јавних водовода (водоводи у надлежности општинских јавних предузећа или месних заједница) има 396 насеља. Снабдевање је организовано путем 339 водовода од којих са око 47% управљају јавна предузећа, а са 53%, углавном у мањим насељима, управљају месне заједнице. Групу 69 насеља без водовода, са укупно око 85.000 становника (око 4% од укупног становништва Војводине), чине насеља величине од 100 до преко 6.000 становника (највећи део је испод 1.000 становника).

Становништво се у тим насељима снабдева водом из јавних бунара и чесми, као и из сопствених бунара (подаци коришћени из Стратегије водоснабдевања и каналисања насеља у Војводини²⁶.

Подаци прикупљени из општина и водопривредних предузећа указују да се данас у АПВ захвата око 6,8 m³/s воде, од чега се око 5,5 m³/s троши у јавним водоводима, а остало је индустрија која захвата посебно воду за своје технолошке потребе. Од наведених количина просечна дневна експлоатација подземних вода за јавно водоснабдевање становништва и индустрије износи на подручју Бачке око 3,9 m³/s, на подручју Баната око 2,14 m³/s и на подручју Срема око 0,8 m³/s.

Када се захватање подземне воде, а што је данас и једини ресурс који се користи, расподели по броју становника, добија се по становнику просечна потрошња од око 270 l/ст/дан. Кроз јавни водоводни систем корисницима се дистрибуише око 245 l/ст/дан. Од те количине, око 58% (142 l/ст/дан) трошила су домаћинства, око 19% (47 l/ст/дан) индустрија и остали пословни потрошачи, а преосталих 23% (56 l/ст/дан) су евидентирани губици.

Табела 13. Покривеност насеља мрежом јавног водовода²⁷

Назив статистичке територијалне јединице ²⁸	Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу 2018	Покривеност мрежом јавног водовода % 2018	Покривеност мрежом јавног водовода % 2017	Покривеност мрежом јавног водовода % 2016
Регион Војводине	670.206	96,27	95,98	95,23
Западнобачка област	67.874	98,53	98,53	98,52
Јужнобанатска област	97.955	96,50	96,49	96,48
Јужнобачка област	221.033	98,83	98,83	98,31
Севернобанатска област	54.568	96,07	96,07	95,69
Севернобачка област	63.563	89,00	88,22	88,21
Средњобанатска област	65.803	95,55	95,55	90,58
Сремска област	99.410	94,65	93,28	92,84

Најзаступљенији вид захватања подземних вода су бунарски водозахвати. Највећи број бунара изграђен је у основном водоносном комплексу. Избор локација и тип бунара у већим насељима, настао је као резултат претходних хидрогеолошких истражних радова. У мањим насељима и селима избору локација не претходе истражни радови и често се чине погрешни избори. Исти је проблем када је у питању експлоатација бунара, тј. не поштују се захтевани режими експлоатације. Одржавање и редовно праћење квалитета воде такође је проблематично. Захтевима у погледу заштите изворишта не посвећује се довољна пажња. Евентуално загађење поменутог типа везано је за просторе на којима се захватају подземне воде из водоносних средина које су у директном или индиректном контакту (хидрауличкој вези) са површином терена. Оваква могућност загађења констатована је на локацијама изворишта за јавно водоснабдевање следећих насеља: Бездан, Бачки Моноштор, Бачки Брег, Сомбор, Купусина, Апатин, Сонта, Српски Милетић, Богојево, Вајска, Нови Сад, Тител, Книћанин, Панчево, Банатски Брестовац, Ковин, Мало Баваниште, Дубовац као и код свих изворишта јавног водоснабдевања где се захватају подземне воде „прве“ издани.

Постројења за припрему воде за пиће („фабрике воде“) на територији Војводине налазе се на извориштима јавног водоснабдевања следећих насеља: Суботица, Сонта, Бездан, Апатин, Бачка Паланка, Нови Сад, Панчево, Ковин, Тител, Рума и Сремска Митровица.

26 „Службени лист АПВ“, број 1/10

27 Подаци преузети из „ОПШТИНЕ И РЕГИОНИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2019“, РЗС, 2019, „ОПШТИНЕ И РЕГИОНИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2018“, РЗС, 2018, „ОПШТИНЕ И РЕГИОНИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2017“, РЗС, 2017, „ПОПИС СТАНОВНИШТВА, ДОМАЋИНСТАВА И СТАНОВА 2011“, РЗС, 2012

28 НСТЈ-Номенклатура статистичких територијалних јединица

Од укупно захваћене подземне воде на територији Војводине око 33% подвргава се третману. Осталих 67% се директно упумпава у водоводни систем, са евентуалним хлорисањем, што у принципу значи да две трећине АПВ користи воду која не задовољава Правилник о хигијенској исправности воде за пиће („Службени лист СРЈ”, бр. 42/98, 44/99 и „Службени гласник РС”, бр. 28/19).

Табела 14. Укупан капацитет постројења за третман воде за пиће, по окрузима

Округ	Регионални (међуопштински) системи			Локални (општински и сеоски) системи		Општине које имају постројења
	Капацитет l/s	РВС	Постоји третман	Капацитет l/s	Постоји третман	
1. Севернобачки	0		Не	400	Да	Суботица, Бачка Топола
2. Средњебанатски	0		Не	0	Не	
3. Севернобанатски	0		Не	0	Не	
4. Јужнобанатски	0		Не	875	Да	Ковин, Опово, Панчево
5. Западнбачки	0		Не	375	Да	Апатин, Сомбор, Оџаци
6. Јужнобачки	1.500	Новог Сада	Да	460	Да	Б. Паланка, Бечеј, Беочин, Врбас, Нови Сад, Тител
7. Сремски	250	Рума-Ириг	Да	500	Да	Регионални: Рума, Ириг; Локални: Сремска Митровица
Укупно АП Војводина	1.750			2.610		

Од укупно 45 ЈЛС, вода не одговара Правилнику у 38. Најчешћи узроци неисправности (одступање у односу на Правилник) су повећан садржај гвожђа, боја, мутноћа, утрошак KMnO_4 као један од индикатора повећаног садржаја органских материја, и амонијум-јон. У појединим регионима констатује се повећана минерализација, арсен и натријум. Најчешћи узроци микробиолошке неисправности су *E. Coli* и колиформне бактерије као индикатор фекалног загађења. Технологија углавном у овим фабрикама се фокусира на смањење садржаја гвожђа, мангана и амонијака, а на постројењу у Суботици се и врши и третман ради снижавања концентрације арсена.

Резиме стања из предходног приказа указује на следеће генералне проблеме:

- скоро две трећине становника АПВ користи воду која по квалитету не задовољава Правилник о хигијенској исправности воде за пиће;
- јавним водоводним системима у преко 50% насеља управљају месне заједнице које немају ни минимум техничке опремљености ни кадра за то;
- стање дистрибутивних система у великом броју насеља је лоше, што доводи до великих губитака у мрежи (чак и преко 50%);
- нису успостављене санитарне зоне заштите изворишта, што доводи до погоршавања квалитета;
- не улаже се у потенцијална нова изворишта, пре свега на истражне радове.

Стање изграђене инфраструктуре разликује се по системима и у највећој мери зависи од старости и одржавања објеката. Неодговарајуће одржавање често има за последицу велике губитке у мрежи, који код појединих система износе и више од 30%, а може доћи и до угрожавања квалитета воде.

Проблем неодговарајућег квалитета воде је присутнији у мањим срединама, док је у већим градовима у водоводним системима квалитет углавном унутар граница максималне дозвољене концентрације (у даљем тексту: МДК). Трендови у погоршању квалитета воде, генерално, нису уочени. Проблем неадекватне заштићености изворишта јавља се независно од величине система.

Снабдевање водом индустрије

У садашњим транзиционим условима због смањења привредних активности смањена је и потрошња воде за технолошке потребе. За потребе индустрије користи се око $2,45 \text{ m}^3/\text{s}$ или $77,26 \times 10^6 \text{ m}^3/\text{годишње}$. Од ове количине $1,15 \text{ m}^3/\text{s}$ се користи из јавних водоводних система (око 20% од капацитета јавних водовода), а осталих $1,3 \text{ m}^3/\text{s}$ индустрија директно захвата из подземља.

Снабдевање водом индустрије је решавано на три начина:

- из јавног водовода (ако су потребе мање или је потребна квалитетна вода);
- самостално (при великим потребама у води) или
- комбинацијом ова два начина (санитарна вода из водовода, а технолошка из самосталних извора).

Наводњавање

Земљишни потенцијал за наводњавање је на подручју Војводине врло велик. Земљиште погодно за наводњавање је површине 936.000 ha (Бачка 350.000 ha, Банат 402.000 ha и Срем 184.000 ha), а на 750.000 ha је могуће наводњавање без претходних радова (одводњавање, поправка квалитета земљишта и др.).

Табела 15. Наводњаване површине у АП Војводини²⁹

Година	Наводњаване површине (ha)
	АП Војводина
2009.	26.713
2010.	14.972
2011.	20.516
2012.	37.835

Системима за наводњавање захваћене изузетно мале површине. Раније изграђени вишенаменски ХС ДТД, регионални системи „Северна Бачка“ и „Банат“ чија је изградња у поодмаклој фази, регионални систем „Срем“ чија се изградња планира у наредном периоду и канали за одводњавање који се могу користити за микро расподелу воде за наводњавање, омогућавају да се заливни системи могу заснивати фактички на свим погодним површинама за наводњавање. Квалитет воде у рекама (осим суспендованог наноса) и регионалним системима је задовољавајући за потребе наводњавања. Подземне воде из прве издани нису употребљиве због малих издашности и релативне заслањености (приобаље Тисе). Друга издан је доброг квалитета али се мора чувати за пиће, а и по позитивној законској регулативи може се користити само за водоснабдевање становништва и изузетно у индустрији.

Спорт, рекреација и туризам

Током двадесетог века у Републици Србији је развијен веома широк спектар коришћења вода за туристичке и рекреативне сврхе на рекама, језерима и акумулацијама. Захваљујући природном потенцијалу и већ утемељеној традицији, највећу афирмацију у Републици Србији достигао је бањски туризам. Развој бањског и рекреативног туризма био је најинтензивнији у другој половини XX века, а 1960. године бање су законом добиле статус природних лечилишта. То је утицало на развој смештајних капацитета, најпре приватних, а касније и модерних хотелских капацитета. Изграђена су бројна модерна лечилишта и центри за рехабилитацију.

Бањска лечилишта у близини већих насеља имају у највећој мери решен проблем снабдевања водом за пиће из јавних водовода, што најчешће није случај са климатско-планинским местима. Сезонски карактер коришћења ових капацитета (осим у случају појединих бања са перспективно међународним карактером) поставља специфичне захтеве, пре свега комуналној делатности у области снабдевања водом и прикупљања и пречишћавања отпадних вода, како би се обезбедиле потребне количине воде и заштитила животна средина.

У случају коришћења површинских вода за остале видове рекреације, заштита квалитета вода је сегмент који захтева највећу пажњу (објекти на водном земљишту, пловни објекти). Такође, у циљу заштите људског здравља и побољшања квалитета животне средине треба укинути дивља купалишта, а на јавним успоставити систем мониторинга и управљати квалитетом вода.

²⁹ Извор: РЗС

Б) Заштита вода од загађивања

Један од најтежих проблема водопривреде Србије а нарочито је тај проблем изражен у Војводини, је заштита квалитета површинских и подземних вода од загађивања. У том погледу стање је доста озбиљно. Стање се мало поправило на неким рекама због тога што су у транзиционим условима престали да раде неки индустријски капацитети. Међутим, пошто је одређени потенцијал ефлуената већ био достигнут, и пошто се производни капацитети након промена власничких односа стављају у производњу углавном са истим технологијама, без реализације ППОВ (постројења за пречишћавање отпадних вода), реално је разматрати стање квалитета на бази тог ранијег нивоа ефлуентних утицаја.

Чињеница је да је постојеће стање у области заштите вода од загађивања првенствено последица недостатка средстава, пре свега за изградњу и одржавање постројења за пречишћавање отпадних вода, како насеља, тако и индустријских и других потрошача, а не одсуства адекватне регулативе.

Извори загађивања вода се генерално могу сврстати у две категорије: концентрисане и расуте. Концентрисано загађење се карактерише тачкастим местом испуштања отпадних вода у реципијент, док се расути извори загађење генеришу просторно. Становништво прикључено на канализацију и индустријска постројења представљају најзначајније концентрисане изворе загађења.

Концентрисани извори загађења

Концентрисани загађивачи су погони у којима се обавља нека делатност и људска насеља, који своје отпадне воде преко канализационих система, по правилу пречишћене испуштају у водотокове. Најчешће су то:

- урбана насеља;
- индустријски објекти (хемијске, петрохемијске, прехранбене, металне и друге индустрије);
- енергетски објекти (термоелектране, топлане, нуклеарне електране, прерада нафте);
- прерада угља и хидроенергетски објекти);
- пољопривредни објекти за тов стоке;
- депонија (уређена).

Стање изграђености система за прикупљање и евакуацију (примарна и секундарна канализациона мрежа и главни канализациони колектори) и пречишћавање комуналних отпадних вода (постројења) је на ниском нивоу у односу на европске стандарде. Ово се нарочито односи на стање изграђености ППОВ, па се већина комуналних отпадних вода без потребног пречишћавања упушта у реципијенте.

Табела 16. Покривеност насеља канализационом мрежом³⁰

Назив статистичке територијалне јединице ³¹	Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу 2018	% домаћинстава са канализационом мрежом 2018	% домаћинстава са канализационом мрежом 2017	% домаћинстава са канализационом мрежом 2016
Регион Војводине	345.022	49,56	49,39	48,79
Западнобачка област	19.485	28,29	28,12	28,03
Јужнобанатска област	41.842	41,22	41,17	41,11
Јужнобачка област	146.164	65,35	65,21	64,48
Севернобанатска област	26.576	46,79	46,15	44,94
Севернобачка област	32.824	45,96	45,96	45,90
Средњобанатска област	32.497	47,19	47,19	46,27
Сремска област	45.634	43,45	43,16	42,12

30 Подаци преузети из „ОПШТИНЕ И РЕГИОНИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2019“, РЗС, 2019, „ОПШТИНЕ И РЕГИОНИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2018“, РЗС, 2018, „ОПШТИНЕ И РЕГИОНИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2017“, РЗС, 2017, „ПОПИС СТАНОВНИШТВА, ДОМАЋИНСТАВА И СТАНОВА 2011“, РЗС, 2012

31 СТЈ-Номенклатура статистичких територијалних јединица

Прикљученост на јавне канализационе системе у насељима већим од 2.000 становника већа је од 70%, осим на водном подручју Бачка и Банат и водном подручју Срем.

Табела 17. Притисак од становништва прикљученог на канализационе системе за насеља већа од 2.000 становника (према ВОС)³²

Водно подручје	Број становника	Становништво прикључено на системе	Коефицијент прикључености на јавну канализацију	Укупни притисак у t/год			
				БПК ₅	ХПК	Н	Р
Бачка и Банат	1.381.255	1.025.748	0,52	13.551	24.844	3.054	624
Срем	292.547	597.662	0,53	3.076	5.640	1.920	393
УКУПНО	1.673.802	1.623.410	0,52	16.627	30.484	4.974	1017

На основу података из табеле, око 40 % загађења потиче од становништва. Међутим, подаци се односе на канализационе отпадне воде, те се мора у даљим разматрањима узети у обзир и количина отпадних вода из домаћинства које се упуштају у септичке јаме и упојне бунаре. Ове воде загађују подземне воде (прву издан) и значајан део површинских вода јер се садржај септичких јама неконтролисано испушта најчешће у мелиорационе канале.

На територији Војводине регистровано је 511 загађивача вода. Њихова структура по делатности је следећа: индустрија 326 загађивача, пољопривреда (сточарство) 113 загађивача, насеља 44 загађивача и остало 20 загађивача. У ову последњу групу спадају медицинске установе (бање), корисници термалних вода, радионице за ремонт саобраћајних средстава итд. На јавну канализацију прикључено је око 30% становништва. Остали део становништва одлаже своје отпадне воде у подземље, путем септичких јама или на неки други начин.

Табела 18. Притисак од становништва у насељима већим од 2.000 са индивидуалним канализационим системима

Водно подручје	Број становника		Расуто загађење од становништва уt/ год			
	Насеља већа од 2.000	Прикључено на индив. кан. сист.	БРК ₅	НРК (дихр)	Укупни Н	Укупни Р
Бачка и Банат	1.381.255	467.138	1.023,03	1.875,55	300,08	15,34
Срем	292.547	133.173	291,64	534,68	85,55	4,37
УКУПНО	1.673.802	600,311	1.314,67	2.411,20	385,63	19,71

Евиденција о индустријском загађењу вода за велике загађиваче се води у оквиру Националног регистра извора загађивања (Агенција за заштиту животне средине), а за мање загађиваче у оквиру локалног регистра на нивоу локалне самоуправе. Пракса показује да највећи део загађивача не доставља извештаје редовно и правовремено, а и они који то чине, достављају непотпуне податке, из чега проистиче немогућност поузданог квантификовања притисака од индустрије.

Део расутих извора загађења чини становништво које није прикључено на јавне, већ на индивидуалне канализационе системе.

3.4.3. Енергетика, енергетска инфраструктура и енергетска ефикасност

Енергетска инфраструктура

Енергетски систем АПВ, у најширем смислу сачињавају сектори угља, нафте, гаса, електропривреде, обновљивих извора енергије, градских топлана и индустријске енергетике. У оквиру енергетског система обавља се експлоатација домаће примарне енергије, увоз примарне енергије (пре свега нафте и природног гаса), производња електричне и топлотне енергије, секундарна прерада угља и нафте, коришћење обновљивих извора, као и пренос, транспорт и дистрибуција енергије и енергената до крајњих потрошача финалне енергије.

³² Извор: ИЈЧ и РЗС

Основна карактеристика свих наведених делова енергетског система је релативна технолошка застарелост и ниска енергетска ефикасност, као и тренутно забрињавајуће технолошко стање са становишта заштите животне средине. Проблеми су што нема већих позитивних помака у агрегатној енергетској ефикасности, што се увозна зависност битно не смањује и што је потрошња електричне енергије и даље веома нерационална.

Развој енергетике на територији АПВ подразумева активности на формирању стабилног регулаторног и тржишног оквира електричне енергије и гаса, повећању сигурности снабдевања; унапређења заштите животне средине и подстицај коришћења обновљивих извора енергије; подстицања конкурентности на тржишту електричне енергије и гаса, итд.

Сектор електропривреде

Основна оријентација развоја електропривреде Србије базирала се на интензивирању развоја и рационалног коришћења домаћих енергетских потенцијала, водећи рачуна да се постигне што већа економичност производње у електроенергетском систему.

Основу за такву политику представљају расположиве резерве угља, као примарног извора за производњу термоелектричне енергије, као и неискоришћене водне снаге и обновљиви извори енергије.

Сектор угља

Снабдевање угљем широке потрошње и великих потрошача одвија се у смањеним количинама. Основни разлог за то је што већи део индустрије у Војводини већ прикључен на природни гас. Истовремено се потрошња угља у Војводини знатно смањила и због чињенице да значајан део привреде ради и велики број домаћимстава гасификован или прикључен на топлане.

Експлоатација угља на територији АПВ одвија се у руднику са подводном експлоатацијом угља Ковин. Положај угљеног базена које се налази се у јужном Банату, представља основни енергетски потенцијал Војводине.

Производња електричне енергије

Електрична енергија која се допрема на подручје АПВ, везана је за производњу електричне енергије у Републици Србији и остварује се у највећој мери у оквиру ЈП „Електропривреда Србије“ (ЕПС)³³.

Табела 19. Термоелектране-топлане (ТЕ-ТО) у АП Војводини

Термоелектране	Снага (MW)
ТЕ-ТО Нови Сад	208
ТЕ-ТО Зрењанин	100
ТЕ-ТО Сремска Митровица	28
Термоелектране-топлане укупно	336

Хидроенергетске капацитете ЕПС-а у Републици Србији чине 16 хидроелектрана са укупно 50 агрегата и једно пумпно постројење (Пап Лисина), различите снаге и старости. Хидроенергетски сектор учествује са око 40% у инсталисаној снази производних капацитета ЕПС-а и у просеку доприноси са око 1/3 укупне производње.

Преносни систем електричне енергије АПВ је део основног система мреже преносног система Републике Србије и чини га мрежа 400 kV, 220 kV и део мреже 110 kV, као и други енергетски објекти, телекомуникациони систем, информациони систем и друга инфраструктура неопходна за функционисање електроенергетског система.

33 Поред производних капацитета ЈП ЕПС на преносну и дистрибутивну мрежу су прикључени производни капацитети независних произвођача. На преносну мрежу током 2018. године прикључене су ветроелектране укупне инсталисане снаге 239 MW које су биле у пробном раду, док је на мрежу електродистрибуција прикључено и 280 малих електрана укупне инсталисане снаге 140 MW, које су у власништву других правних и физичких лица.

Сектор нафте

Рафинеријска прерада нафте одвија се у две рафинерије у саставу НИС а.д. Капацитети енергетских рафинерија у Панчеву и Новом Саду износе укупно 7,3 милиона t примарне прераде годишње, са одговарајућим секундарним капацитетима.

У непосредној близини Рафинерије нафте Нови Сад налази се Терминал ЈП „Транснафта“, а поред Рафинерије нафте Панчево налази се Мерна станица ЈП „Транснафта“.

Транспорт нафте се доминантно врши магистралним нафтоводом (ЈАНА) од Омишља у Хрватској до рафинерија нафте у Панчеву и Новом Саду, којим управља ЈП „Транснафта“.

Сектор гаса

Снабдевач целог конзумног подручја АП Војводине природним гасом је ЈП „Србијагас“. Природни гас се обезбеђује из домаће производње и увозом из Русије. Испоручује се мешавина ова два гаса, јер је транспортни систем јединствен.

На теритоји АПВ гасификовани су сви градови и скоро све општине. У општини Шид постоји изграђена дистрибутивна гасоводна мрежа у свим насељима, која тренутно није прикључена на транспортни систем, чије се прикључење очекује завршетком изградње транспортног гасовода Сремска Митровица-Шид. У општини Бела Црква је такође изграђена дистрибутивна гасоводна мрежа и ГМРС „Бела Црква“, чије се прикључење очекује завршетком изградње транспортног гасовода Тилва-Бела Црква. У општини Бач изграђена је дистрибутивна гасоводна мрежа у насељеним местима, изграђен је и транспортни гасовод Бачка Паланка-Обровац-Бач, али нису изграђене ГМРС „Обровац“ и ГМРС „Бач“. На територији града Сремска Митровица нису гасификована насеља на западном делу територије града, за чију гасификацију је планирана изградња ГМРС „Велики Радинци“. На теритоји општина Чока и Нови Кнежевац, гасификована су само насеља Чока и Нови Кнежевац.

Подземно складиште гаса у Банатском Двору (капацитета око 450 милиона m³), је објекат од виталног значаја за обезбеђење сигурности снабдевања овим енергентом.

Сектор топлотне енергије

У АП Војводини даљински систем грејања постоји у 21 насељу. Даљинским системом грејања се баве: 17 топлана, 3 ТЕ-ТО (термоелектране-топлане, које послују у оквиру ПД „Панонске термоелектране-топлане“ д.о.о. у Новом Саду, Зрењанину, Сремској Митровици, као и три топлане за грејање установа Опште болнице „Ђорђе Јовановић“ у Зрењанину, Дом за душевно оболела лица „1. октобар“ у Стари Лец и Основна школа „Јован Микић“ у Суботици).

Табела 20. Списак топлана на територији АПВ

Редни број	Назив топлане	Седиште / локација
1	Топлана „Партизан“	Бачка Паланка
2	ЈП „Топлана“ – Топлана „Бечеј“	Бечеј
3	ЈП „Топлана“ – Топлана „Беочин“	Беочин
4	ЈП „Елгас“ –Топлана „Сента“	Сента
5	ЈКП „Стандард“ –Топлана „Врбас“	Врбас
6	ДП „Други октобар“ – Топлана „Вршац“	Вршац
7	ЈКСП „Екос“ – Топлана „Житиште“	Житиште
8	ЈП „Топлана“ – Топлана „Кикинда“	Кикинда
9	ТЕ Controls Ковин ДОО – Топлана „Ковин“	Ковин
10	ЈКП „Грејање“ – Топлана „Панчево“	Панчево
11	ЈКП „Градитељ“ – Топлана „Србобран“	Србобран
12	ЈКП „Новосадска топлана“ - Запад	Нови Сад
13	ЈКП „Новосадска топлана“ - Исток	Нови Сад
14	ЈКП „Новосадска топлана“ - Север	Нови Сад
15	ЈКП „Новосадска топлана“ - Југ	Нови Сад
16	ЈКП „Новосадска топлана“ - Петроварадин	Нови Сад/Петроварадин
17	ЈКП „Новосадска топлана“ - Дудара	Нови Сад/Сремски Карловци

Постројења производе енергију у савременом, когенрацијском процесу, који омогућава уштеду примарног горива - природног гаса или мазута до 25 % у односу на одвојену производњу струје и топлоте. Укупна снага на прагу износи 336 MW за производњу електричне енергије, 505 MW (τ) за производњу топлотне енергије, 830 t/h технолошке паре за процесну индустрију.

Најзаступљенији енергент у производњи топлотне енергије је природни гас, који све више замењује остале енергенте (нпр. мазут, уље за ложење).

Обновљиви извори енергије

Различити обновљиви извори енергије, заједно са свим мерама унапређења енергетске ефикасности и уштеда енергије, представљају једино решење за што хитније и радикално смањење емисије штетних гасова (емисије CO₂) са ефектом стаклене баште која је проузрокована спаљивањем фосилних горива, крчењем шума и рашчишћавањем земљишта за пољопривреду.

Учешће обновљивих извора енергије у укупној енергетској потрошњи АП Војводине је око 2 % односно, 0,09 Mтеп. Комбиновањем метода увођења нових и обновљивих извора, систематском применом мера повећања енергетске ефикасности као и учешћем нових технологија, проценат учешћа неконвенционалних енергетских извора у укупној енергетској потрошњи у АП Војводини, може се подићи и више од 20%, у наредном периоду.

Биомаса и биогорива: Најважнији усеви чији остаци могу да се користе за коришћење енергије су: кукуруз, стрњика, соја, уљана репица и сунцокрет. Поред тога, значајан потенцијал чине остаци орезивања воћа и винограда.

Отпадна биомаса из агро-комплекса користи се за загревање простора за индивидуална сеоска домаћинства, а у последње време приметна је употреба отпадне биомасе у индустрији (нпр: индустријски котао који користи отпадно дрво, котлови који користе биомасу- сламу пшенице. Инсталирано је више котлова који користе отпадну биомасу-љуску сунцокрета из индустријског процеса у уљарама у Сомбору, Зрењанину, Новој Црњи и Шиду. Брикетирање и пелетирање биомасе је слабо заступљено, осим у појединачним случајевима. У комбинованим постројењим производи се електрична и топлотна енергија, углавном за задовољење унутрашњих енергетских потреба.

У последње време појачан је интерес углавном домаћих привредника из области индустрије, за коришћењем биомасе, као „релативно јефтиног“ домаћег обновљивог енергетског ресурса.

Ветар: Војводина има довољно потенцијала за постројења ветроелектрана, које би производеле електричну енергију из енергије ветра. Потенцијал ветра на територији АПВ дат је у Студији Атлас ветрова АП Војводине из 2010. године коју је приредио истраживачки тим са Факултета техничких наука у Новом Саду. Енергија ветра је највише искоришћена у области кошавског подручја јужног Баната.

Табела 21. Списак ветропаркова на територији АПВ

Назив	Место	Општина	Капацитет (kW)	Број генератора	Почетак рада	Статус
„Кула“	<u>Кула</u>	Кула	9.900	3	2016.	Активан
„Ла Пиколина“	<u>Загајица</u>	Вршац	6.600	2	2016.	Активан
„Малибунар“	<u>Алибунар</u>	Алибунар	8.000	4	2017.	Активан
„Алибунар“	<u>Алибунар</u>	Алибунар	42.000	21	2018.	Активан
„Ковачица“	<u>Дебелџача</u>	Ковачица	104.500	38	2019.	Активан
„Кошава I“	<u>Избиште</u>	Вршац	69.000	20	2019.	Активан
„Чибук I“	<u>Мраморак</u>	Ковин	158.000	57	2019.	Активан
„Пландиште I“	<u>Пландиште</u>	Пландиште	102.000	34	2021.	У изградњи

На територији АПВ, планира се даљи развој и изградња нових ветропаркова, нарочито на подручју јужног Баната.

Комунални отпад: За сада се не користи у енергетске сврхе, мада постоји појачан интерес инвеститора за енергетско коришћење комуналног отпада и комбиновану производњу топлотне и електричне енергије за потребе локалне заједнице.

Депоније комуналног отпада омогућавају производњу биогаса разлагањем (ферментацијом) отпада. Овако добијени биогас углавном се састоји од метана и угљендиоксида (гасови са највећим утицајем на ефекат стаклене баште). Када се једном сакупи, биогас се може поновно користити у виду електричне енергије.

Геотермална енергија: У АП Војводини има 75 хидротермалних бушотина, чија је просечна издашност 9,5 l/s, просечна излазна температура 48,8 °C. Укупни топлотни потенцијал (снага) свих бушотина, које имају изграђене системе и могућност експлоатације, износи око 54 MW, а користи се око 19 MW или 26% расположивог потенцијала, углавном за топлотне потребе у балнеологији и туризму.

Просечна годишња производња геотермалне енергије углавном за балнеолошке сврхе, према подацима НИС-Нафтагаса износи 0,956 М m³ годишње, или 0,002 М tep, са опадајућим трендом коришћења, делимично због релативно високе цене енергије из постојећих бушотина за задовољење топлотних потреба објекта, на постојећим потенцијалним бушотинама које би се евентуално реактивирале.

Најважнији и по капацитету највећи корисници енергије хидротермалних бушотина су бање „Јунаковић“ код Апатина и „Кањижа“ у Кањижи које користе сса 150,000 m³ односно 110,000 m³ термалних вода годишње. То су углавном целогодишњи корисници који термалну воду користе сезонски за загревања објеката. Следећа по значају су група корисника у Бечеју са око 100,000 m³ термалних вода годишње код којих је сезонско коришћење ипак доминантно. У категорији сличних корисника су још базени у Темерину, Врбасу и на Палићу. Следећа група, искључиво сезонских корисника енергије хидротермалних вода, је из области пољопривредне производње (свињогојске фарме, загревање пластеника).

Соларна енергија: Постоји знатан потенцијал, који по инсолацији чини 20-30% већи интензитет од европског просека. Постоји 267 сунчаних дана, а просечна осунчаност износи око 1000 kWh/m². Топлотни ефекат сунца преко термалних соларних колектора, користи се на мањим индивидуалним објектима, а приметна је тенденција коришћења у болницама и туристичким објектима. Главна препрека већем коришћењу соларне енергије на територији АП Војводине, а и шире су релативно висока почетна инвестициона улагања у постројења и непостојање пореских и царинских олакшица, као ни бесповратних подстицајних средстава од стране државе.

Хидропотенцијал: Не постоји ни једна изграђена мала хидроелектрана, од 12 могућих локација на каналу ДТД и брани на Тиси.

Потенцијали малих хидроелектрана у Војводини процењују се на око 20,2 MW на 12 локалитета са 26 агрегата. Најперспективнији локалитети (мале хидроелектране I категорије), су брана на реци Тиси код Новог Бечеја (9,8 MW) и Канал ДТД у Новом Саду, Врбасу, Бечеју и Кајтасову (укупно 5,69 MW).

Постоји појачан интерес углавном страних инвеститора за изградњу малих хидроелектрана на каналу ДТД. На основу Студије оправданости израђене за потребе Министарства рударства и енергетике, две локације на каналу ДТД заузимају прва места са становишта економичности и улагања, као најперспективније су Нови Сад и Кајтасово.

Енергетска ефикасност

Анализирањем стања у енергетици, припремани су документи којим којим би се омогућило покретање и спровођење активности на повећању енергетске ефикасности за све секторе коришћења енергије. Недоследност у примени ових активности у свим секторима, недостатак финансијских средстава, неискоришћавање обезбеђених фондова за ову сврху, као и преусмеравање истих у друге сврхе, није довело до значајног унапређења енергетске ефикасности достизањем нижим специфичних утрошака енергије на нивоу енергетског биланса државе.

Негативни утицај на повећање енергетске ефикасности велики значај имали су пре свега политика цена енергената, неефикасни и застарели уређаји и опрема код крајњих корисника, застарела технолошка решења и енергетска технологија, као и неулагање у енергетску инфраструктуру за производњу, пренос и дистрибуцију енергије.

3.4.4. Електронска комуникациона инфраструктура

Електронске комуникације подразумевају свако емитовање, пренос или пријем порука (говор, звук, текст, слика или подаци) у виду сигнала, коришћењем жичних, радио, оптичких или других електромагнетских система и представљају интегрални део свих сектора привреде и један од основних фактора не само економског, већ и друштвеног развоја и значајног економског и социјалног покретача. Доступност различитих облика комуникације и сервиса, представља један од врло битних индикатора развијености друштва.

Развој и унапређење електронских комуникација на територији АП Војводине у протеклом периоду, реализује се углавном према Стратегији развоја електронских комуникација у Републици Србији од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС“, број 68/10), Акционим плановима који се односе на спровођење циљева и Плановима развоја електронске комуникационе мреже надлежних оператера.

Убрзани развој електронских комуникација односио се пре свега на развој широкопојасног приступа, прелазак са аналогног на дигитално емитовање телевизијског програма, унапређење квалитета и доступности инфраструктури електронских комуникација у пружању најсавременијих мултимедијалних сервиса, који се могу наћи у понуди, како резиденцијалним, тако и пословним корисницима.

Изграђени су нови транзитни и преносни капацитети уз главне, као и саобраћајне правце нижег ранга све до локалних, а као главни медиј поред постојећих спојних кабловских веза и РР система, коришћен је оптички кабл. У већим градским центрима, као и мањим (све до удаљених корисника), у протеклом периоду су обезбеђени савремени дигитални комуникациони системи, којим је постигнуто знатно повећање капацитета мреже, обезбеђење високог квалитета, поузданости и расположивости, као и увођење савремених услуга ПТТ (широкопојасни сервиси).

На целом простору АП Војводине путем радио преноса, мањим делом оптичким кабловима, уведене су услуге мобилне телекомуникације, изградњом радио-релејних и базних радио-станица.

Простор АП Војводине у целости је покривен радиодифузним системом путем радио-релејних репетитора и емисионих радио-станица. Изграђен је кабловски дистрибутивни систем за дистрибуцију радио и телевизијских програма, као и могућност пружања других сервиса, путем кабловског дистрибутивног система, како у већим градским центрима, тако и у мањим насељима и селима.

3.5. ЗАШТИТА НАСЛЕЂА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

3.5.1. Заштита, уређење и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и предела

3.5.1.1 Заштита, уређење и одрживо коришћење природног наслеђа

Биодиверзитет на простору Војводине је релативно висок, на нивоима генетичке, специјске и екосистемске разноврсности, као последица природних и динамичних геолошких промена које су се одвијале у прошлости. Изражена је хетерогеност флоре и фауне и мозаичан распоред станишта и екосистема, што би требало очувати применом мера превенције и заштите природних вредности.

Природну баштину Војводине представљају делови природе који имају посебан научни, културни, здравствени, васпитно-образовни, привредни и други значај. Праћењем и проучавањем стања и предлагањем мера у области заштите природе, Покрајински завод за заштиту природе је иницирао да се посебно заштите поједини делови природе, са основним циљем да се природни ресурси плански и рационално користе и да се обезбеди њихово репродуковање у области заштићених делова природе. Као резултат ових активности у Војводини је проглашен већи број заштићених природних добара.

Потребу заштите посебних делова природе је условило и њихово садашње стање и неопходност да се зауставе деградациони процеси, углавном изазвани антропогеним утицајима.

Дугогодишњи негативан антропогени утицај на природу се рефлектовао кроз значајне промене у биодиверзитету, што је изменило и физиономију предела Војводине. Некадашњи типично панонски регион данас више представља културни предео са пољопривредним површинама, насељима и индустријским регионима, а фрагментисана природна станишта су се одржала у виду мањих издвојених целина.

Најзначајније промене у природи изазвала је изградња мреже канала и хидромелиорациони радови, што је довело до снижавања нивоа подземних вода, исушивања и повлачења влажних станишта, а изградња одбрамбених насипа је изменила ток река, што је условило нестајање ритова и мртваја. Некадашњи комплекси ритских шума храста лужњака замењени су плантажама брзорастућих топола, које се чак и не могу сматрати шумама у правом смислу јер се у неким земљама третирају као пољопривредне културе. Мали остаци некадашњих пространих степа се и данас преоравају и преводе у обрадиво земљиште, а слатине се претварају у рибњаке. Ширење насеља (руралних, а више градских насеља) и индустријских постројења је изазвало значајну деградацију земљишта, вода и ваздуха, што је индиректно утицало на природна добра и њихово нестајање.

Наведене негативне активности човека су изазвале првенствено измене станишта и њихов нестанак, али и нестајање самих врста јер су одређене биљне и животињске врсте ишчезле у Војводини, док је многим бројност знатно смањена. Преко 80 % од најугроженијих биљака, којима прети изумирање расте у Војводини (Црвена књига флоре Србије 1).

Након увида у Регистар заштићених природних добара који води Завод за заштиту природе Србије, утврђено је да се на територији АП Војводине налази 135 заштићених природних добара, односно 5,65% од укупне површине Војводине (национални парк, специјални резервати природе, паркови природе, предели изузетних одлика, споменици природе) је под заштитом.

У оквиру међународног IPA пројекта (значајна ботаничка подручја) на подручју Војводине је издвојено 27 подручја, а као значајна станишта за птице (IBA) издвојено је 21 подручје по строгим критеријумима ИБА пројекта чији је носилац Bird Life International. Подручја значајна за дневне лептире (РВА) су Горње Подунавље, Фрушка гора, Делиблатска пешчара и Засавица.

Према Рамсарској конвенцији (Конвенција о очувању и одрживом коришћењу подручја која су од међународног значаја, нарочито као станишта за птице мочварице) у Војводини је осам подручја уписано на листу Рамсарских подручја: Обедска бара, Лудашко језеро, Стари Бегеј-Царска бара, Слано копово, Горње Подунавље, Засавица, Лабудово окно и Ковиљско-Петроварадински рит. Границе ових подручја се у већој мери поклапају са границама заштићених природних добара.

Табела 22. Списак заштићених природних добара, која су стављена под заштиту од 2011. године

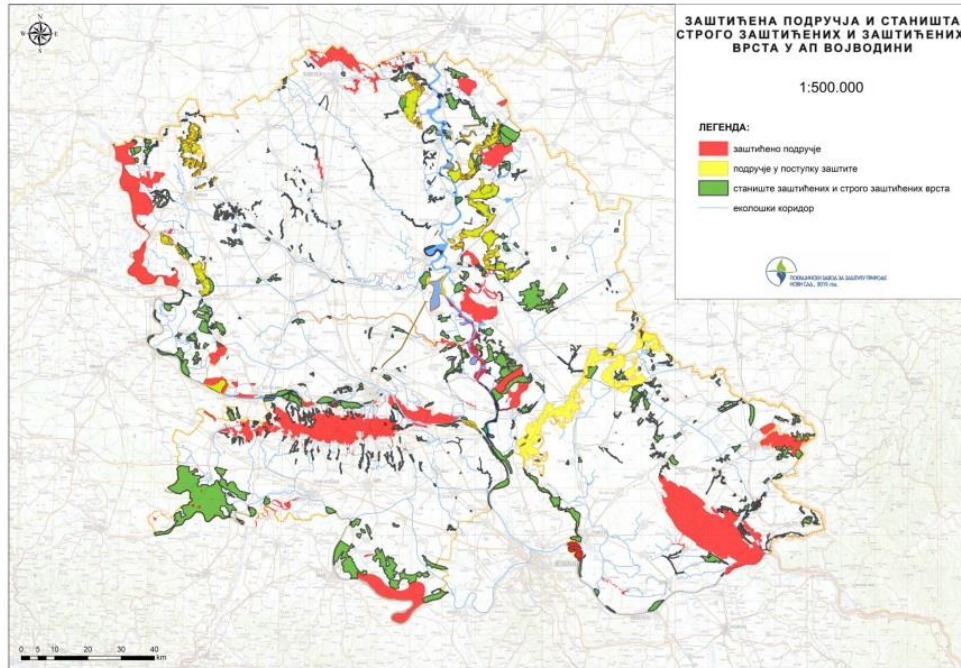
НП	„Фрушка гора“
СРП	„Тителски брег“, „Ритови доњег Потисја“, „Окањ бара“, „Пашњаци велике дропље“, „Царска бара“, „Ковиљско-петроварадински рит“, „Засавица“;
ЗС	„Панчевачке аде“, „Мали вршачки рит“, „Бара Трсковача“;
ПИО	„Караш – Нера“;
ПП	„Бељанска бара“, „Палић“, „Тиквара“, „Поњавица“, „Бачкотополске долине“, „Русанда“;
СП	Дворска башта у Сремским Карловцима, Парк Института у Сремској Каменици, Стабла храста лужњака на Палићу, Бели дуд у Белом Блату, Храст лужњак у Зрењанину, Жупанијски парк у Зрењанину, Храст лужњак (<i>Quercus robur</i> L.) на Петроварадинској тврђави, Стари парк у Великом Гају, Парк дворца Јагодић, Стабло гинка (<i>Ginkgo biloba</i> L.) код хотела „Парк“ у Новом Саду, Два стабла тисе (<i>Taxus baccata</i> L.) на салашу код Новог Орахова, Стабло црвенолисне букве у Омољици, Дивљи кестен у Сремским Карловцима, Стабло птерокарије у Сремским Карловцима, Стабло тисе у Улици Мирослава Антића у Новом Саду, Стабло копривића у Улици Мирослава Антића у Новом Саду

У контексту израде националне еколошке мреже³⁴, Покрајински завод за заштиту природе је у сарадњи са Републичким геодетским заводом идентификовао границе делова еколошке мреже на простору АП Војводине.

У претходном периоду, на територији АП Војводине идентификовано је укупно 635 просторних целина (полигона) са стаништима у којима се налазе вредне популације строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива, а која се налазе изван постојећих заштићених подручја. Укупна површина тих издвојених станишта/полигона је 114.550 ha, што чини 5,3 % територије АП Војводине.

34 На основу члана 13. Уредбе о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, број 102/10).

Слика 5. Заштићена подручја и станишта строго заштићених и заштићених врста у АПВ

На простору Војводине је евидентирано 481 станиште дивљих врста биљака, животиња и гљива укупне површине 373.786 ha, што представља 17,4% простора Војводине.

Заштита станишта се врши на основу законске основе за обавезу проглашења заштите типова станишта³⁵. Активности из ове области обухватају мултидисциплинарна истраживања са циљем картирања осетљивих, угрожених, ретких и за заштиту приоритетних типова станишта, као и присутних врста, изван и унутар заштићених подручја, уз провођење стручног надзора, примену активних мера заштите, праћење стања и мониторинга, а што се односи и на издвајање потенцијалних подручја за националну еколошку мрежу.

3.5.1.2. Заштита, уређење и одрживо коришћење културног наслеђа

Културно наслеђе АП Војводине је веома разноврсно и вредно и представља значајан потенцијал развоја. Ово подручје је од давнина било стечиште многих народа, те постало и остало отворено за различите културне утицаје, нарочито из средње Европе и Карпатске области. Ово чини основ мултикултуралности, која је у АП Војводина укорењена, како у институционалном смислу, тако и у свакодневном животу. Мултикултуралност омогућава АП Војводини широку регионалну повезаност и пружа елементе за формирање културних мостова унутар регије и са Европом.

Културна добра³⁶ подељена су у четири категорије: споменици културе (СК), просторне културно-историјске целине (ПКИЦ), археолошка налазишта (АН) и знаменита места (ЗМ) и на објекте под претходном заштитом. Према законом прописаним критеријумима, издвојена су непокретна културна добра од изузетног значаја (НКД ИЗ) и непокретна културна добра од великог значаја (НКД ВЗ). На основу валоризације, одређује се режим заштите простора – инструменти заштите, величина заштићеног простора и др. Републички завод за заштиту споменика културе води Централни регистар непокретних културних добара (ЦРНКД), а Покрајински завод за заштиту споменика културе води списак НКД за подручје Војводине. Преглед непокретних културних добара (НКД) даје се на основу података са сајта Покрајинског завода за заштиту споменика културе, преузетих у марту 2020. године.

³⁵ Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Службени гласник РС”, број 35/10)

³⁶ Према Закону о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11-др.закон, 52/11-др.закон, 99/11-др закон и 6/20)

Табела 23. непокретна културна добра у Банату, Бачкој и Срему

НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА У БАНАТУ				
НКД по врсти	НКД по значају			Укупно НКД по врсти
	НКД изузетан значај	НКД велики значај	НКД	
Споменик културе	10	99	107	216
Просторна културно-историјска целина	-	3	1	4
Археолошко налазиште	2	4	1	7
Знаменито место	2	1	-	3
Укупно по значају	14	107	109	230
НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА У БАЧКОЈ				
Споменик културе	17	103	168	288
Просторна културно-историјска целина	2	9	4	15
Археолошко налазиште	2	5	8	15
Знаменито место	2	6	1	9
Укупно по значају	23	123	181	327
НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА У СРЕМУ				
Споменик културе	22	111	45	178
Просторна културно-историјска целина	1	4	-	5
Археолошко налазиште	3	6	4	13
Знаменито место	2	3	-	5
Укупно по значају	28	124	49	201

Присутан је тренд сталног повећавања броја утврђених непокретних културних добара. Према доступним информацијама³⁷, на територији АПВ уписано је 758 непокретних културних добара, од тога 682 споменика културе, 24 просторно културно-историјске целине, 35 археолошких налазишта и 17 знаменитих места. Категорисаних непокретних културних добара има 418, од чега 65 од изузетног значаја, а 354 од великог значаја. Међу непокретним културним добрима од изузетног значаја налази се 49 споменика културе, 3 просторне културно-историјске целине, 7 археолошких налазишта и 6 знаменитих места, а међу непокретним културним добрима од великог значаја је 313 споменика културе, 16 просторних културно-историјских целина, 15 археолошких налазишта и 10 знаменитих места.

На УНЕСКО Листи светске културне и природне баштине не налази се ни један упис са територије АПВ за непокретно културно наслеђе. На Тентативној листи светског наслеђа налази се: Културни предео Бача са околином и Границе Римског царства (Дунавски лимес, део се налази на територији АПВ).

Процес проглашења добра под претходном заштитом за културно добро је спор, а уочена је и неуједначена методологија вођења евиденције у службама заштите. Неке службе заштите воде у списку НКД појединачне споменике културе и у утврђеним ПКИЦ.

Из области заштите културног наслеђа Србија је потписница више међународних повеља. У Србији се (па и у Војводини), јавља проблем неусклађености институционалног и правног оквира са међународним препорукама. Под термином „културно наслеђе“ и даље се првенствено подразумевају појединачни споменици културе (који по броју доминирају у структури регистрованих непокретних културних добара). При томе објекти традиционалне - вернакуларне архитектуре (агрикуларна: амбари, фарме и др., домаћа и индустријска: грнчарије, ковачнице, ветрењаче), објекти индустријског наслеђа, савремена архитектура и вредне амбијенталне целине, најчешће нису предмет заштите и програма очувања и обнове, иако они поседују значајне архитектонске, урбанистичке, цивилизацијске вредности и/или представљају важне репере културног и историјског развоја. Зато се најчешће занемарује околина заштићеног ентитета, врло често дође и до разграђивања амбијенталне целине, а посебан проблем у урбаном развоју представља нелегална градња.

37 са сајта Покрајинског секретаријата за културу

Према Конвенцији о очувању нематеријалног културног наслеђа, „нематеријално културно наслеђе“ означава праксе, приказе, изразе, знања, вештине, као и инструменте, предмете, артефакте и културне просторе који су с њима повезани – које заједнице, групе и, у појединим случајевима, појединци, препознају као део свог културног наслеђа. Нематеријално културно наслеђе је унето као појам у Закон о култури, али је још увек у форми Нацрта Закон о културном наслеђу који, под појмом „културна добра и добра под претходном заштитом“ наводи да могу бити непокретна, покретна и нематеријална културна добра.

Иако Закон о културним добрима не препознаје „културни предео“, као планска категорија, овај појам је разрађен кроз ППРС и РПП АПВ, на основу чијих смерница је имплементиран и у планска документа нижег реда.

3.5.1.3. Заштита, уређење и одрживо коришћење предела

У холистичком приступу одрживом просторном развоју, предео је целина, структурно и функционално јединство свих елемената који успостављају специфичне међусобне односе и значења, а материјализују се у карактеру предела. Вредности карактера предела се израдом планских докумената препознају, систематизују и афирмишу на националном, регионалном и локалном нивоу.

Проблематика односа према вредностима предела је сагледана с два аспекта. Један је постојећи приступ концептуализацији предела у планским и законским документима, а други се односи на стање структуре предела АПВ у односу на типове карактера предела.

Предеона разноврсност и карактеристични предеони обрасци настају у интеракцији човека и природе. Током развоја, на простору Војводине су настајале и развијале се различите предеоне структуре, обрасци чији је карактер хибрид који је почивао на равнотежи између претежно природних елемената, шума, обрадивих површина и различитих типова насеља као резултата културе друштва које их ствара. Са једне стране, интензитет, карактер и начин грађења, уређивања, коришћења и одржавања простора представљају значајне одреднице позитивног или негативног просторног идентитета, али и израз културе друштвене заједнице. Додатно, стање и квалитет физичког окружења имају директан утицај на квалитет живота становништва као и на степен атрактивности простора за развој. Са друге стране, постојеће природне и културно-историјске вредности граде идентитет предела и стварају осећај за место, доприносе одрживом коришћењу предела и представљају ресурс за рекреацију и туризам, креативне индустрије, едукацију и државни, регионални и локални маркетинг.

Типови карактера предела³⁸

Предеона разноврсност је једна од основних обележја територије Покрајине. **Вредност предела Војводине** се огледа у диверзитету, вези са прошлошћу, природном и културном наслеђу, биодиверзитету, односно **карактеру** као елементу локалног, регионалног и националног идентитета.

Јединствена комбинација геолошких, геоморфолошких, вегетацијских карактеристика, начина коришћења земљишта, шеме поља и насеља, ствара посебне предеоне обрасце који припадају различитим регионалним и локалним карактерима (идентитет). Вредност предела Србије се огледа у диверзитету, вези са прошлошћу (историчност), природном и културном наслеђу, биодиверзитету, односно карактеру као елементу локалног, регионалног и националног идентитета.

38 С обзиром да није спроведено истраживање типова карактера предела Војводине, за потребе израде овог Просторног плана урађена је прва фаза анализе структуре предела, која је део методе оцене карактера предела (LCA - Landscape Character Assessment). Издвојене су прелиминарне предеоне целине на основу општег карактера предела. Анализирани су постојеће европске класификације предела, као и информације о земљишном покривачу на простору Европе (CORINE Land Cover, 2018). Прелиминарна типологија предеоних целина је утврђена на основу индикатора композиције и конфигурације карактера предела („Правилник о критеријумима за идентификацију предела и начин процене њихових значајних и карактеристичних обележја“, „Службени гласник РС“, број 119/2017)

Регионална јединственост карактера предела АПВ се сагледава, најпре, на у нивоу уочавања разлике две велике регионално-географске целине у оквиру Републике Србије: Војвођанско-панонско-подунавски макрорегион, релативно високе структурне хомогености, и средишњи Српско-Балкански макрорегион неупоредиво сложеније структуре. На нижем просторном нивоу, у оквиру Војвођанско-панонско-подунавског макрорегиона је издвојено 4 основна подручја карактера³⁹:

1. **Бачка лесна зараван:** матрица предела је представљена обрадивим површинама; низак општи диверзитет структуре предела с нешто већим вредностима које су локализоване у зони Суботичке пешчаре (природни и природи блиски елементи - шуме, шибљаци, мочваре и сл.); линеарна структура хетерогених предеоних елемената обрадивих површина у близини насеља и дуж водотокова; већа насеља Суботица и Бачка Топола; NUTS3: Севернобачка, Западнбачка, Јужнобачка област.

2. **Алувијалне равни меандрирајућих водотока Дунава и Тисе:** хомогена матрица обрадивих површина испресецања геометризованим линеарним мелиоративним каналима; низак диверзитет структуре предела осим у непосредној околини водотокова Дунава, Тисе и Тамиша; у инундационим зонама Дунава, Тисе и Тамиша изражено присуство природних и природи блиских предеоних елемената (приречне шуме, подручја са жбунастом и/или зељастом вегетацијом влажна станишта и сл.); природни елементи инундационих зона биоморфних и сложених ивица и често су носиоци природних вредности; зракаста форма насеља је заступљена у северном делу предеоне целине док су у јужнијем делу насеља компактнија; већа насеља Нови Сад, Зрењанин, Сомбор, Бачка Паланка, Бечеј, Кикинда, делови Београда и Земуна, Панчево; NUTS3: Западнбачка област, Јужнобачка област, Севернобанатска област, Средњобачка област, Јужнобанатска област, Београдска област.

3. **Брдско-планински венац Фрушке горе:** матрица предеоне целине је дуална: супротстављене доминације комплекса шума на северу (Фрушка гора) и мозаичних аграрних подручја на југу (пригорје); дуге линије водотокова усечене у лесну подлогу, са уским линераним елементима шума, уситњених комплекса обрадивих површина и винограда формирају сложену структуру предела високог диверзитета; предеони елементи шуме Фрушке горе и обрадивих површина формирају комплексну ивицу велике просторне варијабилности; дуж фрушкогорских водотокова распоређен већи број руралних насеља; већа насеља: Шид, Рума и Инђија; NUTS3: Сремска област, Јужнобачка област.

4. **Делиблатска пешчара и Вршачке планине:** Западни део целине је хомоген предео састављен искључиво од обрадивих површина и разбацаних насеља; централни део (Делиблатска пешчара) је састављен од природи блиског комплекса изграђеног од елемената шума и жбунасте/или зељасте вегетације; шуме Делиблатске пешчаре се одликују варијабилним ивицама и већим бројем елемената различите површине и повезаности; источни део је структура израженог диверзитета – компактан предеони елемент шуме Вршачких планина, линеарни коридори шума уз водотокове и мозаик винограда, комплекса обрадивих површина и ливада; сложеност и релативно мали обухват ове предеоне целине у односу на територију Републике Србије су омогућили да овај простор буде идентификован као јединствена целина која ће на нижим размерама доживела типолошку стратификацију; већа насеља: Вршац, Бела Црква; NUTS3: Јужнобанатска област.

У односу на специфичне карактеристике **Војвођанско-панонско-подунавског макрорегиона**, јединственост предеоног обрасца се манифестују кроз доминантне предеоне елементе који чине велика поља обрадивих површина пресечених рекама и каналима, шумским оазама Фрушке горе, Вршачких планина и линијским шумама дуж токова река и канала, као и посебних елемената у пределу - лесних одсека и тераса, пространих пешчара и компактних насеља ортогоналне структуре.

Посебно место у историјској анализи композиције и конфигурације структуре предела Војводине имају **културни предели** који су носиоци идентитета Аутономне покрајине Војводине. Кроз просторно-планску документацију интерпретиране су вредности и институционализовали просторни оквири Културних предела Бача, Сремских Карловаца, Фрушке горе и Вршачких планина. Ови културни предели садрже просторне елементе који јасно представљају сведочанство о условима који су довели до стварања јединственог окружења у ком су формирана важна обележја карактера АП Покрајине.

39 Подручја карактера предела – појединачна јасно издвојена географска подручја специфичног типа предела; свако подручје карактера предела има свој индивидуални карактер и локални идентитет, иако може да дели исте опште карактеристике са другим подручјем истог специфичног типа предела; подручја карактера предела носе назив одређених локација.

У процесу формулације локалног идентитета, предели АП Војводине се вреднују и **у оквиру регионалног предеоног диверзитета**, а њихове опште карактеристике су:

- предели јединственог карактера који су резултат континуиране интеракције природних процеса и друштвених активности;
- историјски и еколошки процеси у формирању данашње композиције предела представљају регионалну специфичност, а њихово разумевање од стране локалног становништва је значајан параметар одрживости;
- промене којима су изложени кључни елементи структуре предела имају висок ниво резилијентности;
- диверзитет и кохерентност предеоних елемената Војводине се сматрају суштинским вредностима композиције предела.

3.5.2. Заштита и унапређење квалитета животне средине

3.5.2.1. Квалитет ваздуха

На квалитет ваздуха у урбаним срединама у АП Војводини утиче велики број термоенергетских постројења и индивидуалних котларница и ложишта, интензиван саобраћај у градским срединама, застареле технологије и ниска енергетска ефикасност постројења у сектору енергетике и индустрије, дифузно загађење из пољопривреде и друго. Емисије у ваздух сумпорних и азотних оксида, тешких метала, честица, амонијака и других полутаната из разних извора основни су извор загађења.

Квалитет ваздуха се посебно погоршава током неповољних метеоролошких услова и током грејне сезоне. У термоенергетским постројењима, поред природног гаса, користе се течна и чврста фосилна горива с већим процентом сумпора, а индивидуална ложишта користе различите врсте горива, врло често непознатог порекла. Емисија загађујућих материја из саобраћаја условљена је квалитетом горива (високосумпорни дизел и пловни бензин), процесом сагоревања у моторима у односу на старост возила, густином саобраћаја, инфраструктурним и урбанистичким решењима. Удео емисије азотних оксида, амонијака и метана потиче из пољопривредне производње, као последица неадекватне употребе ђубрива и природне денитрификације.

Праћење квалитета амбијенталног ваздуха у АП Војводини спроводи се аутоматским и мануалним мерењима. Системом мониторинга квалитета ваздуха, успостављене су државна мрежа и локалне мреже мерних станица и мерних места за фиксна мерења на територији АП Војводине. Мануални мониторинг квалитета ваздуха обављају заводи за јавно здравље с територије АП Војводине (333-118 мерних места) и СЕПА (седам мерних места) на укупно 125 мерних места. Квалитет ваздуха у државној мрежи аутоматског мониторинга прати Агенција за заштиту животне средине (СЕПА) на седам мерних станица у АП Војводини.

На локалном нивоу, успостављене су две мреже аутоматског мониторинга – од стране Покрајинског секретаријата за урбанизам и заштиту животне средине за територију АП Војводине (седам аутоматских станица) и Града Панчева за територију Панчева (четири аутоматске станице).

Оцена квалитета ваздуха врши се по агломерацијама односно зонама. У складу са законском регулативом, на територији АП Војводине одређене су једна зона и две агломерације (Зона „Војводина“, Агломерација „Нови Сад“, Агломерација „Панчево“).

Доступни подаци указују да је у Зони „Војводина“ током 2018. године ваздух био I категорије тј. чист или незнатно загађен ваздух, осим у Суботици и Сремској Митровици. Током 2018. године на територији града Суботице и Сремске Митровице ваздух је био III категорије, прекомерно загађен ваздух, услед прекорачених граничних вредности концентрације суспендованих честица PM10 а у Суботици је била прекорачена и толерантна вредност за PM2.5.

У агломерацији Нови Сад ваздух је током 2018. године био I категорије, чист или незнатно загађен ваздух, јер годишње граничне вредности нису прекорачене ни за један параметар.

У агломерацији Панчево ваздух је био III категорије, прекомерно загађен ваздух, условљен суспендованим честицама PM10.

У Зони „Војводина“ квалитет ваздуха се није мењао у протеклих осам година и он је прве категорије тј. чист односно незнатно загађен.

У агломерацији Нови Сад почев од 2013. године долази до благог повећања броја прекорачења дневних граничних вредности озона и суспендованих честица PM_{10} . Од параметара који су мерени у континуитету до 2017. год. PM_{10} је био узрок јако загађеног ваздуха у 4-15% случајева.

Обрађени резултати мерења из државне и локалних мрежа станица за квалитет ваздуха указују да су постојала прекорачења граничне и толерантних вредности што је утицало на званичну оцену стања квалитета ваздуха у 2018. години. Резултати за подручје Војводине гласе:

- у Зони „Војводина“ ваздух је био чист или незнатно загађен, осим подручја града Суботице и Сремске Митровице где је био прекомерно загађен;
- у агломерацији Панчево ваздух је био прекомерно загађен;
- у агломерацији Нови Сад ваздух је био чист или незнатно загађен;
- агломерација Панчево је била прекомерно загађена због присуства суспендованих честица PM_{10} ;
- град Сремска Митровица био је супрекомерно загађен због присуства суспендованих честица PM_{10} ;
- град Суботица био је прекомерно загађен због присуства суспендованих честица PM_{10} и $PM_{2.5}$. Угљен-моноксид и бензен нису допринели прекомерном загађењу ваздуха;
- загађење приземним озоном било је присутно у Сомбору, Суботици и Кикинди.

Прекорачења дневних и годишњих граничних вредности за PM_{10} су резултат загађења из саобраћаја, индивидуалних ложишта и индустрије. Највећи број дневних прекорачења регистрован је зими, то јест у току грејне сезоне.

Резултати мерења су указали да је током зиме већи удео финијих честица ($PM_{2.5}$) које се емитују приликом сагоревања, док су лети доминантније честице биогеног порекла већег промера (нпр. полен). На проблем загађења суспендованим честицама указују и резултати мануалних мерења чађи, укупних суспендованих честица и укупних таложних материја.

Максималне дневне осмочасовне средње вредности за приземни озон биле су више од циљне вредности за здравље људи ($120 \mu g/m^3$). Уочава се сезонски тренд с регистрованим прекорачењима лети, то јест током интензивнијег сунчевог зрачења и виших температура.

Према доступним подацима могу се издвојити подручја у којима је саобраћај доминантан извор загађења током целе године и подручја у којима током зиме, односно током грејне сезоне концентрације загађујућих материја расту услед сагоревања фосилних горива или горива непознатог порекла.

Квалитет површинских вода

Непречишћене отпадне воде насеља, индустрије, пољопривреде и из осталих извора загађују акватичне екосистеме, а последица тога су велика одступања квалитета површинских вода од законских норми.

У АП Војводини регистровано је више од 500 концентрисаних загађивача, доминантно из индустрије. Емисија из прехранбене индустрије чини око 80% укупног индустријског загађења у АП Војводини.

Укупна продукција отпадних вода, комуналних и индустријских, износи 5,25 милиона еквивалент становника (ЕС), од чега се пречишћава само 10% (европски стандард – 87%). Укупно има двадесет два постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода, од чега половина трајно није у функцији. Капацитет градских постројења која раде јесте око 0,5 милиона ЕС. Свега 7% становништва прикључено је на градска постројења за пречишћавање отпадних вода, те се неприхватљиво велика количина отпадних вода из домаћинства (50%) испушта у воде прве издани. Третман је неадекватан и само два постројења имају терцијарни третман. Само три постројења имају обраду муља.

Само 30% популације повезано је на јавну канализацију, што је незадовољавајуће према европском стандарду (93%). Не постоји град/насеље с потпуном покривеношћу јавном канализационом мрежом. Само У Новом Саду, више од 90% становништва прикључено је на јавну канализацију.

Као последица испуштања непречишћених отпадних вода, региструју се интензивна еутрофикација и акумулација тешких метала у акватичним екосистемима. Концентрације тешких метала прелазе циљне вредности и најизраженији проблем је њихова депозиција у седименту, као и акумулација осталих приоритетних и приоритетних хазардних супстанци (пестициди, ПАХ, РСВ итд.). Најугроженије деонице су мали водотоци и каналска мрежа због ниске способности самопречишћавања (ДТД канал Врбас-Бездан, Бегеј, Надела, Кудош, Криваја).

Квалитет воде за пиће

На територији АП Војводине има укупно осамнаест постројења за припрему воде за пиће, капацитета 20–1500l/s. Од укупно захваћене подземне воде на територији АП Војводине око једна трећина подвргава се третману на постројењима за припрему воде за пиће.

Од укупне количине захваћених вода, око 58% троши се за домаћинства, око 19% за пословне потрошаче, а преосталих 23% су губици (нпр. физички губици, нерегистрована потрошња).

Пречишћена хлорисана вода за пиће доступна је становништву у свега 16 (36%) од укупно 45 општина на територији АП Војводине. И поред пречишћавања и дезинфекције, у води за пиће је у појединим насељима утврђен повишен садржај гвожђа, мангана, амонијака, природних органских материја, нитрита, арсена и продуката разградње дезинфекционих средстава. Такође, региструје се и повишен садржај укупног броја микроорганизама, показатеља неадекватног и недовољно ефикасног поступка дезинфекције и пречишћавања воде за пиће.

Око 40% становништва у подручју АП Војводине снабдева се са водом која садржи више од 10 µg/l арсена. У већини случајева, концентрација арсена у води за пиће се креће од 50 до 100 µg/l, али има и градова (Зрењанин, Темерин), где се концентрација арсена у води за пиће креће од 150 до 250 µg/l. Међутим, поред арсена, у води за пиће у насељима на подручјима средњег и северног Баната и западне Бачке и делом у јужној Бачкој налазе се и ПОМ (природне органске материје) у концентрацијама изнад 5 mg/l ТОС (укупни органски угљеник –ТОС), па чак и до 13 mg/l ТОС, какво је стање у општинама Зрењанин, Нова Црња и Житиште. Исто тако, утврђено је да преко 70% воде за пиће садржи амонијак изнад дозвољених вредности.

Велики део подземних вода у АП Војводини садржи високе концентрације арсена. Већина водовода не поседује технологије за уклањање арсена из подземних вода, те је садржај арсена у води за пиће, на већем делу подручја АП Војводине, изнад 10 µg/l, што је законски лимит. Најугроженији региони су Северни и Средњи Банат, Западна Бачка, а делом и Северна и Јужна Бачка.

На основу резултата испитивања, квалитет воде за пиће генерално је незадовољавајући. Унапређивање дистрибутивних система, односно њихова реконструкција, умногоме може побољшати микробиолошки квалитет. У погледу физичко-хемијског квалитета, неопходно је применити технологије прераде воде, како би се досегао законски захтевани квалитет.

Мониторинг вода

На основу Годишњег програма мониторинга статуса вода за 2018. годину, имајући у виду одредбе Правилника о утврђивању водних тела површинских и подземних вода („Службени гласник РС“, број 96/10), Правилника о референтним условима за типове површинских вода („Службени гласник РС“, број 67/11), Правилника о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода („Службени гласник РС“, број 74/11), Уредбе о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, број 50/12), Уредбе о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, број 24/14) и препорука Оквирне директиве о водама Европске уније (ОДВ), Агенција за заштиту животне средине реализовала је Програм мониторинга статуса површинских и подземних вода током 2018. године.

Резултати извршених физичко-хемијских, хемијских и микробиолошких анализа узорака површинских вода (водотока), односно меродавне вредности параметара за годишњи период, упоређене су са граничним вредностима класа квалитета прописаних Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени

гласник РС", број 50/12). Вредности приоритетних и приоритетних хазардних супстанци упоређене су са вредностима стандарда квалитета животне средине, односно просечном годишњом концентрацијом и максимално дозвољеном концентрацијом, прописаним Уредбом о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС", број 24/14). За утврђивање класе квалитета, коришћени су критеријуми прописани Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС", број 50/12).

3.5.2.2. Квалитет земљишта

Глобални концепт одрживог управљања земљиштем има важну агро-еколошку и социо-економску димензију, а развијен је као резултат растуће свести о утицају који људске активности имају на животну средину. Ради очувања земљишта АП Војводине, у оквиру интегралног система заштите животне средине прати се стање и начин коришћења земљишта, идентификују се осетљива подручја, одређују се степен и карактеристике загађења.

Ветар и вода су два основна природна агенса ерозије земљишта. Водна ерозија се у Војводини јавља на занемарљиво малим површинама (600 ha еродираниог земљишта, Републички завод за статистику Србије, 2005) и то на нагнутим теренима (обронци Фрушке горе) а флувијална ерозија јавља се у речним коритима (117.000 ha поплављено спољним водама, Републички завод за статистику Србије, 2005).

Земљиште у АП Војводини угрожено је еолском ерозијом, будући да је АПВ изузетно слабо пошумљена. У АП Војводини је 144.388 ha под шумом. Неповољна околност је што су површине под шумом концентрисане на области Фрушке горе, Делиблатске и Суботичко-хоргошке пешчаре, као и уз долине великих река, док на највећем простору АП Војводине шуме заузимају испод 5% површине. Пре подизања шумских засада, најугроженија подручја АП Војводине еолском ерозијом биле су Делиблатска и Суботичко-хоргошка пешчара.

Земљиште у АП Војводини угрожено је ветровима различитог интензитета и праваца, који развејавају честице земљишта са незаштићених пољопривредних површина, засипају каналску мрежу, комуникације, насеља и друге површине, и на тај начин чине непроцењиве штете пољопривреди, водопривреди, урбанизму, те животној средини уопште. Ови процеси су посебно заступљени у западном делу Бачке, где су доминантни северни и северозападни ветрови, нарочито у зимско-пролећном и јесењем периоду кад су пољопривредне површине углавном без заштите.

На подручју АП Војводине не постоје одговарајућа истраживања интензитета еолске ерозије. Степен угрожености земљишта еолском ерозијом, у зависности од начина његовог коришћења, односно, стања заштитног покривача, зависи од више параметара од којих су најважнији: ветар, структура и влага земљишта, еродибилност и вегетација и друго.

Управљање контаминираним локалитетима

Инвентар контаминираних локација представља саставни део информационог система заштите животне средине, који води Агенција за заштиту животне средине. Циљ израде Инвентара је да се идентификацијом контаминираних локација обезбеде систематизовани подаци о изворима загађења као што су: врста, количина, начин и место испуштања загађујућих материја у земљиште, како би могле да се спроведу мере спречавања, санације и ремедијације.

Прикупљени подаци обухватају локалитете на којима су испољени процеси деградације и деструкције (одлагалишта отпада, локације привредних субјеката-оператера чије загађење проузрокују активне или неактивне инсталације, или оператери у чијем окружењу су депоноване опасне материје, локације удеса, односно локације загађене услед ванредних догађаја, и индустријски девастиране локације односно „brownfield" локације на којима су се обављале делатности које су могле да допринесу значајној контаминацији земљишта.

Закључно с подацима из 2013. године, на територији АП Војводине идентификована су 174 потенцијално контаминирана локалитета. Анализом мера спроведених на идентификованим локалитетима, утврђено је да се највећи број контаминираних локалитета (88) налази на локалитетима где се врши експлоатација и прерада нафте, а следе деопније отпада (44). Анализом спроведених мера на идентификацији локалитета утврђено је да је на највише локалитета извршена само њихова идентификација. Такође, утврђено је да је на веома мало локалитета (5,14%) извршена ремедијација.

Системско праћење квалитета и деградације земљишта

Једна од мера заштите и очувања земљишта јесте спровођење мониторинга – праћења промена у пољопривредном и непољопривредном земљишту, а посебно праћења садржаја опасних и штетних материја као и интегралног посматрања са другим чиниоцима животне средине у систему заштите.

Досадашњи мониторинг земљишта, обухватио је праћење хемијских, радиолошких и биолошких индикатора квалитета:

- пољопривредног земљишта (педесет локалитета по критеријуму заступљености појединих геоморфолошких целина – алувијални наноси, лесни плато, лесна тераса, еолски пескови, Фрушка гора и Вршачке планине, и типови земљишта преко 1000 ha);
- непољопривредног земљишта на преко сто локалитета у индустријским зонама већих градова (Панчево, Беочин, Сомбор, Нови Сад, Врбас, Зрењанин, Суботица и Кикинда), заштићеним подручјима и другим угроженим локалитетима (бензинске пумпе, дечја игралишта, основне школе, водоизворишта, депоније).

На основу испитивања квалитета пољопривредног земљишта, која су имала за циљ добијање глобалне слике о стању плодности и евентуалне загађености земљишта Војводине, може се закључити да је ово подручје перспективно за производњу високовредне хране.

Испитивано земљиште индустријских зона у погледу хемијских особина не одступа у већој мери од особина околног пољопривредног земљишта, те се не може указати на евентуално загађење. Регистровано је присуство тешких метала на појединим локалитетима индустријских зона (Сомбор – Фабрика акумулатора: олово, Беочин – БФЦ Лафарж: никал) и заштићених природних добара (Вршачке планине, СРП Ковилјско-петроварадински рит: бакар, као резултат дуготрајне примене фунгицида на бази бакра), које је последица антропогеног загађења. Микробиолошка испитивања указују на смањење биогености земљишта услед неповољних физичко-хемијских својстава. Испитивања на другим угроженим локалитетима такође указују на значајан антропогени утицај.

3.5.3. Управљање отпадом

На територији Републике Србије, кровну институционалну одговорност у области управљања отпадом има Министарство заштите животне средине. У оквиру Министарства основан је као орган управе Агенција за заштиту животне средине која води регистар, односно базу података између осталог и о управљању отпада.

За одређене токове отпада надлежност имају:

- пољопривредни отпад – Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде;
- отпад из рударства – Министарство рударства и енергетике;
- медицински отпад и фармацеутски отпад – Министарство здравља.

На нивоу АП Војводина, надлежност у области заштите животне средине има Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, па самим тим и у области управљања отпадом на основу надлежности које су пренете на АП Војводину Законом о утврђивању надлежности АП Војводине („Службени гласник РС“, бр. 99/2009 и 67/2012 - одлука УС) и Статутом АП Војводине („Службени лист АПВ“, бр. 20/14) и посебним законима у области заштите животне средине. Такође, јединице локалне самоуправе имају надлежности у области комуналних делатности и одговорни су за стратешку процену планова и програма, процену утицаја пројеката на животну средину и издавање интегрисаних дозвола из своје надлежности. Управљање комуналним отпадом је брига локалне самоуправе.

АП Војводина не поседује потпуне и поуздане податке о количинама, саставу и токовима генерисаног отпада. Стање инфраструктуре за потребе управљања отпадом је изузетно лоше јер не постоје потребна постројења за третман отпада, капацитети за обраду отпада су неадекватни или се не користе на задовољавајући начин. Ниска свест грађана о штетним ефектима неадекватног одлагања отпада, као едукација становништва у погледу подизања еколошке свести и минимизацији отпада на самом извору настанка је на јако ниском нивоу, и поред тога што се улажу значајни напори и финансијска средства у тај сегмент деловања.

ЈП „Завод за урбанизам Војводине“ Нови Сад је 2011. године урадио Студију просторне диференцијације животне средине у циљу идентификације најугроженијих локалитета у којој је примењен методолошки оквир сагледавања стања животне средине у АП Војводини кроз индикаторе⁴⁰.

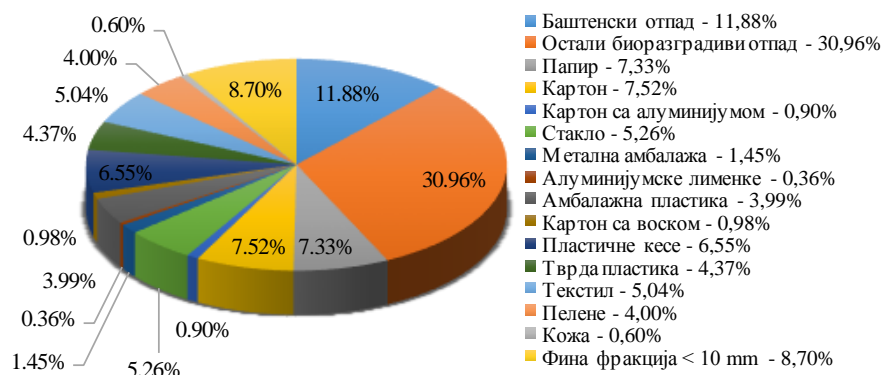
Количина произведеног комуналног отпада у АП Војводини

Проблем у области управљање отпадом у АП Војводини представља непостојање прецизних података о количинама и саставу генерисаног отпада. У складу са Правилником о методологији за прикупљање података о саставу и количинама комуналног отпада на територији јединице локалне самоуправе („Службени гласник РС“, број 14/20) локалне самоуправе имају обавезу да четири пута годишње ураде анализе количина и састава комуналног отпада на својој територији. На подручју АП Војводине према подацима Агенције за заштиту животне средине из 2018. генерише се око 600.000 тона комуналног отпада годишње (тачније 504.276 с тим да 14 општина није доставило податке).

Оно што је евидентно је да се наставља пораст вредности количина генерисаног и сакупљеног комуналног отпада уз благо повећање обухвата његовог прикупљања (око 93% у Војводини у 2018).

Састав комуналног отпада у АП Војводини

На основу расположивих података из 2018. које прикупља Агенција за заштиту животне средине, у Србији је генерисано 2,23 милиона тона комуналног отпада, од чега око 600.000 тона у АП Војводини. Средња дневна количина комуналног отпада је 0,85 kg/становнику, односно 0,31 t/годишње.

Слика 6. Просечан морфолошки састав мешаног комуналног отпада у Републици Србији⁴¹

С обзиром на чињеницу да општине достављају апроксимативне податке о саставу и количинама отпада у општини, подаци приказани на слици 6. Засновани су на проценама и упросечавањем појединачних вредности за територију Републике Србије. Према проценама из Нацрта Националне стратегије управљања отпадом, према морфолошком саставу, органски отпад заузима готово 60% у маси комуналног отпада. Укупни отпад од пластике чини око 13%, што је изузетно висок проценат и потребно је минимизирати га на месту настанка у наредном периоду.

Количина произведеног опасног отпада

Према подацима из Интегралног катастарa загађивача (Регистар извора загађивања), који води Агенција за заштиту животне средине, на територији АПВ налази се 77 предузећа.

У АП Војводини, према прелиминарној листи, постоји 119 постројења за која се, у складу са законом, издаје интегрисана дозвола.

40 Правилник о националној листи индикатора у области заштите животне средине („Службени гласник РС“ број 37/11).

41 Извор: Нацрт Националне стратегије управљања отпадом 2020-2025., 2020.

Према Извештају о управљању отпадом у РС за 2018. годину, генерисано је 94507 тона опасног отпада у Републици Србији. Податке за АП Војводину је тешко издвојити имајући у виду да се опасан отпад са територије једног региона не прерађује увек на тој територији него често на другом месту.

Генерисани опасан отпад углавном чине: муљеве и филтер погаче из третмана опасних материја, разне емулзије и раствори, зауљени отпад, амбалажа која садржи опасне супстанце, опасне компоненте одбачене опреме, муљ од чишћења резервоара, отпадна уља из уљаних сепаратора итд.

У 2018. години из Србије је извезено 11.074 t опасног отпада. Опасан отпад генеришу и оператери који не подлежу интегрисаној дозволи. У АПВ не постоји ниједна локација за одлагање опасног отпада.

Не постоји трајно складиште опасног отпада ни на територији Републике Србије, ни АП Војводине. Произвођачи опасног отпада привремено складиште опасни отпад на сопственим локацијама у привременим складиштима (у неким од њих отпад стоји и више од двадесет година). Промет отпада подлеже систему дозвола, у складу са Законом о ратификацији Базелске конвенције о прекограничном кретању отпада и његовом одлагању („Службени лист СРЈ-МУ“, број 2/99), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др. закон, 72/09-др. закон, 43/11-УС, 14/16, 76/18 и 95/18-др. закон) као и Законом о управљању отпадом („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 14/16 и 95/18-др. закон). Увоз опасног отпада је забрањен. Изузетно се могу увозити поједине врсте опасног отпада које су потребне као секундарне сировине прерађивачкој индустрији, у складу с националним циљевима прераде тих отпада. Република Србија је чланица Базелске конвенције и прекогранично кретање отпада одвија се у складу са усвојеним принципима. Не постоје поуздани подаци о количинама опасног отпада из домаћинства и не постоји организовано сакупљање.

Индустријски отпад

Процентуални удео **индустријског отпада** у укупно генерисаном отпаду према подацима из Програма заштите животне средине у АП Војводини на територији АП Војводине износи 30%. Опасан отпад створен у оквиру индустријских комплекса углавном се не складишти на законски и технички исправан начин тако да представља велику опасност по здравље људи и животну средину. Највише су заступљени различити катализатори, муљеве из десалтера и сепаратора, рабљена уља, киселине и базе, отпадни разређивачи, шљака и песак из ливница. Количина отпада која је ускладишћена на одговарајући начин врло је мала, углавном је то случај код нових постројења која су добила интегрисану дозволу: Монбат Инђија, Дуохем Нова Пазова, Сирмиум стил Ср. Митровица и Метал цинкара Инђија. Највеће (неадекватне) индустријске депоније налазе се у Суботици (фосфогипс) и у Панчеву (ХИП - петрохемија, муљ контаминиран живом у количини од 11 m³ и муљ настао из постројења за прераду отпадних вода у количини од 50.000 m³), рафинерија нафте Нови Сад, зауљена земља као последица бомбардовања и пуцања резервоара. Исплачни материјал је решен изградњом депоније у Новом Милошеву, а процењена количина исплачног материјала је сто хиљада тона. У току 2011. и 2012. године Гаспром - НИС а.д. Нови Сад санирао је, изместио, рекултивисао осамдесет исплачних јама на територији АП Војводине и санирано земљиште предао власнику. У нашој земљи рециклира се око 15% индустријског отпада што је далеко испод европског процента рециклаже. Посебан проблем представљају депоније старог индустријског отпада по старим индустријским комплексима.

Посебни токови отпада

Законом о амбалажи и амбалажном отпаду („Службени гласник РС“, бр. 36/09 и 95/18-др.закон) регулисано је управљање **амбалажом и амбалажним отпадом**. Амбалажни отпад обухвата низ врста отпада који су Каталогу отпада дати у поглављу 15 01. Према грубим проценама амбалажни отпад чини у просеку: 31% папира и картона, 27% пластике, 20% стакла, 18% дрвета, 4% метала и 1% остатка. У 2018. години само 6% домаћинства је било покривено шемом сакупљања амбалажног отпада. Циљ је да се овај проценат до 2024. повећа на 50%, и даље до 2025. године на 55%.

Дозволу за управљање амбалажним отпадом у АП Војводини има само једно предузеће Еко пак систем из Новог Сада, док су преосталих 6 у Србији претежно у Београду и околини (СЕКОПАК, ЕКОСТАР ПАК, ДЕЛТА-ПАК, ЦЕНЕКС, ТЕХНО ЕКО ПАК, УНИ ЕКО ПАК). Према свим расположивим подацима из 2018. године, укупна количина амбалажног отпада у АП Војводини износила је 263.038 t, од тога није могуће проценити колико је отпада потекло са територије АП Војводине.

У погледу **оловних батерија, алкалних батерија и акумулатора** у Војводини је у 2018. години било 2448 тона овог отпада. Не постоји организован систем сакупљања истрошених батерија, тако да завршавају на депонијама услед чега је велики број локалитета контаминирани.

Према проценама, на територији АП Војводине потроши се и око две до три хиљаде тона **моторних и других уља и мазива**. Поједини оператери врше сакупљање и привремено складиштење, док су у знатно мањој мери заступљени сакупљање и регенерација уља из сопствене производње, као и регенерација уља код приватних предузетника. Отпадна јестива уља, која се организовано сакупљају, најчешће се користе за производњу биодизела.

Према подацима Агенције за заштиту животне средине из 2018. године укупна количина **отпадних гума** на територији АПВ је износила 2200 тона. Организованим легалним сакупљањем и коначним збрињавањем у енергетске сврхе (коинсинерација), бави се цементара у Беочину. Изражено је и организовано сакупљање и извоз гумене пиљевине која настаје у процесу обраде истрошених гума. У АП Војводини постоји одређени капацитет за рециклажу отпадних гума различитих димензија који је тренутно на нивоу од око тридесет шест хиљада тона годишње.

Према подацима из Програма заштите животне средине АП Војводине у Покрајини постоји неколико фирми које се баве рециклажом и продајом ауто-делова. **Отпадна возила** се у највећем броју случајева уступају или продају као секундарне сировине. Велики број ауто-отпада који складиште извозена возила и баве се прометом половних делова, не баве се и рециклажом.

Према подацима из 2018. на територији АП Војводине је генерисано 355 тона овог отпада (каталогски број отпада 16 01 06 отпадна возила која не садрже опасне течности ни компоненте).

Према подацима из Програма заштите животне средине АП Војводине у Војводини се рециклира 5-10% **електронског отпада** годишње, од чега се део враћа на тржиште репарирано. У Војводини постоје оператери који обављају организовано сакупљање и рециклажу (Еко-метал у Врднику, Божић и синови у Панчеву и Фармаком АД из Сомбора). Забрањен је увоз половних компјутера, односно електричне и електронске опреме, осим за сопствене потребе.

Према Правилнику о начину и поступку за управљање **отпадним флуоресцентним цевима** које садрже живу („Службени гласник РС“, број 97/10), отпадне флуоресцентне цеви које садрже живу сакупљају се одвојено од осталог отпада, и према проценама и подацима из 2018. године, у АП Војводини их је било прикупљено око 16,8 тона. У Војводини се оне заједно с комуналним отпадом, одлажу на депоније. Део флуоресцентних цеви које садрже живу прикупља се и третира код овлашћених оператера који имају лиценцу за третман ове врсте отпада.

Према подацима из Програма заштите животне средине у АП Војводини, процена је да се на територији Покрајине генерише око 1700 тона месечно **медицинског отпада**, односно двадесет хиљада тона на годишњем нивоу. Високо ризични/хазардни токови отпада покривају мање од 10% укупне продукције отпада. Инфраструктура за прераду опасног медицинског отпада не постоји осим Рамондиса у Зрењанину. У АП Војводини постоје аутоклавима за стерилизацију медицинског отпада у десет општина. Генерално, у целој Републици се из године у годину уочава тренд повећања количина генерисаног отпада.

Хемијски отпад из здравствених установа се једним делом привремено складишти, а већим делом се испушта нетретиран у канализацију, док се радиоактивни отпад из здравствених установа сакупља и складишти у Институту за нуклеарне науке „Винча“.

Анимални отпад настаје у клиницама, постројењима за прераду меса, риба, објектима за узгој и држање животиња и сл, а поступање са животињским отпадом подразумева сакупљање, разврставање према степену ризика (катеорије), складиштење и третман. Поступање са животињским отпадом подразумева сакупљање, разврставање према степену ризика (катеорије), складиштење и третман⁴². Према подацима из Програма заштите животне средине АП Војводине за

42 Правилник о начину разврставања и поступања са споредним производима животињског порекла, ветеринарско-санитарним условима за изградњу објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла, начину спровођења службене контроле и самоконтроле, као и условима за сточна гробља и јама гробнице („Службени гласник РС“, бр. 31/11, 97/13, 15/15, 61/17).

период од 2016. до 2025. године („Службени лист АПВ“, бр. 10/2016) има око 240 погона за клање стокe и прераду меса. Више од половине генерисаног отпада животињског порекла настаје се у кланицама, док преостала количина настаје у домаћинствима и угоститељским објектима. Према нацрту Националне стратегије управљања отпадом 2020-2025. животињски нуспроизводи из кланица могу се проценити на око 194.000 тона. У погледу споредних производа животињског порекла које настају у Републици Србији, они се делимично прерађују у објектима који производе месно-коштано брашно и топљене масти, објектима за производњу хране за кућне љубимце објектима за техничке производе компост и биогаз, објектима за производњу прерађеног протеина животињског порекла, и др.

Постројења за третман отпада животињског порекла отвореног типа у АП Војводини постоје у Инђији, Сомбору, Зрењанину и Бачкој Тополи. Објекти затвореног типа су у Сремској Митровици, Житишту, Врбасу и Пландишту.

Отпад из сточарске производње представља велики извор загађења у АП Војводини јер се воде, како површинске, тако и подземне загађују нитратима и фосфатима, јер већина фарми нема постројења за третман отпадних вода ни водонепропусна места за одлагање стајског ђубрива. Према подацима из Програма заштите животне средине у АП Војводини укупно у АПВ се узгаја око 300.000 говеда која производе око 5.500 м³ стајског ђубрива, док је количина ђубрива пореклом од узгоја свиња око 4.400 м³, од оваца и коза 5600 м³ и живине око 1350 м³.

Муљ из уређаја за пречишћавање комуналних отпадних вода. Количина комуналних отпадних вода која настаје у АП Војводини износи 71,6 милиона м³ годишње. Покрајинска и Републичка влада у последњих неколико година издвајају значајна средства за изградњу ППОВ за третман комуналних отпадних вода, те се очекује да се значајно увећају количине овог отпада у наредном периоду.

Пољопривредни отпад настаје од остатака из пољопривреде, шумарства, прехранбене и дрвне индустрије. Према Програму заштите животне средине АП Војводине за период 2016. до 2025. године, процењује се да се у Војводини годишње произведе девет милиона тона биомасе (72% од укупне количине у Србији), од чега четвртина биомасе може да се користи за заоравање или као простирка за производњу стајњака с циљем повећања плодности земљишта, четвртина може да се користи за производњу сточне хране, четвртина за производњу топлотне енергије и четвртина за остале сврхе. Највећи проблем представља неконтролисано паљење и бацање пољопривредних отпадака.

Процењује се да у АП Војводини годишње настаје око 0,3 милиона тона **грађевинског отпада и отпада од рушења** који у највећој мери завршава на депонијама комуналног отпада, а користи се и као инертан материјал за прекривање отпада на депонији. Рециклажа грађевинског отпада не постоји (у малим количинама се рециклира асфалт), иако се поново може употребити око 80% грађевинског отпада. Према подацима Републичког завода за статистику, 2018. године у Србији је генерисано 550.000 тона отпада од грађења и рушења (Статистички годишњак Републике Србије, 2019.).

Према подацима из Програма заштите животне средине у АП Војводини, збрињавање отпада који садржи **азбест** у Војводини није решено, једино санитарна депонија у Кикинди има дозволу за одлагање под контролисаним условима.

Отпад који садржи азбест може се наћи у грађевинском отпаду. Поједини оператери имају дозволу за сакупљање и превоз отпада који садржи азбест, а према подацима Агенције за заштиту животне средине количине отпада који садржи азбест на територији АПВ у 2018. године су биле 165,5 тона према подацима из Националног регистра извора загађивања (НРИЗ).

У АП Војводини постоје привремене депоније исплаке од нафтних бушотина. За одлагање **отпада од експлоатације минералних сировина и отпада из енергетике** изграђена је депонија у Новом Милошеву и решено је коначно одлагање 600.000 м³ исплаке. Депонија исплаке је интерна депонија у власништву руске компаније Гаспром-Њефт.

Категорија **POPs** отпада подразумева отпад загађен POPs хемикалијама - стабилна органска једињења која се практично не разграђују хемијским, фотолитичким и биолошким деловањем. У Републици Србији је током 2006-2008. године урађен извештај националних инвентара POPs отпада

загађеног са и POPs пестицидима који је ажуриран 2014. године. Посебну врсту POPs отпада представља отпад који је настао током НАТО бомбардовања 1999. године и који још увек није саниран, а загађен је РСВ уљима. POPs отпад се у АП Војводини не сакупља и не прерађује. Појединци организовано извозе PCB опрему.

Постојеће стање у области управљање отпадом

Интегрално управљање отпадом према Закону, подразумева сагледавање отпада од његовог настајања, смањења, преко сакупљања, транспорта, третмана и одлагања. Такође, систем за прикупљање, прераду и коначно одлагање комуналног чврстог отпада заснива се на следећој хијерархији:

1. минимизирање отпада на месту настајања;
2. обнављање материјалних ресурса на местима настајања отпада кроз примарну и/или секундарну селекцију и рециклажа тако издвојених секундарних сировина;;
3. изградња трансфер-станица у којима се, осим претовара из транспортних возила у возила за трансфер, врши и сабијање отпада и алтернативно, зависно од бројних фактора;
4. одлагање непрерађеног отпада на санитарну депонију или прерада отпада у постројењу за обнављање материјалних и енергетских ресурса, па коначно одлагање инертног остатка и пепела на санитарну депонију и опасног отпада на депонију опасног отпада, те компостирање отпада.

У АП Војводини, сакупљање отпада поред самог сакупљања подразумева и његов транспорт до локације на којој ће обавити пражњење возила за транспорт отпада. Сакупљање комуналног отпада у општинама АП Војводине је организовано на нивоу урбаних средина где то раде ЈКП, док је у руралним окарактерисано као непотпуно. На основу расположивих података, проценат обухвата становништва од ког се сакупља комунални отпад износи 70%.

У АП Војводини се не врши организовано компостирање, иако је Војводина агрикултурно подручје са високим садржајем органског отпада. Тренутно, локације за компостирање постоје само у Суботици, и делом у Сремској Митровици. У погледу рециклаже обим рециклирања комуналног отпада веома скроман у АП Војводини. Поједини градови и општине у АП Војводини већ дужи низ година раде на успостављању рециклаже и постоји значајна приватна иницијатива, тако да је организован низ предузећа која се баве рециклажом појединих токова отпада.

На територији Града Новог Сада функционише прво изграђено Постројење за сепарацију и балирање отпада, које је отворено 2002. године. На преосталом делу територије АП Војводине, највећи удео у спровођењу рециклаже има неформални сектор. Центар за одвојено сакупљање отпада постоји у Сремској Митровици где се комунални отпад сакупља у засебним контејнерима намењеним за прикупљање различитих врста отпада (метал, стакло, папир, ПЕТ).

У складу са одговарајућим стандардима, тренутно су на територији АПВ оперативне следеће депоније:

- регионална санитарна депонија Кикинда;
- регионална санитарна депонија „Јарак“ Сремска Митровица;
- регионална санитарна депонија Панчево и
- регионална санитарна депонија Суботица.

У АП Војводини су формиран следећи региони за управљање отпадом, приказани у наредној табели.

Табела 24. Региони за управљање отпадом у АП Војводини

Регион	Општине
Нови Сад	Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Нови Сад, Србобран, Темерин, Врбас, Жабаљ
Сремска Митровица	Богатић, Шабац, Сремска Митровица
Панчево	Опово, Панчево
Инђија	Инђија, Ириг, Пећинци, Рума, Шид, Сремски Карловци, Стара Пазова
Кикинда	Ада, Бечеј, Кикинда, Нова Црња, Нови Бечеј
Суботица	Бачка Топола, Чока, Кањижа, Мали Иђош, Нови Кнежевац, Сента, Суботица
Зрењанин	Ковачица, Сечањ, Тител, Житиште, Зрењанин
Нови Сад	Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Нови Сад, Србобран, Темерин, Врбас, Жабаљ
Сомбор	Апатин, Бач, Кула, Оџаци, Сомбор
Вршац	Алибунар, Бела Црква, Пландиште, Вршац

Регионална депонија Инђија има изграђено тело депоније и приступни пут са саобраћајницама, али због недостатка средстава обустављени су радови. Регионална депонија Нови Сад још прибавља планско-техничку документацију. Регионални центри Сомбор, Зрењанин и Вршац заостају с реализацијом пројеката.

Постоји преко 40 општинских депонија које нису у складу са стандардима животне средине, нису санитарне, али се на њих и даље одлаже отпад од стране надлежних ЈКП. Ове локалитете као и велики број неуређених одлагалишта отпада – сметлишта (око 600 у АП Војводини), потребно је затворити и рекултивисати.

Недостатак инфраструктуре за третман и одлагање опасног отпада представља посебан проблем у Републици, па и у АП Војводини. Важећим ППРС и РПП АПВ предвиђено је једно постројење за инсинерацију отпада на националном нивоу и 1 складиште за привремено одлагање опасног отпада у Средње Банатској области.

Капацитет за третман широког спектра опасног индустријског отпада на територији Републике Србије није довољан. Постоји само ограничен капацитет за физичко-хемијски третман опасног отпада и само ограничени капацитети за одлагање опасног отпада. Нема довољно капацитета за складиштење опасног отпада. У таквим околностима, произвођачи опасног отпада, опасни отпад привремено складиште на својим локацијама у привременим складиштима.

3.5.4. Климатске промене

Климатске промене које се данас јасно примећују су свакако глобална појава, која се региструје и у Србији, па и АП Војводини. Оне се пре свега прате дугогодишњим нивовима климатолошких и метеоролошких података. Свакако најочигледнија појава је пораст температуре, али веома су присутне и приметне и промене у режиму падавина, њиховој годишњој расподели и у расподели по интензитету, као и повећаној фреквенцији екстремних временских догађаја и периода са екстремним климатским условима. Свакако, све ове промене значајно утичу на животну средину, здравље и безбедност људи и на привреду.

Праћењем климатских промена у Србији, а посебно у Војводини у контексту пољопривреде, утврђен је тренд пораста температуре. У јануару 2019. године РХМЗ је саопштио да је 2018. година била најтоплија од када постоје мерења у Републици Србији.

Анализе промена климе и могућности адаптације на исте у секторима пољопривреде, водопривреде и шумарства, али и заштите природе и биодиверзитета и здравља људи израђене су на националном нивоу.

Климатске промене еродирају агроекосистеме. Директно су угрожена пољопривредна подручја високе природне вредности у смислу мултифункционалне пољопривреде, јер је улога агроекосистема у пружању низа услуга екосистема који могу бити материјално мерљиви (на пример губици у приносима или производном потенцијалу домаћих животиња) или се пак нематеријално могу одразити на рурална подручја и целокупну руралну популацију и друштво (губитак станишта биљних врста, лептира, птица; губитак традиционалних културних пејсажа, губитак компензаторног капацитета агроекосистема за кружење нутријената у земљишту, пречишћавање воде и ваздуха итд.).

За територију Војводине пројектовано је да ће пораст температуре и летње суше више угрозити приносе јарих усева него озиме усева. Код озимих усева очекује се да ће позитивни ефекти премашити индиректне негативне ефекте. Ипак, потребно је рећи да су ово само предвиђања и да их је могуће узети само са резервом јер је евидентно да ће у Војводини доћи до појава услова сувље климе. Претпоставља се и већа учесталост елементарних непогода и екстремних временских услова, која ће такође утицати на пољопривредну производњу, пре свега на биљну производњу.

Стога, АП Војводина улаже и улагаће значајна средства у системе за наводњавање који би до 2034. године, требало да покрију преко 100.000 ha. Одржива пољопривредна производња, као што је органска биљна или сточарска производња или интегрална производња, више је изложена последицама климатских промена од конвенционалне пољопривредне производње. Стога су потребна велика прилагођавања у пољопривредној, еколошкој и макроекономској политици, да би се створили услови за одрживу пољопривреду и рурални развој.

Климатске промене отежавају диверзификацију и активности у интегрисаним системима пољопривреде и утичу на нестанак појединих врста, гена и екосистема, па представљају ограничавајући елемент за примену различитих мера одрживе пољопривредне производње.

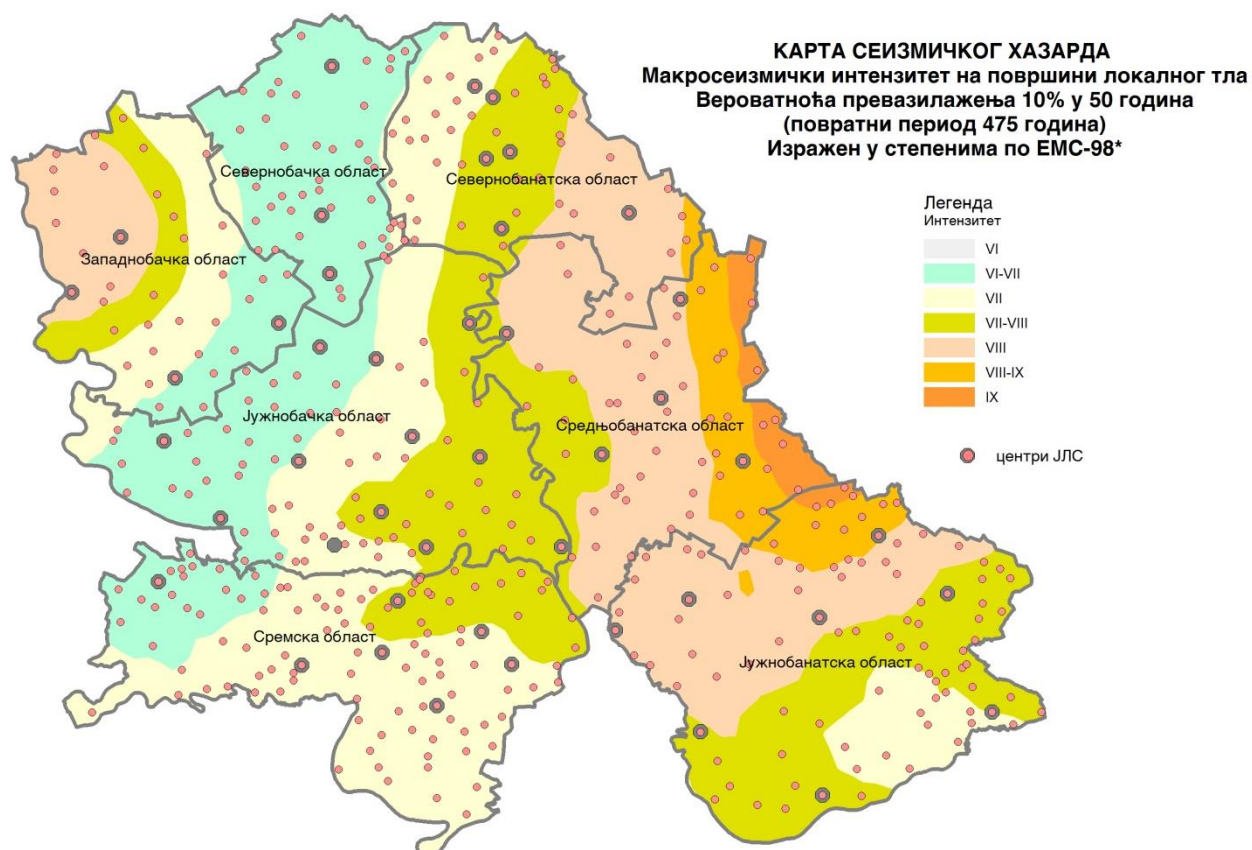
У погледу урбанистичког и просторног планирања, пројектовања и зградарства, у Војводини нису урађени Акциони планови за адаптације на измењене климатске услове са проценом рањивости, те је то потребно урадити у наредном периоду, посебно за веће градове Нови Сад, Сомбор, Суботица, Кикинда, Зрењанин, Сремска Митровица, Панчево и Вршац.

3.5.5. Смањење ризика од катастрофа и управљање ванредним ситуацијама

Ванредне ситуације које могу угрозити подручје обухваћено Просторним планом су: елементарне непогоде (земљотреси, одроњавање и клизање земљишта, поплаве, ветар, снежни нанос, град, суша, атмосферско пражњење, пожар), техничко-технолошке несреће/удеси, ратна разарања и савремени безбедносни изазови, ризици и претње.

Елементарне непогоде

Земљотреси се могу догодити без упозорења и могу резултирати повредама и оштећењем имовине и путева. Према рејонизацији Републике Србије за повратни период од 475 година, на територији АП Војводине утврђени су VI-VII, VII, VII-VIII односно VIII степен сеизмичког интензитета према Европској макросеизмичкој скали (ЕМС-98).

*Извор података: Републички сеизмолошки завод, КАРТА СЕИЗМИЧКОГ ХАЗАРДА
Макросеизмички интензитет на површини локалног тла
Вероватноћа превазилажења 10% у 50 година
(повратни период 475 година) изражен у степенима по EMS-98

Опасности од **екстремних временских непогода**, односно процена ризика од катастрофа, појава садржи процену ризика за девет временских непогода (груписаних у 4 категорије). Резултати процене ризика за сценарије са највероватнијим нежељеним догађајима показују да је ниво ризика „веома висок и неприхватљив“ за екстремну временску појаву велике количине падавина, „висок и неприхватљив“ за екстремне временске појаве **суше и топлотних таласа**, као и за екстремне појаве **снежних наноса, поледице и хладних таласа**, док је укупан ризик „умерен и прихватљив“ за највероватније догађаје са екстремном појавом **града, олујног ветра и велике количине падавина**. Резултати анализе учесталости временских и хидролошких екстремних појава на територији Републике Србије, указују да, слично као и у осталим регионима Европе, атмосферске и хидролошке непогоде и катастрофе имају највећи удео у укупном броју природних елементарних непогода и других несрећа и да, поред материјалних штета, узрокују и губитке у људским животима.

Подручје АП Војводине већим делом припада зони са појавом јаких ветрова, најчешће кошаве, док изузетак чини северни део који припада зони умерено јаких ветрова. Најветровитије подручје је Јужни Банат, односно подручје околине Вршца где скоро током целе године дувају ветрови искључиво из југоисточног правца. Олујним ветровима нарочито су изложена подручја око река у Војводини, односно Подунавље и Потисје, али и подручје Јужног Баната. Може се рећи да број дана са олујом на подручју АП Војводине приближно износи око 50 у току вегетацијског периода.

Град као атмосферска појава, честа је непогода на подручју АП Војводине. Посматрајући подручје АП Војводине целовито, у просеку је око 60 дана тј. случајева годишње са појавом града.

Клизишта у АП Војводини су у најнепосреднијој вези са стенским масама које граде површинску зону терена, и са морфолошким својствима подручја. Тим процесом је највише угрожено подручје десне долинске стране Дунава. Поред наведеног дунавског типа клизишта, појединачна мања клизишта налазе се у ширем подручју Фрушке горе, Вршачког брега и Беле Цркве, ова клизишта су мања по површини, плића су по дубини и тим клизиштима су најчешће угрожени појединачни објекти.

На подручју АП Војводине присутна је појава бујичних токова и ерозије, при чему се, услед климатских прилика и природних карактеристика јавља водна ерозија (карактеристично за подручја великих река и осталих токова, подручје Фрушке горе, Вршца и Беле Цркве) и еолска ерозија (у југоисточном Банату и пограничном подручју северне Бачке).

У контексту одбране од поплава, за подручје АП Војводине изграђени су одбрамбени насипи до нивоа стогодишњих вода дуж великих водотока (Дунав, Тиса, Сава) као и мањих водотока и канала, што даје реалну основу да, уз добро организовану одбрану, одбрамбени насипи могу да издрже појаву високих вода. Последњих година изграђени насипи нису одржавани и реконструисани, што представља приоритетни задатак у планирању превентивних мера заштите. Такође, део АП Војводине угрожен је подземним водама, иако каналска мрежа покрива значајну површину територије и у одређеној мери ублажава њихов утицај.

Опасност од пожара ширих размера присутна је у два шумска подручја у Војводини, у НП „Фрушка гора“ и СРП „Делиблатска пешчара“, с тим што је шумски комплекс Делиблатске пешчаре осетљивији у контексту избијања пожара, имајући у виду климатске услове (учестали јаки ветрови) и чињеницу да око 1/3 површине заузимају засади четинара.

4. ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА АП ВОЈВОДИНЕ

Општи циљ просторног развоја АП Војводине је рационалнија организација и ефикасније уређење целокупног простора АПВ у циљу остваривања динамичног економског развоја, уређеног и заштићеног природног и културног наслеђа, достизања квалитетније животне средине и јачања истакнутих вредности мултикултурне заједнице.

Планирање, уређење и коришћење простора АП Војводине заснива се на начелима⁴³:

- одрживог развоја кроз интегрални приступ у планирању;
- равномерног територијалног развоја;

43 У складу са Законом о планирању и изградњи

- рационалног коришћења земљишта подстицањем мера урбане и руралне обнове и реконструкције;
- рационалног и одрживог коришћења необновљивих ресурса и оптималног коришћења обновљивих ресурса;
- заштите и одрживог коришћења природних добара и непокретних културних добара;
- превенције техничко-технолошких несрећа, заштите од пожара и експлозија, заштите од природних непогода, отклањања узрока који изазивају климатске промене;
- планирања и уређења простора за потребе одбране земље;
- усаглашености са европским прописима и стандардима из области планирања и уређења простора;
- унапређења и коришћење информационих технологија које доприносе бољој ефикасности и економичности рада јавне управе на пословима изградње;
- учешћа јавности;
- очувања обичаја и традиције;
- очувања специфичности предела;
- хоризонталне и вертикалне координације.

4.1. ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

4.1.1. Пољопривредно земљиште и пољопривреда

Основни циљ при коришћењу **пољопривредног земљишта** је његово очување и одрживо коришћење, уз заштиту економских, агроеколошких, пејзажних, социокултуролошких вредности.

Све ове функције пољопривредног земљишта, приликом коришћења, морају бити оптимално усклађене са потребом стварања услова за производњу квалитетних пољопривредних производа у обиму које захтева тржиште.

Оперативни циљеви пољопривредног земљишта:

- спречавање даљег губитка најквалитетнијег пољопривредног земљишта и очување његовог квалитета током коришћења;
- рекултивација деградираниог земљишта најмање до употребљивог земљишта;
- подизање шумских засада на свим земљиштима чије коришћење за биљну производњу не даје одговарајуће резултате, или је његово коришћење у ту намену скопчано са повећаним улагањима.

Основни циљ: формирање одрживог и ефикасног **пољопривредног сектора**, који ће допринети конкурентности привреде АП Војводине.

Оперативни циљеви развоја пољопривредне производње су:

- повећање пољопривредне производње са циљем постизања прехранбених капацитета који ће задовољити сопствене потребе и омогућити стварање тржишних вишкова намењених извозу;
- интензивирање ратарске производње како повећањем приноса, тако и изменом сетвене структуре усмерене на сетву тржишно вреднијих култура (поврће, индустријско и крмно биље);
- повећање површина под сталним засадима (воћњаци, виногради);
- боље коришћење природних ресурса, пре свега применом наводњавања и коришћењем потенцијала геотермалних извора;
- афирмација АП Војводине као произвођача здравствено безбедне хране, што искључује сетву генетски модификованог семена и хормонски тов животиња;
- повећање интензивности и заступљености сточарске производње до нивоа еколошког оптимума заступљености стоке;
- виши ниво финализације пољопривредних производа у сопственим прерађивачким капацитетима;
- већи степен коришћења прерађивачких капацитета;
- стварање услова за интеграцију сељачких газдинстава кроз задругарство, што би повећало ефикасност и конкурентност агрокомплекса.

4.1.2. Шуме, шумско земљиште, шумарство и ловство

Циљеви у области шума, газдовања шумама и шумским земљиштем су следећи:

- повећање површине под шумама;
- заштита од свих облика негативног деловања и стабилност шумских екосистема;
- одрживо управљање шумским ресурсима како би се обезбедиле еколошке, социјалне и економске користи за људе;
- санација општег стања деградираних и девастираних шумских екосистема;
- конверзија састојина изграђених од неодговарајућих врста на датим стаништима;
- обезбеђивање приближавања оптималном стању шумских састојина у складу са дефинисаним приоритетним функцијама и основним и глобалним наменама;
- повећање степена шумовитости, а понајвише подручја која су угрожена са умањеним процентима шумовитости и места која су изложена већем негативном утицају;
- очување и повећање трајности приноса и укупне вредности шума и њихових општекорисних функција;
- на објектима под посебним режимима заштите планирање и спровођење газдовања шумама прилагодити искључиво актима о проглашењу заштите и просторно-планској документацији са обавезом усаглашавања посебних основа газдовања шумама, програма заштите и развоја заштићених добара, ловних основа, годишњих планова и осталих планских докумената.

Циљеви у области шумарства, ловства и ловних подручја су:

- осигурати дугорочну продуктивност шума и очување шумских ресурса пошумљавањем, очувањем тла и другим мерама;
- очување и повећање трајности приноса и укупне вредности шума;
- одржавање бројности, распрострањености, структуре и форме природног распрострањења популација ловних врста у складу са одредбама повољног конзервационог статуса;
- одржавање генетичког диверзитета популација (тј. субпопулација) ловних врста у складу са одредбама повољног конзервационог статуса;
- унапређење конзервационог статуса када је неповољан за ловне врсте;
- подизање и унапређење специјског диверзитета биолошке заједнице којој ловна врста припада;
- унапређење стања ловишта и популације крупне и ситне дивљачи.

4.1.3. Воде и водна инфраструктура

Општи циљ је постизање интегралног управљања водама. Република Србија се третира као јединствен водопривредни простор, како би се омогућила висока поузданост система.

Посебни циљеви су:

- успостављање одговарајућег система интегралног управљања водама;
- обезбеђење потребних количина одговарајућег квалитета за различите видове коришћења вода (првенствено за јавно снабдевање водом за пиће);
- постизање доброг еколошког и хемијског статуса / потенцијала водних тела површинских вода и доброг хемијског и квантитативног статуса водних тела подземних вода;
- обезбеђење заштите од спољних и унутрашњих вода и заштите од ерозије и бујица, ради смањења штетних последица на здравље људи, животну средину, културно наслеђе и привредне активности.

При свему овоме, неопходно је:

- 1) ускладити различите интересе корисника вода и других корисника простора;
- 2) унапредити сарадњу са суседним и другим земљама у циљу постизања интегралног управљања водама на речним сливовима.

Најважнији парцијални циљеви, чијом се реализацијом остварују посебни и општи циљеви, су следећи:

- остваривање захтеване испоруке воде из интегралних система потрошачима вода (насеља, пољопривреда, привреда) са високим захтеваним поузданостима које се у предлогу решења квантификују зависно од врсте потрошача;

- смањивање специфичне потрошње воде у свим видовима коришћења: у насељима – смањивањем губитака у мрежама и рационализацијом потрошње, у привреди – рецикулацијом и увођењем ресурсно штедљивих технологија, у пољопривреди – где год је могуће већом применом ресурсно штедљивих технологија наводњавања 'кап по кап';
- заштита свих изворишта локалног и регионалног значаја стриктном применом мера предвиђених постојећим правилницима;
- остваривање степена заштите од спољних великих вода (воде из поплавних таласа у рекама) и унутрашњих великих вода (воде које настају на брањеним подручјима) који је примерен социјалном, економском и урбаном значају брањеног подручја. Степен заштите се дефинише према врсти подручја која се штите, а мере се спроводе у оквиру већих сливова;
- картирање зона ризика од поплава и стриктно уграђивање тих података у све планске документе о коришћењу простора, како би се зауставио стални раст потенцијалних штета од поплава грађењем скупих и осетљивих садржаја у простору угроженом од поплава;
- у Војводини је приоритетна обнова, довршавање и побољшавање радних перформанси вишенаменских каналских система (ХС ДТД) како би се остварили циљеви заштите од вода, коришћења вода и очувања захтеваног нивоа квалитета вода.

4.1.4. Минералне сировине и рударство

Општи циљ у области минералних сировина и рударства је одрживо коришћење минералних ресурса уз научно-истраживачки засновано дефинисање минералног потенцијала АПВ.

Посебни стратешки циљеви су:

- јачање институционалног и осавремењавање законског оквира у функцији одрживог управљања минералним ресурсима у складу са савременим трендовима у свету и Директивама ЕУ у вези рударства и заштите животне средине;
- примена савремених технологија при геолошким истраживањима и експлоатацији у циљу рационалног коришћења и максималног искоришћења лежишта минералних сировина;
- заштита минералних сировина кроз планирање коришћења земљишта за сигурну будућу доступност и експлоатацију уз уважавање необновљивости минералних сировина;
- успостављање поузданог система заштите животне средине кроз развој еколошких рударских метода (у свим фазама, од истраживања, преко експлоатације до рекултације), ефикасног коришћења енергије, рециклаже и коришћења савремених расположивих техника.

4.2. СТАНОВНИШТВО И СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ

4.2.1. Демографски развој

Политика према фертилитету становништва у АП Војводини мора бити целовита и кохерентна, односно неопходно је дефинисање политичког одговора на испољене проблеме у демографском развоју и то пре свега на феномен недовољног рађања, прихватање ниских репродуктивних норми код већине становништва, односно негативан природни прираштај, затим отворену депопулацију, пораст удела старих у структури становништва и све раширенији самачки живот. Циљеви у области демографског развоја усаглашени су са истим у ППРС од 2021 до 2035. године.

Циљеви у области демографског развоја су:

- одржати стационарно становништво;
- прилагођавање демографским променама;
- достизање нивоа стопе укупног фертилитета од 1,85 детета по жени у року од 10-15 година (дефинисано Стратегијом за подстицање рађања);
- ублажавање миграција, нарочито емиграционих токова и стварање позитивног окружења за постизање позитивних имиграционих токова;
- оснаживање дневних миграција,
- јачање улоге центара регионалног значаја и јачања веза на релацији село-урбани центар;
- стварање квалитетног окружења за улагања у јачање и развој људског капитала у свим регионалним целинама и јединицама локалне самоуправе и
- даљи развој социо-економских структура становништва.

4.2.2. Развој урбаних насеља и система

Општи циљ развоја **урбаних система** подразумева даљи развој функција, јачање демографског капацитета, унапређење инфраструктурне опремљености и коришћење географског положаја за функцијску специјализацију и јачање конкурентности.

Општи циљеви развоја градова и урбаних насеља су:

- коришћење компаративне локационе предности за развој, планирање и лоцирање специфичних локационо подстичућих урбаних садржаја; посебну пажњу ће посветити водним ресурсима;
- базирање сопственог развоја на бази компаративних предности и процењене конкурентности, јачање идентитета града на основу културне, природне и привредне матрице;
- забрана изградње на јавним, зеленим, отвореним и заштитним површинама и строго и рационално контролисање изградње на пољопривредном земљишту;
- планирање просторног развоја на нивоу ФУП-а, и развијање обрасца интегрисаног простора и повезивања са селима у оквиру ФУП-а;
- рад на усаглашавању просторно-функционалне матрице насеља са капацитетима средине, разрешавању конфликтних интереса и развојних проблема у простору, и подизању квалитета физичког простора;
- развијање радних зона на бази „зелених“ приступа и технологија одговорних према окружењу, у садејству са економским критеријумима и проценом ефеката на просторни развој;
- третирање природног и културног наслеђа као развојног ресурса града или урбаног насеља и залагање за његово одрживо планирање и коришћење.

Посебни циљеви:

- подршка полицентричном развоју, јачањем улоге средњих и мањих градова уз спровођење политике децентрализације;
- умрежавање и боље повезивање урбаних центара у систему насеља;
- задржавање становништва у депопулационим подручјима, односно насељима, унапређењем квалитета живљења и обезбеђивањем услова за запошљавање;
- умрежавање и боље повезивање урбаног система АП Војводине са суседним урбаним системима како на простору Републике Србије тако и у суседним државама);
- преношење функционалних надлежности из функционално најразвијених центара у центре и насеља мањег функционалног значаја.

Имајући у виду испољене демографске трендове, не би требало иницирати ширење урбаних насеља, већ понудити решења која ће иницирати компактност и допуну у оквиру постојећих грађевинских подручја, уз евентуалну промену намене појединих локација.

Предуслов за рационалан и економски оправдан приступ у коришћењу грађевинског подручја је израда и споровођење просторних и урбанистичких планова којим ће се реално сагледати сви ресурси и потребе становника. Нарочито је важно преиспитати реалност и остваривост постојећих урбанистичких планова за градове и урбана насеља.

4.2.3. Рурални развој и уређење села

Општи циљ у области руралног развоја и уређења села је побољшање економских и социјалних услова живљења на селу модернизацијом пољопривредних газдинстава, јачањем конкурентности агропривреде, заштитом и очувањем животне средине и руралних вредности, развојем руралне непољопривредне економије, изградњом инфраструктуре и усклађивањем активности које заинтересоване стране предузимају у тој области на свим нивоима.

С тим у складу постављају се следећи **посебни циљеви**:

- унапредити инфраструктурне, комуналне, социоекономске, еколошке и друге услове за побољшање квалитета живљења у руралним подручјима;
- допринети економској валоризацији мултифункционалне улоге пољопривредних газдинстава у одрживом просторном развоју, посебно на теренима захваћеним депопулацијом;
- спречити неповољне утицаје пољопривредне производње и других економских активности на селу на квалитет земљишта и вода, осавремењавањем санитарних стандарда изградње стамбених и економских објеката на селу, упоредо са промовисањем одговарајућих правила добре пољопривредне праксе;

- очувати екосистеме повезане са пољопривредом и шумарством, биодиверзитет, традиционална обележја руралних предела, као и природно и културно наслеђе;
- обезбедити подршку диверзификацији руралне економије, дефинисањем просторно диференцираних мера подршке промоцији предузетништва, оснивању и развоју микропредузећа, развоју сеоског туризма и развоју базичних услуга за руралну економију и становништво;
- допринети демографској обнови села, задржавању млађе популације на селу, смањењу руралног сиромаштва, социјалној инклузији, побољшању положаја жена и остваривању других општих циљева социјалног развоја.

4.2.4. Социјални развој и мрежа јавних служби

Циљеви у области социјалног развоја и мрежа јавних служби су:

- побољшање доступности и квалитета јавних служби, посебно у руралним подручјима, подручјима са ниским густинама насељености и за рањиве/осетљиве категорије становништва;
- остваривање минималних стандарда квалитета услуга од јавног интереса (основне услуге и услуге вишег ранга);
- постизање социјалне једнакости и кохезије у доступности и квалитету услуга од општег интереса;
- повећање обухвата деце у предшколским установама;
- потпуни обухват деце основним обавезним образовањем;
- побољшање услова за наставак средњег и високог образовања за младе;
- повећање обухвата и квалитета основне здравствене и социјалне заштите;
- побољшање функционисања и организационе структуре мреже примарних здравствених установа и повезивање са другим јавним службама и компатибилним секторима на локалном нивоу;
- подстицање оснивања и функционисања поливалентних центара и различитих услуга дневних центара и активности у области социјалне заштите, културе и других програма у локалним заједницама;
- повећање укључености и обухвата друштвено осетљивих група специјализованим програмима;
- повезивање спортских активности и програма са сродним и компатибилним секторима, као што су образовање, туризам и сл.;
- подстицање масовног спорта и унапређење простора за спорт и рекреацију на нивоу локалне заједнице;
- обезбеђивање одговарајућег и одрживог становања за све грађане, уз подршку и ангажман државе и локалних заједница и унапређење система стамбене подршке за домаћинства која нису у могућности да самостално на тржишту обезбеде одговарајући стан;
- унапређење квалитета становања у постојећим депривираним и неформалним стамбеним насељима и целинама, нарочито у ромским енклавама, уз ограничавање ширења и спречавање формирања нових бесправно изграђених, сиромашних и подстандардних подручја.

4.3. РАЗВОЈ ИНДУСТРИЈЕ И ТУРИЗМА

4.3.1. Индустрија и МСПП

Циљеви индустријске политике су:

- реиндустријализација (посебан значај има повезивање индустрије са пољопривредом);
- побољшање регионалне доступности изградњом одговарајуће инфраструктуре и боље комуналне опремљености индустријских локалитета;
- убрзање прилагођавања индустрије структурним променама креирањем политике развоја регионалних индустријских иновативних сектора („зелене“, нискоугљеничке, иновативне, циркуларне, ресурсно и енергетски ефикасне производње, примене нових технологија и раста учешћа high-tech грана) уз укључивање „предузетничке државе“ у подстицање иновација;
- подстицање бољег искоришћавања индустријског потенцијала, политика иновација, истраживања и технолошког развоја, укључивањем решења Стратегије паметне специјализације Србије/Strategy Smart Specialisation/S3 ради олакшања нових регионалних специјализација;
- ублажавање неравномерног размештаја индустрије АП Војводине и смањење територијалне поларизације развијености:
  - подстицањем ефикасне просторне организације индустрије (развојне зоне, коридори, центри),

- развојем пословне и иновативне инфраструктуре и нових локационих форми индустрије (гринфилд, браунфилд) и унапређење доступности региона, градова и општина;
- унапређење ефикасности и обима пољопривредне производње као предуслов стварања и искоришћења сировинске базе која ће омогућити конкурентну позицију сектора агроиндустрије и производње хране;
- осавремењавање и ревитализација индустријских капацитета прехранбене индустрије.

Циљ **развоја МСПП** – Унапређење пословног окружења, приступа изворима финансирања и новим тржиштима, континуирани развој људских ресурса, јачање одрживости и конкурентности МСПП и развој и промоција предузетничког духа и подстицања предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва.

4.3.2. Туризам

Општи циљ развоја туризма на простору АП Војводине, је његов одрживи развој, интегрисан у просторни развој територијалних целина, урбаних и руралних насеља, који доприноси заштити туристичких простора и јачању регионалне и локалне конкурентности, у складу са предностима, потребама и реалним могућностима истих. Реализовање тог циља води ка унапређењу туристичке опремљености простора АП Војводине и бољој доступности у погледу пружања основних услуга.

Посебни циљеви развоја туризма су:

- обезбеђивање, заштите и управљање природним и културним ресурсима и одрживог развоја туризма, организовањем, уређењем и коришћењем туристичких простора, уз заштиту и очување животне средине, природе, природног и културног наслеђа;
- стварање услова за ефикасну развојну међузависност туризма са комплементарним делатностима путем партнерства приватног, јавног и невладиног сектора;
- валоризација најзначајнијих природних и створених потенцијала туристичке понуде, у складу са трендовима светске и домаће тражње, стандардима међународног тржишта и интересима АП Војводине и локалних заједница;
- организовање заокружене и регионално интегрисане понуде туристичких дестинација са афирмисаним мотивима и уз афирмацију нових мотива конкурентне туристичке тражње;
- развој и презентација туристичких подручја, као природних и створених вредности, у складу са европским стандардима и нормама одрживог развоја и уређења.

4.4. РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ

4.4.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура

Основни циљ развоја **друмског саобраћаја** и путне инфраструктуре је: остваривање и развој саобраћајног система АП Војводине и Србије, који омогућава одрживу мобилност становништва, пружа подршку убрзаном развоју Републике Србије и њеној конкурентности у региону и шире на подручју Југоисточне Европе.

Развој и изградња саобраћајне мреже могу значајно утицати на остваривање циљева социјалног, економског и укупног функционалног развоја у простору.

Оперативни циљеви:

- усмеравање развоја саобраћајне инфраструктуре;
- завршетак изградње и модернизација путних праваца на европским коридорима и трасама међународних путева;
- ревитализација, модернизација и доградња постојеће путне мреже;
- изградња и подизање квалитета саобраћајне инфраструктуре у насељеним местима;
- конципирање и остваривање јавног путничког превоза;
- развој бициклистичког саобраћаја;
- повезивање друмске инфраструктуре са осталим видовима саобраћаја;
- подизање нивоа услуге саобраћајно-транспортног система; и
- унапређење и постизање ефикасне институционалне координације.

Основни циљ је развој квалитетне **железничке** везе која ће са квалитетним возним средствима омогућити висок ниво услуге са конкурентним временима путовања између великих градских, комерцијалних и индустријских центара Србије и Европе.

Оперативни циљеви су:

- повећање конкурентске способности подизањем нивоа квалитета услуге у превозу путника и робе, која ће омогући рационалну прерасподелу на све видове саобраћаја;
- усклађен развој са плановима суседних земаља и Европе као целине, смањење граничних препрека, повећање транзита, а тиме и економске добити;
- развојем мреже допринети економском и социјалном развоју земље;
- развојем еколошки повољног вида транспорта допринети заштити животне средине и смањењу екстерних трошкова;
- повећања нивоа безбедности саобраћаја и сигурности објеката, путника и робе;
- развој према потребама и захтевима корисника железничких услуга усклађен са другим садржајима и корисницима простора.

Основни циљ развоја је повећање конкурентске способности **водног транспорта** подизањем нивоа квалитета услуге у лукама, која ће омогући рационалну прерасподелу између видова саобраћаја и изградњу ефикасног саобраћајног система.

Оперативни циљеви су:

- уједначавање карактеристика пловних путева и транспортне инфраструктуре и достизање нивоа развоја у државама чланицама Европске Уније;
- развој терминала мултимодалног транспорта у лукама и њихово укључивање и интеграција у националну и међународну саобраћајну мрежу;
- умањење значаја границе на Дунаву - слободна пловидба Дунавом;
- стварање услова за ефикасно и економски рационално функционисање и пословање;
- развој путничког саобраћаја;
- развој наутничког туризма.

Основни циљ просторног развоја **ваздушног саобраћаја** у АП Војводини је повећање приступачности и интеграција у ваздухопловни систем Србије и европски ваздухопловни систем.

Оперативни циљеви су дефинисање планова активности и узан рад на плановима и пројектима ради искоришћење постојећих ресурса и развоја инфраструктуре неопходне за организовање ваздушног саобраћаја на вишем нивоу од постојећег.

Основни циљеви развоја **мултимодалног транспорта** у АПВ и Србији су економичност, оптимизација транспортне мреже, повећање укупне транспортне ефикасности, висок ниво квалитета транспортне услуге, смањење трошкова, виша еколошка прихватљивост транспортног система.

Оперативни циљеви развоја мултимодалног транспорта су развој терминала мултимодалног транспорта (контејнерски, Ro/Ro, Hуcke-pack), њихова интеграција у националну и међународну саобраћајну мрежу и рационална употреба капацитета грана и чворова саобраћајних мрежа и возних средстава.

4.4.2. Енергетика, енергетска инфраструктура и енергетска ефикасност

Енергетика и енергетска инфраструктура

Општи циљеви

Са просторног аспекта општи циљеви развоја енергетике и енергетске инфраструктуре је заштита енергетских потенцијала, укључујући обновљиве изворе енергије, ефикаснији енергетски систем и плански размештај енергетских објеката и енергетске инфраструктуре уз обезбеђење заштите животне средине.

Оперативни циљеви

- смањење губитака и подизање нивоа енергетске ефикасности, производње, транспорта, преноса, дистрибуције и коришћења енергије на свим нивоима;
- побољшање енергетске ефикасности грађевинских објеката, комуналних система, уређаја за коришћење енергије и локалних производних енергетских капацитета (котлови, компресори, топлотне пумпе);
- смањење негативних утицаја на животну средину и јавно здравље, што подразумева модернизацију енергетских објеката, укључујући ревитализацију и технолошко унапређење постројења за заштиту животне средине, у циљу достизања стандарда Европске Уније и норми дефинисаних међународним споразумима;
- успостављање свеобухватног и координираног приступа рационализацији потрошње енергије и укупном повећању енергетске ефикасности у сектору зградарства, саобраћаја, индустрије и комуналних услуга.

Сектор електропривреде:

- обезбеђење сигурног снабдевања електричном енергијом домаћег тржишта;
- повећање преносних капацитета који имају регионални и паневропски значај;
- обезбеђивање интерконективних трансграничних веза;
- технолошка модернизација енергетских објеката;
- реконструкција, ревитализација и модернизација постојеће инфраструктуре;
- изградња нове инфраструктуре и производних енергетских капацитета;
- повећање сигурности напајања корисника електропреносног система, повећање поузданости рада преносног система и смањење губитака у преносном систему;

Сектор нафтне и гасне привреде:

- обезбеђење сигурног снабдевања домаћег тржишта нафтним дериватима чији квалитет одговара највишим ЕУ стандардима;
- обезбеђење обавезних резерви нафте и нафтних деривата (реконструкција постојећих и изградња нових складишних капацитета);
- истраживања у циљу проналазак нових лежишта;
- обезбеђење ефикаснијег транспорта деривата системом продуктовода.

Сектор топлотне енергије:

- обезбеђење топлотне енергије за сигурно снабдевање широке потрошње и индустрије уз стриктно поштовање норми заштите животне средине;
- повећање енергетске ефикасности у производњи, дистрибуцији и коришћењу топлотне енергије;
- континуална модернизација постојећих топлификационих система;
- институционално повезивање система;
- ширење постојећих система даљинског грејања.

Обновљиви извори енергије:

- повећање производње енергије из ОИЕ ради смањења увозне зависности и подизања енергетске безбедности;
- увођење ОИЕ у сектор зградарства (примарно у јавном сектору);
- развој дистрибутивне мреже за прикључење мањих произвођача електричне енергије;
- производња и примена опреме и технологија које ће омогућити ефикасније коришћење енергије из ОИЕ;
- информисање и едукација јавности.

4.4.3. Електронске комуникације и поштански саобраћај

Електронске комуникације

Општи циљеви

Општи циљ развоја електронских комуникација и поштанског саобраћаја је омогућавање доступности савремених електронских комуникационих сервиса на целокупној територији и просторна покривеност поштанским чворовима, уз примену савремених технолошких решења.

Оперативни циљеви

Циљеви и начела регулисања односа у области електронских комуникација заснивају се на:

- обезбеђивању услова за равномеран развој електронских комуникација;
- усклађивању обављања делатности у области електронских комуникација са домаћим и међународним стандардима;
- обезбеђивању доступности услуга универзалног сервиса свим грађанима, уз задовољење потреба специфичних друштвених група, укључујући особе са инвалидитетом, старије и социјално угрожене кориснике;
- обезбеђивању међуповезивања електронских комуникационих мрежа и услуга, односно оператора, под равноправним и узајамно прихватљивим условима;
- обезбеђивању сталног унапређења квалитета услуга електронских комуникација;
- осигуравању безбедности и интегритета јавних комуникационих мрежа и услуга.
- потпуна дигитализација телекомуникационе инфраструктуре;
- обезбеђивање ефикасног приступа информацијама и знању;
- уравнотежен развој на подручју целог региона;
- развој широкопојасне мреже на целом подручју;
- увођење савремених телекомуникационих услуга;
- достизање просечног нивоа развијености телекомуникација у ЕУ;
- развој приступне мреже одређеног квалитета;
- повећање пенетрације широкопојасних услуга;
- широкопојасни приступ мрежи сваком привредном субјекту, државним установама и организацијама и грађанима који то затраже;
- модернизација фиксне мреже и омогућавање пружања мултимедијалних услуга (КДС, интернет);
- овећењање јавних терминала за приступ интернету (јавним установана, школама, библиотекама, аутобуским и жел. станицама, домовима здравља, месним заједницама, поштама и др.);
- овећењање бежичне телекомуникационе мреже за ретко насељена и удаљена одручја и насеља, као и садржаје ван насеља;
- повећање квалитета услуга мобилних телекомуникација у свим условима;
- повећање процента покривености простора коришћења услуга мобилних телекомуникација;
- потпуна дигитализација радиодифузије;
- достизање стандарда квалитета поштанских услуга прописаних у ЕУ;
- примена европских стандарда у области сигурности и безбедности.

Регулисање односа у области радиодифузије заснива се на следећим начелима:

- рационалног и ефикасног коришћења радиофреквенцијског спектра као ограниченог природног богатства;
- пуне афирмације грађанских права и слобода, а посебно слободе изражавања и плурализма мишљења.

4.5. ЗАШТИТА НАСЛЕЂА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

4.5.1. Заштита, уређење и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и предела

4.5.1.1. Заштита, уређење и одрживо коришћење природног наслеђа

Основни циљ заштите природе и одрживог коришћења природног наслеђа у Војводини је очување, заштита и унапређење биодиверзитета, очување геодиверзитета и геонаслеђа.

Посебни циљеви су:

- примена концепта и принципа активне заштите природних добара;
- повећање површина природних добара које уживају заштиту (до 12% од укупне територије Војводине у планираном периоду);
- наставити раније започет рад на идентификацији и валоризацији локалних еколошких коридора и нових станишта строго заштићених и заштићених врста на простору АП Војводине;

- континуирано ажурирање података везаних за еколошку мрежу и издвојена станишта, у складу са изработом просторно-планских докумената;
- израда предлога NATURA 2000 подручја и усаглашавање пројектних активности кроз сарадњу са корисницима подручја, као и израда коначног предлога NATURA 2000 подручја за успостављање еколошке мреже NATURA 2000 у РС, као дела еколошке мреже ЕУ;
- усклађивање са међународним трендовима и повезивање са међународним организацијама за заштиту природе;
- унапређивање електронске базе података (коју води Покрајински завод за заштиту природе).

4.5.1.2. Заштита, уређење и одрживо коришћење културног наслеђа

Општи циљ у области заштите и планирања презентације културног наслеђа је да се културно наслеђе афирмише као ресурс одрживог развоја и фактор националног, регионалног и урбаног идентитета.

Посебни циљеви су:

- ревизија и унапређење Централног регистра непокретних културних добара;
- мапирање материјалног и нематеријалног културног наслеђа и интегрисање у Националну инфраструктуру геопросторних података;
- повећање броја и укупне површине заштићене околине културних добара;
- просторна идентификација специфичних територија као културних предела;
- прецизирање граница културних добара – ревизија постојећих решења;
- дефинисање и промовисање културних предела и путева културе, међународних културних итинерера, националних стаза и локалних веза културног наслеђа (индустријско, нарочито хидротехничко наслеђе; римски путеви...);
- дефинисање културно-туристичких рута које промовишу манастире и друге културно-историјске споменике одређеног стила;
- обнова језгра историјских градова;
- упис културних добара у на УНЕСКО Листу светског наслеђа (културног предела Бача са окружењем и Римског лимеса, чије су номинације у току);
- израда студије заштите за сваку јединицу локалне самоуправе, односно преиспитивање постојећих, како би се извршила валоризација урбаног и руралног градитељског наслеђа, приказ настанка и развоја насеља кроз векове и смернице заштите објеката и амбијената;
- праћење стања заштићених добара, јачање институционалног оквира који би унапредио бригу о културном наслеђу, као и његову улогу у савременој српској култури и друштву;
- постављање и обнављање туристичке сигнализације на културно-историјским тачкама;
- инвестиционо улагање у отклањање физичких баријера и олакшан приступ особама са посебним потребама до НКД, као и објектима и површинама препознатим као део културног наслеђа.

4.5.1.3. Заштита вредности карактера предела

Општи циљ заштите, уређења и одрживог коришћења предела АП Војводине је очување и унапређење карактера предела као јавног добра тј. очување и унапређење вредности карактера предела као фактора који утиче на квалитет живота становништва и ствара основе за економски и друштвени развој усклађен с циљним квалитетом и капацитетом предела. Циљ је да се Просторним планом, кроз свеобухватну оцену вредности карактера предела Покрајине формулишу планска решења заштите, уређења и развоја, која ће представљати основу одрживог управљања пределом. **Управљање пределом** подразумева очување изворних одлика, идентитета и диверзитета предела кроз препознавање вредности карактера типова предела, јачање њихове структуре и ублажавање утицаја који нарушавају њихову стабилност.

Оперативне активности везане за управљање пределом као носиоцем локалног и регионалног идентитета, односиће се на поступке који ће обезбедити редовно одржавање карактера предела са циљем усмеравања и усклађивања промена изазваних друштвеним активностима и процесима у животној средини. Дефинисањем карактеристичних подручја карактера предела циљ је да се интегришу активности на очувању визуелног, структуралног и функционалног интегритета Покрајине, заштите културне и природне вредности и амбијенталне целине.

Посебни циљеви заштите, уређења и одрживог коришћења предела Војводине су:

- **интеграција предеоног приступа** (афирмација вредности карактера предела) у систем просторног планирања (просторне и урбанистичке планове);
- одрживи просторни и економски **развој усклађен с препознатим вредностима карактера предела** (циљни квалитет, капацитет и осетљивост структуре предела) чиме се постиже очување и унапређење постојећих, креирање и стварање нових вредности у пределу;
- **интеграција циљног квалитета предела** у секторске политике, планове и пројекте (урбани и рурални развој, саобраћај, туризам, шумарство, пољопривреда, енергетика);
- утврђивање карактера предела као **активности од јавног интереса**;
- **препознавање културних предела** као интегрисане природне и културне вредности регионалног и локалног идентитета.

4.5.2. Заштита и унапређење квалитета животне средине

Циљеви развоја за област побољшања и очувања квалитета ваздуха:

- унапређивање регистра емисија загађујућих материја у ваздух за територију АП Војводине;
- обезбедити процену емисија из извора који нису обухваћени ПРТР регистром;
- унапредити локалну мрежу аутоматског мониторинга квалитета амбијенталног ваздуха на територији АП Војводине (којом управља ПСУГЗЖС) ради оцене квалитета ваздуха по зонама/агломерацијама у складу са законском регулативом и ЕУ директивама (већи обухват параметара и репозиционирање појединих мерних станица);
- одржавање мерних места за аерополен на територији АП Војводине, уз обезбеђивање формирања базе података аерополену;
- истраживање могућности и начина иновираних планирања, изградње и постављање стандарда у складу с климатски одговорним односом према окружењу (допринеће унапређивању квалитета ваздуха, очувању ресурса, очувању урбаног и природног окружења).

Циљеви развоја за област побољшања и очувања квалитета вода:

- квантификација притисака на основу постојећих студија и проширивање мреже мониторинга уз анализу физичко-хемијских, хемијских и биолошких елемената квалитета (акцент на вештачким и значајно измењеним водним телима);
- обезбедити нове технологије у постојећим постројењима за припрему воде за пиће, као и реконструкцију дистрибутивне мреже ради постизања законских норми квалитета;
- обезбедити адекватну контролу у зонама санитарне заштите из аспекта заштите животне средине;
- обезбедити испитивање могућих технологија припреме воде за пиће изворишта која имају потенцијал за регионално и микрорегионално водоснабдевање и изградити наведена постројења;
- унапредити мониторинг површинских и подземних вода ради оцене еколошког статуса/потенцијала површинских вода и хемијског статуса површинских и подземних вода;
- обезбедити развој информационог система у области управљања водама и формирање интегрисаног система свих надлежних институција у области заштите животне средине;
- обезбедити проширење и реконструкцију канализационе мреже;
- обезбедити реконструкцију постојећих и изградњу нових постројења за пречишћавање отпадних вода;
- идентификовати загађене локације површинских вода и загађиваче који испуштају отпадне воде, те урадити карактеризацију отпадних вода идентификованих загађивача.

Циљеви развоја за област побољшања и очувања квалитета земљишта:

- унапређивање регистра емисија загађујућих материја у земљиште за територију АП Војводине;
- обезбедити процену емисија из извора који нису обухваћени ПРТР регистром;
- унапредити локалну мрежу мониторинга квалитета земљишта на територији АП Војводине;
- обезбедити израду инвентара контаминираних локација на којима су испољени процеси деградације и деструкције ради систематизовања података о изворима загађења и предузимања мера спречавања, санације и ремедијације;
- обезбедити развој информационог система у области управљања квалитетом земљишта и формирање интегрисаног система свих надлежних институција у области заштите животне средине;
- санација и ремедијација еколошки девастираног земљишта, посебно на локацијама загађеним због индустрије, неадекватног одлагања отпада, испуштања отпадних вода и последица бомбардовања.

4.5.2.1. Управљање отпадом

Основни циљ развоја у области управљања отпадом на територији АПВ је стварање услова за формирање система одрживог управљања уз имплементацију интегралног система управљања отпадом.

Посебни циљеви:

- формирање услова успостављање интегрисаног управљања отпадом што подразумева превенцију настајања отпада, смањење количине отпада и његових опасних карактеристика, третман отпада, планирање и контролу делатности и процеса управљања отпадом, транспорт отпада, успостављање, рад, затварање и одржавање постројења за третман отпада, мониторинг, саветовање и образовање у вези делатности и активности на управљању отпадом);
- подстицање минимизације стварања отпада и примарне селекције на месту настанка у свим сферама антропогеног деловања;
- изградња потребне инфраструктуре за управљање комуналним отпадом (регионалне депоније, трансфер станице, постројења за сепарацију рециклабилног отпада, постројења за компостирање);
- изградња потребне инфраструктуре и постројења за третман и одлагање опасног отпада и посебних токова отпада (отпадне батерије и акумулатори, отпадна уља, отпадне гуме, неупотребљива возила, медицински отпад, отпад животињског порекла и др.);
- санација и рекултивација свих постојећих неуређених депонија (сметлишта и других не санитарних одлагалишта) и контаминираних локација према евиденцији Агенције за заштиту животне средине;
- јачање свести грађана и перманентна едукација у области управљања отпадом.

4.5.3. Климатске промене

Општи циљ у области климатских промена је смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште како на националном, тако и на регионалном нивоу уз примену основних принципа одрживог просторног планирања.

Посебни циљеви у области климатских промена су:

- регионални приступ у планирању адаптације на климатске промене;
- дефинисање прелиминарних зона угрожености од климатским променама на основу којих је могуће дефинисати мере прилагођавања и заштите као и одрживо коришћење природних и створених ресурса;
- поштовање сета индикатора дефинисаних на националном нивоу за праћење климатских промена, у циљу праћења ефеката планских решења дефинисаних циљевима у планским документима;
- повећање енергетске ефикасности, и фаворизација коришћења обновљивих извора енергије
- интеграција концепта зелене (баште, паркови, зелени кровови, зелени зидови и сл) и плаве (реке, токови, системи за одвођење и наводњавање и др) инфраструктуре и одрживо коришћење природних ресурса;
- едукација доносиоца одлука, грађана и носиоца привредне производње о узроцима и последицама климатских промена;
- подршка и јачање регионалне и међународне сарадње у области климатских промена, посебно са суседним земљама кроз имплементацију заједничких пројеката, посебно у домену пољопривреде, водопривреде и заштите животне средине.

4.5.4. Катастрофе и ванредне ситуације

Општи циљ представља превенцију катастрофа кроз ефикасност управљања ванредним ситуацијама, применом мера заштите у складу са проценама ризика и плановима управљања у ванредним ситуацијама.

Посебан циљ се огледа у смањењу ризика и заштити од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама.

5. КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА АП ВОЈВОДИНЕ

Концепција просторног развоја АП Војводине утемељује стратешки оквир дугорочног просторног развоја, уз уважавање до сада достигнутих економских, инфраструктурних, еколошких и социјалних вредности. Поштујући досадашње планске елементе дефинисане кроз важећи РПП АПВ, и у наредном планском хоризонту АП Војводина ће као планско-статистички, административни и развојни регион у оквиру Републике Србије имати значај и потенцијал захваљујући свом положају, ресурсима, вредностима, институционалним и кадровском капацитетима, што јој отвара перспективе даљег развоја.

Одрживи развој⁴⁴ представља усклађивање економских, социјалних и еколошких аспеката развоја, рационално коришћење необновљивих и обезбеђење услова за веће коришћење обновљивих ресурса, што садашњим и будућим генерацијама омогућава задовољавање њихових потреба и побољшање квалитета живота.

Хоризонтална координација просторног развоја подразумева повезивање са суседним територијама у току планирања ради решавања заједничких функција и интереса, као и повезивање и партиципацију свих учесника у просторном развоју јавног и цивилног сектора и грађана.

Вертикална координација просторног развоја подразумева успостављање веза свих нивоа просторног и урбанистичког планирања и уређења простора, од националног ка регионалном и даље ка локалном нивоу, као и информисање, сарадњу и координацију између локалних иницијатива, планова и пројеката са регионалним и државним плановима и акцијама.

Концепцијско опредељење РПП АПВ је постизање већег степена укупне функционалне интегрисаности АП Војводине, за које се постављају основне окоснице развоја, имајући у виду временски хоризонт до 2035. године, до кога тежимо да је:

- **Војводина – развијена и модерна** (ангажовање генератора просторног развоја АП Војводине, који ће својим капацитетима и потенцијалима стимулирати економски и социјални развој);
- **Војводина - интегрисана у окружење;** (повећање квалитета повезаности инфраструктурним системима, уз бољу доступност свим општинама);
- **Војводина – унапређена и усклађена;** (развој мреже насеља уз квалитативне промене урбаних центара, смањење регионалних разлика)
- **Војводина - еколошки одговорна и репрезентативна** (решавање депоновања комуналног и опсаног отпада, одвођења отпадних вода, очување и унапређење природних добара);
- **Војводина – толерантна и традиционална** (јачање хуманог и културног капитала).

Кључне речи ће бити упоришта за квалитетније промене, уз поштовање континуитета досадашњих активности, усклађених и имплементираних кроз свеукупну политику просторног, економског и социјалног развоја.

Постизање већег степена интегрисаности простора АПВ подразумева ублажавање регионалних диспропорција, односно квалитативне промене у просторној, економској и социјалној структури, нарочито подручја са израженим дисфункцијама социјалног и економског развоја. Упоришта равномерног регионалног развоја су: уважавање реалних фактора развоја; предузимање подстицајних мера од стране државних и других фондова и других видова подршке програмима локалних заједница и привредних актера; успостављање тржишних принципа и формирање одговарајућег институционалног оквира у коме ће тржишне институције моћи да функционишу.

Примарни задатак одрживог очувања и коришћења укупног простора АП Војводине је дефинисање основног правца коришћења земљишта и установљење јединствених принципа и начина евиденције основних категорија земљишта које чине пољопривредно, шумско, водно, грађевинско и остало земљиште.

Основу концепције коришћења земљишта чини повећање површина шумског земљишта, одрживо коришћење пољопривредног земљишта уз очување његовог биодиверзитета драгоценог за производњу хране, задржавање постојећег водног земљишта, као и рационално коришћење грађевинског земљишта, односно његово строго контролисано повећање.

⁴⁴ У складу са Законом о планирању и изградњи

5.1. ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

5.1.1. Пољопривредно земљиште и пољопривреда

Заштита и коришћење пољопривредног земљишта на подручју АП Војводине заснива се на концепту одрживог пољопривредног и руралног развоја. Са становишта одрживости, приоритет има успостављање ефикасних механизма заштите плодних ораничних земљишта од преузимања у непољопривредне сврхе.

План заштите и коришћења пољопривредног земљишта као компоненте одрживог развоја подразумева:

- евидентирање ерозионих терена, и других видова деградације земљишта, одређивање и контрола спровођења одговарајућих радова и мера заштите пољопривредног земљишта на тим теренима, како је регулисано важећим Законом о пољопривредном земљишту;
- заштиту од преузимања пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе у рубним зонама великих градова, као и плоднија земљишта дуж саобраћајница и у окружењу мањих градова;
- успостављање еколошки оптималних односа између пољопривредних и шумских површина у циљу заштите војвођанске равнице од дезертификације (изградња ветрозаштитних појаса);
- ефикасније коришћење водних ресурса за потребе наводњавања;
- развој сточарства;
- повећање нивоа техничке опремљености земљишта и људског рада;
- развој повртарства, воћарства и виноградарства према моделу органске производње.

Поред потребе јачања друштвене свести о земљишту као важном чиниоцу еко-система, потребно је омогућити усавршавање стручних кадрова, који ће првенствено утицати на дугорочно планирање заштите овог природног ресурса.

На подручјима интензивне ратарске производње неопходно је:

- обезбедити очување физичко-хемијског квалитета ораничних површина;
- успостављање склада између биљне и сточарске производње, што као додатну предност доноси могућност ђубрења стајњаком;
- спречавање свих врста ерозије.

У воћарској и виноградарској производњи треба обезбедити:

- примену метода органске производње и метода строго контролисаног прихрањивања и интегралне заштите биљака од болести и штеточина;
- унапређење маркетинга и усвајање савремених стандарда квалитета у преради и пласману воћа, винове лозе и врхунских вина заштићеног имена са географским пореклом.

У периурбаним зонама се јављају бројни конфликти и специфични проблеми коришћења и заштите пољопривредног земљишта. Ове специфичности се морају на одговарајући начин уважити при изради просторних и урбанистичких планова, уз истовремено наметање стандарда у погледу примене агротехничких мера којима се не угрожава животна средина и здравствена безбедност и квалитет хране, с једне стране, и ширење изграђеног простора на пољопривредно земљиште, с друге.

Сасвим је извесно да ће ратарство у будућности представљати окосницу пољопривреде у АПВ и то превасходно производња житарица, индустријског и крмног биља, али то свакако није делатност која доноси највеће приходе по јединици површине, па треба трагати за проналажењем уноснијих алтернатива.

За производњу која захтева значајан ангажман радне снаге (повртарство, семенска производња и сл.) могућности су ограничене недостатком исте и поред тога што је ово високо профитабилан вид пољопривреде.

Производи са потенцијалом врхунског светског квалитета, од који су неки афирмисани на бази аутохтоних сорти, а неки на бази интродукованих, али оптимално прилагођених сорти, а заједнички именоватељ им је одлична корелација са локалним условима земљишта и климе што резултира бољим квалитетом производа него на другим подручјима.

Значајан је генетски фонд домаћих, аутохтоних животињских врста чија реафирмација у пуном обиму тек предстоји:

- свиња мангулица и балкански магарац из Засавице;
- подолско говедо;
- овца Цигаја (соморска и чоканска);
- ечански шаран;
- банатска жута пчела.

Неке од ових врста су већ реинтродуковане и реафирмисане, као на пример мангулица и шаран из Ечке, док су неке (Банатска жута пчела), на ивици изумирања, па је неопходна интервенција државе, у циљу њеног очувања.

На бази овако богате традиције и необичне разноликости, неочекиване за хомоген равничарски регион створен је низ врхунских финалних производа светске класе које треба правилно заштитити, обележити и промовисати.

Постоји значајан, неискоришћен простор за екстензивно сточарење на слатинама северног и средњег Баната, испашу оваца на пропланцима Фрушке горе, пчеларење у Делиблатској пешчари, изградњу рибњака на земљиштима слабијег бонитета, узгој лековитог биља, пре свега у Банату.

Свеобухватан приступ, у коме се уважавају богата традиционална искуства: плодоред, коришћења стајњака, пашарење, сетва легуминоза, заоравање биљних остатака и уопште један одговоран, домаћински начин газдовања и привређивања, мора дати повољне резултате и на очување пољопривредног земљишта и на квалитет финалног производа.

Последњих година почиње експериментисање са новим културама које захтевају минимални хемијски третман (спелта, аронија, гоци, јапанска крушка и сл.) и производним методама (terra preta), углавном еколошког усмерења.

5.1.2. Шуме, шумско земљиште, шумарство и ловство

Заштита и коришћење шума и шумског земљишта на подручју АП Војводине заснива се на концепту одрживог развоја. Одрживо коришћење и заштита су једни од кључних елемената остваривања одрживог развоја. Од велике је важности искористити ресурсе који су присутни, али на начине којима се неће нарушити способност шума да наставе са производњом својих продуката у будућности.

Будући да су шуме важне на много различитих начина, њима се може паметно управљати само ако се сви различити фактори разматрају заједно. На многим местима шуме се доживљавају само као извор дрвета, међутим, њихова улога у заштити тла и регулацији водоснабдевања може бити једнако важна. Ако се поштује неколико основних принципа, обично је могуће извући много користи из области шума и шумарства, али за то је потребно добро познавање шума и пажљиво посматрање ефеката сваке употребе или промене начина на који шума функционише.

Шумарство обухвата аспекте као што су управљање шумама, заштита шума и пошумљавање дефорестираних земљишта с циљем побољшања руралног, еколошког и социјалног развоја. Три основна принципа на које се ослања одрживи развој су еколошки, економски и социјални, стога, унапређење области шума и шумарства у АП Војводини морају да се ослањају управо на ове три функције:

Унапређење **еколошких функција шума**, односно развој шумарства усклађен са еколошким карактеристикама шумских екосистема унутар шумских области као и подручја са изузетним и/или осетљивим природним вредностима, а посебно заштите биодиверзитета унутар шумских екосистема. Неке од еколошких функција као што су складиштење угљеника, кружење хранљивих састојака, пречишћавање воде и ваздуха и одржавање станишта дивљих животиња, су ставке на које треба да се обрати посебна пажња када се шуми приступи на било који начин који није рационалан.

Унапређење **економских функција шума**, односно економске исплативости, тј. рентабилност инвестиција и коришћења уз активну заштиту и унапређивање шума у шумским областима и подручјима. Економске користи се обично мере у новчаном износу и могу укључивати: приход од запослења у сектору, вредност производње роба и услуга из шума и допринос сектора регионалној економији, снабдевању енергијом и трговини. Поред тога, економска одрживост може се проценити мерама као што су профитабилност шумских продуката и предузећа.

Унапређење **социјалних функција шума**, односно културних, едукативних и рекреативних функција шума у шумским подручјима, уз заштиту локалних интереса (добит за локалну заједницу), заштиту шума (одговорност за нарушавање природних вредности) и компензације локалном становништву за последице ограничења режима заштите природе у оквиру шумских подручја. Како шуме имају бројне социјалне бенефиције, одрживо управљање и газдовање шумама би могло ради у корист човека, односно локалних заједница. Из тог разлога је од немерљивог значаја обратити пажњу на то како се располаже шумским ресурсима.

Развој **ловства** у АП Војводини се обезбеђује кроз одрживо газдовање популацијама дивљачи и њихових станишта на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује виталност популација дивљачи, производна способност станишта и биолошка разноврсност, чиме се постиже испуњавање економских, еколошких и социјалних функција ловства. Одрживост лова значи да се употреба ових природних ресурса мора осигурати у садашњости и будућности.

Општи интерес који представља управљање, заштиту и унапређивање популација дивљачи и њихових станишта остварује се кроз стратешке и планске документе у области ловства, мониторинг популација дивљачи и њихових станишта, обезбеђивање подршке корисницима ловишта, истраживачким радом и промоцијом ловства.

Основни циљеви у области ловства у односу на одрживо управљање ловним подручјима су:

- повећање бројности крупне и ситне дивљачи;
- побољшање структуре и квалитета трофеја;
- очување ретких и угрожених врста и рационално коришћење популације ловостајем заштићених врста дивљачи.

5.1.3. Воде и водна инфраструктура

Коришћење вода

Снабдевање водом становништва

Обезбедити нове изворишне капацитете од око 7 m³/s, при чему 5-6 m³/s повећањем капацитета регионалних система за снабдевање водом за пиће (проширење постојећих и отварање нових изворишта), а 1-2 m³/s повећањем капацитета локалних и регионалних изворишта. Комплетирати постојећу мрежу за јавно водоснабдевање у насељима, уз њено проширење и на приградска подручја. Изградити водоводну мрежу и осталу потребну инфраструктуру у насељима без јавног водоснабдевања, уколико је то оправдано. Унапређење система јавног водоснабдевања - обезбеђење стабилног снабдевања водом захтеваног квалитета, уз смањење ризика од прекида снабдевања водом у екстремним и ванредним условима.

Рационално коришћење воде: Едуковати становништво и привреду која користи воду квалитета за пиће о потреби рационалне потрошње воде; Заштита изворишта, истраживање, заштита и очување водних ресурса који се користе или су намењени за људску потрошњу у будућности; на постојећим и потенцијалним извориштима подземних вода вршити утврђивање количина и квалитета подземних вода применом детаљних хидрогеолошких истраживања и израдом елабората о резервама и ресурсима подземних вода на сваких пет година.

Снабдевање водом индустрије

Воду за технолошки процес у индустријској производњи првенствено захватати из система речних токова, чији режим треба уредити интегралним и комплексним мерама, не угрожавајући екосистем и кориснике низводно од водозахвата; у случају да се обезбеђење воде не може решити из система речних токова, у сарадњи са сектором вода пронаћи одговарајући извор снабдевања водом.

При развоју нових индустријских постојења применити најбоље доступне технике, које обезбеђују ефикасније коришћење воде у технолошким процесима и мање загађивање водотока, у складу са захтевима интегрисаног спречавања и контроле загађивања животне средине.

Наводњавање

Обезбеђење довољних количина воде за наводњавање 250.000 до 350.000 ha пољопривредних површина из I и II развојне групе до краја планског периода (око 100.000 ha под постојећим системима и између 150.000 и 250.000 ha под новим системима).

У циљу рационалног коришћења вода и обезбеђења квалитета и квантитета наводњавања применити следеће мере:

1. норме потрошње одредити на основу техно-економских анализа, према сетвеној структури;
2. пољопривредно становништво едуковати о савременим техникама наводњавања, могућностима заштите од суше, начину удруживања и пласману производа;
3. изградити студију квалитета површинских и подземних вода са аспекта погодности за наводњавање.

Хидроенергетика

Укључити сектор вода у активности везане за коришћење хидроенергетског потенцијала водотока, почев од стратешких и планских аката енергетског сектора, па до пројеката и управљања радом хидроелектрана, како би се обезбедила усклађеност разних видова коришћења вода, заштита вода од загађивања и животне средине и заштита од вода приобаља.

Заједно са сектором енергетике на бази документа „Водећи принципи за одрживи развој хидроенергетике на сливу Дунава“ урадити плански документ којим се дефинишу деонице водотока на којима се не могу градити мале хидроелектране као и деонице на којима је могућа њихова изградња, са приоритетима, као и евентуалним ограничењима.

Обезбеђење проходности акватичних организама у зони објеката на водотоцима чијом је изградњом поремећен природни режим течења.

Пловидба

Очување хидроморфолошких карактеристика и акватичних и приобалних екосистема на пловним рекама: укључити сектор вода (уважавајући стратешка, планска и водна акта и уз непосредне контакте са надлежним субјектима) у све активности на реконструисању постојеће и планирању проширења домаће пловне мреже; обезбеђење пловидбених габарита и изградњу инфраструктурних објеката намењених пловидби вршити на начин којим се не утиче значајно на промену хидроморфолошких параметара и на акватичне и приобалне екосистеме.

Рибогојство

1. пројектовање и експлоатација топоводних и хладноводних рибњака морају се вршити уз учешће сектора вода и у складу са одговарајућим водним актима;
2. забранити кавезни узгој риба у акумулацијама које служе или су намењене за снабдевање водом за пиће насеља;
3. порибљавање акумулација и канала вршити тако да се не угрози прописани квалитет вода и опстанак акватичних екосистема.

Спорт, рекреација и туризам

Обезбеђење водом туристичких и спортско-рекреативних центара и локалитета погодним за развој спортова и рекреације на води. Водну инфраструктуру развијати у складу са специфичностима појединих туристичких и бањско-рекреативних центара, поштујући захтеве сектора вода. На водотоцима и природним језерима за које постоји интерес за коришћење за спорт и рекреацију, укључујући и купање, дефинисати хидролошки режим и квалитет воде и дати предлог начина очувања и побољшања постојећих услова.

Заштита вода од загађивања

Постизање и одржавање доброг статуса и доброг еколошког потенцијала водних тела површинских вода и подземних вода, ради заштите здравља људи, очувања водних и приобалних екосистема и задовољавања потреба корисника вода.

Заштићене области

Категорије заштићених области и субјекти надлежни за њихово одређивање дефинисани су Законом о водама („Службени гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18-др закон). За унапређење стања у овој области потребно је спровести најпре регулативне, а затим административне и техничке мере. Контролу стања заштићених области треба обезбедити континуираним наменским мониторингом.

Успостављање и коришћење заштићених области у складу са Законом о водама, и то за: заштиту изворишта која се користе за снабдевање водом за пиће: успостављањем зона санитарне заштите; заштиту подручја намењених захватању воде за људску потрошњу, у количини већој од 10 m³/дан: административним и техничким мерама заштите; водна тела намењена рекреацији, укључујући и области одређене за купање: административним и техничким мерама заштите, у сарадњи са локалном самоуправом; области осетљиве на нутријенте, укључујући области подложне еутрофикацији и области осетљиве на нитрате из пољопривредних извора: административним и техничким мерама заштите и применом Нитратне директиве; заштиту станишта или врста где је битан елемент њихове заштите одржавање или побољшање статуса вода: административним и техничким мерама заштите и укључењем у еколошку мрежу Републике Србије; заштиту економски важних акватичних врста: административним и техничким мерама.

Уређење водотока и заштита од штетног дејства вода

Смањење ризика од штетног дејства вода

Мере за достизање циља: вршити уређење корита водотока на деоницама кроз насеља, ради повећања пропусне моћи корита и обезбеђења стабилности обала и услова пловидбе, пре свега на Дунаву и Сави; при уређењу мањих водотока ван насеља дозволити само минималне хидроморфолошке промене, поштујући услове и критеријуме за унапређење и заштиту животне средине и у што већој мери примењујући принципе „натуралне регулације“; уређење водотока кроз градове и насеља вршити у складу са локалним потребама и урбанистичким плановима уз обезбеђење барем минималних услова за очување повезаности екосистема; сви нови пројекти уређења водотока се морају доказати са гледишта економско-техничких и еколошких услова и критеријума, поштујући одредбе наших закона и релевантних важећих међудржавних договора и конвенција.

Заштита од ерозије и бујица

Побољшање услова заштите од ерозија и бујица. Спроводи преентивне и техничке и биолошке заштитне радове и мере у складу са елаборатима о одређивању ерозионих подручја.

Праћење стања и одржавање објеката и радова. Мере за достизање циља: обезбедити перманентно праћење ерозионих процеса и стања корита бујичних токова и објеката за заштиту од ерозије и бујица; изведене грађевинске објекте и извршене биотехничке и биолошке заштитне радове редовно одржавати према годишњем програму, у складу са релевантним стандардима и нормативима; санацију оштећења објеката и извршених биотехничких и биолошких заштитних радова, изазваних природним и антропогеним утицајем, вршити на начин да се не наруши природна равнотежа водотока/бујичног тока и гравитирајућег сливног подручја.

Заштита од поплава унутрашњим водама (одводњавање)

1. заштиту од поплава унутрашњим водама организовати по мелиорационим подручјима, у оквиру система којима управљају водопривредна предузећа или друга правна лица која имају одговарајућу лиценцу;
2. заштиту објеката и земљишта од поплава унутрашњих вода вршити комплетирањем, доградњом, реконструкцијом и редовним одржавањем постојећих система водних објеката за заштиту од унутрашњих вода;
3. на угроженим подручјима градити нове системе, са степеном заштите који зависи од карактеристика подручја.

Ефикасна и координирана оперативна одбрана од унутрашњих вода. Мере за достизање циља: одбрану од унутрашњих вода на изграђеним водним објектима и системима вршити у складу са Општим планом за одбрану од поплава и Оперативним планом за одбрану од поплава; одржавање режима унутрашњих вода вршити у складу са одговарајућим правилником за свако мелиорационо подручје, односно, на бази критеријума утврђених за ранг каналске мреже и карактеристике подручја које се штити.

Редовно одржавање и контрола стања водних грађевина

Регионални и вишенаменски хидросистеми

Побољшање режима вода, односно отклањање временске и просторне неусклађености између расположивих водних ресурса и потреба за водом, заштитом вода од загађивања и заштитом од вода, развојем регионалних и вишенаменских хидросистема.

Унапређење коришћења, контрола стања и одржавање постојећих акумулација уз повећање акумулационих капацитета.

Регионални системи снабдевања водом за пиће

Преиспитивање и редефинисање решења предложених ранијим стратешким и планским документима, укључујући и објекте који су у функцији или је започета њихова изградња. Оријентација на теренска истраживања потенцијалних изворишта означених у Стратегији водоснабдевања и заштите вода у АПВ као могућа алтернативна решења дугорочног снабдевања водом одређених угрожених простора и израда потребне техничке документације.

5.1.4. Минералне сировине и рударство

Развој сектора минералних сировина и рударства заснива се на одрживом снабдевању и приступу минералним сировинама и сматра се пресудним за економску стабилност и развој, пре свега кроз:

- идентификацију заштитних мера како би се осигурала будућа потражња за минералне сировине;
- заштиту потенцијалних, а необновљивих лежишта минералних сировина услед неадекватног планирања коришћења земљишта или конкурентног коришћења земљишта;
- сигурно снабдевање индустријских капацитета и тржишта потребним минералним сировинама;
- успостављање хоризонталне координације и међусекторске сарадње са другим секторским политикама и доменима.

Коришћење геолошких ресурса АП Војводине мора да полази од економски расположивих сировина чија се експлоатација и прерада заснива на принципима одрживог развоја који истовремено обезбеђују оптимално управљање еколошким конфликтима који су значајно присутни у АП Војводини, а нарочито у подручју заштићених природних добара.

Ограниченост и необновљивост расположивих геолошких ресурса условљавају да се планска решења заснивају на принципу одрживости.

Концепција развоја у области истраживања и експлоатације минералних сировина на територији АП Војводине засниваће се на:

- доношењу стратегије одрживог коришћења геолошких ресурса на територији АП Војводине која подразумева дефинисање активности у области истраживања и коришћења геолошких ресурса који ће се заснивати на усвојеној Националној стратегији одрживог развоја;
- коришћењу и експлоатацији минералних сировина на принципима одрживог развоја, полазећи од концепта одрживог развоја, примењен у минерално-сировинском комплексу Војводине, полази од тога да су минералне сировине значајан облик природног капитала који утицај на привредни и друштвени развој, али да су оне често лоциране у еколошки осетљивим или заштићеним просторима;
- економској експлоатацији идентификованих лежишта минералних ресурса, посебно у области нафте и гаса, као и неметаличним сировинама;
- додатним геолошким истраживањима у дубљим геолошким слојевима на територији Војводине;
- оптималном управљању малим лежиштима геолошких ресурса у циљу њиховог ефикасног коришћења и могућности повећања броја запослених;
- интензивирању регионалне сарадње у области истраживања геолошких ресурса - дугогодишња сарадња са Мађарском, Хрватском и делимично са Румунијом треба да представља стандард добре сарадње у области геолошких ресурса.

Концепција коришћења и заштите минералних сировина подразумева следеће:

- експлоатација необновљивих енергетских сировина на начин који обезбеђује оптималну дугорочну енергетску сигурност и при томе најмање деградира животну средину и не угрожава здравље људи;

- одрживо коришћење необновљивих природних ресурса на најефикаснији и најрационалнији начин уз примену савремених технолошких решења;
- рекултивацију ће се вршити сукцесивно, односно на деловима где је потпуно завршена експлоатација.

5.2. СТАНОВНИШТВО И СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ

5.2.1. Демографски развој

Анализирани демографски индикатори упућују на регионалну развојну политику која мора да у стратешким одлукама апострофира мере којима се одређује будући демографски потенцијал у целини, а посебно њених већ сада угрожених подручја. Војводина се суочава са недостатком млађе, радно способне радне снаге, што већ сада, а посебно у будућности, захтева матрицу различитих мера којима се отклањају демографски недостаци.

Као трајни циљ просторног развоја Републике Србије, а тако и АП Војводине, издваја се концепт стабилног демографског развоја као и успостављање равномернијег размештаја становништва. Постојећи сценарији и пројекције указују на наставак пада укупног броја становника и интензивно популационо старење. Држава, а самим тим и АП Војводина се налазе на раскршћу у погледу популационих токова, и да наредни период у Србији може демографски бити прилично изазован.

О просторном уравнотежавању демографског развоја не може се говорити без истовременог тражења одговора на проблеме недовољног рађања. Ниво рађања испод потреба за просту замену генерација, који траје од средине прошлог века, основни је фактор све убрзаније депопулације и убрзаног старења становништва.

Концепт одрживог развоја становништва Војводине би требало да подржи два правца деловања, што промптнију акцију у правцу мера популационе политике према рађању, али и дугорочну транзицију ка нето имиграцији, која би могла да ублажи ефекте ниског фертилитета.

Кроз развој људског капитала који је главни ресурс развоја и напретка као примарни циљ истиче се јачање базе људских ресурса и повећање квалитета образовања. Улагања у људски капитал помажу реконструкцију привреде и економије, смањују сиромаштво, незапосленост и уопштено смањују неједнакост. Као једна од предности развијених земаља, истиче се образована радна снага, која представља предуслов за даљи друштвено економски раст и развој.

Потребно је подизати квалитет постојећих образовних система и креирати нова и боља радна места.

Концепција просторног развоја становништва мора бити целовита, дугорочна, стратешког типа и имплементирана у све сфере друштвеног, економског и регионалног развоја. Краткорочно, најбоље ефекте може дати смањење емиграције и евентуално повећање имиграције, док би се резултати политике према повећању фертилитета могли очекивати тек након дужег времена.

5.2.2. Развој урбаних насеља и система

Војводина има физички уређене градове и урбана насеља, развијеног идентитета, заснованог на афирмацији природних и културних вредности, чији је развој и очување засниван на високом нивоу учешћа становника у свим фазама планирања и управљања просторима и пределима, што је довело до равномерног развоја већине градова и урбаних насеља, који су у великој мери били носиоци привредног развоја (Суботица, Сомбор, Кула, Врбас, Озаци, Бечеј, Кикинда, Зрењанин, Панчево, Рума, Сремска Митровица, Инђија, Стара Пазова и др.).

Степен урбанизације у Војводини је знатно већи него у осталим деловима Србије, али доста мањи у поређењу са већином европских земаља. Код изражене „прелазне урбанизације“ градско-сеоског подручја неопходно је потенцирати „градски“ начин живота у првом реду адекватно инфраструктурно опремање.

Неопходна је евалуација ширих целина, са културним и историјским вредностима које је неопходно имплементирати у процесима планирања, посебно када се ради о условима урбане регенерације. Штета која се наноси, како самим добрима, тако и њиховој непосредној околини је неповратна и ненадокнадива. Последњих година уочени су добри примери реконструкције и ревитализације. Давањем нове намене, продужава се „живот“ културног добра, уместо трајног нестајања.

Објекти вернакуларне архитектуре, као и објекти индустријског наслеђа чине највећи проценат урбаног ткива. Задатак планера, као и локалне заједнице је укључити их (реконструкцијом, ревитализацијом, адаптацијом, променом намене) у функционисање самог насеља. Занемарене објекте модернистичке архитектуре и урбанизма, градитељско наслеђе 20-ог века, које поседује значајне историјске, културне и цивилизацијске вредности, мора бити адекватно третирано и стављено у функцију урбаног насеља.

Један од задатака урбаниста и планера, у наредном периоду, је и оживљавање старих или стварање нових отворених јавних простора који доприносе вишем нивоу стандарда становања у урбаним насељима, као и подизању еколошког, естетског, хуманог и одрживог квалитета простора.

Посебну пажњу би требало обратити на демографско пражњење пограничних насеља и покренути њихову ревитализацију.

Неопходно је оспособљавање свих урбаних насеља да валоризацијом сопствених потенцијала и могућности, уз сарадњу са стручним институцијама, планирају и остварују свој развој, без нужне потпоре државе.

Јасне дефиниције и ангажовање надлежности, права и обавеза градова (Сомбор, Суботица, Нови Сад, Панчево, Зрењанин, Сремска Митровица) и урбаних насеља (Инђија, Стара Пазова, Пећинци, Кикинда, Вршац, Апатин, Кула, Оџаци, Бечеј, Рума.....) као генератора регионалног развоја довешће до заустављања метрополизиције Новог Сада, тј. „урбаног жаришта“, а у исто време створиће „урбане осовине“ (саобраћајни коридори регионалног, државног и међународног значаја).

Градови Војводине и њена функционална урбана подручја (неки са више, а неки са мање успеха) укључују се у актуелну међународну ситуацију условљену глобализацијом, у константну међусобну компетенцију градова, за део међународног капитала, инвестиција и појединаца, што ће условити слабљење националних оквира и јачање града/урбаног насеља као новог нивоа економске организације, предуслова успешног развоја и супротстављања деградацији.

За ефикасно управљање територијалним развојем АП Војводине неопходно је задржати и унапредити следећу структуру урбаних центара:

1. Макрорегионални центри (Град Нови Сад);
2. Регионални центри (Сомбор, Кикинда, Суботица, Панчево, Сремска Митровица и Зрењанин, Вршац);
3. Субрегионални/локални центри (сва остала насеља која су центри општине).

Наведена структура центара формира се на принципима хијерархичности и супсидијаности. Урбани центри морају имати улогу развојних центара који врше интеграцију околних територија.

Развој урбаних система базираће се на даљем развоју функција, јачању демографског капацитета, унапређењу инфраструктурне опремљености и коришћењу географског положаја за функцијску специјализацију и јачање конкурентности.

5.2.3. Рурални развој и уређење села

Концепција просторног развоја руралних подручја АП Војводине ослања се на мултисекторски приступ решавању сложених проблема у вези с унапређивањем социоекономских услова живљења на селу, инфраструктурним опремањем и економским активирањем руралних подручја, с једне стране, и општим друштвеним интересима у домену демографске политике, заштите животне средине и очувања земљишних и других ресурса у функцији производње хране и аграрних сировина, с друге.

Напуштање пољопривреде и села, као последица привредног развоја, повлачи за собом дубоке демографске дебалансе и губитак дела продуктивних ресурса. Стога се у овом сегменту тежиште ставља на одрживи *пољопривредни и рурални развој*, који подразумева очување земљишта, воде, биљних и животинских ресурса, тј. развој који не угрожава животну средину, технички је применљив, економски исплатив и друштвено прихватљив. Остваривање тог концепта, условљено је предузимањем активности на три основна подручја:

- прехранбена сигурност, тј. обезбеђење расположивости и доступности хране;
- повећање руралне запослености и доходака ради елиминисања сиромаштва; и
- заштита природних ресурса и животне средине, у складу с мултифункционалним карактером пољопривреде.

Стратегијом пољопривреде и руралног развоја за период 2014-2024. године понуђена је визија да се природним ресурсима, животном средином и културним наслеђем руралних подручја управља у складу са принципима одрживог развоја, како би се руралне средине учиниле примамљивим местом за живот и рад младима и другим становницима руралних подручја. Имајући у виду нове модалитете радног ангажовања које пружају Информационе и комуникационе технологије, чини се да није нереално очекивати и покретање миграционих кретања високо образованог, креативног становништва из урбаних у рурална подручја, управо због посебног квалитета живљења у природном амбијенту.

Ради остваривања изнете визије препорода руралних подручја планира се спровођење просторно диференцираних мера подршке у три основне области:

- економски развој кроз унапређење конкурентности у прехранбеном ланцу, повећање руралне запослености и трансферу знања и иновација;
- заштита руралних екосистема и усмеравање пољопривреде и шумарства на еколошке принципе и привређивање отпорно на климатске промене; и
- интегрисани развој и уређење села и атара.

5.2.4. Социјални развој и мрежа јавних служби

Темељи социјалног развоја су организоване и ефикасне институције и добра повезаност и сарадња различитих актера, а основни циљ је јачање социјалне укључености, смањење сиромаштва и равномерна доступност услуга од јавног интереса.

У дефинисању стратешких одредница концепције социјалног развоја и јавних служби битна су два аспекта:

- примена основних принципа организовања и функционисања јавних служби и
- значај ових услуга као кључних средстава за постизање основних циљева социјалног развоја (успостављених на међународном, европском и националном нивоу) као што су социјална, економска и територијална кохезија, социјална укљученост, висока запосленост и економски раст.

Имајући у виду сложеност сектора јавних служби, може се извршити класификација на две основне групе:

- основне услуге у којима се остварују основна социјална прва гарантована Уставом: основно образовање, укључујући и предшколско, основна здравствена и социјална заштита;
- услуге вишег ранга које се такође финансирају из јавних фондова и по том основу треба да буду доступне припадницима одређене циљне групе у складу са успостављеним критеријумима. У ову групу услуга спада средње образовање (које ће временом, продужавањем година обавезног образовања, тј. увођењем обавезног средњег образовања прећи у основне услуге), високо образовање, болничка и специјализована здравствена заштита, одређени видови социјалне заштите осетљивих друштвених група, као и активности и услуге у области културе, спорта и рекреације.

Просторна доступност је један од кључних циљева у области социјалног развоја и мреже јавних служби, тј. услуга од општег/јавног интереса. Повећање просторне доступност услуга у области социјалног развоја смањује социјалну искљученост, побољшава квалитет живљења и један је од кључних фактора повећања социјалне кохезије.

Повећање просторне доступности услуга може се остварити на различите начине имајући у виду врсту услуге:

- ширењем гравитационог подручја услуга/установе организовањем комплементарних садржаја;
- употребом мобилних услуга;
- применом диверзификованих модела организације услуга и др.

Концепција развоја становања, са аспекта укључивања маргинализованих друштвених група и повећања социјалне кохезије, базираће се на примени два основна принципа:

- доступност одговарајућег и одрживог становања за све грађане, уз развијен систем стамбене подршке;
- унапређење квалитета становања у постојећим депривираним и неформалним стамбеним насељима и целинама, уз ограничавање њиховог ширења и формирања на новим подручјима.

5.3. РАЗВОЈ ИНДУСТРИЈЕ И ТУРИЗМА

5.3.1. Индустрија и МСП

Нови концепт општег стратешко-развојног и просторног развоја индустрије подразумева национално прилагођавање новом глобалном оквиру и конкретним условима у АП Војводини, подршком процесу извозне реиндустријализације (групе приоритетних иновативних производа). Концепција територијалног развоја и размештаја индустрије треба да омогући и олакша решавање кључних развојних, економских, социјалних, урбаних и других проблема у Региону Војводине, а заснива се на:

- **уважавању индустријске политике усклађене са принципима нове европске индустријске политике** (тзв. „европска индустријска ренесанса“, као наставак Лисабонске стратегије) **и прилагођене нашим условима**, што подразумева селективни развој уз интензивнију индустријализацију ка економији знања, регионалну структурну и кохезиону политику, просторни баланс, одрживи индустријски развој (концепт одрживе производње, смањења притиска на ресурсе), уважавање потреба и карактеристика сваког индустријског сектора;
- територијална димензија индустријске политике обухвата **кохезивни просторни и регионални развој** у складу са потенцијалима и околностима. Кохезиона политика има у фокусу преумеравање тенденција иновација са национално-центричног на регионални ниво, стимулишући регионе да иновирају економију „одоздо-навише“, све према оквиру истраживања и иновација за „стратегije паметне специјализације“/ Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation/ RIS3 - РИС3;
- **јачању индустријске конкурентности** - примена просторно/локацијски заснованог приступа РИС3 у развоју знања и иновација ради подизања регионалне конкурентности;
- **изградњи индустријске инфраструктуре** као средства за подстицај индустријског умрежавања, у традиционалним индустријским центрима и подручјима, као и на неразвијеном подручју са економским потенцијалом;
- **унапређењу доступности саобраћајне, ИКТ и друге инфраструктуре**, доступности транспортним и логистичким терминалима, приступачности и повезивању са суседним регијама, подизању комуналне опремљености индустријских локалитета (ИЗ, ИП, слободна зона);
- **утврђивање полицентричне просторне организације индустрије** ослоњене на мрежу градова средње величине, стратешке развојне зоне и коридоре, поједина рурална подручја, на развијеном, недовољно развијеном, депресираним и пограничном подручју Војводине;
- **подржавању дисперзије производних погона** (локационо флексибилних, радно-интензивних);
- **развоју регионалних индустријских кластера у кључним секторима производње** (ИКТ, прехранбени комплекс, фармацеутски комплекс и др.);
- **умрежавању и јачању функционалних веза произвођача, добављача, коопераната, купаца формирањем регионалних кластера МСП** ради раста конкурентности и заустављања дезинтеграције и фрагментисаности простора Војводине, односно јачања територијалне кохезије;
- **развој предузетништва и конкурентности, заснован на приватној предузетничкој иницијативи**, знања и иновативности, у циљу оснаживања домаћих микро, малих, средњих привредних друштава и предузетника у довољној мери да спремно одговоре на притисак конкуренције на заједничком тржишту ЕУ и допринесу побољшању животног стандарда;

- **унапређењу конкурентности већих градова за развој high-tech производње;**
- **активирању нових локалитета и увођењу нових просторних/локационих модела индустријске инфраструктуре** (индустријска зона, (еко)индустријски парк, технолошки парк, научни парк, слободна зона).

Концепција територијалног развоја индустрије АП Војводине заснива се на кохезионој варијанти која подразумева полицентричну организацију ове делатности и дифузију просторних модела локације, смањење међутериторијалних разлика, одрживи социјално одговоран развој индустрије.

Главни елементи просторне организације и структуре индустрије у АП Војводини су:

- стратешке развојне зоне (развијено, неразвијено, погранично подручје);
- развојни коридори X и VII, коридори магистралног и регионалног значаја, индустријски центри који обухватају: а) стратешке локације за запошљавање, б) постојеће и префериране индустријске локације и в) brownfield и greenfield локације.

Основни локациони модели индустрије у развојним зонама, коридорима и урбаним центрима су: индустријске зоне, индустријски технолошки паркови (high-tech агломерације и комплекси), логистички парк, терминали, привредне, мешовите, лучке зоне и сл.

Планирани размештај ИЗ и ИП на подручју Војводине требало би да се заснива на постојећој просторној структури индустрије, потенцијалима и ограничењима простора, као и на општим стратешким опредељењима развоја, просторне организације урбаног и регионалног подручја

5.3.2. Туризам

Туристички развој на подручју АП Војводине, у наредном периоду, засниваће се на планирању уређењу, коришћењу и заштити простора, односно на принципима одрживог развоја. Посебна пажња биће посвећена планирању нових, туристичких простора у подручјима очуване природе.

Укупан простор АП Војводине биће териран као јединствена туристичка зона/ кластер са издвојеним туристичким дестинацијама и у оквиру њих приоритетни простори, као и градски туристички и бањски центри, рангирани према критеријумима обима и квалитета ресурса, трајању туристичке сезоне, положају, развијености, значају за развој локалне и шире заједнице и др. Утврдиће се коридори туриг путних и пловних праваца, међународне културне, бицикличке и пешачке стазе, а у пограничним деловима Војводине са суседним државама (Мађарска, Румунија, Хрватска) дефинисаће се зоне и садржаји прекограничне сарадње.

Тежиште развоја туризма биће на досад афирмисаним облицима пословног, градског, бањског, водног, туриг, манифестационог и руралног туризма, уз подстицање нових видова/облика туризма – културолошког (еко, етно, споменичког), наутичког и спортског на водама, специјалних интереса и др. Стратешки приоритети просторног развоја туризма биће утврђени за туристичке дестинације, за градске и бањске туристичке центре, за путне и пловне туриг правце, чијим се финансирањем, могу постићи најбољи резултати у развоју туризма и његовом утицају на просперитет локалне и шире заједнице, у прекограничној сарадњи и др.

У планирању туристичких подручја и заштите природних вредности, приоритет ће бити одрживо разграничење заштићених зона и зона туристичких центара, како би се, са једне стране, издвојила подручја са еколошки најосетљивијим и највреднијим природним целинама и зеленим коридорима, а са друге стране утврдила подручја са израженим погодностима за развој туристичких дестинација интернационалног и националног значаја.

У наредном периоду туристички простори који имају или захтевају посебан режим организације, уређења, коришћења и заштите и на којима се налази или предвиђа изградња туристичких објеката и инфраструктуре од националног интереса, имаће приоритет у стварању услова за одрживи развој и постизање социо-економских циљева просторног развоја.

У наредном периоду шансе су у новим, разноврснијим туристичким производима, заснованим на регионалним и локалним специфичностима људи, њихове историје, духовне и материјалне културе, гастрономије, очуване природе и др, који још нису виђени и доживљени, уз потребан стандард

понуде и конкурентне цене. Са друге стране, претњу би могао да представља неконтролисан продор туристичке индустрије, у чијој основи је профит заснован на коришћењу простора, посебно великих капацитета за масовни туризам у осетљивим и заштићеним подручјима.

5.4. РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ

5.4.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура

Концепција развоја **путног саобраћаја и инфраструктуре** подразумева:

- развој путног саобраћаја и путне инфраструктуре као приоритета економског и социјалног развоја;
- реализацију пројеката који стимулишу улогу међународних путних праваца - TEN-T⁴⁵, TEM (Trans European North South Motorways, делови некадашњег коридора X);
- реализацију пројеката који стимулишу развој путне мреже ради повезивања са окружењем и повезивања унутар Србије;
- развој јавног и приватног партнерства код планирања, изградње и експлоатације саобраћајних мрежа;
- рехабилитацију и реконструкцију мреже општинског карактера;
- стандардизацију и модернизацију саобраћајног путног система (путног саобраћаја и путне инфраструктуре) односно прилагођавању Европским стандардима;
- формирању квалитетних база података о саобраћајним токовима и путној инфраструктури;
- реализацију пројеката који стимулишу управљање у саобраћају;
- подстицање квалитетног институционалног управљања пројектном документацијом, путевима и припадајућом техничком опремом пута;
- реализацију пројеката који стимулишу улогу јавног превоза путника са применом одговарајућих решења у зависности од величине и функционалне организације града.

Концепција развоја **железничког саобраћаја и инфраструктуре** подразумева задржавање постојећих коридора пруга и реконструкцију и модернизацију постојећих пруга (ревитализација, реконструкција, изградња и модернизација), посебно међународних пруга Е-85 и Е-70 – TEN-T, TER (Trans-European Railways - некадашњи коридор X) и осталих међународних пруга (Е-66 Београд - Вршац, Е-771, Суботица – Богојево). Такође потребно је ревитализовати и реконструисати и железничке чворове на међународним правцима (Суботица, Нови Сад), формирати ЛЦ-а на местима контакта са осталим видовима саобраћаја, увести системе градске и приградске железнице и уредити и опремити станице и станична постројења.

Гранични прелази - Поједностављењем и убрзавањем процедура, модернизацијом и квалитетном организацијом технологије рада на границама постићи ће се бржи трансфер на овим важним тачкама контакта са суседним државама.

Систем ваздушног транспорта - Основна концепција просторног развоја аеродромске инфраструктуре заснива се на реализацији пројеката који стимулишу развој мреже ради повезивања аеродрома унутар Србије и са окружењем, реконструкцији и рехабилитацији мреже аеродрома локалног карактера, формирању квалитетних база података и стандардизацији и модернизацији аеродрома и пратећих система.

У концепту развоја **водног транспорта** посебан значај има развој Дунавског коридора (Rhine-Danube Core Network Corridor - некадашњи коридор VII). Сви делови мреже унутрашњих пловних путева у АПВ и Србији су директно или индиректно ослоњени на Дунав, који као стратешки правац треба да постане стециште највећих транспортних токова Србије.

Концепција развоја **мултимодалног транспорта** заснована је на стварању законског основа за развој мултимодалног транспорта, планирању пројектовању и обезбеђивање финансијске подршке за развој терминала и потребних капацитета у различитим видовима саобраћаја. Усмеравање

45 TRANS-EUROPEAN TRANSPORT NETWORK – TEN-T, TER - Trans-European Railways, TEM - Trans European North South Motorways by European Commission

развоја у циљу повезивања путног саобраћаја, са водним и ваздушним, стварањем интермодалне платформе Београд – Панчево – Смедерево, а на подручју Новог Сада формирање терминала на регионалном нивоу, као и повезивање реке Саве са некадашњим коридором X су активности значајне за развој мултимодлног транспорта у АП Војводини.

5.4.2. Енергетика, енергетска инфраструктура и енергетска ефикасност

Развој **енергетике** у наредном периоду засниваће се на документима: Стратегији дугорочног развоја енергетике Србије до 2025. године са визијом до 2030 и Закон о енергетици („Службени гласник РС“, бр. 57/11, 80/11-исправка, 93/12 и 124/12, престао да важи осим одредаба члана 13. став 1. тачка б) и став 2. у делу који се односи на тачку б) и члан 14. став 2.) и битно је условљен чланством у Енергетској заједници и процесом придруживања Европској унији. Развој енергетике треба да се огледа у вишем степену корисности нових технологија за производњу, трансформацију и транспорт енергије, обновљивим изворима, рационализацији коришћења енергије код потрошача и „чистим технологијама“ коришћења фосилних горива.

Сектор угљ - У ковинском басену (брањени и небрањени део) оверене су резерве на нивоу 271 милиона тона угља (5 милиона тона небрањени део и 266 милиона тона и брањеном делу).

Пројекат Ковин је за сада потенцијални Пројекат који зависи од економских резултата студија оправданости за рудник и термоелектрану и његова права судбина ће се знати након завршетка ове две студије. Иначе, Пројекат представља изградњу новог рудника лигнита и наменске термоелектране предвиђеног инсталисаног капацитета 700 MW, на територији општине Ковин.

Рудник лигнита ће користити технологију подводне експлоатације угља, која је већ присутна у постојећем руднику мањег капацитета односно Руднику Ковин а.д. и биће лоциран у брањеном делу на левој страни Дунава, у општини Ковин, јужно од насеља Гај и западно од насеља Дубовац.

У наредним годинама се очекује израда техничке документације потребне за исходовање одобрења за експлоатацију за рудник и енергетске дозволе за термоелектрану, пре свега Студије изводљивости за изградњу рудника и Студије изводљивости за изградњу термоелектране, где ће се оба документа развијати у складу са свим захтевима законодавства Републике Србије. По успешно окончаним Студијама изводљивости за рудник и термоелектрану биће познато више конкретних и прецизнијих података који се тичу Пројекта Ковин, а који у овом тренутку нису познати.

Сектор електропривреде

Развој електропривреде на територији АП Војводине, у зависности је и директно повезан са развојем електропривреде Републике Србије и у наредном периоду оствариваће се у складу са Стратегијом дугорочног развоја енергетике Србије до 2025. године са визијом до 2030. године, у којој су дефинисани оперативни циљеви Републике Србије у сектору електропривреде, плановима развоја ЈП Електропривреда Србије (ЈП ЕПС), као и Плановима развоја надлежних оператора преносног (ЕМС АД) и дистрибутивног система електричне енергије (ЕПС Дистрибуција д.о.о.).

Концепција просторног развоја **преносне и дистрибутивне мреже**⁴⁶ мора да прати растуће потребе за електричном енергијом на територији АП Војводине, у циљу обезбеђења сигурног, поузданог, ефикасног и квалитетног снабдевања електричном енергијом.

Дугорочна стратегија развоја преносног система предвиђа постепену замену мреже 220 kV на територији АП Војводине како буде истицао животни век далековода на овом напонском нивоу. Трасе 220 kV далековода ће се, колико је то могуће, користити за будуће 400 kV и 110 kV далеководе. Мрежа 220 kV ће остати у оном обиму и на оним местима где друго решење није техно-економски оправдано и могуће.

⁴⁶ Дугорочан план развоја заснован је на стратешком документу: Стратегији дугорочног развоја енергетике Србије до 2025. године са визијом до 2030. године, са Програмом остваривања Стратегије дугорочног развоја енергетике Србије до 2025. године са визијом до 2030. године за период од 2017. године до 2023. године, као и плановима развоја оператора преносног и дистрибутивног система, Студија дугорочног сагледавања преносне мреже ЕМС ад на временском хоризонту до 2035. године прогноза потрошње енергије и снаге у преносном систему и План развоја преносног система Републике Србије за период 2020-2029. године.

Дугорочан план развоја заснован је на стратешком документу: Стратегији дугорочног развоја енергетике Србије до 2025. године са визијом до 2030. године („Службени гласник РС”, број 101/15), са Програмом остваривања Стратегије дугорочног развоја енергетике Србије до 2025. године са визијом до 2030. године за период од 2017. године до 2023. године, као и плановима развоја оператора преносног и дистрибутивног система, Студија дугорочног сагледавања преносне мреже ЕМС ад на временском хоризонту до 2035. године прогноза потрошње енергије и снаге у преносном систему и План развоја преносног система Републике Србије за период 2020-2029. године.

Развој преносног система и у наредном десетогодишњем периоду остаје увођење мреже 400 kV у регион Западне и Централне Србије, што уз јачање интерконективних веза са суседима, пре свега Румунијом, Црном Гором, БиХ, Хрватском и Бугарском и осигурава висок ниво сигурности напајања електричном енергијом потрошача на читавој територији Републике Србије, укључујући и АП Војводину.

Стратешку и развојну важност на националном, регионалном и паневропском нивоу имају, у складу са стратешким опредељењима имају следећи пројекти:

- 400 kV интерконективни вод између Републике Србије и Мађарске;
- далековод 110 kV између Великог Градишта и Беле Цркве (решава сигурно напајање јужнобанатске области и омогућава прикључења будућих ветроелектрана у региону Баната).

На 110 kV напонском нивоу, осим пројеката интерне 110 kV мреже и решавања радијално напајаних дистрибутивних трансформаторских станица 110/X kV, оператор преносне мреже, ЕМС АД планира и реализује и пројекте повезивања преносног и дистрибутивног система, као и пројекте прикључења објеката на преносни систем Републике Србије, чиме се омогућава пласирање свих количина произведене електричне енергије и њен поуздан и ефикасан пренос до купаца, односно крајњих потрошача.

Развој преносног система и у наредном десетогодишњем периоду остаје јачање интерконективних веза са суседима, пре свега Румунијом, Мађарском и Хрватском што осигурава висок ниво сигурности напајања електричном енергијом потрошача.

Развој **дистрибутивне мреже** обухвата реконструкцију и модернизацију постојећих трансформаторских станица (замена дотрајале енергетске опреме, повећање капацитета, аутоматизација елемената постројења и др.) и изградњу недостајућих трансформаторских станица и водова, пре свега напонског нивоа 110 и 35 kV и постојеће мреже нижих напонских нивоа (35, 20, 10 и 0,4 kV). Овим мерама постићи ће се смањење (тренутно врло високих) губитака у дистрибутивним системима и повећати њихова ефикасност, оствариће се већи ниво поузданости рада система и обезбедити бољи квалитет снабдевања купаца електричне енергије.

Постизање стратешких циљева у области **нафтног сектора** остварује се применом мера и реализацијом пројеката који су дефинисани тако да омогуће остваривање једног или истовремено више циљева датих у Стратегији дугорочног развоја енергетике Србије до 2025. године са визијом до 2030. године. Ради се о комплексним мерама које обухватају регулаторне, организационе, техничке, технолошке и друге активности, као и капиталне инвестиционе пројекте.

Усвојени стратешки циљеви у области нафтног сектора су:

- обезбеђење сигурног снабдевања домаћег тржишта нафтним дериватима чији квалитет одговара највишим ЕУ стандардима;
- смањење увозне зависности;
- обезбеђење нових праваца снабдевања сировом нафтом;
- степен реализације појединих стратешких циљева пратиће се индикаторима.

У наредном планском периоду очекује се наставак нафтно-геолошких истраживања у југоисточном делу Панонског басена, улагања у геолошко-техничке мере, бушење разрадних бушотина, као и примена стимулативних метода за повећање производње нафте и нафтних деривата.

У сектору нафтне привреде у наредном периоду планирају се следеће мере и активности:

- наставак модернизације рафинерије нафте у Панчеву;
- изградња првог објекта система продуктовода;

- развој међународне сарадње у циљу повезивања нафтоводних система, као и система продуктовода;
- обезбеђење обавезних резерви нафте и нафтних деривата у складу са директивом 119/2009/ЕЗ;
- мере за унапређење енергетске ефикасности;
- мере заштите животне средине.

Стратешки пројекти ЈП „Транснафта“ су:

Пројекат „Изградње Првог објекта система продуктовода“

Циљ изградње система продуктовода кроз Републику Србију је обезбеђивање економичног, ефикасног и са аспекта заштите животне средине повољнијег начина транспорта нафтних деривата произведених у рафинерији нафте Панчево и представља пројекат од националног и стратешког интереса јер доприноси сигурности снабдевања.

Изградња Првог објекта система продуктовода предвиђена је у три фазе: изградња продуктовода који повезују Рафинерију нафте Панчево и постојеће складишне резервоаре у Смедереву и Новом Саду, изградња нових резервоара у Панчеву и Смедереву и обезбеђење услова за даљи транспорт.

Сектор гасне привреде

Природни гас је енергент са изразитим еколошким предностима у односу на друга фосилна горива. Емисија азотних оксида при сагоревању природног гаса је вишеструко мања у односу на угаљ, течна горива и биомасу, а емисија честица и оксида сумпора практично нема. Коефицијент емисија угљендиоксида за природни гас је значајно нижи у односу на сва остала фосилна горива.

Директне мере заштите животне средине у сектору природног гаса се односе на смањење количина природног гаса који се спаљује на бакљи приликом производње нафте и природног гаса, односно емитује приликом транспорта и дистрибуције.

Завршетак изградње магистралног гасовода граница Бугарске–граница Мађарске цеви пречника 1200mm и радног притиска 77,4 бар са максималним пројектним капацитетом око 40,5 милијарди m³/год, у великој мери ће утицати на стабилност снабдевања потрошача природног гаса, као и даљи развој гасоводне мреже и прикључења нових индустријских потрошача и широке потрошње.

Постизање стратешких циљева у области природног гаса се остварује применом мера и реализацијом пројеката који су изабрани и дефинисани тако да утичу на постизање једног или истовремено, више усвојених стратешких циљева. Ради се о комплексним мерама које обухватају регулаторне, организационе, техничке и друге активности, односно о инжењерски захтевним и инвестиционо интензивним пројектним активностима, чија заједничка реализација синергетски доприноси остварењу циљева Стратегије.

Стратешки пројекти ЈП „Србијагас“:

Пројекат гасне интерконекције Србија - Хрватска, магистрални гасовод МГ- 08 Госпођинци (Футог) - Сотин (граница са Хрватском) - налази на Јединственој листи инфраструктурних пројеката у области енергетике, Приоритетној листи инфраструктурних енергетских пројеката (PMI листи), Листи пројеката од заједничког интереса (PCI листи) и Листи пројеката за повезаност гасом средњеисточне и југоисточне Европе (CESEC листи).

За гасну интерконекцију Србија-Хрватска гасовод је дужине 95 km, пречника DN600, капацитета 1,5 милијарди m³/годишње пројектованог притиска 75 bar.

Пројекат гасне интерконекције Србија-Румунија, гасовод Мокрин-Арад (граница са Румунијом) - планиран је магистрални једноцевни гасовод дужине 6 km, пречника DN 600, техничког капацитета 1,6 милијарди m³/годишње, максималног радног притиска 50 bar.

Магистрални гасовод Мокрин-Арад представља инфраструктурну основу за успостављање гасне интерконекције са Румунијом.

Пројекат проширења капацитета подземног складишта гаса Банатски Двор и изградње двосмерног гасовода ГРЧ Госпођинци – ПСГ Банатски Двор - Проширење техничког капацитета складишта на 800-1.000 милиона м³ са капацитетом дневног повлачења до 10 милиона м³ природног гаса.

Планирани двосмерни гасовод ГРЧ Госпођинци – ПСГ Банатски Двор је саставни део подземног складишта гаса и као такав требало би да омогући несметано и потпуно повезивање подземног складишта гаса са транспортним системом Републике Србије.

Магистрални гасовод МГ 01/II Итебеј - Београд југ - Магистрални једноцевни гасовод дужине око 130 km и пречника 610 mm, у функцији повећања сигурности функционисања транспортног система Републике Србије, растерећење гасовода Кикинда – Панчево и стварање могућности за лакше функционисање домаћег тржишта природног гаса.

Разводни гасовод Мокрин - ПСГ Банатски Двор - Разводни гасовод радног притиска до 50 bar дужине 50 km и пречника DN 600 у функцији повезивање ПСГ Банатски Двор са гасоводом из Румуније и стварања могућности за лакше функционисање домаћег и регионалног тржишта природног гаса.

На територији АПВ планирана је изградња две гасне електране, гасна електрана Нови Сад и гасна електрана Панчево.

Сектор топлотне енергије

У сектору топлотне енергије у наредном периоду планирају се следеће активности:

- изградња нових топлотних извора, гашење дотрајалих и неусловних котларница, конверзија горива, прелазак на коришћење ОИЕ;
- уградња екстерних економијзера на димни тракт ради искоришћења отпадне топлоте димног гаса,
- унапређење система за аутоматску контролу топлотних извора;
- рехабилитација мреже даљинског грејања уз замену дотрајалих деоница дистрибутивног топловода;
- даљи развој мреже ради прикључивања нових крајњих купаца топлотне енергије.

Планиране активности и пројекти подразумевају:

- замену дотрајалих деоница дистрибутивне мреже;
- проширење дистрибутивне мреже ради прикључивања нових крајњих купаца;
- замена старе технологије са новом - предизолованим топловодима;
- смањење губитака - кроз топлотну изолацију и услед цурења;
- смањење броја кварова на дистрибутивној мрежи и смањење потребе за хитним интервенцијама, додатним екипама и извођачима за санацију кварова и хаварија на топловодима;
- повећање квалитета испоручене топлотне енергије крајњим купцима;
- смањење потребе за допуном система хемијских припремљеном водом чиме се додатно утиче на смањење трошкова;
- мањи број прекида испоруке/снабдевања топлотном енергијом; смањен број рекламација и жалби и броја бонификација због прекида снабдевања топлотном енергијом.

Планира се подстицање коришћења обновљивих извора енергије развојем тржишта биомасе, инвестицијама на уградњу котлова на биомасу, топлотних пумпи, реконструкцију топловодне мреже, изградња складишта за биомасу и набавку остале опреме неопходне за снабдевање биомасом, системе надзора и контроле у котларницама, грађевинске радове.

Планра се осавременавање мерно-регулационе опреме у топлотно-предајним станицама, даљински систем надзора и управљања конзумом, уградња нових компактних подстанци, чиме се омогућава:

- квалитетнија испорука топлотне енергије крајњим купцима;
- остваривање услова за наплату према утршку топлотне енергије;
- детаљан увид у обрачун трошкова за испоручену топлотну енергију;
- оптимизација рада система.

Рехабилитација мреже даљинског грејања уз замену дотрајалих деоница дистрибутивног топловода, даљи развој мреже ради прикључивања нових крајњих купаца топлотне енергије.

Пројекти ревитализације дистрибутивног система се спроводе плански, на годишњем нивоу, па се у складу са тиме обезбеђује и планско-техничка документација.

Изградња нових топлотних извора, гашење дотрајалих и неусловних котларница, конверзија горива, прелазак на коришћење ОИЕ, уградња екстерних економајзера на димни тракт ради искоришћења отпадне топлоте димног гаса, унапређење система за аутоматску контролу топлотних извора, СНР постројење.

Обновљиви извори енергије

Војводина је регион са значајним природним потенцијалом у области обновљивих извора енергије, а национална енергетска политика позива на повећано коришћење обновљивих извора како би се задовољиле растуће потребе за електричном енергијом.

Кључне карактеристике за развој ОИЕ на територији АПВ:

- добар регулаторни оквир: феед-ин тарифе, привилеговани произвођачи електричне енергије;
- лак приступ сировинској бази;
- 1.6 милиона ха обрадиве земље;
- идеална локација за ветропаркове – просечно 6,27 m/s;
- 20-30% већа инсолација сунца од европског просека;
- потенцијал за мале хидроелектране – око 20,2 MW.

Повећање производње енергије из ОИЕ важно је због смањења увозне зависности, подизања нивоа енергетске безбедности и заштите животне средине.

У сектору електричне енергије, у складу са Законом о енергетици и концептом либерализације тржишта електричне енергије, производња електричне енергије се још од 2011. године обавља по тржишним принципима, што се може сматрати најважнијом специфичношћу у сектору електричне енергије. Из тога произилази да је производња електричне енергије једнако омогућена како предузећима чији је оснивач Република Србија, АП Војводина и јединице локалне самоуправе, тако и приватним инвеститорима, односно, наведени субјекти су равноправни на тржишту електричне енергије.

У сектору топлотне енергије пракса указује на то да се предвиђени циљеви не реализују планираном динамиком, због чега је потребно извршити анализу узрока и дефинисати одговарајуће мере и активности које би допринеле већем коришћењу ОИЕ у овом сектору.

У сектору саобраћаја, производња биогорива је енергетска делатност која се обавља у складу са тржишним принципима. Политика у овој области треба да се усмерава на стварање основе за успостављање транспарентних и недискриминаторних регулаторно-финансијских мера у циљу стимулације инвеститора да улажу у производњу биогорива и добијено биогориво пласирају на тржиште. Ангажовање домаћих ресурса у производњи биогорива, уз уважавање правила о конкуренцији, и једнаком третману домаћих и страних лица на тржишту, треба да буде основа за доношење подзаконског оквира у овој области.

Значајни пројекти ОИЕ на територији АПВ

Пројекат обухвата изградњу следећих објеката у периоду до 2023. године:

- ветроелектрана Пландиште 1, инсталисане снаге 102 MW, процењене годишње производње 244,8 GWh;
- инсталирање котла на биомасу 2x1,25MW у Тивољу у Руми;
- изградња постројења за комбиновану производњу електричне и топлотне енергије на биомасу 4,0 MW у Пећинцима.

Енергетска ефикасност

Све активности и решења за ширу примену енергетске ефикасности имају за циљ поуздано, сигурно, ефикасно и квалитетно снабдевање енергијом и енергентима, односно успостављање услова за поуздан и безбедан рад свих система у оквиру енергетског сектора и за њихов одрживи развој.

Како би се омогућило сигурно, поуздано и квалитетно снабдевање енергијом потребно је промовисати рационално коришћење енергије, обезбедити одговарајуће резерве нафте и природног гаса, обезбедити различите изворе снабдевања овим енергентима, затим приступити изградњи нових капацитета за производњу електричне енергије (са обновљивим изворима енергије, као и са конвенционалним изворима енергије, уз високу енергетску ефикасност) и капацитета за пренос и дистрибуцију електричне енергије и енергената који ће обезбедити сигурно снабдевање уз најниже укупне трошкове.

Законом о ефикасном коришћењу енергије дефинисана су основне активности за повећање енергетске ефикасности у свим секторима:

- Енергетска сигурност

Енергетска сигурност остварује се смањењем потрошње примарне, односно финалне енергије применом мера енергетске ефикасности у секторима производње, преноса, дистрибуције и потрошње енергије.

- Конкурентност производа и услуга

Повећање конкурентности производа и услуга остварује се кроз смањење трошкова производње, односно пружених услуга настало смањењем потрошње енергије по јединици производа, односно услуга спровођењем мера енергетске ефикасности. Концепт енергетске ефикасности подразумева коришћење мање енергије за исту јединицу друштвеног бруто производа уз одрживост квалитета производа, укључујући и означавање енергетске ефикасности производа који утичу на потрошњу енергије.

- Организовано управљање енергијом – управљање потрошњом енергије

Управљање потрошњом енергије јесте интегрисани приступ чији је циљ да утиче на смањење укупне потрошње примарне енергије и врши утицај на животну средину кроз праћење потрошње енергије и применом мера за повећање енергетске ефикасности.

- Економска исплативост мера енергетске ефикасности

Економска исплативост мера обезбеђује да улагања у мере енергетске ефикасности буду економски оправдана. Уштеђена енергија је енергија која не мора да се произведе, при чему се узимају у обзир и позитивне последице по животну средину настале услед смањења потрошње, као и смањење трошкова везаних за обезбеђивање сигурности снабдевања енергијом.

- Минимални захтеви енергетске ефикасности

Смањење потрошње енергије у секторима производње, дистрибуције, преноса и потрошње енергије обезбеђује се испуњењем минималних захтева енергетске ефикасности за нова или реконструисана постројења за производњу, пренос и дистрибуцију енергије.

Нова и ревитализована постројења за производњу електричне и топлотне енергије, као и постројења за комбиновану производњу топлотне и електричне енергије, односно системи за пренос електричне енергије, односно системи за дистрибуцију електричне и топлотне енергије, као и системи за транспорт и дистрибуцију природног гаса морају да испуњавају минималне захтеве у погледу њихове енергетске ефикасности, а у зависности од врсте и снаге тих постројења, односно величине система (минимални степен корисности постројења за производњу, минимални степен корисности система за пренос и дистрибуцију и друго), у складу са овим законом о ефикасном коришћењу енергије и законом којим се уређује интегрисано спречавање и контрола загађивања животне средине.

5.4.3. Електронске комуникације и поштански саобраћај

Савремене мреже електронских комуникација треба да обезбеде пренос података великим протоцима на магистралним правцима и у читавој транспортној мрежи, као и широкопојасни приступ Интернету до сваког корисника. Пренос информација великим протоцима обезбеђује убрзани развој интерактивних и мултимедијалних сервиса, којима корисник приступа независно од своје локације. Стога је широкопојасни приступ постао значајна карика у развоју руралних и удаљених области, као и у развоју индустријских зона и повезивању привредних региона једне државе. Примена нових приступних технологија побољшава квалитет живота и то поједностављењем комуникације, лакшим и бржим приступом.

Посебан аспект представља развој електронских комуникационих система дуж саобраћајних путних и железничких коридора, у циљу испуњења технолошких захтева који су саставни део међународних стандарда.

Развој поштанског саобраћаја је усмерен на техничко–технолошку модернизацију постојећих капацитета.

У складу са принципима енергетске ефикасности и у области електронских комуникација, неопходно користити обновљиве изворе енергије, односно спречити прекомерно загађење околине емитовањем штетних гасова.

5.5. ЗАШТИТА НАСЛЕЂА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

5.5.1. Заштита, уређење и одрживо коришћење природног наслеђа

Концепција заштите, уређења и коришћења природних добара заснива се, пре свега, на повећању површина које уживају заштиту до 12% од укупне територије Војводине у планираном периоду. За заштиту је предвиђено 45 природних добара, а међу њима се посебно издвајају простори око река Тисе и Тамиша, као и веће површине под слатинама у Банату и Бачкој:

Табела 25. Списак природних добара у поступку заштите

ПРВА ЗАШТИТА	
СРП	
ПИО	Аде и одсеци код Сланкамена, Кањишки јараши, Горња Мостонга, Слатине средњег Баната, Средња Мостонга
ПП	Мртваје горњег Потисја, Слатине у долини Златице, Полој,
ЗС	Велики римски шанац,
СП	Стабла тисе на Палићу, Стабло пољског бреста (<i>Ulmus minor</i> Mill.) у атару код Торка СП Стабло пауловније (<i>Paulownia tomentosa</i> Thunb.) на Гладношу Стабло атласког кедра у Новом Саду Дворед копривића у Радничкој улици Стабло копривића у Улици Војводе Бојовића у Новом Саду Стабло копривића у Улици Мирослава Антића у Новом Саду Стабло гинка код Хотела „Парк“ у Новом Саду Храст лужњак на Петроварадинској тврђави Стратиграфски профил филијала-Беочин Лесни профил циглане у Руми Жупанијски парк у Сомбору

РЕВИЗИЈА ПОСТОЈЕЋЕ ЗАШТИТЕ	
СРП	Карађорђево
ПИО	Потамишје, Вршачке планине
ПП	Јегричка, Стара Тиса код Бисерног острва, Бегечка јама,
ЗС	Мали вршачки рит
СП	Јуришина хумка Чарнок Дворед храстова код Бачког Петровог Села Мешовити дворед у Оџацима Дворед платана у Сремској Митровици,

Бела топола у Савином Селу Стари парк у Влајковцу Лесни профил код Старог Сланкамена Стари парк у Новом Кнежевцу Градски парк у Вршцу Стари парк код Сонте Каменички парк Парк дворца Јагодић Стари парк у Влајковцу Футошки парк Стари парк Соколац Стари парк у Великом Гају

Основни концепт просторног развоја у овој области подразумева и реализацију следећих активности:

- заштита и унапређење стања остатака природних станишта (ливаде, пашњаци и трстици) у државној својини, који се издају на коришћење путем лиценцијације, а у бази података Покрајинског завода за заштиту природе су идентификовани као станишта строго заштићених и заштићених врста. Одрживо коришћење ових подручја ће се остварити успостављањем сарадње са комисијама општина и градова на територији АПВ, за израду годишњих Програма заштите, уређења и коришћења државног пољопривредног земљишта;
- наставиће се сакупљање података о традиционалним видовима коришћења простора (испаша, кошење, сеча трске, и сл.), значајних за очување ретких и угрожених типова станишта;
- идентификација нових просторних целина, посебно осетљивих, угрожених, ретких и за заштиту приоритетних типова станишта процена стања и угрожености, а по могућности и картирање у оквиру већ издвојених полигона ће се одвијати током редовних активности Завода (издавање услова, стручни надзор и сл.), као и у оквиру неких од текућих прекограничних пројеката;
- током наведених активности ће се посветити посебна пажња станишним типовима и стаништима врста NATURA 2000 на подручју АП Војводине, са посебним освртом на фрагментисана слатинска и степска станишта.

Теме из области очувања станишта захтевају мултидисциплинаран приступ везан за пркупљање и обраду података као и за комуникацију са различитим заинтересованим странама.

Потребно је у наредном периоду вршити усклађивање са међународним трендовима и повезивање са међународним организацијама за заштиту природе.

На основу досадашњих резултата Твининг пројекта *Јачање административних капацитета за заштићена подручја у Србији – Натура 2000* и по препорукама експерата ангажованих у пројекту, како би се испуниле обавезе Републике Србије у односу на примену Директива о идентификацији еколошки значајних подручја Европске уније NATURA 2000, потребна је сарадња Покрајинског завода за заштиту природе у планском периоду са Покрајинским секретаријатом за заштиту животне средине и одрживи развој, Министарством за животну средину и просторно планирање и Заводом за заштиту природе Србије у следећим областима:

1. дефинисање врста птица за које постоји недостатак података о дистрибуцији и бројности. Истраживања дистрибуције и бројности ради олакшаног дефинисања критеријума за издвајање рSPA (потенцијалних Подручја посебне заштите);
2. дефинисање критеријума за издвајање рSPA на националном нивоу и спровођење процедуре успостављања мреже рSPA на националном нивоу за рSPA у Војводини;
3. спровођење кампање информисања заинтересованих страна које управљају подручјима која ће бити номинована за рSPA о Директиви о заштити птица;
4. мапирање станишта и дивљих врста релевантних за номиновање рSCI (потенцијалних Подручја од интереса за Заједницу);
5. дефинисање критеријума за издвајање рSCI на националном нивоу и спровођење процедуре успостављања мреже рSCI на националном нивоу за рSCI у Војводини;
6. рад на дефинисању националних законских прописа који ће регулисати мере заштите и управљања мрежом NATURA 2000.

У планском периоду потребно је креирати пројектне предлоге, апликације и учествовати у пријављивању за међународне буџетске линије које ће омогућити реализацију ових циљева, нарочито у смислу:

1. јачања стручних и организационих капацитета за рад на успостављању мреже NATURA 2000 (међународни тренизи, семинари и обуке);
2. мапирање квалификационих врста и станишта по методологији NATURA 2000;
3. израда, одржавање и употпуњавање релевантне картографско - документационе основе за успостављање мреже NATURA 2000;
4. презентације мреже NATURA 2000 свим заинтересованим странама;
5. пружању стручне помоћи корисницима простора за управљање појединачним NATURA 2000 подручјима.

5.5.2. Заштита, уређење и одрживо коришћење културног наслеђа

Концепција заштите и планирање презентације културног наслеђа не може бити потпуна без сређивања базе података за сва културна добра на подручју Војводине.

Непокретна културна добра у зависности од физичких, уметничких, културних и историјских својстава, јесу: споменици културе, просторне културно-историјске целине, археолошка налазишта и знаменита места. Културна добра, у зависности од свог значаја, разврставају се у категорије: културна добра, културна добра од великог значаја и културна добра од изузетног значаја. У складу са Законом о културним добрима претходну заштиту уживају: некрополе и локалитети с археолошким, историјским, етнолошким или природњачким садржајем; стара језгра градова и насеља; градитељски објекти, целине и делови градитељских објеката с историјским или архитектонским вредностима; споменици и спомен обележја посвећени значајним догађајима и личностима; куће у којима су рођене или су у њима радиле заслужне и истакнуте личности заједно са стварима које су им припадале; зграде и места у природи везани за значајне историјске догађаје.

Осим заштите и очувања непокретних културних добара по врсти и значају дефинисаних Законом о културним добрима, културно наслеђе треба сагледати и по темама, које проистичу из обавеза примењивања међународних конвенција.

- врсте објеката: сакрални објекти, дворци и летњиковци, објекти индустријског наслеђа (инжењерски објекти на пловним каналима, магацини различитих намена, ветрењаче, објекти са сачуваним индустријским мобилијаром), објекти народног градитељства;
- културни предели (резултат интеракције природе, природних потенцијала подручја и традиционалног начина живота локалног становништва значајне предеоне, естетске и културно-историјске вредности, обједињавање природних и културних потенцијала);
- културне стазе: праисторијска културна стаза, римска културна стаза, Путевима римских владара (Сремска Митровица), отоманска културна стаза, национална културна стаза (Културна стаза Банатске војне границе) и др...;
- градови са значајним објектима сецесије, њихово умрежавање и повезивање са градовима Мађарске, Аустрије, Румуније, Хрватске и Београдом;
- културно наслеђе савремене и модерне архитектуре.

5.5.3. Заштита, уређење и одрживо коришћење предела

Концепција унапређења предела АП Војводине подразумева различите приступе обезбеђивања квалитета предела, који се утврђују оценом вредности карактера предела, а у односу на циљеве просторног развоја појединих делова АПВ, и то:

- развој усклађен са специфичним карактером предела на регионалном и локалном нивоу;
- промоција, заштита и одрживо коришћење проглашеног природног и културног наслеђа (национални парк, предео изузетних одлика, културни предели, културно историјске целине, природних и културних вредности у насељима) и њихово повезивање са окружењем и промовисање постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела и амбијената насеља од посебног значаја за развој;
- реинтерпретација вредности карактера „исконских“ предела и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност карактера предела у потпуности деградирана, па је могућа рестаурација или креирање нових вредности;

- минимизирање негативних и стимулисање позитивних утицаја новог развоја на препознате вредности карактера предела у просторима са развојним приоритетом (стварање резилијентности предеоних елемената који чине препознатљива подручја карактера предела).

Док типови карактера предела која су састављена од предеоних елемената заснованих на очуваним природним (биотичким и абиотичким) вредностима, за која се по правилу успостављају мере заштите, заштите културних предела је заснована на интегралном вредновању природних и културних вредности предела и обухвата:

- Репрезентативне пределе који имају важау улогу у стварању (интерпретирању) слике ширег подручја (АП Војводине или неких њених делова);
- Пределе са ретким или јединственим обрасцима физичке структуре насеља;
- Појединачне и груписане објекте културног наслеђа са својим окружењем;
- Пределе преко којих се чита јединствен начин насељавања, култивисања и коришћења одређеног подручја;
- „Реликтне пределе“, односно фрагменте простора који сведоче о карактеру предела прошлих времена.

У циљу обезбеђења специфичног карактера предела АПВ, којим се чува предеони диверзитет, идентитет и повезаност, плански концепт се реализује у оквирима предеоног приступа планирању простора. Институционализацијом и операционализацијом предеоног приступа планирању простора, неопходно је формирање методолошког оквира за анализу и оцену карактера предела на различитим размерним нивоима, усклађеног са европским стандардима, на основу којег би се створила информационо основа (база података и индикатора) за управљање и мониторинг.

5.5.4. Заштита и унапређење квалитета животне средине

Просторни и урбанистички планови један су од најснажнијих инструмената који треба да обезбеде рационалну организацију, уређење, коришћење и заштиту простора. Они су кључна карика у систему управљања животном средином, посебно у домену заштите и рационалног коришћења природних ресурса. Њима се интегришу заштита животне средине, економски и социјални развој, па самим тим имају суштинску улогу у имплементацији концепта одрживог развоја, који представља усклађени систем техничко-технолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју у којем се на принципима економичности и разумности користе природне и створене вредности АП Војводине с циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације. Ефикасно коришћење постојећих просторних ресурса, еколошки опоравак животне средине, унапређивање локалног и регионалног економског развоја, представљају основна начела одрживог развоја и императив су успешног управљања локалних самоуправа.

Анализа квалитета животне средине, као обавезан део просторних и урбанистичких планова, указује на начин коришћења простора у односу на могућности и ограничења природних ресурса и створених вредности, а истовремено представља полазну основу у оптималном планирању и дефинисању основних опредељења просторног развоја.

Основна сврха планирања управо јесте да усмерава и контролише организацију и уређење простора интегрисањем концепције и пропозиција из других области развоја (економског, социјалног, еколошког и др.) будући да планске пропозиције о уређењу и коришћењу простора не могу бити спроведене применом само просторних мера и инструмената, већ и применом инструмената из наведених области као и великог броја правних аката, међународних уговора и националних прописа, а који се односе на дату област.

5.5.5. Управљање отпадом

Управљање отпадом представља комплексан интегрисани систем који своје утемељење свакако налази у просторним оквирима и за који је неопходно обезбедити одговарајуће просторне предиспозиције региона кроз планску документацију. Стога, као и у планском хоризонту претходног Регионалног плана, планирана је имплементација регионалног принципа управљања отпадом, који подразумева сарадњу јединица локалних самоуправа у АПВ на формирању и изградњи регионалне инфраструктуре за управљање отпадом, што подразумева ефикасно организовање функционалних целина у систему управљања отпадом кроз сакупљање, транспорт и сепарацију отпада уз

фаворизовање рециклирања и организовања система посебних токова отпада за сав отпад који је могуће на тај начин третирати, а само остатак одвозити на коначно одлагање. Даљим удруживањем општина ради заједничког управљања отпадом.

Локације регионалних центара за управљање отпадом, су дефинисане на територији АПВ кроз претходни Регионални план, а за оне за које није до сада урађена планска документација потребно је након обављања истражних радова обезбедити плански основ и израдити одговарајућу планску и техничку документацију као и документацију приписану законском регулативом из области заштите животне средине.

У планском периоду, поред регионалних центара, потребно је изградити и:

- рециклажна дворишта (у складу са локалним плановима управљања отпадом);
- трансфер станице (у складу са регионалним плановима управљања отпадом, где је процењено да су потребна);
- линије за секундарну сепарацију;
- линије за компостирање зеленог отпада;
- регионалне санитарне депоније.

Паралелно са овим активностима, неопходно је перманентно радити на санацији и рекултивацији дивљих депонија и затварању постојећих несанитарних депонија.

У складу са финансијским могућностима, потребно је размотрити изградњу постројења за механичко-биолошки третман (МБТ), постројења за биолошки третман (једноставни МБТ/БТ – биолошки третман), постројења за добијање енергије из отпада (постројење за спаљивање отпада и добијање енергије и коришћење горива од отпада у цементарама).

Осим управљања комуналним отпадом, потребно је како на републичком тако и на регионалном нивоу, а у складу са одговарајућом законском регулативом обезбедити инфраструктуру за управљање опасним отпадом, а пре свега, у урбаним срединама центре за сакупљање опасног отпада из домаћинства (отпадних уља, отпадних електричних и електронских апарата, отпадних батерија и др.). Постројења за третман опасног и медицинског отпада као и за физичко хемијски третман отпада биће планирани у складу са ППРС на територији Републике.

5.5.6. Климатске промене

У контексту климатских промена, даљи просторни развој АПВ потребно је ускладити са пројекцијама и прогнозама као и различитим сценаријима узрокованим климатским променама. У циљу постизања оптимизације коришћења и уређења простора потребно је спроводити законску регулативу и стратешка документа усвојена на Републичком и међународном нивоу, а која се односе на климатске промене, унапређење мониторинг система о екстремним временским догађајима и елементарним непогодама.

Даљи развој инфраструктурних система је такође потребно ускладити са сценаријима могућих промена у простору узрокованих климатским променама, а посебно у сегменту водоснабдевања односно рационалног коришћења водног ресурса, потом снабдевања енергијом, али и будући развој пољопривреде, заштиту од ерозије земљишта, суше итд.

5.5.7. Смањење ризика од катастрофа и управљање ванредним ситуацијама

Концепција заштите од природних непогода и технолошких удеса има савремени концепт заштите и управљања који полази од чињенице да је на свим нивоима и у свим фазама планирања потребно дефинисати прихватљив ниво ризика од природних непогода и технолошких удеса, па затим системом превентивних, организационих и других мера и инструмената интервенисати у циљу спречавања њиховог настанка, односно смањивања последица непогода на прихватљив ниво. Да би се могла извршити правилна процена степена повредивости простора, односно ограничења за његово коришћење, потребно је приступити изради катастра угрожености простора од природних непогода у функцији просторног планирања.

6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Реализација планских решења омогућиће дугорочни одрживи просторни развој, рационалнију организацију и ефикасније уређење простора АП Војводине који се одликује специфичним вредностима. Регионалне различитости и значајан степен природне очуваности дају простору АП Војводине објективне могућности за квалитетан просторни развој. Стална брига о заштити идентитета и ефикасно управљање простором спроводи се кроз континуирани процес израде просторних планова, како оних који се односе на посебне намене заштићених подручја и инфраструктурних система, тако и просторних и урбанистичких планова на локалном нивоу. Након доношења просторних и урбанистичких планова, кључна активност је спровођење планских решења и њихова имплементација.

Управљање просторним развојем заснива се на постојећем систему управљања у Републици Србији и подразумева координиране активности различитих нивоа органа државне управе у процесу коришћења, уређења, развоја и заштите планског подручја:

- државни ниво - ресорна министарства Владе РС;
- покрајински ниво - ресорни покрајински секретаријати и Покрајинска влада и
- ниво локалних самоуправа - ресорна одељења и службе јединица локалне самоуправе.

Управљање просторним развојем представља процес доношења одлука, заснованих на потреби реализације циљева и решења утврђених просторним и урбанистичким плановима, при чему приоритет имају функције и садржаји од заједничког, јавног значаја. Примарну одговорност за реализацију ових садржаја имају наведени органи државне управе.

Реализација функција и садржаја јавног значаја, представља неопходан предуслов за реализацију планских решења, тако да има карактер развојног „прага“. Највећи значај у овом погледу имају мреже и објекти инфраструктуре. Без њихове реализације, не могу се очекивати значајни развојни ефекти у другим областима привређивања. Државни органи, у складу са својим нивоом, овлашћењима, обавезама и одговорностима, морају бити координатори планираних активности и актера у процесу имплементације. Активности свих нивоа управљања морају бити међусобно усклађене.

У наредном планском периоду основни ефекти ће бити успоравање конверзије пољопривредног и шумског земљишта у грађевинско земљиште, односно реализација:

- повећања површине под шумским земљишем на рачун смањења најнеквалитетнијег пољопривредног земљишта;
- очувања квалитетног пољопривредног земљишта као необновљивог природног ресурса;
- повећања површина под заштитом природе;
- ограничавања ширења грађевинских подручја насеља, уз стимулацију урбане обнове и активирање запуштених локалитета;
- дестимулација линеарне изградње дуж важних саобраћајница;
- заустављања и сузбијања бесправне изградње на свим локалитетима, и у насељима и у атару, уз селективну, програмирану и урбанистичко-технички и еколошки контролисану легализацију постојећих бесправно подигнутих објеката;
- подстицања координације и синхронизације управљања грађевинским земљиштем и политике комуналног опремања и уређења насеља;
- дестимулација и спречавања вишегодишњег држања неизграђених или неактивираних локација додељених за изградњу;
- остваривања планских намена простора и рационално коришћење земљишта.

6.1. ЕФЕКТИ НА ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ АП ВОЈВОДИНЕ

Кључни ефекти који ће се одразити на унапређење просторног развоја АП Војводине, биће последица реализације планских концепција и решења:

Пољопривреда у Војводини, као најзначајнијем пољопривредном подручју у земљи, оствариће одрживи развој и на тај начин доживети пуну афирмацију, применом модела пољопривреде идентитета. То подразумева прецизно препознавање и максимално коришћење компаративних предности, заснованих на клими, земљишту, традицији и аутохтом сортама и расама које поседујемо.

Директни позитивни ефекти унапређивања квалитета шума и повећања површине под шумом, ублажавање негативних ефеката климатских екстрема, смањење ерозије, клизишта.

Позитивни ефекти интегралног управљања водама на усклађивање водног режима, обезбеђење заштите квалитета вода и поузданог снабдевања водом свих корисника, смањење ризика и ефикаснију заштиту од поплава, као и на унапређења акватичких и других екосистема.

Директни позитивни ефекти одрживог коришћења минералних сировина на обезбеђење доступности лежишта минералних сировина, превазилажење просторних ограничења и конфликта са осталим корисницима простора, рекултивацију простора, уређење предела и заштиту животне средине

Демографски капацитет насеља као и квалитет живљења у њима повећава се развојем насеља и јачањем веза између њих. Позитивни ефекти развоја јавних служби се огледају у остваривању једнакости, доступности и прилагођености мреже објеката и пружања услуга свим постојећим и потенцијалним корисницима, као и у повећању квалитета живљења и социјалне укључености становништва у урбаним и руралним насељима.

Развој индустрије - директни позитивни ефекти развоја индустрије на повећање запослености и подизање квалитета живота грађана АП Војводине, јачање демографског капацитета и развоја урбаних насеља и система, развој инфраструктурних система, одрживи регионални развој, као и на смањење међутериторијалне неједнакости и јачање међурегионалне и трансграничне сарадње.

Развој туризма - директни позитивни ефекти развоја туризма огледају се у развоју туристичких дестинација, комплементарних привредних активности, опремање простора туристичком инфраструктуром, подстицање запошљавања, јачање трансграничне сарадње, остваривање заштите, уређења и презентације природног и културног наслеђа и предела. *Очекивани ефекти развоја туризма огледаће се изградњом туристичких објеката и туристичко инфраструктурним опремањем простора (улагања у бање, спортске центре, археолошке локалитете и др).*

Инфраструктура – очекивани ефекти:

- развој саобраћаја и саобраћајне инфраструктуре, са повећаним степеном интеграције простора, повећаним степеном и квалитетом повезаности, доступности и опслужености простора АП Војводине;
- развој саобраћајне инфраструктуре уз рационално искоришћавање расположивих ресурса (посебно пољопривредног земљишта), повећање просторно-функционалне интегрисаности простора АП Војводине и њене регионалне и интеррегионалне повезаности са окружењем;
- развој саобраћајне инфраструктуре у складу са општим и посебним циљевима заштите животне средине, културног наслеђа и предела;
- повећања енергетске и економске ефикасности применом савремених технологија и решења у транспорту и комуникацијама.

У области заштите животне средине и управљања отпадом, директни позитивни ефекти у контексту одрживог развоја територије АП Војводине, заштиту природних ресурса и животне средине огледаће се кроз перманентну контролу и вршење мониторинга квалитета природних ресурса у циљу минимизације негативних утицаја, како директних тако и индиректних на природне ресурсе, али и здравље становништва, потом кроз развој потребне инфраструктуре у оквиру система управљања отпадом за све врсте отпада, и примену одрживог концепта пољопривредне производње, примену БАТ технологија у индустрији. Посебна пажња усмерена на перманентну едукацију становништва о значају заштите животне средине и примену нових технолошких решења прихватљивих с аспекта заштите животне средине, допринеће и квалитетнијој имплементацији других планских решења, што ће имати значајних позитивних утицаја на квалитет живота и здравље становништва, а такође, директно и индиректно и на природне ресурсе на територији АП Војводине

6.2. НАЦИОНАЛНИ ИНВЕСТИЦИОНИ ПРОГРАМ ДО 2025. ГОДИНЕ И ЕФЕКТИ ЊЕГОВЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Очекивани ефекти реализације приоритета Националног инвестиционог програма до 2025. године, од значаја за територију АП Војводине су:

- побољшање демографске ситуације и стварање услова за останак младих у земљи, што обухвата: финансирање покушаја вештачке оплодње; већу бригу о репродуктивном здрављу младих; помоћ мајкама у сваком погледу приликом трудноће и рађања деце; заштиту и превенцију здравља деце; изградњу станова за младе парове, изградњу нових вртића и њихово субвенционисање;
- унапређење здравства које обухвата изградњу више нових објеката;
- реализација нових пројеката саобраћајне инфраструктуре и то: путне инфраструктуре (изградња нових аутопутева и брзих саобраћајница, реконструкција постојећих путева); железничке инфраструктуре; водног саобраћаја; као и ваздушног саобраћаја; посебан сегмент представљаће реализација интермодалних центара која је условљена остваривањем претходних активности у свим видовима саобраћаја;
- реализација водoprивредних пројеката (изградња магистралних водовода и канализационих система, као и локалних система водоснабдевања и пречишћавања отпадних вода; и др);
- развој енергетике (обновљиви извори енергије; додатни капацитети за складиштење гаса и други пројекти у изградњи гасне мреже);
- развој пољопривреде (изградња система за наводњавање, реализација пројеката комасације, обнова пољопривредне механизације);
- развој туристичких објеката и инфраструктуре (улагања у бање, спортске центре, планинске центре, археолошке локалитете и др);
- развој инфраструктурних пројеката у циљу бољег повезивања са Босном и Херцеговином и унапређење сарадње са Републиком Српском;
- реформе и развој образовања и дигитализације (обезбеђења брзог интернета за све ученике и студенте, дигиталних уџбеника, дигиталних учионица, развој вештачке интелигенције и др);
- развој пројеката у области културе;
- развој спортске инфраструктуре;
- заштита и унапређење стања животне средине (улагања у зелену економију, смањење емисије штетних гасова, пречишћавање отпадних вода и др);
- развој и раст економије, опремање пословних зона, финансирање пословања малих и средњих предузећа и др.

Највећим делом приоритети се односе на инфраструктурне пројекте у надлежности Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.

Табела 26. Приоритети саобраћајне инфраструктуре

Путна инфраструктура
Изградња брзе саобраћајнице I Б реда Сомбор – Кула – Врбас – Србобран – Бечеј -Кикинда
Изградња Фрушкогорског коридора, деоница Нови Сад – Рума
Изградња аутопута Рума - Шабац и брзе саобраћајнице Шабац – Лозница
Изградња аутопута Кузмин – Сремска Рача са мостом преко реке Саве и израда техничке документације за деоницу аутопута Пожега – Котроман (део аутопута Београд – Сарајево)
Изградња аутопута Београд–Зрењанин–Нови Сад (уз израду техничке и планске документације)
Реконструкција магистралних и регионалних саобраћајница
Железничка инфраструктура □
Реконструкција и модернизација пруге Нови Сад – Суботица
Водни саобраћај
Проширење капацитета луке Сремска Митровица на Сави
Проширење капацитета луке Богојево на Дунаву
Додатна улагања у луке Нови Сад и Смедерево на Дунаву
Ваздушни саобраћај
Наставак развоја аеродрома и ваздушног саобраћаја

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО

В) ПРИЛОГ

282.

На основу члана 31. алинеја 2. и 5, а у вези са чланом 27. тачка 1. Статута Аутономне покрајине Војводине („Службени лист АПВ“, број: 20/14) и члана 46. став 1. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“ број: 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 -УС, 24/11, 121/12, 42/13 -УС, 50/13 -УС, 98/13 -УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 - др. Закон и 9/20), Скупштина Аутономне покрајине Војводине, на седници одржаној 21. фебруара 2020. године, донела је

**ПОКРАЈИНСКУ СКУПШТИНСКУ ОДЛУКУ
О ИЗРАДИ РЕГИОНАЛНОГ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА
АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ 2021-2035. године**

Члан 1.

Приступа се изради Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине 2021-2035. године (у даљем тексту: Регионални просторни план).

Члан 2.

Подручје обухваћено границом Регионалног просторног плана, обухвата територију Аутономне покрајине Војводине, која је дефинисана Законом о територијалној организацији Републике Србије.

Територију Аутономне покрајине Војводине чине територије следећих општина: Ада, Алибунар, Апатин, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бечеј, Бела Црква, Беочин, Врбас, Жабал, Житиште, Инђија, Ириг, Кањижа, Ковачица, Ковин, Кула, Мали Иђош, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Опово, Озаци, Пећинци, Пландиште, Рума, Сечањ, Сента, Србобран, Сремски Карловци, Стара Пазова, Темерин, Тител, Чока и Шид и градови: Нови Сад, Зрењанин, Панчево, Сомбор, Сремска Митровица, Суботица, Вршац и Кикинда.

Површина подручја обухваћеног границом обухвата Регионалног просторног плана износи око 21506 km².

Граница Регионалног просторног плана дата је на графичком приказу, који чини саставни део ове Одлуке.

Члан 3.

Услови и смернице од значаја за израду Регионалног просторног плана садржани су у:

- Закону о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС“, број: 88/10),
- Закону о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, број: 72/09, 81/09-исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 98/13-УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 и 37/19-др. закон).

Регионални просторни план ће бити заснован на планској, студијској, техничкој и другој документацији, као резултатима додашњих истраживања.

За израду Регионалног просторног плана користиће се топографске и катастарско-топографске подлоге, дигитални катастарски планови и дигитални ортофото планови као и друге подлоге за које се укаже да су неопходне за израду Регионалног просторног плана.

Члан 4.

Планирање, коришћење, уређење и заштита простора у обухвату Регионалног просторног плана засниваће се на принципима одрживости усмерених ка уједначеном територијалном развоју заснованом на специфичностима Аутономне покрајине Војводине, очувању регионалног идентитета, полицентричности, оптималном коришћењу постојећих ресурса и генерисању нових развојних модела.

Члан 5.

Визија просторног развоја Аутономне покрајине Војводине, као специфичног региона у оквиру Републике Србије, се заснива на успостављању равномерног регионалног развоја и побољшања квалитета живота кроз одржив економски раст, конкурентност, социјалну стабилност, инфраструктурну опремљеност, еколошки баланс, интегрисаност у окружење и очување идентитета.

Члан 6.

Концепција планирања, коришћења, уређења и заштите подручја Аутономне покрајине Војводине ће, поред свеобухватног приступа сагледавању територије, подразумевати посебан осврт на два кључна аспекта развоја:

- Уравнотеженог просторног развоја и јачање територијалне кохезије кроз повезивање урбаних центара као и повезивање урбаних центара са насељима у функционалном окружењу, преко којих ће се активирати ресурси и капацитети појединих области и
- Преиспитивање модела коришћења постојећих развојних ресурса и генерисање нових инструмената развоја заснованих на специфичностима физичке и социјалне структуре Покрајине и трендовима регионалних, националних и међународних развојних токова.

Концепција просторног развоја Аутономне покрајине Војводине је усмерена ка смањењу регионалних неуједначености у квалитету живота, као и новој формулацији идентитета кроз стварање услова за инструментализацију регионалних карактеристика у развојне сврхе.

Члан 7.

Рок за израду Нацрта Регионалног просторног плана је 16 (шеснаест) месеци, од дана доношења ове Одлуке.

Члан 8.

Средства за израду Регионалног просторног плана обезбеђују се из буџета Аутономне покрајине Војводине.

Члан 9.

Нацрт Регионалног просторног плана биће изложен на јавни увид у трајању од 30 дана у свим седиштима јединица локалних самоуправа, које се налазе у обухвату просторног плана, као и у Покрајинском секретаријату за урбанизам и заштиту животне средине, Нови Сад.

Члан 10.

Саставни део ове Одлуке је Одлука о изради стратешке процене утицаја Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине 2021-2035. године на животну средину.

Извештај о стратешкој процени утицаја Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине 2021-2035. године на животну средину је саставни део документационе основе планског документа.

Члан 11.

Носилац израде Регионалног просторног плана је Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине Нови Сад, Булевар Михајла Пупина број 16.

Члан 12.

Обрађивач Регионалног просторног плана је Јавно предузеће за просторно и урбанистичко планирање и пројектовање „Завод за урбанизам Војводине“ Нови Сад, Железничка број 6/III.

Члан 13.

Органи, организације и јавна предузећа, који су овлашћени да утврђују посебне услове за заштиту и уређење простора и изградњу објеката у фази израде плана, дужни су да по захтеву носиоца израде планског документа, у року од 15 дана од дана пријема захтева, доставе све тражене податке, без накнаде. Изузетно, може се поступити у року од 30 дана од дана пријема захтева, уз образложење надлежног органа односно организације за непоступање у наведеном року.

Члан 14.

Регионални просторни план биће сачињен у 50 (педесет) примерка у аналогном и 50 (педесет) примерака у дигиталном облику. Просторни план ће се чувати потписан у аналогној и у дигиталној форми, и то: у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (један примерак), у Скупштини Аутономне покрајине Војводине (један примерак), у Покрајинском секретаријату за урбанизам и заштиту животне средине (два примерка), у општинама: Ада (један примерак), Алибунар (један примерак), Апатин (један примерак), Бач (један примерак), Бачка Паланка (један примерак), Бачка Топола (један примерак), Бачки Петровац (један примерак), Бечеј (један примерак), Бела Црква (један примерак), Беочин (један примерак), Врбас (један примерак), Жабаљ (један примерак), Житиште (један примерак), Инђија (један примерак), Ириг (један примерак), Кањижа (један примерак), Ковачица (један примерак), Ковин (један примерак), Кула (један примерак), Мали Иђош (један примерак), Нова Црња (један примерак), Нови Бечеј (један примерак), Нови Кнежевац (један примерак), Опово (један примерак), Ошаци (један примерак), Пећинци (један примерак), Пландиште (један примерак), Рума (један примерак), Сечањ (један примерак), Сента (један примерак), Србобран (један примерак), Сремски Карловци (један примерак), Стара Пазова (један примерак), Темерин (један примерак), Тител (један примерак), Чока (један примерак) и Шид (један примерак) и градовима: Нови Сад (један примерак), Зрењанин (један примерак), Панчево (један примерак), Сомбор (један примерак), Сремска Митровица (један примерак), Суботица (један примерак), Вршац (један примерак) и Кикинда (један примерак), као и у архиви Обрађивача (један примерак).

Члан 15.

Ова Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу Аутономне покрајине Војводине“.

СКУПШТИНА АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ

101 Број:3-1/2020-01
21. фебруар 2020. година

ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ АП ВОЈВОДИНЕ,
Иштван Пастор,с.р.
Pásztor István, s.k.

р21980

На основу члана 9. став 1. и 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10), члана 39. Покрајинске скупштинске одлуке о покрајинској управи („Службени лист АПВ“, број 37/14, 54/14 - др. пропис, 37/16, 29/17, 24/19), Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине Нови Сад, доноси

ОДЛУКУ
О ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА РЕГИОНАЛНОГ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА
АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ 2021-2035. године
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Члан 1.

Приступа се изради Стратешке процене утицаја Регионалног просторног плана Аутономне покрајине Војводине 2021-2035. године на животну средину (у даљем тексту: Стратешка процена).

Члан 2.

Овом Одлуком се утврђују разлози за вршење Стратешке процене –

- сагледавање, процена и утврђивање могућих значајних утицаја на животну средину на простору обухваћеном Просторним планом на основу промена у просторно-функционалној организацији подручја која се планирају Регионалним просторним планом Аутономне Покрајине Војводине (у даљем тексту: Регионални просторни план), а која могу бити од утицаја на стање животне средине;
- одређују питања и проблеми који ће се разматрати у Стратешкој процени утицаја;
- сагледају стратешка питања заштите животне средине у складу са критеријумима из члана 6. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, предложи мере које је потребно предузети како би се евентуални негативни утицаји на животну средину спречили, отклонили или смањили на минимум;
- одређују елементи Извештаја о стратешкој процени утицаја Регионалног просторног плана Аутономне Покрајине Војводине 2021-2035. године на животну средину (у даљем тексту Извештај о стратешкој процени утицаја);
- одређује носилац израде Извештаја о стратешкој процени утицаја и утврђују његове обавезе и
- одређује начин учешћа заинтересованих органа и организација и јавноси у поступку израде и разматрања Извештаја о стратешкој процени.

Члан 3.

У оквиру Стратешке процене утицаја разматраће се следећа питања и проблеми у области заштите животне средине:

- значај Регионалног просторног плана са аспекта заштите животне средине у контексту одрживог развоја;
- идентификација проблема у области заштите животне средине и могућности Регионалног просторног плана у контексту решавања проблема у вези са заштитом и одрживим коришћењем природних вредности: ваздуха, воде, земљишта, шума, геолошких ресурса, биљног и животињског света;

- решавање проблема очувања климатских карактеристика, обезбеђење адекватног управљања и заштите природних добара, природног наслеђа и биодиверзитета, заштита становништва на подручју Регионалног просторног плана и очување јавног здравља становништва градова и других насеља, кроз дефинисање одговарајућих планских решења;
- решавање питања и проблема кроз израду Регионалног просторног плана са аспекта заштите животне средине, која се односе на инфраструктурне, индустријске и друге објекте као и друге створене вредности;
- одрживо коришћење и заштита подручја са изразитим загађењем параметара стања животне средине под утицајем високог антропогеног притиска;
- заштита необновљивих природних ресурса, посебно енергетских, уз истовремену стимулацију примене и коришћења обновљивих извора енергије;
- рационално управљање отпадом;
- израда катастра загађивача на простору Регионалног просторног плана;
- успостављање јединствене мониторинг мреже за праћење стања квалитета чинилаца животне средине.

Члан 4.

Извештај о стратешкој процени, као документ којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји на животну средину до којих може доћи имплементацијом Регионалног просторног плана и одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину, ће да садржи:

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

- кратак преглед садржаја и циљева плана и програма и односа са другим плановима и програмима;
- преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју на које се извештај односи;
- карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
- разматрана питања и проблеме заштите животне средине у плану или програму и приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
- приказ припремљених варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у плану и програму, укључујући варијантно решење нереализовања плана и програма и најповољније варијантно решење са становишта заштите животне средине;
- резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене могућих утицаја стратешке процене.

2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

- општи и посебни циљеви Стратешке процене и
- индикатори Стратешке процене.

3. ПРОЦЕНУ МОГУЋИХ УТИЦАЈА РЕГИОНАЛНОГ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА ОПИСОМ МЕРА ПРЕДВИЂЕНИХ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

- процена утицаја варијантних решења на животну средину;
- образложење избора најповољнијег варијантног решења;

- процена утицаја Регионалног просторног плана на животну средину са описом мера за смањење негативних утицаја на животну средину;
- приказ начина на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине и
- процена утицаја планских решења у односу на: вероватноћу, интензитет, сложеност/реверзибилност, временску и просторну димензију, кумулативну и синергијску природу утицаја.

4. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

5. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

- Опис циљева Регионалног просторног плана;
- Предлог индикатора за праћење стања животне средине;
- Права и обавезе надлежних органа и
- Поступање у случају неочекиваних негативних утицаја.

6. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

7. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

8. ЗАКЉУЧКЕ ДО КОЈИХ СЕ ДОШЛО ТОКОМ ИЗРАДЕ ИЗВЕШТАЈА О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ

9. ДРУГЕ ПОДАТКЕ ОД ЗНАЧАЈА ЗА СТРАТЕШКУ ПРОЦЕНУ, ДОКУМЕНТАЦИЈУ И ЛИТЕРАТУРУ

10. ПРИЛОГЕ

Члан 5.

За носиоца израде Извештаја о стратешкој процени утицаја одређује се Јавно предузеће за просторно и урбанистичко планирање и пројектовање „Завод за урбанизам Војводине“ Нови Сад, Железничка бр. 6/III (у даљем тексту: Завод).

За израду Извештаја о стратешкој процени утицаја Завод ће формирати мултидисциплинарни стручни тим у саставу: дипломирани инжењер хортикултуре, дипломирани инжењер архитектуре, дипломирани инжењер пејзажне архитектуре, дипломирани биолог, дипломирани инжењер електротехнике, дипломирани инжењер машинства, дипломирани инжењер саобраћаја, дипломирани економиста, дипломирани просторни планер, дипломирани инжењер шумарства, дипломирани инжењер пољопривреде, дипломирани инжењер геологије, дипломирани инжењер рударства, дипломирани инжењер мелиорације и друга стручна лица квалификована за анализу елемената стратешке процене утицаја.

Израда Извештаја о стратешкој процени утицаја ће се радити истовремено са израдом Регионалног просторног плана.

Члан 6.

Учешће заинтересованих органа и организација и јавности у поступку израде и разматрања Извештаја о стратешкој процени утицаја обезбеђује Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине Нови Сад.

Оглашавање излагања на јавни увид Извештаја о стратешкој процени утицаја спроводи Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине Нови Сад, истовремено са оглашавањем излагања на јавни увид Нацрта Регионалног просторног плана, са подацима о времену и месту излагања на јавни увид, начину на који заинтересована правна и физичка лица могу доставити примедбе, времену и месту одржавања јавне расправе, као и друге информације које су од значаја за јавни увид.

Члан 7.

Средства за израду Извештаја о стратешкој процени утицаја обезбеђују се у буџету Аутономне покрајине Војводине.

Члан 8.

Ову Одлуку објавити у „Службеном листу Аутономне покрајине Војводине“.

Број: 140-501-236/2020-01

Датум: 21.01.2020. године

